

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЛАХМОТОВА ЮЛІЯ ВАЛЕРІЇВНА

УДК: [373.31:811.111](510)

ДИСЕРТАЦІЯ

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ШКОЛАХ КНР

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки
Науки про освіту

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Ю.В. Лахмотова

Науковий керівник: Іонова Олена Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор

Харків – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. СТУПІНЬ НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ДОСЛІДЖУВАНОЇ ПРОБЛЕМИ	14
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ШКОЛАХ КНР	32
2.1. Витоки ідей навчання іноземним мовам молодших школярів у китайській педагогічній думці	32
2.2. Етапи розвитку проблеми навчання іноземним мовам молодших школярів у КНР	49
Висновки до розділу 2.	80
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ШКОЛАХ КНР	85
3.1. Місце початкової школи у системі загально-середньої освіти КНР.....	85
3.2. Аналіз навчальних планів і програм іншомовної освіти молодших школярів.....	106
3.3. Форми та методи навчання іноземним мовам у початковій школі КНР	127
3.4. Підготовка вчителів англійської мови у сучасному Китаї	151
3.5. Перспективи використання китайського досвіду навчання іноземним мовам у вітчизняних початкових школах	172
Висновки до розділу 3..	182
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	186
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	189
ДОДАТКИ	220

АНОТАЦІЯ

Лахмотова Ю.В. Навчаення іноземних мов молодших школярів у школах КНР. – **Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.**

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01. «Загальна педагогіка та історія педагогіки» (011 – Освітні, педагогічні науки). – Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Харків, 2018.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягає в тому, що в роботі вперше було систематизовано теоретичні питання навчання англійській мові молодших школярів у сучасних школах КНР, а саме: мета (формування в учнів усебічної мовної компетенції) і завдання (розвиток інтересу та позитивного ставлення до іноземної мови, формування правильної вимови й інтонації, оволодіння знаннями й комунікативними навичками для використання англійської мови в повсякденному житті та для подальшого її використання); особливості (психолого-фізіологічні, лінгводидактичні, соціально-педагогічні) оволодіння китайськими молодшими школярами англійською мовою як іноземною; концептуальні підходи (зокрема «Сюешентінвей» - «Орієнтованість на учня») для подолання труднощів вивчення англійської мови китайськими школярами; узагальнено практичні аспекти організації навчання англійській мові китайських молодших школярів: схарактеризовано систему загальної освіти та типи початкових навчальних закладів; висвітлено навчальні плани та програми іноземної освіти молодших школярів; з'ясовано особливості використання форм та методів, засобів навчання англійській мові в різних навчальних закладах КНР, засобів контролю за його результатами; розкрито стан професійної освіти вчителів англійської мови. До наукового обігу введено маловідомі історичні матеріали, що розширюють уявлення й збагачують сучасні знання про іншомовну освіту молодших школярів у КНР.

Дисертаційна робота торкається актуальної теми – вивчення іноземних мов молодшими школярами. Володіння іноземною мовою розширює світогляд людини, дозволяє спілкуватися з людьми іншого світобачення й ментальності, пізнавати культуру, звичаї, досягнення іншого народу, надає можливість брати участь у різних міжнародних проектах – є найважливішим чинником успішності особливості в сучасному світі.

На особливу увагу заслуговує аналіз досвіду КНР – країни, стрімкі темпи економічного розвитку якої вражають увесь світ. Одним із складників успішного розвитку вважається те, що кожен третій китаєць вивчає іноземну, насамперед англійську, мову, починаючи з першого класу. На переконання урядових кіл, вивчення іноземної мови, сприяє підвищенню науково-технічного й морально-культурного рівня нації й тим самим відповідає цілям модернізації КНР, її виходу на міжнародну орбіту.

Уточнено етапи розвитку проблеми навчання іноземних мов молодших школярів у школах Китаю впродовж XX – початку XXI століття, I (1949–1965 рр.) – етап переважного вивчення російської мови як іноземної внаслідок тісних відносин КНР і СРСР; II (1966–1976 рр.) – етап цілеспрямованого знищення існуючої практики іншомовної освіти молодших школярів під час «Великої Культурної революції»; III (1977–2000 рр.) – етап поступового відродження англomовної освіти молодших школярів у ході реалізації урядової політики «відкритих дверей»; IV (2001–2017 рр.) – етап інтенсивного розвитку англomовної освіти молодших школярів. Узагальнено практику початкової іншомовної освіти в різних навчальних закладах КНР. Визначено напрями використання теорії та практики іншомовної освіти китайських молодших школярів у вітчизняній початковій школі.

Конкретизовано напрями вивчення проблеми дослідження в китайській і вітчизняній історіографії. Подальшого розвитку набуло відтворення генези ідей навчання школярів іноземних мов у світовій педагогічній думці. До наукового обігу введено невідомі та маловідомі документи, окремі факти і положення, пов'язані з розв'язанням досліджуваної проблеми.

Розкрито специфіку оволодіння китайськими молодшими школярами англійською мовою як іноземною. Так, констатовано, що англійська і китайська мови відносяться до різних мовних груп: англійська мова належить до германської групи індоєвропейської сім'ї мов, а китайська мова – до сино-тибетської мовної сім'ї. Це закономірно спричиняє низку ускладнень, з якими стикаються китайці у вивченні англійської мови, а отже, вимагає врахування таких основних чинників, як: психолого-фізіологічні; лінгводидактичні; соціально-педагогічні труднощі.

Необхідність подолання вище зазначених ускладнень зумовила появу в освітньому просторі КНР нової концепції «Сюешентінвей» («Орієнтованість на учня», 2011 р.), яка була розроблена під впливом західних педагогічних ідей і де учень відіграє головну роль, а вчителю відводиться роль помічника. Нажаль, ця концепція в китайській педагогіці не стала домінуючою, оскільки передбачає відмову вчителя від звичного способу викладання та його стилю взаємодії зі школярами й таким чином ставить під загрозу авторитет учителя як єдиної людини, котра має право одноосібно вирішувати всі питання навчання учнів.

У ході наукового пошуку виявлено і схарактеризовано типи початкових навчальних закладів КНР: державні (міські і сільські) та приватні школи; «ключові» школи з поглибленим вивченням окремих предметів; міжнародні; школи-інтернат та місіонерські школи тощо.

У дисертації детально проаналізовано навчальні теми, види діяльності, а також уміння й навички, якими повинен оволодіти школяр на кожному рівні вивчення англійської мови. Аналіз практики здійснення іншомовної освіти в державних навчальних закладів (м. Пекін, Гуанджоу, Гуандун, Шанхай) засвідчує, що навчання в державних школах здійснюється за Національною програмою (1993 р.), якою передбачено вивчення таких основних предметів, як китайська мова, математика, фізкультура, музика, моральне виховання, а також англійська мова (із 2001 р. – із третього, із 2011 р. – із першого класу). На вивчення англійської мови у початковій школі відводиться 3 години на тиждень із 1 по 4 класи та 4 години на тиждень із 5 по 6 класи.

Більшість приватних і місіонерських шкіл у великих містах КНР (зокрема Пекінська приватна школа Хуейзя, Британська школа м. Гуанчжоу) використовує також Міжнародну програму бакалаврату (ІВ), яка охоплює не лише початкову, а й середню та старшу школи. У цих навчальних закладах англійську мову викладають починаючи з першого класу (на її вивчення відводиться 5 годин на тиждень). Усі інші предмети також викладаються англійською мовою, що дає змогу учневі з дитинства вільно оволодіти іноземною мовою.

Загалом у приватних закладах, поряд із Національною програмою, використовуються британська й американська програми, ІВ та інтегрована програма як синтез Національної програми та ІВ.

Вивчення науково-методичного підґрунтя (навчальні плани, програми, посібники, підручники, методичні рекомендації) та освітньої практики дало змогу узагальнити форми, методи, засоби здійснення навчання англійській мові у початковій школі КНР.

На відміну від державних шкіл, де бракує коштів, у приватних та місіонерських школах широко застосовуються сучасні засоби навчання англійської мови: лінгафонні кабінети з телевізорами, магнітофонами, аудіо і відео-програвачами; доступ до мережі Інтернет, використання інтерактивних і проекторних дощок, роздаткового матеріалу (карток) тощо.

Велика увага у КНР приділяється модернізації педагогічної освіти, зокрема й підготовки майбутніх учителів іноземної мови. Отже, сучасна іноземна освіта молодших школярів у КНР характеризується розробкою та втіленням нових навчальних програм, упровадженням різноманітних форм, методів і засобів навчання англійської мови молодших школярів, великою увагою з боку Уряду до підготовки майбутніх учителів англійської мови.

Виявлено тенденції розвитку проблеми навчання іноземних мов молодших школярів у школах Китаю, а саме: зміна орієнтації освіти із соціально-детермінованої на особистісну, узгодженість концептуальних положень щодо навчання англійської мови молодших школярів зі світовими та європейськими підходами до іншомовної освіти особистості; поширення в суспільній свідомості

ідей полі культурності, потреби оволодіння англійською мовою як мовою спілкування з міжнародним співтовариством; посилення уваги науковців до іншомовної освіти школярів та розробка різних підходів до її реалізації; орієнтація на оновлення навчальних програм і створення нових з акцентом на навчання, спрямоване на учня; активізація наукових пошуків щодо розробки науково-методичного забезпечення, інноваційних засобів, поєднання традиційних та інноваційних форм і методів іншомовної освіти, контролю за її здійсненням; спрямованість на вдосконалення професійної підготовки вчителя англійської мови, розвитку його здатності до універсального виконання фахових функцій.

Практичне значення проведеного дослідження полягає у отриманні в ході наукового пошуку результати, узагальнений фактичний матеріал можуть використовуватись для подальших історико-педагогічних досліджень, а також в навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів.

Ключові слова: іншомовна освіта, англійська мова, “ключові” школи, приватні школи, місіонерські школи, міжнародні школи, учителя англійської мови, КНР.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

1. Лахмотова Ю.В. Проблема іншомовної освіти молодших школярів у Китаї. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. Запоріжжя: КПУ, 2015. Вип. 45 (98). С. 346-352.
2. Лахмотова Ю.В. Генеза ідей вивчення іноземних мов у початковій школі Китаю (221 рік до н.е. – 1949 рік). Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. № 7(61). С. 3-12.
3. Лахмотова Ю.В. Витоки ідей становлення системи навчання іноземним мовам молодших школярів у КНР. Nowoczesna edukacja: filozofia, innowacja, doświadczenie Nr 2(26). Lodz: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki i Umiejetnosci. PP. 69-74.

4. Лахмотова Ю.В. Особливості початкової освіти в Китаї. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. – Запоріжжя: КПУ, 2016. Вип. 51 (104). С. 375-381.

5. Lakhmotova Y.V. Teaching English methods in primary school of China. Science and Education a New Demension. Pedagogy and Psychology / Editor-in-Chief Dr. Xenia Vamos – V (56), Issue: 128, 2017. Budapest. PP. 32-35.

6. Ionova O.M., Lakhmotova Y.V. Question of learning English in the Waldorf schools of China. Virtus: Scientific Journal / Editor-in-Chief M.A. Zhurba October № 17, 2017. PP. 109-111.

7. Лахмотова Ю.В. Підготовка майбутніх учителів англійської мови початкової школи у КНР. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : “Педагогічні науки”*, зб. наук. пр. – Бердянськ : БДПУ, 2018. Вип.2. С. 121-126.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Лахмотова Ю.В. Проблема іншомовної освіти молодших школярів у Китаї. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка*. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 3 грудня, 2015). Суми: ВВП «Мрія», 2015. С. 63-65.

9. Лахмотова Ю.В. Навчання іноземним мовам молодших школярів у КНР: історичний аспект. *Вища і середня школа в умовах сучасних викликів*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 17 травня, 2016). Харків: ХНПУ, 2016. С. 248-252.

10. Lakhmotova Y.V. Interaction as one of the components of the Communicative approach. Матеріали Міжрегіональної Інтернет-конференції за темою «*Шляхи підвищення якості навчання англійської мови*» (м. Харків, 25 травня, 2016). Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2016. С. 45-48.

11. Lakhmotova Y.V. Teaching English methods in primary school of China. Scientific and Professional Conference: *Pedagogy and Psychology in an Era of flow of information* (Budapest, 30th of April, 2017). Budapest, 2017. Pp. 32-35.

12. Лахмотова Ю.В. Особливості навчання іноземним мовам молодших школярів у КНР. *Сучасна педагогіка: теорія, методика, практика*. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 23-24 червня, 2017). Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 15-19.

SUMMERY

Lakhmotova Y.V. Teaching foreign languages for primary pupils in schools of the People's Republic of China. - Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

The dissertation on competition of a scientific degree of candidate of pedagogical Sciences (PhD) in the specialty 13.00.01 "General pedagogy and history of pedagogy" (011 – Science education). – H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. – Kharkiv. 2018.

The scientific novelty and theoretical significance of the research is that in the first time the theoretical problems of teaching English to primary pupils in the modern schools of the People's Republic of China were systematized, namely: the purpose (formation in students of comprehensive linguistic competence) and the task (development of interest and positive attitude to the foreign language, formation of the correct pronunciation and intonation, mastering knowledge and communicative skills for using English in everyday activity and for its further use); features (psychological and physiological, linguodidactic, socio-pedagogical) acquisition of Chinese younger students in English as a foreign language; conceptual approaches (in particular, "Syushentinvei" - "Student Orientation") to overcome the difficulty of studying English by Chinese students; generalized practical aspects of the organization of teaching English to Chinese younger students: the system of general education and types of primary education institutions is characterized; educational plans and curriculum of foreign education of primary pupils are presented; the peculiarities of the use of forms and methods, the means of teaching English in various educational establishments of the People's Republic of China, the means of control over its results were found; The state of professional education of English language teachers is revealed. To the scientific circulation introduced little-known historical materials that expand the presentation and

enrich the modern knowledge about foreign language education of primary pupils in the People's Republic of China.

The dissertation deals with the actual topic such as the study of foreign languages by primary pupils. Possession of a foreign language broadens the world outlook of a person, allows people to communicate with other people and other worldviews, to learn the culture, customs, achievements of other people, provides an opportunity to participate in various international projects - it is the most important factor of the success of the peculiarities in the modern world.

Particular attention deserves analysis of the experience of the People's Republic of China - a country whose rapid economic development affects the whole world. One of the components of successful development is the fact that every third Chinese learns a foreign language, especially English, from the first grade. Convinced by the government, the study of a foreign language contributes to the increase of the scientific and technical, moral and cultural level of the nation, and thus corresponds to the goals of China's modernization, its release into the international orbit.

The stages of the development of the problem of teaching foreign languages to younger schoolchildren in Chinese schools during the 20th and early 21st centuries have been specified, in particular: the stage (1949–1965) – the stage of the predominant study of the Russian language as a foreign language owing to the close relationships between the People's Republic of China and the USSR; the second stage (1966–1976) – the stage of purposeful destruction of the existing practice of foreign language education of primary pupils during the introduction of the «Great Cultural Revolution» by the government of the country; the third stage (1977–2000) – a stage of gradual revival of English language education for primary pupils during the implementation of the government policy of «open doors»; the fourth stage (2001–2017) is the stage of intensive development of English language education for junior pupils, introduction of new forms and methods of teaching English in primary school.

The directions of studying the research problem in Chinese and national historiography are specified. The further development of the genesis of the ideas of

studying pupils of foreign languages in the world of pedagogical thought has become reproduced.

The specificity of mastering by Chinese younger students in English as a foreign language is revealed. Thus, it was stated that English and Chinese are related to different language groups: the English language belongs to the Germanic group of the Indo-European language family, and the Chinese language - to the Sino-Tibetan linguistic family. This naturally causes a number of complications faced by the Chinese in the study of English, and therefore requires the consideration of such key factors as: psychological and physiological; linguodidactic; socio-pedagogical difficulties.

The need to overcome the above-mentioned complications led to the emergence in the educational space of the People's Republic of China of the new concept "Syuzheteennev" ("Student Orientation", 2011), which was developed under the influence of Western pedagogical ideas and where the student plays a leading role, and the teacher is assigned an assistant role. Unfortunately, this concept in Chinese pedagogy has not become dominant, because it involves the teacher's refusal of the usual way of teaching and its style of interaction with students and thus jeopardizes the authority of the teacher as the only person who has the right to independently solve all the issues of student learning. In the course of scientific research, the types of primary education establishments of the People's Republic of China were identified and characterized: state (city and rural) and private schools; "Key" schools with in-depth study of individual subjects; international boarding schools and missionary schools, etc.

The dissertation work analyzes in detail the educational themes, types of activities, as well as the skills and abilities that a learner must learn at every level of English language learning. An analysis of the practice of foreign language education at public educational institutions (Beijing, Guangzhou, Guangdong, Shanghai) shows that studies at public schools are carried out in accordance with the National Program (1993), which provides for the study of basic subjects such as Chinese, Mathematics, Physical Education, Music, Moral Education, as well as English (from 2001 - from the third, from 2011 - from the first grade). Primary school is taught English 3 hours per week from 1 to 4 classes and 4 hours a week from 5 to 6 classes.

Most private and missionary schools in huge cities of the People's Republic of China (including Beijing Private School Huiza, British School of Guangzhou) also use the International Baccalaureate Program (IB), which covers not only primary but also secondary and senior schools. In these schools, English is taught from the first grade (5 hours per week is spent on studying it). All other subjects are also taught in English, which allows student to speak in a foreign language fluently from the childhood.

In general, private institutions, along with the National Program, use the British and American programs, the IB and the integrated program as a synthesis of the National Program and the IB.

The study of the scientific and methodological basis (curricula, programs, manuals, textbooks, methodical recommendations) and educational practice made it possible to generalize the forms, methods and means of conducting studying of English in the primary school of the People's Republic of China.

Unlike state-run schools that lack funds, modern English language teaching facilities are widely used in private and missionary schools: linguaphone rooms with televisions, tape recorders, audio and video players; access to the Internet, use of interactive and projector boards, handouts (cards), etc.

Much attention in the PRC is paid to the modernization of pedagogical education, in particular, the training of future teachers of a foreign language. Consequently, modern foreign education for junior pupils in the PRC is characterized by the development and implementation of new curricula, the introduction of various forms, methods and means of teaching English for younger students, and the Government's great attention to the preparation of future teachers of English.

The tendencies of the development of the problem of teaching foreign languages to younger schoolchildren in schools in China are revealed, namely: changing the orientation of education from socially determined to personality, the consistency of conceptual provisions regarding the teaching of English to primary pupils with world and European approaches to foreign language education of the individual; the dissemination in the public consciousness of the ideas of the field of culture, the need for mastery of English as a language of communication with the international community; increasing

the attention of scholars to foreign language education of schoolchildren and developing different approaches to its implementation; orientation on updating curricula and creating new ones with an emphasis on learning directed towards a student; intensification of scientific researches on the development of scientific and methodological support, innovative means, combination of traditional and innovative forms and methods of foreign language education, control over its implementation; the focus on improving the professional training of the English language teacher, the development of his or her ability to universal performance of professional functions.

The practical significance of the research carried out is to obtain results in the course of scientific research; generalized actual material can be used for further historical and pedagogical research, as well as in the educational process of higher educational institutions.

Key words: foreign language education, English language, "key" schools, private schools, missionary schools, international schools, English teachers, PRC.

THE LIST OF SCIENTIFIC WORKS, PUBLISHED FOR THE THEME DIRECTORY

I. Labor in which the scientific results of the thesis published by a major

1. Lakhmotova Y.V. The problem of foreign language education of primary schoolchildren in China / Y.V. Lakhmotova // Pedagogics of the formation of a creative person in higher and secondary schools: collection of scientific works - Zaporozhye: KPU, 2015. - Vol. 45 (98). - P. 346-352.
2. Lakhmotova Y.V. The Genesis of the Ideas of the Study of Foreign Languages in the Elementary School of China (221 BC - 1949) / Y.V. Lakhmotova // Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies: sciences magazine. - Sumy: Publishing of the SumDPU named after A.S. Makarenko, 2016. - No. 7 (61). - P. 3-12.
3. Lakhmotova Y.V. Origins of the ideas of formation of the system of teaching foreign languages of junior pupils in the PRC / Y.V. Lakhmotova //

- Nowoczesna edukacja: filozofia, innowacja, doświadczenie – Nr 2(26). – Łódź : Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki i Umiejętności. – PP. 69-74.
4. Lakhmotova Y.V. Features of Elementary Education in China / Y.V. Lakhmotova // Pedagogics of the formation of a creative person in higher and secondary schools: collection of scientific works - Zaporozhye: KPU, 2016. - Vol. 51 (104). - P. 375-381.
 5. Lakhmotova Y.V. Teaching English methods in primary school of China / Y.V. Lakhmotova // Science and Education a New Demension. Pedagogy and Psychology / Editor-in-Chief Dr. Xenia Vamos – V (56), Issue: 128, 2017. Budapest. – PP. 32-35.
 6. Ionova O.M., Lakhmotova Y.V. Question of learning English in the Waldorf schools of China / O.M. Ionova, Y.V. Lakhmotova // Virtus: Scientific Journal / Editor-in-Chief M.A. Zhurba – October № 17, 2017. – PP. 109-111.
 7. Lakhmotova Y.V. Preparation of future teachers of English in primary school of PRC / Y.V. Lakhmotova // Scientific notes of the Berdyansk State Pedagogical University. Series: "Pedagogical Sciences", collection of scientific works - Berdyansk: FO-P Tkachuk O.V., 2018. - Vol.2. 121-126 PP.

II. Of labor, certifying the approbation of the thesis materials

8. Lakhmotova Y.V. The problem of foreign language education of primary schoolchildren in China / Y.V. Lakhmotova // Educational innovations: philosophy, psychology, pedagogy. Materials of the II International Scientific and Practical Conference (Sumy, December 3, 2015). - Sumy: VVP "Mriya", 2015. - P. 63-65.
9. Lakhmotova Y.V. Teaching foreign languages of primary schoolchildren in the PRC: historical aspect / Y, V. Lakhmotova // Higher and secondary schools in the context of modern challenges. Materials of the International Scientific and Practical Conference (Kharkiv, May 17, 2016). - Kharkiv: KhNPU, 2016. - PP. 248-252.

10. Lakhmotova Y.V. Interaction as one of the components of the Communicative approach / Y.V. Lakhmotova // Materials of the Interregional Internet Conference "Ways to Improve the Quality of English Teaching" (Kharkiv, May 25, 2016). - Kharkiv: Kharkiv Academy of Continuing Education, 2016. - P. 45-48.
11. Lakhmotova Y.V. Teaching English methods in primary school of China / Y.V. Lakhmotova // Scientific and Professional Conference : *Pedagogy and Psychology in an Era of flow of information* (Budapest, 30th of April, 2017). – Budapest, 2017. Pp. 32-35.
12. Lakhmotova Y.V. The features of teaching foreign languages of primary schoolchildren in the PRC / Y.V. Lakhmotova // Modern Pedagogy: Theory, Methodology, Practice. Materials of the IV International Scientific and Practical Conference (Uzhgorod, June 23-24, 2017). - Kherson: Publishing House "Helvetica", 2017. - P. 15-19.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний розвиток України знаменується значними змінами в політико-економічній та соціально-культурній сферах, активізацією міжнародних зв'язків. У цих умовах чільне місце посідають питання, пов'язані з оновленням іншомовної освіти, із формуванням здатності спілкування іноземними мовами як однієї з ключових компетентностей зростаючого покоління (закони «Про обов'язкову освіту» (1999 р.) та його редакція (2017 р.), «Про освіту» (2011 р.) та його редакції (2014, 2015 рр.), «Про реформування освіти» та створення «Нової української школи» (2017 р.) тощо). Володіння іноземною мовою розширює світогляд людини, дозволяє спілкуватися з людьми іншого світобачення й ментальності, пізнавати культуру, звичаї, досягнення іншого народу, надає можливості брати участь у міжнародних культурно-освітніх проектах, а отже, є найважливішим чинником успішності особистості в сучасному світі.

Виключно важливе значення для ефективного оволодіння особистістю іноземними мовами має початкова школа, що зумовлено психологічними особливостями молодшого школяра: невичерпні пізнавальні можливості й готовність до пізнання нового, пластичність мозку, природжена мовна здібність, потреба у спілкуванні й наслідуванні, здатність до точної імітації, висока слухова диференційна чутливість тощо. З іншого боку, саме на початковому етапі навчання необхідно сформувати навчальні вміння й мотивацію засвоєння іноземної мови, від чого залежить ефективність її подальшого вивчення.

Виходячи з вищезазначеного, вивчення предмета «Іноземна мова» розпочинається з першого класу загальноосвітньої школи (Державний стандарт початкової освіти, 2018 р.).

Нагальна потреба пошуку нових підходів до вирішення проблеми оволодіння молодшими школярами мовами міжнародного спілкування потребує вивчення шляхів розв'язання цієї проблеми в зарубіжній педагогіці.

На особливу увагу заслуговує аналіз досвіду КНР – країни, стрімкі темпи економічного розвитку якої вражають увесь світ. Одним із складників успішного розвитку цієї країни вважається те, що кожен третій китаєць вивчає іноземну, насамперед англійську, мову, починаючи з першого класу. На переконання урядових кіл, вивчення англійської мови, як провідника рідної культури, сприяє підвищенню науково-технічного й морально-культурного рівня нації й тим самим відповідає цілям модернізації КНР, її виходу на міжнародну орбіту.

Аналіз педагогічної літератури свідчить про те, що в китайській науковій думці проблема навчання іноземних мов молодших школярів розглядається за такими основними напрямками: обґрунтування психолого-педагогічних основ навчання іноземних мов (Ван Цхі, Сяо Мінян, Ян Цьх), зокрема в початковій школі (Дзі Джан, Лісіан Дзін, Сяохуа Ліан, У Х, Ху І, Цхюн Сіє, Чханшен Цхіан, Юан Юан); висвітлення питань підготовки вчителів іноземних мов (Джан Ксяо-цхін, Лу Шаньшань, Лю Сяонянь).

Окремі аспекти навчання іноземних мов молодших школярів висвітлено в історико-педагогічних працях китайських науковців (Ван Цхіан, Р. Джан, Джуанлін Х, Л. Ліу, Уюнтена, Фу К, Ху І, Чен Л).

Проблемі вдосконалення початкової іноземної освіти присвячена значна кількість публікацій і вітчизняних учених (О. Бігич, А. Гергель, М. Денисенко, С. Захарова, С. Ніколаєва, К. Онищенко, О. Паршикова, О. Петрашук, В. Плахотник, С. Роман, Н. Складенко), зокрема особливості організації діяльності молодших школярів на уроках іноземних мов (О. Вишневський, Н. Жеренко, О. Метьюлкіна, Т. Олійник, Ю. Федусенко), розвиток і соціалізація школярів (О. Арделян, О. Коломінова).

Слід відокремити також праці синологів радянського та пострадянського періоду (А. Антиповський, Н. Боровська, Т. Зепалова, В. Клепиков), що є вагомим внеском у розробку проблеми освіти китайських школярів загалом і навчання іноземним мовам зокрема.

Частково предмет дослідження відображено в працях українських учених (Л. Зеленська, О. Іонова, А. Сбруєва, О. Сухомлинська, Л. Штефан), присвячених

порівняльно-педагогічним дослідженням освіти країн світу, зокрема Китаю (Н. Джгун, Л. Калашник, О. Малишева, О. Михайліченко І. Хотченко, Л. Царьова, О. Шацька, О.Шпарик, О. Шрестха).

Деякі аспекти проблеми вивчення англійської мови як іноземної у школах КНР висвітлювалася й у англомовних джерелах (Б. Адамсон, К. Болтон, Х. Браунер, Т. Гільберт, Е. Ентоні, А. Літл, К. Левін, Д. Макклеланд, А. Малі, П. Морріс, Х. Рос, Т. Сковел, Е. Томпсон, Р. Фергусон), де зверталася увага на історію виникнення англійської мови в китайському освітньому просторі, особливості її вивчення китайськими школярами.

Доцільність дисертаційної роботи посилюється й необхідністю розв'язання нагальних суспільних проблем і подолання соціально-педагогічних суперечностей щодо досліджуваної проблеми, а саме: між об'єктивною потребою в оволодінні іноземними мовами молодшими школярами й недосконалою методикою їх викладання в початковій школі; між накопиченим позитивним досвідом організації навчання іноземних мов у школах КНР й недостатнім рівнем його вивчення та залучення до вітчизняної освітньої практики; між тенденцією інтеграції національної системи освіти до світового освітнього простору й потребою у збереженні вітчизняних освітньо-культурних традицій і надбань, зокрема в мовній освіті.

Таким чином, актуальність означеної проблеми, її недостатня наукова розробленість в українській педагогічній науці зумовили вибір теми дослідження **«Навчання іноземних мов молодших школярів у школах КНР».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з темою науково-дослідної роботи кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Підвищення ефективності навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх та вищих навчальних закладах» (РК №1 – 200199U004104). Тему дослідження затверджено вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 5 від 27.10.2015 р.) та узгоджено в бюро

Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук НАПН України (протокол № 2 від 23.02. 2016 р.)

Мета дослідження: систематизувати теоретичні питання й узагальнити практику навчання іноземних мов молодших школярів у школах Китаю для творчого використання педагогічно цінних ідей у сучасних умовах розвитку вітчизняної початкової освіти.

Відповідно до мети дослідження визначено його **завдання**:

1. Висвітлити стан наукової розробки проблеми навчання іноземних мов молодших школярів у школах Китаю.

2. Простежити витоки ідей становлення питань іншомовної освіти молодших школярів у Китаї та систематизувати теоретичні питання навчання іноземних мов молодших школярів у сучасній школі Китаю.

3. Дослідити практичні аспекти організації навчання іноземних мов молодших школярів у школах КНР.

4. Виявити тенденції розвитку проблеми навчання іноземних мов молодших школярів у школах КНР та визначити перспективи використання теорії та практики іншомовної освіти китайських молодших школярів у вітчизняній початковій школі.

Об'єкт дослідження: процес навчання в початковій школі КНР (1949 – 2017 рр.).

Предмет дослідження: теорія та практика навчання іноземних мов школярів у початковій школі КНР досліджуваного періоду.

Методи наукового дослідження. Для досягнення мети й вирішення поставлених завдань використано такі методи: *загальнонаукові* (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, класифікація наукових джерел), що стало основою для з'ясування ступеня наукової розробки проблеми, розкриття особливостей навчання іноземних мов молодших школярів у школах КНР, систематизації думок китайських учених, науковців, педагогів про порушену проблему; *історичні* (хронологічний, історико-типологічний, логіко-історичний), які дали змогу висвітлити проблему дослідження в динаміці й у хронологічній послідовності;

емпіричні (ретроспективний, діагностичний, праксиметричний), що сприяло узагальненню засобів, форм, методів навчання іноземних мов у початковій школі КНР; *порівняльно-зіставні*, які орієнтовано на порівняння навчання іноземних мов у початковій школі України і КНР та визначення шляхів використання узагальненого китайського теоретико-практичного досвіду в сучасній вітчизняній початковій школі.

Джерельна база дослідження. Фактологічний матеріал дисертації становлять:

– нормативно-правові документи, що відбивають основні напрями здійснення іншомовної освіти молодших школярів в Україні: закони «Про обов’язкову освіту» (1999 р.) та його редакція (2017 р.), «Про освіту» (2011 р.) та його редакції (2014, 2015 рр.), «Про реформування освіти» та створення «Нової української школи» (2017 р.); Державний стандарт початкової загальної освіти (2011 р.); Державний стандарт початкової освіти (2018 р.);

– нормативно-законодавчі документи, урядові постанови з питань системи освіти КНР, зокрема: Конституція КНР 1954 р. (ч. 2, ст. 46) та 1975 р. (ч. 1, ст. 9; ч. 2, ст. 17–24; ч. 3, ст. 25–31) зі змінами (1978 і 1982 рр.); постанови ЦК КПК та Держради КНР «Про реформу системи освіти» (1951, 1958, 1961, 1978, 1982, 1985, 1993 і 1999 рр.) та «План дій із розвитку освіти» (1960, 1998 і 1999 рр.); закони «Про заборону вивчення будь-якої іноземної мови, окрім російської мови» (1954 р.), «Про вивчення іноземної (російської або англійської) мови» (1956 р.), «Про обов’язкову освіту у КНР» (1986 р.) із внесеними змінами (2006 р.), «Про освіту» (1995 р.), «Про викладачів» (1993 р.), «Про заохочення приватної освіти» (2003 р.); урядові документи «Реформа змісту освіти, зокрема в початковій та нижній середній школі» (1993 р.), «Реформа навчальних дисциплін у сфері базового навчання (експеримент)» та «Реформа навчальних дисциплін у сфері базового навчання (оновлена)» (2001 р.); «Навчальні програми шкільних дисциплін» та «Навчальна програма з вивчення англійської мови» (1963 р.), «Навчальна програма з вивчення англійської мови як іноземної» (1978 р.), «Про навчання англійській мові у початковій школі» (2001 р.), «Національна програма з вивчення

англійської мови у КНР (експериментальна)» та «Національна програма з вивчення англійської мови у КНР (оновлена)» (2011 р.);

– матеріали періодичної преси КНР: «Освітні дослідження» (教育研究), «Збірка праць із питань науки та освіти» (科教文), «Освіта» (教育), «Сучасна освіта» (现代教育科), «Шлях освіти» (教育之路), «Психологія та освіта у КНР» (心理发展与教育), «Динаміка зарубіжного навчання» (国外研究动态), «Дослідження зарубіжної педагогіки» (国外教育学研究), «Дослідження в галузі порівняльної педагогіки» (较教育学研究), «Дослідження в галузі педагогічної освіти» (高等师范教育研究), «Дослідження іноземної педагогіки» (外国教育研究), «Дослідження в галузі освіти» (教育探索), «Зарубіжна освіта» (外国教育), «Освіта в Китаї» (中国教), «Порівняльно-педагогічні дослідження» (比较和教学研究), «Навчальні програми та матеріали, методи викладання» (教育方案, 教材, 教学方法), «Китайська освітня газета» (中国教育报), «Китайська тижнева газета» (中华读书周报), «Народна щоденна преса» (人民日报);

– педагогічна преса радянських часів («Народное образование», «Образование», «Педагогика», «Начальная школа», «Радянська школа» тощо) та часів незалежності України («Педагогіка і психологія», «Шлях освіти», «Рідна школа», «Початкова школа», «Педагогічний збірник», «Молодий учений»), матеріали конференцій, семінарів тощо;

– фонди Центральної Наукової бібліотеки НАН України імені В. І. Вернадського, Харківської державної наукової бібліотеки України імені В. Г. Короленка, наукової бібліотеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Інституту Конфуція при Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна, бібліотеки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

– навчальні плани та програми іншомовної освіти молодших школярів, матеріали мережі Інтернет, банк даних електронної документації різних загальноосвітніх навчальних закладів КНР.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період із 1949 по 2017 рр. За нижню хронологічну межу взято рік проголошення КНР як незалежної держави (1949 р.) та початку якісно нового періоду в усіх сферах життєдіяльності Китаю. Це зумовило значні зміни в освітніх пріоритетах держави, реорганізацію системи загальної освіти, вироблення нових підходів до навчання іноземних мов школярів усіх вікових груп. Верхня хронологічна межа визначається прийняттям Урядом країни (2017 р.) перспективного «Плану розвитку національної освіти» (до 2030 р.), сучасними науковими пошуками китайських педагогів шляхів модернізації освіти, зокрема вдосконалення іноземної освіти молодших школярів, з'ясування наявних досягнень і недоліків, а також необхідністю врахування китайського досвіду в процесі організації навчання іноземних мов в українських початкових школах, що сприятиме інтеграції вітчизняної освіти у світовий освітній простір.

Територіальні межі дослідження охоплюють насамперед міста економічно розвинених районів КНР: міста центрального підпорядкування Пекін (столиця КНР), Шанхай, Тяньцзінь, м. Шіцзячжуань (провінція Хебей), Гуанчжоу (провінція Гуандун), Ченду (провінція Сичуань), Урумчі (Сіньцзян-Уйгурський автономний район). Навчальні заклади зазначених міст мають зазвичай адекватне матеріально-технічне, науково-методичне й кадрове забезпечення, характеризуються єдиними для всіх вимогами до змісту загальної освіти, що уможливлює достатньо високий рівень навчання молодших школярів іноземним мовам. Увагу приділено також школам, що знаходяться в менш економічно розвинених районах КНР, а саме: мм. Цінътао (провінція Шаньдун), Ціндао (провінція Шаньдун), Маомін (провінція Гуандун), село Синьчжуань (Пекінський район Чанпін), де здійснення загальної освіти школярів пов'язано з певними труднощами економічно-фінансового й навчально-методичного характеру, що гальмує навчання молодших школярів іноземним мовам.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що *вперше*:

- науково обґрунтовано етапи (I етап – етап переважного вивчення російської мови як іноземної внаслідок тісних відносин КНР і СРСР (1949–1965 рр.); II етап – етап цілеспрямованого знищення існуючої практики іншомовної освіти молодших школярів під час запровадженої урядом країни «Великої Культурної революції» (1966–1976 рр.); III етап – етап поступового відродження англomовної освіти молодших школярів у ході реалізації урядової політики «відкритих дверей» (1977–2000 рр.); IV етап – етап інтенсивного розвитку англomовної освіти молодших школярів (2001–2017 рр.)) та виявлено тенденції розвитку проблеми навчання іноземних мов молодших школярів у школах КНР досліджуваного періоду;

- систематизовано погляди китайських учених, педагогів на мету та завдання англomовної початкової освіти, особливості (психолого-фізіологічні, лінгводидактичні, соціально-педагогічні) оволодіння китайськими школярами англійською мовою як іноземною (Ван Цхіан, Лісіан Дзін, Ліу Йондзюн, Мінлін Лі, Ху Чунь-дон, Чху Сіанхуа), концептуальні підходи до навчання іноземних мов молодших школярів у школах КНР (Ван Лі, Тао Сінчжі, Ху Ші, Хуан Яньпей, Цай Юаньпей, Цзян Менмен, Чжан Сия, Чжу Цзіньнун, Чень Хаоцін);

- узагальнено практичні аспекти організації навчання молодших школярів іноземних мов у КНР: схарактеризовано систему загальної освіти та типи початкових навчальних закладів (міські й сільські державні школи, різноманітні приватні заклади); висвітлено існуючі навчальні плани та програми іноземної освіти молодших школярів; з'ясовано особливості застосування методів

(комунікативного навчання, організації ігрової діяльності, граматичного перекладу, повної фізичної релаксації тощо), що традиційно використовуються зарубіжною школою, та методів (метод «сандвіча» Цзі Ю Хуа та Ху, «обмежений метод Джуна», метод Ні Сіана і Джона Тао-лона, метод «Божевільної англійської мови» Лі Яна та Чен Лея тощо), що притаманні власне китайській початковій освіті, засобів навчання англійській мові та засобів контролю за його результатами;

– визначено напрями використання китайського досвіду навчання іноземних мов молодших школярів у сучасній початковій школі України, а саме: розробка концепцій іншомовної освіти молодших школярів з урахуванням реалій і перспектив розвитку вітчизняної освіти, національних і загальнолюдських культурних традицій; засвоєння зростаючим поколінням цінностей міжнародної взаємодії та спілкування, виховання в молодших школярах толерантного ставлення до культури країни, мова якої вивчається; забезпечення педагогічно доцільної організації навчання іншомовної освіти молодших школярів, використання різноманітних форм та методів, спрямованих на диференціацію й індивідуалізацію навчання іноземним мовам, активізацію навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів; поліпшення матеріального й навчально-методичного забезпечення іншомовної освіти молодших школярів; активне застосування тестування як ефективного методу контролю й самоконтролю навчання молодших школярів іноземних мов; підвищення вимог до вчителів іноземної мови.

Конкретизовано шляхи вивчення проблеми дослідження в китайській і вітчизняній історіографії. Подальшого розвитку набуло відтворення генези ідей навчання школярів іноземних мов у світовій педагогічній думці. До наукового обігу введено невідомі та маловідомі джерела китайською (45) та англійською (99) мовами, окремі факти й положення, пов'язані з розв'язанням досліджуваної проблеми.

Практичне значення отриманих результатів дослідження визначається тим, що його теоретичні положення й висновки створюють передумови для

подальших компаративних досліджень теорії та практики організації навчального процесу закладу загальної освіти України й зарубіжних країн.

Дані та висновки дослідження використано в розробці спецкурсу «Проблема іншомовної освіти в сучасній початковій школі КНР», який апробовано автором під час занять зі студентами факультету початкового навчання Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Матеріали і результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка № 01/10-1060 від 04.12.2017 р.), Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 57-28/417 від 05.04.2018 р.), Харківської гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 105-04-124 від 26.10.2017 р.).

Матеріали дослідження можуть бути використані в педагогічних коледжах, інститутах, університетах, закладах післядипломної освіти й удосконалення кваліфікації вчителів із метою поліпшення змісту підготовки педагогів; у розробці курсів «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Порівняльна педагогіка», «Педагогічна майстерність»; спецкурсів і спецсемінарів для студентів і магістрів педагогічних закладів вищої освіти; укладанні підручників, навчальних посібників, науково-методичних рекомендацій; під час проведення педагогічних практик, написання курсових і магістерських робіт.

Особистий внесок здобувача в праці, написаної у співавторстві з О. Іоновою, полягає у висвітленні думок китайських науковців щодо вивчення англійської мови у вальдорфських школах Китаю.

Апробація результатів дослідження. Основні матеріали дослідження пройшли апробацію на міжнародних науково-практичних конференціях: «Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка» (Суми, 2015), «Вища і середня школа в умовах сучасних викликів», (Харків, 2016), «Сучасна педагогіка: теорія, методика, практика», (Ужгород, 2017), «Pedagogy and Psychology in an Era of Increasing flow of Information», (Budapest, 2017).

Публікації. Основні положення дисертації висвітлено в 12 наукових працях (із них – 11 одноосібні), серед яких: 4 статті в наукових фахових виданнях, 3 статті в іноземних виданнях, 5 – тези доповідей у збірниках матеріалів наукових конференцій. Загальний обсяг авторського доробку з теми дослідження складає ум. друк. арк.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (300 найменувань, із них 45 китайською та 99 англійською мовами). Робота містить 4 таблиці (на 7 сторінках), 4 додатків (на 15 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 232 сторінки, із них основного тексту 183 сторінки.

РОЗДІЛ 1

СТУПІНЬ НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ДОСЛІДЖУВАНОЇ ПРОБЛЕМИ

Історія Китаю (нині – КНР) почала цікавити європейців лише кілька століть тому, але інтерес до країни дуже зріс останнім часом — уваги набуває процес модернізації середньої освіти. Це зумовлено виходом цієї країни на світову арену, її успіхами у розвитку економіки, а також нагромадженими протягом тисячоліть культурними надбаннями. Таким чином процес реформування середньої освіти у КНР цікавим є не лише для китайської громади, а й далеко за межами великої держави.

Сучасна система освіти повинна бути направленою на розвиток особистості дитини, яка здатна до саморозвитку та самоосвіти. Вивчення сучасних іноземних мов є невід’ємною складовою сучасності. Початкова школа відіграє головну роль у вивченні іноземної мови. Тут діти потрапляють вперше у світ іншомовного спілкування. Їх подальше ставлення до іноземної мови буде значною мірою залежати від того, наскільки глибоко буде сформоване ставлення до англійської мови, бажання навчатися та працювати.

На основі вивчення сучасних науково-педагогічних джерел розкрито сутність іноземної мови в сучасній початковій школі, виявлено та схарактеризовано основні шляхи наукової розробки проблеми.

Вивчення і узагальнення джерельної бази дослідження надало можливість віднести до основних шляхів розробки проблеми навчання іноземним мовам молодших школярів у сучасних школах у вітчизняній науковій педагогічній думці такі:

—*теоретичні питання навчання іноземних мов молодших школярів.* Проведений науковий пошук засвідчив, що загальній освіті надавали значення такі науковці: (Т. Зепалова і Е. Моносзон, В. Клепиков, Савинова Є., які розглядали стан середньої школи в середині 50-х рр., В. Клепиков, який приділяв

багато уваги шкільної освіти в Китаї до виникнення КНР та Н. Боровська, яка не лише досліджувала освіту у Китаї, а й розглядала навчальні програми того часу, А.Антіповський, про політику навчання у КНР (1949-1980), Т.Сорокіна, яка розглядала проблеми навчання у КНР. Про проблеми реформування загальної освіти в сучасному Китаї висловлювалися у своїх публікаціях В. Клепиков («Ден Сяопин и реформа образования в Китае», 1999 р.), І. Н. Боровська («Новые программы в КНР», 1993 р.), «Китайская модель образования в азиатском аспекте», 1997 р.), «Негосударственные учебные заведения в Китае, 1999 р.)).

В Україні багато уваги приділяють вивченню англійської мови як іноземної у сучасній школі. Разом з цим були виявлені труднощі, з якими стикаються вчителі та учні. Перш за все, це вік, з якого потрібно розпочинати вивчати іноземні мови та забезпечувати належні умови для навчання [34, 75 с.]. На сучасному етапі розвитку суспільства гостро постає питання про вільне володіння іноземними мовами в Україні не лише дорослих, а й дітей раннього шкільного віку. Про це у своїй роботі пише А.Гергель, яка виявляє особливості дітей, які б були спрямовані на ефективне вивчення іноземних мов. Також вона розглядає фактори: психологічні, психолого-фізіологічні та педагогічні, які указують на те, що діти віком від 6 до 8 років готові сприймати новий матеріал в ігровій формі. Це питання підтримує і дослідник Ю.Федосенко, який у свою чергу підтримує думки А.Гергель і вважає доцільним впроваджувати вивчення іноземних мов у початкову школу України [137, с. 190-193]. За останні роки в Україні вже сформувалися основні принципи комунікативно орієнтованого навчання. Почало формуватися розуміння необхідності впровадження європейських стандартів. Але, на жаль, в Україні ще залишається відкритим питання досягнення європейського змісту освіти [34, 75 с.].

Вивчення іноземних мов, а саме англійської, в українських школах розпочинають з 1 класу початкової школи. Протягом 11 років учні вивчають предмет англійської мови. Починаючи з 2015 року по всій країні учні почнуть навчатися за оновленими стандартами загальної середньої освіти. Метою нових загальноосвітніх стандартів та нового змісту освіти є нові підходи до навчання.

Під новими підходами уряд пропонує розглядати компетентнісний підхід, особистісно зорієнтований підхід, культурологічний підхід та діяльнісний підхід. Реалізація цих підходів має свої особливості на кожному ступені навчання у початковій, основній та старшій школі. Відповідно до підходів, які зазначені вище, можна сформулювати мету навчання — формування іншомовної комунікативної компетентності. Кожен ступень навчання має різну тематику спілкування, різний обсяг навчального матеріалу та різні методи, форми й види навчальної діяльності. Всі ці зміни залежать від того, у якому класі та у якій школі навчаються учні. В Україні існують державні загальноосвітні школи, державні спеціалізовані школи, гімназії, ліцеї, колегіуми та приватні школи.

Для того щоб змінити цілі навчання, перш за все потрібно змінити навчальні програми. У нових навчальних програмах немає жорсткого поурочного поділу, вчителі самостійно можуть обирати послідовність викладання тієї чи іншої теми. У нових навчальних програмах вказується лише на зміст вивчення тематичного та семестрового контролю. Зміст навчання іноземної мови враховується тоді, коли організовують навчальний процес.

В Україні, як було зазначено вище, вивчати іноземні мови розпочинають з першого класу початкової школи. Початкова школа забезпечує наступність між усіма ланками школи. Метою початкової школи є важливість зацікавлення учнів при вивченні англійської мови та вміння використовувати набуті знання у подальшому навчанні.

У 1 класі на вивчення англійської мови уряд відводить лише 1 годину на тиждень. У спеціалізованих школах та гімназіях на вивчення англійської мови відводиться 3 години на тиждень. У першому класі вчителям слід приділяти більше уваги розвитку фонетичній компетенції, а саме: правильній вимові звуків, розташуванню наголосу у словах, ритму, інтонації тощо. Вся навчальна діяльність повинна проводитись через імітативно-ігрову технологію. Так як у першому класі школярам не дозволяють розвивати навички письма, то учні в усній формі вивчають нові літери та можуть відтворювати графічні образи слів і словосполучень. Все навчання у 1 класі проходить через комунікативно-ігрові

методи. На уроках учителі можуть використовувати групову та індивідуальну форму роботи. Протягом року учні вивчають різні тематики спілкування: я, моя сім'я і друзі, природа, дозвілля, свята і традиції, школа. Учні першого року навчання повинні оволодіти основними видами мовленнєвої функції: вміти привітатися та представити себе чи свого друга; виконувати прості інструкції (принести щось, спитати, подати); вміти попрощатися; знати числа від 1 до 10; вміти назвати членів родини, кольори, назви іграшок, тварин, шкільне приладдя тощо. По закінченні першого класу школяр повинен вживати іменники не лише в однині, а й в множині; знати прості дієслова, займенники (вказівні, особові, присвійні). Незважаючи на те що учні не повинні цілеспрямовано вивчати граматичні правила, учитель презентує їх в усній та в ігровій формі. Учень засвоює нові граматичні структури імпліцитно — шляхом сприймання мовленнєвих зразків у комунікативних ситуаціях. Граматична правильність формується також за рахунок багаторазового вживання мовленнєвих структур [94].

У другому класі на вивчення іноземної мови відводять 2 години на тиждень. У спеціалізованих школах на вивчення англійської мови відводять 3 години на тиждень. У другому класі мовленнєвий розвиток учнів відбувається в усній формі. Кількість тем для ситуативного спілкування збільшується на одну. У другому класі додається тема людини. Протягом другого року навчання учні вчаться сприймати англійську мову на слух: вони слухають аудіозаписи та передивляються відеоролики. Можуть самостійно розбирати мову носіїв: повторюють записане та відповідають на поставлені питання. У другому класі учні починають вдосконалювати навички читання вголос та мовчки. Багато вправ спрямованих на використання комунікативних завдань. На цьому етапі продовжується формування навичок орфографії. З другого класу учні починають вивчати часи дієслів. На кінець другого року навчання школярі мають оволодіти такими лексичними одиницями: як називати частини тіла, предмети одягу, вміти правильно називати пори року, місяці, дні тижня, знати назви свят та вміти їх перераховувати; знати назви меблів та вміти називати, де вони розташовані. На

цьому етапі навчання продовжують розвивати лексичну, граматичну та фонетичну компетентність. Також розвивають соціокультурну та загально-навчальну компетенції. На уроках використовують різні форми роботи: фронтальну, індивідуальну, колективну, групову тощо [94].

Наприкінці другого класу учні повинні вміти висловлювати свою думку 4-5 реченнями, а саме: описувати предмети, тварин, природу, ставити питання та відповідати на них, обмінюватися репліками та складати мікродіалоги. Школярі повинні вміти читати мовчки та вголос, обсяг прочитаного матеріалу складає 100-150 друкованих знаків. Все, що учень прочитує, він повинен перекласти та знати тлумачення кожного слова. Учні другого класу повинні знати всі букви алфавіту та вміти їх писати, також вони повинні вміти писати своє ім'я і переписувати речення у зошит. Обсяг письмового тексту має бути не менше чотирьох речень. Щодо аудіо-лінгвальних завдань, то школяр повинен розуміти основний текст адаптованого аудіозапису, реагувати на поставлені запитання та вміти надати правильну відповідь, розуміти усе, що сказано на записі та знати переклад слів та речень [94].

У третьому класі перед школярами постає вже ряд нових завдань. Збільшується обсяг, тематика ситуативного спілкування. Додається нова тема про навколишнє середовище. Учні повинні вже вільно володіти новою лексикою та вміти її використовувати при спілкуванні з іншими однокласниками або при спілкуванні з учителем. На цьому етапі навчання школярі вивчають модальні дієслова, якісні та відносні прикметники, прийменники місця. Мова школярів стає більш вільною та правильною. Учні знають, як правильно будувати нові речення, як правильно використовувати мову, що вивчається, а саме: правильно вимовляти слова, ставити наголос. У третьому класі збільшується об'єм самостійної роботи учнів. На уроках застосовується переважно групова та парна робота, під наглядом вчителя складають завдання-проекти, самостійно виготовляють газети, постери та колажі англійською мовою. У другому семестрі третього класу учні використовують новий для них вид діяльності — мовне портфоліо. Обсяг висловлювання учнів складає 5-6 речень зв'язного тексту. Якщо школярі

складають мікродіалоги, то у кожного учня повинно бути не менше 5-6 реплік. Діалогічне мовлення школярів повинно бути правильно оформлене у мовному відношенні. Учні повинні швидко читати вголос та мовчки, розуміти повний текст, обсяг якого складає приблизно 150-200 друкованих знаків. Учні повинні виконувати завдання після прочитаного тексту, а саме: давати повні відповіді на поставлені запитання, вміти підтримати елементарне спілкування. Стосовно розвитку навичок письма, то школярі третього року навчання повинні вміти писати нові слова, словосполучення та короткі речення, оформляти листівку-вітання та описувати себе, своїх друзів і сім'ю, тварин та предмети шкільного вжитку. Обсяг письмового тексту повинен буди 5-6 речень. Щодо розвитку умінь та навичок аудіювання, то учні повинні розуміти правильно сформульовані інструкції на вербальному та невербальному рівні, розуміти діалогічне мовлення та монологічне мовлення у повільному темпі. Слід пам'ятати, що всі аудіозаписи та відеозаписи повинні бути побудовані на засвоєному матеріалі [94].

У четвертому класі школярі початкової школи повинні мати 2 уроки англійської мови на тиждень у загальноосвітній школі і три уроки англійської мови у школах, де англійська мова вивчається поглиблено. На четвертому році вивчення англійської мови додається ще одна тематика ситуативного спілкування — помешкання. Учні повинні використовувати такі мовленнєві функції: запрошувати та надавати інформацію про предмети та осіб, описувати осіб, явища, факти, події, характеризувати та оцінювати предмети та людей, вміти висловлювати свої думки чітко та лаконічно, розповідати та переказувати прості тексти з використанням нової лексики та нових граматичних структур. У розвитку лінгвістичної компетентності школярі повинні вміти вживати іменники в однині та множині, ступені порівняння прикметників, вживати правильно особові, вказівні та присвійні займенники, вміти правильно розставляти означені та неозначені артиклі, правильно вживати питальні слова в складі структур, вміти будувати безособові речення та вживати сполучники. У цьому віці, школярі вивчають багато нових лексичних одиниць. Учні самостійно повинні описувати природу, тварин, знати назви свят та елементарні традиції їх святкування,

називати види спорту та давати просту характеристику кожному з видів спорту, розповідати про своє хоббі та про хоббі свого товариша тощо. У четвертому класі активно застосовують на уроках парну та групову роботу, багато уваги приділяється самостійній роботі. Самостійна робота розвиває в учнів такі види діяльності, як спостереження, запам'ятовування, уважність. Наприкінці четвертого класу учні повинні вміти складати висловлювання у розмірі 6-7 речень. Їх монологічне мовлення повинно складатись з коротких повідомлень про повсякденні події, вони повинні переказувати зміст почутого, побаченого, прочитаного, використовуючи активну лексику. У діалогічному мовленні кожний учень повинен використовувати 5-6 речень, правильно застосовуючи граматичні правила. Учні повинні продовжувати розвивати навички читання вголос та мовчки. Обсяг друкованих знаків не повинен бути більше 200 – 250 знаків. Кількість нових лексичних одиниць не повинна перебільшувати значну кількість вже знайомих слів. Нові, незнайомі слова повинні розкриватися на основі здогадок. Учні продовжують вдосконалювати навички письма. Обсяг письмового повідомлення складає 6 – 7 зв'язних речень. Рівень володіння учнями четвертого року навчання має складати показника A1, у загальноосвітніх школах та мати показник A1+, у школах з поглибленим вивченням іноземних мов [94].

Слід зазначити, що навчальні програми, за якими навчаються у загальноосвітніх школах та у спеціалізованих школах України, складені видавничим домом “Освіта” у 2012 році. У 2015 році були внесені певні зміни в навчальні програми для учнів 5 – 9 класів, а саме: на першому місці розглядається мотивація, приділяється більше уваги вивченню та засвоєнню нової лексики, нових граматичних структур, поширюється вживання пасивних структур [94].

На жаль, у загальноосвітніх школах дозволяється використовувати підручники з відповідним грифом Міністерства. Але не всі підручники відповідають новим змінам, занесеним у навчальну програму.

Як ми зможемо побачити у подальшому, актуальні зміни у вивченні англійської мови як іноземної у початковій школі України мають багато спільного з тематикою китайських досліджень. Висновки, отримані дослідниками України

та Китаю, мають багато спільного. Насамперед, це стосується раннього віку, коли потрібно розпочинати вивчати іноземні мови та впроваджувати вивчення іноземних мов з першого класу початкової школи. Також слід звернути увагу на те, що і в українській, і в китайській школі акцент у вивченні іноземних мов робиться на розвиток комунікативних навичок школярів;

— *методичний аспект у викладанні іноземної мови.* Займалися такі науковці, як Ю. Федусенко, який вивчав проблему використання дидактичних ігор на заняттях англійської мови в початковій школі України та правильного формування іншомовної комунікативної компетентності учнів початківців. Він вважає, що використання дидактичних ігор не сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів початкової школи. Ю.Федосенко провів багато досліджень і було виявлено, що не існує чітких підходів до визначення дидактичного статусу гри [139, с. 190-193]. Вчені пов'язують її з методами навчання (А.Буновер, Л.Волкова, Г.Вороніна, Т.Жукова та ін.), з прийомами навчання (Л.Грицюк, В.Давидов), із формами навчання (А.Бондаренко, С.Вдовенко), з видами навчальної діяльності (Т.Олійник, Т.Чистякова), а також категоризують дидактичну гру як засіб навчання (О.Деркач, В.Плахотник, О.Савченко, С.Щербак та ін.). Але Ю.Федосенко впевнений, що використання ігор на уроці іноземної мови має великий позитивний вплив як на успішне навчання, так і на позитивний психологічний розвиток молодших школярів [139, с. 190-193].

— *підготовка вчителя до здійснення іншомовної освіти молодших школярів* розглядалася у дисертації Л.Гусак “Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх учителів до асоціативного навчання іноземних мов учнів початкової школи”, у якій мова йдеться про зміст, форми та методи підготовки майбутніх учителів іноземної мови, розглядаються основні принципи та етапи підготовки майбутніх учителів, описано метод асоціативних символів як системотвірну складову асоціативного навчання. У своїй роботі Л. Гусак наголошувала на тому, що “...для успішного навчання іноземним мовам потрібно мати гарних вчителів, які не просто добре володіють іноземною мовою та методикою її викладання, а й мають глибокі психолого-педагогічні й предметні знання, які є творчими,

самостійними, компетентними фахівцями, спроможними сформулювати в молодших школярів іншомовну компетентність рівня А1” [37]. Вона також звернула увагу на те, що учитель повинен бути гарно підготовлений та знати психологію дітей [37]. Котенко О. займалася питанням підготовки молодого учителя іноземної мови у початковій школі України. Вона вважала головним правильно визначити шляхи оптимізації іншомовної педагогічної освіти молодого фахівця з урахуванням сучасних освітніх тенденцій в галузі освіти [71]. Загалом, питанням майбутнього педагога іноземної мови у початковій школі приділяли увагу багато науковців, серед яких можна виділити В. Бондарь, С. Мартиненко, О. Савченко, Л. Хоружа та інших. Всіх цих дослідників і науковців цікавила професійна компетентність майбутнього сучасного педагога іноземної мови, який повинен відповідати вимогам сучасності та запитам суспільства в постійних модернізаціях та змінах навчальних програм та планів.

Як ми зможемо побачити у подальшому, актуальні зміни у вивченні англійської мови, як іноземної у початковій школі України мають багато спільного з тематикою китайських досліджень.

Слід розглянути праці вітчизняних дослідників та науковців, які присвятили багато робіт вивченню питання становлення освіти у КНР і які виділили основні шляхи вивчення порушеної проблеми:

— *теоретичні питання* щодо вивчення іноземних мов у Китаї розпочалися ще у XX столітті, Стрімке вивчення іноземних мов у Китаї розпочалося ще у XX столітті, коли у країні розпочалися процеси модернізації та вестернізації. У ці часи у Китаї розпочалось розповсюдження західної системи навчання, яке у свою чергу почало призводити до занепаду традиційних духовних цінностей китайської цивілізації, які будувалися цілими століттями.

Сучасна система навчання виховує нове покоління людей, яке відповідає рівню соціального статусу та його ролі у суспільстві. Ось чому постає необхідність у вивченні іноземних мов у сучасній освіті КНР.

У публікаціях радянського періоду порушували питання освіти в Китаї, але про вивчення іноземних мов не говорилося. Серед відомих науковців, які

висвітлювали питання про освіту у Китаї, можна назвати В. Клепікова “Розвиток шкільної освіти у Китаї до та після утворення КНР”, “Реформа навчання у Китаї”, “Розвиток загальноосвітньої школи у КНР”, “Розвиток народної освіти у КНР”, “Про реформу освіти у Китаї”; Н.Боревську, “Школа у КНР 1957-1972pp” (1974), “Реформа навчання у КНР” (1986), “Китайська школа на шляху змін” (1987), “Нові програми у КНР” (1993), “Китайська модель навчання в азіатському аспекті” (1997), “Тенденції розвитку навчання КНР до 2020 року” (2011), “Нарис історії школи та педагогічної думки у Китаї” (2002) та інші; А.Антиповського “Політика в галузі науки та освіти в КНР (1949-1979)”; К.Салімову, А.Джуринського “Історія навчання та виховання у Китаї”; Е.Моносзона “Народна освіта у КНР” тощо. За радянських часів питання про освіту в Китаї висвітлювалося в журналах “Педагогіка”, “Проблеми Далекого Сходу”, “Школа та освіта у Народному Китаї” тощо. Такі дослідники, як Н.Боревська, Е.Моносзон писали про розвиток педагогічної думки у Китаї та про становлення системи освіти, використовуючи власні спогади. Свого часу вони відвідували Китай, країну, яка довгі роки була закрита для інших.

Аналіз авторефератів та дисертацій, присвячених проблемі вивчення іноземних мов у КНР, дозволив виділити найбільш актуальні аспекти проблеми. Перш за все, це розвиток освіти в Давньому Китаї за часів Конфуція (О.Шпарік) [153], лінгвістичні аспекти вивчення англійської мови в Китаї (М.Полянська) [111], питання організації контролю навчальних досягнень студентів у вищих закладах освіти Китаю в 2 половині XX століття (І. Хотченко) [143]. Цікавою є дисертаційна робота М. Боєнко, яка описує сучасний стан системи професійної педагогічної освіти в Китаї. У своїй роботі вона робить акцент на розвиток педагогічних навчальних закладів, згадує про організацію навчального процесу в цих закладах, характеризує різні етапи розвитку системи педагогічного навчання [10].

У своїй дисертації Уюнтена розглядає проблему становлення шкільної освіти у КНР. Також він висвітлює розвиток шкільної освіти до заснування Китайської Народної Республіки. Він вважає, що великий вплив на розвиток

китайської школи мав філософ Кун Цзи (усім відомий як Конфуцій). Виховання у школі проводилось у дусі конфуціанства. Незважаючи на те, що Китай є розвиненою країною, у школах та вищих навчальних закладах учнів продовжують виховувати в дусі конфуціанства. У Китаї відкривалось багато навчальних закладів. Цікавим є те, що у перших навчальних закладах вивчалися іноземні мови. Уюнтена звертає свою увагу на зміст освіти, а саме на те, що все навчання в школі зводилося до заучування текстів та ієрогліфів. Наукова праця Уюнтени представляє інтерес для нашого дослідження. По-перше, він розглядає становлення шкільної освіти в Китаї, а по-друге, у його працях також частково йдеться про вивчення іноземних мов [139];

— *історико-порівняльний*. Цікавитися соціально-політичним та культурним життям Китаю почали нещодавно. Незважаючи на це, можна відшукати дійсно цікаві роботи з історії розвитку та навчання Китаю. Серед таких робіт можна виділити О.Михайличенка “Освіта і виховання в Японії та Китаї”. У своїй монографії “Освіта та виховання в Японії та Китаї” він розглядав історію створення системи навчання “Гуймао” та розглядав витоки становлення навчальної думки в Китаї. Він висвітлював особливості змісту навчання на кожній ступені навчання. Систему освіти О.Михайличенко розглядав у різні періоди [90, 122 с.].

— *підготовка вчителя іноземної мови*. Практикою підготовки учителів іноземної мови у початковій школі КНР в Україні цікавилися дуже мало. Це питання розглядали у статтях синологи, педагоги, аспіранти, культурологи, які зробили свій внесок у розвиток історії та сучасності Китаю: О.Шатська “Особливості підготовки вчителів рідної та іноземної мов у Китаї”, К.Олійникова “Особливості підготовки вчителів у навчальних закладах сучасного Китаю”. Ця проблема ще погано висвітлена, але завдяки працям О.Шацької ми можемо проаналізувати стан та специфіку професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови у КНР. На історичну обумовленість задач та зміст підготовки учителів іноземної мови та рідної мови у своїх роботах звертала О.Шацька, яка підкреслювала значущість учителя. Вона зазначала, що проблема підготовки

вчителів завжди буде актуальною. Незважаючи на те, що система освіти у Китаї знаходиться майже на високому рівні, у школах Китаю бракує кваліфікованих учителів. У своїй роботі О.Шацька описує заклади, у яких проводиться підготовка майбутніх учителів. Інтерес викликають вимоги, які висуваються до представників педагогічної професії [148, с. 33-39; 149].

Про підготовку вчителів початкової школи у КНР писала у своїй дисертаційній роботі Лу Шаньшань. Її наукова студія може бути цікавою для розгляду, адже вона також, як і О.Шацька, торкається проблеми підготовки учителів англійської мови у вищих навчальних закладах. У своїй праці вона розглядає зміст, цілі та завдання підготовки учителів початкової школи на різних етапах становлення та розвитку педагогічної освіти у КНР [82].

Цікавою є робота К.Олійник, яка у своїй статті торкається особливостей підготовки вчителів у сучасних закладах КНР. Вона звертає увагу на зміст сучасної педагогічної освіти, яка підготувала тисячі кваліфікованих учителів для початкової школи. У статті мова йдеться про обмін працівниками, а саме мова йдеться про обмін іноземними викладачами.

— *історико-педагогічні дослідження.* Аналіз літератури свідчить про те, що питанню вивчення іноземної мови в початковій школі Китаю в Україні приділено мало уваги. Розвитку педагогічної думки у перші десятиріччя існування Китайської Народної Республіки присвячені роботи В.Клепікова, Н.Боревської, Куо Шао-тан (А.Кримова) та інших.

Цікавою для нашого дослідження є робота С. Лободи про систему реформування освіти в Китаї у XX столітті. У статті автор порушує питання визначення етапів розвитку системи освіти в Китаї, розглядається питання ролі держави у створенні нової системи освіти, визначається пріоритетна роль освіти в житті держави як основного джерела процвітання нації, яка характерна для конфуціанської традиції до цього часу сильною в країні.

Що стосується теорії навчання іноземних мов у початковій школі КНР, то ця проблема ще не знайшла належного відображення у педагогічних дослідженнях.

Висновки, отримані дослідниками України та Китаю, мають багато спільного. Насамперед, це стосується раннього віку, коли потрібно розпочинати вивчати іноземні мови та впроваджувати вивчення іноземних мов з першого класу початкової школи. Також слід звернути увагу на те, що і в українській, і в китайській школі акцент у вивченні іноземних мов робиться на розвиток комунікативних навичок школярів.

У процесі дослідження особливого значення надавалося з'ясуванню сутності питання іноземної освіти в сучасній початковій школі КНР. Проведений теоретичний аналіз змісту нормативно-правових документів щодо початкової освіти, а саме: навчальна програма для початкової школи, навчальні стандарти (Міністерство освіти Китаю), дозволив дійти до висновку про те, що іноземна освіта в сучасній початковій школі КНР — це педагогічна система, під якою розуміють цілі, зміст, методи, засоби та організаційні форми навчання для досягнення поставлених цілей у навчанні. Узагальнюючи вище зазначене, можна сказати, що це дає можливість визначити основні шляхи розробки проблеми питань навчання іноземним мовам молодших школярів у *китайській науці* таким чином:

— *теоретичні питання навчання іноземних мов молодших школярів порушують китайські дослідники, які проводять різноманітні дослідження щодо розвитку навчання та його реформування. Китайські вчені Лю Ліфень, У Дзюань, Ло Юн, Лі Цзюньюй, Єй Юй Хуа у своїх працях описували стратегію становлення та розвитку загальної освіти у КНР. У працях цих науковців описуються витoki становлення системи освіти та дається характеристика педагогічній освіті загалом. Джин Юн у своїй статті розглядав розвиток сучасної системи навчання в КНР. Він робив акцент на тому, що система освіти КНР має багато специфічних рис і дуже відрізняється від західної системи освіти. У статті мова йдеться про обов'язкову початкову освіту для всіх верст населення та про обов'язкове подолання неграмотності всіх дітей та дорослих. Лісіан Дзін, Чханшен Дзіан, Дзі Джан у своїй книзі “Мотивація та очікування від навчання англійської мови молодшими школярами та їх батьками у Китаї” описують фактори впливу на*

ефективне формування вивчення англійської мови в початковій школі Китаю. Одним з головних факторів є спонукання до отримання активних знань, що забезпечують прискорення суспільного розвитку за всіма його напрямками. Ще одним не менш головним фактором є не втратити початковий інтерес.

У китайській педагогічній спадщині можна знайти багато робіт, присвячених вивченню іноземним мовам молодших школярів у сучасних школах КНР. Цьому питанню китайські вчені приділяють багато уваги. Серед науковців можна зазначити Гао Юньцзи, Мінлі Лі, Дзіан Сю, Ліу Янцзін, Дзі І, Дзін Л, Тхан У, Грейс Юе Цьхі, Чжан Чжиюань та інших. Грейс Юе Цьхі у своїй статті розглядає важливість вивчення іноземних мов у початковій школі КНР з першого класу. У своїй статті автор розглядає важливість створення навчальних планів та програм для маленьких школярів з акцентом на розвиток комунікативних навичок. Ідею Грейс Юе Цьхі підтримує Ван Цхіан, який також писав про важливість вивчення англійської мови серед учнів початкової школи. Він наголошував на важливості вивчення англійської мови з першого класу, також він окреслив проблему, з якою стикаються у школі Китаю, а саме: нестача кваліфікованих учителів [241, с. 99-109].

— *методичний аспект* розглядає у своїй дисертаційній роботі Тхан У, який займається питанням вивчення англійської мови та впливу рідної мови на викладання англійської мови; він зазначає і труднощі, з якими стикаються школярі та викладачі. Також він пише про необхідність вивчення англійської мови як міжнародної мови спілкування. У своїй науковій студії він торкається методів викладання англійській мови в сучасних школах КНР. Він описує сучасні методи викладання, якими користуються учителі в школах і які були започатковані китайськими науковцями [238].

Ідею використання різних форм роботи на уроці англійської мови та використання різних видів діяльності підтримував Дзієцьхон У, який у своїй статті “Характеристика стратегій навчання молодших школярів англійській мові у початковій школі КНР” писав про важливість використання комунікативного підходу у навчанні англійської мови та у використанні взаємодії не лише між

школярами, а між учителем та учнем. Жан Ху у своїй статті розглядав питання, як навчити учнів початкової школи КНР швидко оволодіти навичками читання. Він вважає, для того, щоб швидко навчитися читати, учні спочатку повинні оволодіти фонетикою, граматиною, лексикою, а потім всі ці навички використовувати при читанні. Учитель безпосередньо повинен брати участь у навчанні молодших школярів, демонструвати всі навички володіння англійською мовою. Учні повинні копіювати учителя та повторювати усе за ним [227]. Ще однією цікавою роботою є стаття Сінхон Джана про навчання англійської мови з використанням комунікативного підходу. Комунікативний підхід у навчанні англійської мови в початковій школі є головним серед учнів та вчителя. Автор описує не лише позитивні моменти вивчення іноземної мови у початковій школі, а і розглядає введення нової навчальної програми та робить акцент на вивчення англійської мови не лише у Китаї, а і в інших Азіатських країнах. Х Сяюю писав про важливість використання ігрової діяльності у початковій школі КНР на уроках англійської мови. Він писав, що все навчання повинно проходити через гру. Гра є невід'ємною частиною при вивченні англійської мови. Гра не лише допомагає дітям швидко засвоїти новий матеріал з інтересом, а й допомагає подолати труднощі, з якими діти стикаються у спілкуванні між однолітками [188, с. 33-37.].

На жаль, китайці дуже мало приділяють уваги щодо вивчення методичної літератури, щодо викладання англійської мови в початковій школі Китайської Народної Республіки. Вони спираються на західні методики та використовують їх досвід. Вчених лише турбує якість та кваліфікація підготовки вчителів англійської мови в початковій школі [249].

— *підготовка вчителя до здійснення навчання іноземним мовам молодших школярів у сучасних школах Китаю* є майже однією з головних проблем на шляху до успішного оволодіння англійською мовою. Цим питанням у Китаї займаються багато науковців та дослідників. Опубліковані дослідження стосуються головним чином якості та кваліфікації вчителів англійської мови у початковій школі КНР [249]; є роботи, присвячені обізнаності вчителів англійської мови початкових

класів у використанні ІКТ (Лі Л), яка вважає доречним використовувати ІКТ на уроках іноземної мови у початковій школі КНР [213].

— *історико-педагогічні* дослідження у Китаї щодо розвитку освіти та реформування освіти набувають останнім часом інтерес з боку науковців. Можна виділити праці таких авторів: Інъ Хунчжу “Швидкий розвиток та виховання дітей у Китаї” [59, с. 31-33]; Су Сяохуань “Освіта в Китаї — реформи та новації” [134].

Багато робіт про вивчення англійської мови як іноземної у початковій школі КНР написано американськими науковцями та дослідниками Б.Адамсон, К.Болтон, Дж. Боїл, П. Морріс.

Цікавою є робота Б. Адамсона, який описує історію виникнення англійської мови у китайській освіті. Він розглядає методи навчання англійській мові та описує всі етапи перед тим, як вивчення англійської мови зайняло почесне місце у навчальній програмі КНР [157, с. 231-243; 158; 159, с. 3-26]

Не менш цікавою є робота К. Болтона, який описує варіанти англійської мови у Китаї і дає коротку історію виникнення англійської мови у Китаї. Китайський варіант англійської мови він називає чінінглиш – що є китайським феноменом [163; 164, с. 3-12].

Висновки до розділу 1

У першому розділі “**Ступінь наукової розробки проблеми дослідження**” – на основі аналізу широкого спектру наукових джерел висвітлено основні шляхи вивчення порушеної проблеми в китайській та вітчизняній науково-педагогічній літературі.

Установлено, що основними аспектами вивчення проблеми іншомовної освіти у сучасній китайській науці є:

- зосередження уваги на ряді питань, присвячених дидактиці, а саме: процесу навчання, змісту навчання та формам і методам навчання (Дзі Ю Хуа, Дзі та Ху, Ні Сіан, М.Джу, С.Джан, Тхан У, Жан Ху, Дзієцьхон У).

- визначення сутності питання іншомовної освіти (Лю Ліфень, У Дзюань, Ло Юн, Лі Цзуньюй, Єй Юй Хуа, Лісіан Дзін, Чханшен Дзіан, Дзі Джан);

- висвітлення психолого-педагогічних засад, а саме: розкриття вікових особливостей школярів для оптимального визначення віку, з якого потрібно розпочинати вивчати іноземні мови (Грейс Ю Цьхі, Жан Ху, Х, Мінлі Лі, Ван Цхіан, Ліу Янцзін);

- розробка питань підготовки майбутніх учителів англійської мови (У та Ян, Лілі, Лу Шаньшань).

У вітчизняній педагогіці проблема іншомовної освіти школярів досліджується у таких основних напрямках:

- концептуальні основи середньої освіти у КНР, зокрема розгляд питань середньої школи (М.Баранов, Т.Запалова, Є.Моносзон, В.Клепіков, А.Антиповський, Н.Боревська, О.Михайличенко);

- висвітлення психолого-педагогічних факторів (А.Гергель, Ю.Федосенко, О.Котенко);

- методичний аспект у викладанні іноземної мови (А.Буновер, Л.Волкова, Г.Вороніна, Т.Жукова);

- підготовка вчителя до здійснення іншомовної освіти молодших школярів (Л.Гусак, В.Бондарь, С.Мартиненко, О.Савченко, Л.Хоружа, Л.Олійник, О.Шатська);

Важливу роль у вивченні й осмисленні предмета дослідження відіграли дисертаційні праці українських та китайських науковців, присвячені розгляду різних питань системи освіти в Китаї, зокрема: Л.Калашник, Н.Джгун, О.Шацької, О.Шпарик, О.Малишевої, І.Хотченко, Л.Царьової, Уюнтени, Лу Шаньшань.

Також слід відокремити праці синологів радянського та пострадянського періоду: А.Антиповського, Н.Боревської, Т.Зепалової, В.Клепікова, чий дослідження стали вагомим внеском у розробку проблеми навчання у Китайській народній республіці.

Багато робіт про вивчення англійської мови як іноземної у початковій школі КНР написано американськими науковцями та дослідниками: Б.Адамсон, який описує історію виникнення англійської мови у китайській освіті у своїй книжці. Він розглядає методи навчання англійській мові та описує всі етапи перед тим, як вивчення англійської мови посіло почесне місце у навчальній програмі; К.Болтон, який описує варіанти англійської мови у Китаї і дає коротку історію виникнення англійської мови в Китаї. Китайський варіант англійської мови він називає чінінглиш.

Усі ці дослідження не відносяться до нашої роботи, але вони мають матеріали, які допомогли нам визначити історичні передумови виникнення англійської мови на території Китаю, проаналізувати становлення і розвиток початкової освіти у Китаї та визначити роль та місце англійської мови у сучасній системі освіти, визначити роль учителя англійської мови у початковій школі.

Водночас аналіз вітчизняних та китайських наукових джерел засвідчив, що комплексного дослідження, яке б розкривало особливості ідей навчання іншомовної освіти молодших школярів у сучасних школах КНР і узагальнювало досвід їх реалізації в досліджуваний період не проводилося, що й зумовило науковий пошук у цьому напрямі.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ШКОЛАХ КНР

2.1. Витоки ідей навчання іноземних мов школярів у китайській педагогічній думці

Вивчення іноземних мов є невід'ємною частиною сучасного життя. Попит на людей, які вільно володіють англійською мовою, продовжує зростати. У процесі наукового пошуку з'ясовано, що у світовій педагогіці базою для сучасного розуміння навчання школярів іноземних мов стали ідеї Античних філософів, таких, як Аристотель, Демокрит, Піфагор, Платон, Сократ, які вважали, що для гармонійного розвитку людини слід вивчати іноземні мови. Першими іноземними мовами для вивчення в системі освіти Стародавнього Риму були грецька та латинська мови. Іноземні мови вивчалися не в усіх школах, а лише в риторській (ораторській) школі. Ці філософи вважали, що вивчення іноземних мов є засобом тренування розуму вихованців [104].

В епоху Середньовіччя ідеальним вихованням вважалося виховання людини віруючої, яка допомагає іншим. Навчання проводилося у церквах та монастирях. У приходських школах, при церквах вивчали такі дисципліни, як лічба, письмо, релігія, церковний спів, латинська мова. Вивчення латинської мови було потрібне для того, щоб правильно читати та розуміти Святе Письмо. Метою освіти у Середньовіччі було знання іноземних мов і наук, доброчесність і благочестя [с. 37 104]. Про вивчення іноземних мов як основи розвитку духовності писали такі Середньовічні мислителі, як Ф. Аквінський та А. Боецій. Грецька і латинська мови спочатку вивчалися приватно, а потім вже й в школах. Знання іноземних мов відігравало важливу роль упродовж усього середньовіччя. [51].

Новий етап у педагогіці розпочався в епоху Відродження, коли почала відроджуватися знову антична культура в поєднанні з класичною освітою. В епоху Відродження метою виховання було вдосконалення розумового й

естетичного виховання, розвитку гармонійної особистості. Педагоги-гуманісти епохи Відродження М. Монтень, Е. Роттердамський наполягали на вивченні латинської та грецької мов як умови ознайомлення з античними пам'ятками літератури. Також ці педагоги-гуманісти підтримували думку, що іноземні мови слід розпочинати вивчати у ранньому дитинстві. Гуманістичний ідеал освіченої людини включав у себе уявлення про людину культурну, котра вміє добре говорити та спілкуватися з іншими людьми [с. 40, 104].

Значний внесок у досліджувану проблему зробили педагоги Нового часу. Особливе місце серед педагогіки Нового часу посідає чеський педагог Ян Амос Коменський, який запропонував систему вправ для вивчення іноземних (латинська, грецька, єврейська) мов. На його думку, людина повинна бути освіченою, щоб у майбутньому бути досконалою [104].

Англійський видатний діяч Джон Локк розробив метод «говоріння й читання» для опанування французької й латинської мов. Одним з перших розробив і запровадив у моральне виховання метод вправ, а також запропонував програму реальної освіти, яка складалась із чотирьох циклів: перший цикл — читання і письмо рідною мовою, малювання, французька, латинська мови; другий цикл — арифметика, геометрія, географія, історія, хронологія, натуральна філософія (вчення про загальні закони природи, предмети пропонувалось вивчати французькою або латинською мовами); третій цикл — право, етика, ремесло, бухгалтерія, стенографія; четвертий цикл — танці, фехтування, їзда верхи, музика, пластика. Ці цикли покликані надати людині грації, витонченості та сформувати впевненість у собі [51].

У працях швейцарського педагога Йоганна Песталоцці метою навчання є гармонійний всебічний розвиток дитини. Його заслугою є розробка дидактики й методики початкової освіти. Завдяки йому було впроваджено методи початкової іншомовної освіти — психологічно обґрунтовану послідовність ряду вправ, спрямованих на вивчення італійської й іспанської мов на основі французької мови [104].

У XIX – на початку XX ст. провідними філософами того часу (Г. В. Ф. Гегель, Г. Спенсер, О. Конт) було висказано багато ідей щодо іншомовної освіти, зокрема навчанню іноземних мов. Г. Спенсер вважав, що для вивчення іноземних мов потрібно розвивати особливий рід пам'яті. Не можна вивчати іноземні мови без гарної пам'яті. Г. В. Ф. Гегель у свою чергу настоював на тому, що вивчення іноземних мов сприяє пізнанню виявлення духу та освіченості народу [104].

Багато уваги у дисертації приділяється аналізу методів навчання іноземної мови молодших школярів, які використовувались у ті часи. Найпоширенішим методом викладання у XIX столітті був перекладний метод, який у свою чергу поділявся на граматико-перекладний та текстуально-перекладний. Метою цих методів навчання було вивчення граматичних структур та переклад оригінальних текстів. Цей метод викладання широко використовувався у Європі. Його представниками були Д. Гамільтон (Англія), І. Мейдингер (Німеччина), Г. Оллендорф (Англія), А. Шаванн (Швейцарія). Незважаючи на те, що зараз цим методом навчання у Європі майже не користуються, він залишається актуальним у Китаї і сьогодні. Ще одним методом, яким користувалися в тогочасній зарубіжній школі, був натуральний метод. Представниками цього методу були (М. Берліц, М. Вальтер, Ф. Гуен), які вважали, що головною метою цього методу є оволодіння усного мовлення. Навчання усній мові повинно проходити таким самим чином, як і оволодіння рідною мовою, а саме безпосередньо при використанні реального спілкування [с. 508-511, 87].

На початку XX століття почали поширюватися так звані «нові школи» (Ф. Гансберг, Л. Гурліт, Дж. Дьюї, Е. Кей, Р. Кузіне, М. Монтессорі, А. Фер'є, С. Френе), виникнення яких було пов'язане з проблемами навчання школярів іноземних мов. Представники нової реформаторської педагогіки проявляли негативне ставлення до традиційної педагогіки, і, навпаки, виявляли інтерес до особистості дитини, шукаючи нові методи та підходи до навчання та виховання [с. 45 104]. У контексті проблеми, яку розглядаємо, особливий інтерес викликають вальдорфські школи (школи Р. Штайнера), де суто з антропологічних

міркувань уведено вивчення двох іноземних мов із першого класу. У вальдорфській школі вивченню іноземних мов приділяють багато уваги. Вивчаючи нову іноземну мову, людина розвиває внутрішню рухливість. Штайнер вважав, що ці заняття необхідні “для пробудження дитячих душ, для розвитку уваги та живості у дітей” [с 96, 153]. Вивчати англійську мову у китайській вальдорфській школі починають з першого класу. На вивчення англійської мови відводиться три години на тиждень. Через те, що у вальдорфській школі у Китаї небагато дітей у класі, на заняттях присутній увесь клас. Але для Китаю це не є винятком. Метою у навчанні англійської мови у вальдорфській школі є розвиток навичок комунікативного спілкування. Учні навчаються спілкуванню через співи, ігри та танці. Таким чином, учні не лише у цікавій формі навчаються англійській мові, а й швидше поповнюють лексичний запас слів. Основним принципом навчання іноземних мов у перші три шкільні роки у вальдорфській педагогіці є принцип наслідування потоку мовлення, його звуків, ритму, інтонаціям, наголосу тощо. Методика іншомовної освіти базується на емоційному переживанні іноземної мови та власній практичній діяльності дитини: гра, співи, декламація віршів, рухливі вправи, театралізовані постановки тощо [58].

Для того щоб знайти оптимальні методики у викладанні іноземної мови, які б полегшили та прискорили навчання, потрібно вивчати історичний досвід викладання іноземних мов. З огляду на вище сказане, потрібно звернути увагу на розвиток у викладанні іноземних мов у Китаї. Китайці дуже швидко оволоділи англійською мовою та зробили знання англійської мови невід’ємною частиною при вступі на роботу. Вивчати англійську мову в Китаї розпочали ще з 1766 року, коли продукцією з цієї держави зацікавилися інші країни [с. 7, 183].

Як зазначав відомий китайський синолог Г.Голт, перші навчальні заклади в Китаї з’явилися на початку епохи Шан-ін (1766-1122 роки до н.е.) [с. 7, 183; 139]. Перші школи носили назву “сян” та “сюй”. У сян навчались діти, де їх наставниками були старі люди. Школи “сян” створювались у будинках для пристарілих. У школі “сюй” навчали воєнній справі. Пізніше у школі навчались діти з заможних родин. У цій школі була своя власна програма, діти вивчали

мораль, письмо, музику, вчилися рахувати, стріляти з лука, управляти колісницею [139].

У Давньому Китаї за часів правління династії Цін (221-206 р. до н.е.) була створена централізована система навчання з урядових шкіл (Гуань Сюе) та приватних шкіл (Си Сюе). Ці навчальні заклади проіснували до початку XX століття [41, с.85]. У період династії Хань (206 р.до.н.е. – 220 р.н.е.) у Китаї почала розвиватися торгівля із зовнішнім світом. Це були перші кроки торгівельних відносин, які зав'язувалися в ті часи між Китаєм та світом. І це послужило першим кроком до вивчення іноземних мов, щоб розуміти зовнішній світ. Заможні люди почали вивчати іноземні мови. Одна з перших мов, яку почали вивчати на Сході, була англійська мова. У цей період з'явилася трьохступенева система освіт [241].

Таким чином, вивчення іноземних мов у Китаї стрімко зростало. Так, у XIII столітті за часів правління династії Юань(1271-1368 рр.), вивчати іноземні мови мали змогу собі дозволити лише аристократи та їх діти для того, щоб розпочати комерційні відносини з Південно-Східною Азією [с. 21, 158].

Важливий етап у Китаї відбувся при правлінні династії Мін (1368 – 1644 рр.), почала розвиватися початкова освіта [с.86, 42].

Хоча вивчення іноземних мов у Китаї не мало загального розповсюдження аж до правління останньої маньчжурської династії Цін (1644-1911), коли до Китаю почали прибувати американські та британські торговці для отримання вільного доступу до ринку. В цей час поширився вплив американських християнських місіонерів для того, щоб китайці увірували в їх бога [с. 63-85, 226]. Класична китайська освіта починалася зі школи, яка поділялась на приватну та державну. Державні школи у свою чергу ділилися на сільські, повітові та обласні (сільські школи відносилися до першого ступеня, а повітові та обласні школи відносилися до другого ступеня). Навчання у школах було коштовним. У цей час навчання мало гуманітарний характер. У державній школі навчались лише хлопці за невелику грошову плату. Дівчата навчались вдома. Спроможні родини віддавали дітей до приватних шкіл [с.87, 42]. Поняття шкільний рік було

відсутнім, навчання проходило у будь-який час. Все залежало від того, коли дитину батьки віддавали на навчання. Процес навчання тривав з сьомої ранку до шести вечора з двогодинною перервою на обід. Все, чого навчали дітей, вчили напам'ять. Класична китайська освіта базувалася на книгах конфуціанського канону і суть її полягала в заучуванні напам'ять величезного числа ієрогліфів і фрагментів з давніх трактатів, а саме з трьох книг: “Троєсловіє”, “Прізвища усіх родів”, “Тисячаслівник” [с.88, 42]. Завершувалася програма початкової школи “Книгою про обов’язок перед батьками”, яка пояснювала учням ієрархію традиційних відносин. Навчання в початковій школі тривало приблизно 7-8 років, учні за цей період вивчали 2-3 тисячі ієрогліфів. Вся система освіти була орієнтована на підготовку знавців конфуціанства. Вивчення священної конфуціанської науки відкривало перед учнями шлях уперед, забезпечувало можливість зробити кар’єру, домогтися влади і багатства.

Історичні записи свідчать, що перша офіційна установа в Китаї з вивчення іноземних мов була заснована в 1276 році, яка мала назву “Бюро перекладів”. Другий офіційний заклад із вивчення іноземних мов був заснований у 1407 році і мав таку ж саму назву. Функцією цих закладів було підготовка глосаріїв для Азіатських мов, зокрема для тих країн, які межують із Китаєм та платять данину Китаю [с. 33, 148; с. 157, 164].

У 1289 році у Китаї з’явилася перша школа іноземних мов, у якій навчалися діти з заможних родин. Першими вчителями з іноземних мов були перси. Метою цієї школи було підготувати перекладачів для держави [с. 33, 148].

У 1403 році з’явилась ідея створення навчального закладу із підготовки перекладачів. Цей заклад не відкрили, а в 1407 році було відкрито школу Сингуань (школа мов варварів чотирьох країн світу) [с. 33, 148; 232]. У школі вивчали монгольську, чжурчженську, тибетську, санскрит, фарсі та уйгурську мови, та бірманську мову. Школа була найвідомішою в Китаї з вивчення іноземних мов та мала назву “Мінська школа іноземних мов”. З часу свого заснування ця школа була переведена у власність академії Ханьліньюань [с. 34, 148].

У 1407 році була вперше заснована школа з вивчення восьми іноземних мов: тибетська, індійська, монгольська, нуженська (давня національна в Китаї), дайська, уйгурська, бірманська, хуейська (етнічна група) [с. 32, 232]. Набір учнів у школу здійснювався відповідно з розпорядженням імператора Юнле від 1407 року. Тоді Відомству обрядів було наказано відібрати серед учнів Гоцзицзянь 38 слухачів для відправки у Ханьліньюань на чолі з куратором Цзян Лі з метою навчання перекладам. По закінченню навчання проводили іспити. Ті, хто ці іспити складав, мали право вступати на службу перекладачами. Випускники цієї школи ставали не лише перекладачами для китайського уряду, вони самі ставали приватними вчителями іноземних мов.

Приблизно з 1415 року в школі велося викладання в'єтнамської, японської, камбоджійської, корейської та яванської мов [158]. Після закінчення вивчення мов діти складали іспити. Система атестації у цій школі була розроблена дуже швидко. Основні правила щодо складання іспитів, часу та місця проведення іспитів були прийняті вже у 1490 році. Термін навчання у цій школі складав дев'ять років та ділився на три етапи. Як зазначалося в указі імператора Хунчжи від 1490 року, після відведених років навчання слід обов'язково складати іспити. Ті, хто успішно складав іспити, представляли до звання студент «шилян юйди» (учень, який отримує жалування). Потім навчання продовжувалось ще три роки і тоді, коли учні успішно знову складали іспити, то мали змогу отримати звання «іцзигуань» перекладача. Незважаючи на те, що учні мали вже посаду та звання перекладачів, вони всерівно мали змогу продовжувати навчання та відвідувати заняття у цій школі. Навчання знову продовжувалося три роки, і тоді учні отримували восьмий ранг та могли займати вакантні посади. У 1564 році Відомство обрядів розробило систему атестації. Нове положення складалося з одинадцяти статей та регламентувало основні аспекти проходження навчання у школі. Викладачами у цій школі були викладачі тих народів, чия мова там вивчалася. Першим викладачем тайської мови (сяньло) у Сиігуані був сіамський посол У-мень-ла та члени його делегації у кількості чотирьох осіб, які прибули до Пекіну ще у 1578 році та були там затримані. Бірма без успіху благала відпустити

своїх послів, які прибули до Пекіну та були там затримані для викладання у Сиігуані. Останні роки, коли інтерес до школи почав стихати з боку держави, гостра необхідність примусово утримувати при ній іноземців відпала, тому на посаду учителів почали призначати китайських учителів. Наприклад, з 1490 року по 1604 рр. учителями бірманської мови були звичайні китайські вчителі. Їх налічувалось 28 осіб. Якщо не було такої можливості призначити учителем бірманської мови дійсно учителя, то учителем ставав випускник цієї школи.

Із 1426 року в Китаї почалося інтенсивне викладання іноземних мов: тибетська, монгольська, фарсі, уйгурська мови. Особливу увагу привертає те, що мова викладалася приватно [163]. У школах була нестача учнів, тому було прийнято рішення набрати сто дітей чиновників та простолюдинів, які виявляли інтерес до вивчення іноземних мов (вікові обмеження були відсутні). Викладацький склад школи комплектувався з числа викладачів тих народів, мова яких там вивчалася. Незабаром школа не потребувала іноземних викладачів: кращі учні, які вже вивчили іноземні мови, ставали викладачами в цих школах.

Із 1511 року в Сингуані було відкрито відділення з вивчення мови держави Бабай (так у Китаї називали мову держави Лана, яка розташована на півночі сучасного Тайланду) [с. 231-243, 157; с. 124, 163].

Мінська школа з вивчення іноземних мов у Китаї існувала багато років. Багато учнів приходили туди навчатися, але згодом інтерес до вивчення іноземних мов став зникати і в 1537 році до школи було прийнято лише 120 учнів, у 1604 році — 94 учня, у 1607 році — 36 учнів, а у 1625 році — 44 учня [с. 21, 159]. У 1628 році набір учнів до школи був дуже низький, до школи було зараховано лише 68 учнів, тому було прийнято рішення про закриття мінської школи іноземних мов [159].

Починаючи з 1540-х років, португальці, розташовані в Малакці, почали торгувати з зарубіжними китайцями, які були переважно з Кантону (тепер відома, як провінція Гуандун в Китаї) і Фукієна (тепер відома, як провінція Фуцзянь в Китаї). На початку 1550-х років португальські торговці переїхали на вузький

півострів Макао. До 1560 року їм вдалося оселитися там з неофіційним дозволом китайських властей [162].

У 1579 році «держава Сяньло» (стара назва Тайланду) також відкрила школу з вивчення іноземних мов. У школі вивчали такі мови, як в'єтнамську, японську, камбоджійську, корейську та яванську. Новий навчальний заклад, на думку китайських науковців, відповідав потребам свого часу й логіки розвитку міжнародних відносин, що слугувало розвитком мінської дипломатії [162].

Один з перших контактів між британськими торговцями і китайцями може бути датований ще з 1630-х років, коли експедиція чотирьох британських кораблів прибула в Макао і Кантон [157].

У мінський період з XIV – XV ст. активний обмін дипломатичними місіями між Китаєм та країнами Південної та Південно-Східної Азії обумовили відкрити школу Сиігуань. Головним критерієм відкриття навчального закладу було питання практичної необхідності й чітка «регіоналізація». Мови держав, які не були з Китаєм у будь-яких відносинах, навіть якщо вони знаходились поблизу кордону з Китаєм, в імперії не викладались.

«З XVI-го до початку XIX-го століття західні купці, які досягли Китаю на своїх торгових кораблях, були класифіковані як «варвари», і їх чиновники китайської імперії вважали їх не кращими, ніж варварські племена Центральної Азії або Міа-цзи і Ло-ло народи південного заходу Китаю» [157].

При відкритті ранніх мовних шкіл місцеві організатори напрацювали непоганий організаторський досвід, який був зарахований при відкритті закладів мінських шкіл Сиігуань. У школи дуже гарно підбирали викладацький склад, учнів, непогано складали навчальні програми, розробляли систему атестації тощо.

Низький соціальний статус іноземців значно ускладнив їхні контакти з китайцями. Як наслідок, навчання іноземної мови серед китайців було суворо обмежене. Через їхню лінгвістичну перевагу на іноземних мовах, у порівнянні з іноземними, вони були відомі як «компрадори», «лінгвісти» або «перекладачі». Мова, що використовувалася між китайськими та іноземними торговцями в цей

період, була походженням того, що пізніше було названо «pidgin English» або «китайський pidgin English» [157].

У 1637 році в Китаї почав зароджуватися китайський піджин-інгліш, у якості мови торгівлі між британцями та кантономовними китайцями. Термін «піджин» виник, як неправильна вимова китайцями англійського слова «бізнес» [210]. Використання піджина почало зменшуватися у кінці XIX століття, коли у китайських місіонерських школах почали викладати літературну англійську мову [с. 69-80, 88].

З початку 1830 року в Китаї був великий вплив американських місіонерів, які підштовхнули народ для подальшого вивчення англійської мови. Місіонери відкривали свої школи, де вчили дітей англійської мови. І це були єдині школи в Китаї на той час, де відбувалося вивчення іноземних мов. Ці школи мали шалений успіх та поширювалися по всьому Китаю[163].

У ці роки в Китаї виникає багато навчальних закладів, створених іноземними місіонерами. Слід зауважити, що навчальні заклади з'являлися лише у добре розвинених містах та провінціях [178]. Почали з'являтися перші навчальні заклади європейського типу, які підкреслювали необхідність знайомства молоді з духовним життям Заходу. У таких школах почала використовуватися класно-урочна система навчання, вивчали іноземні мови, точні та природничі науки (які були притаманні заходу), машинобудування, медична справа та військова справа [178].

Перша Опіумная війна (1839 – 1842 рр.) продемонструвала культурну та економічну відсталість Китаю. Залучення іноземного капіталу до країни привело до виникнення багатьох ідей та стимулювання розвитку системи освіти. У Китаї почали з'являтися навчальні заклади, які належали іноземним місіонерам. Широку підтримку серед еліти почали отримувати європейські мови, які ставали не лише мовами міжнаціональної комунікації, але і частково мовами науки, культури та виробництва [с. 702-705, 137]. Почали виникати перші навчальні заклади європейського типу, які були створені китайським урядом. Спочатку у навчальних закладах європейського типу вивчали іноземні мови, потім ввели

викладання точних та природничих наук, почали використовувати класно-урочну систему [с. 103-107, 66].

Незважаючи на сильну опозицію з боку консерваторів, Імператорський суд нарешті створив інститут перекладу і тлумачення 13 червня 1861 року, відомий як "Тонг Вень Гуан". Він був підпорядкований "Зонлі Ямен", урядовому офісу, який займався питаннями закордонних справ. Подібний інститут під назвою «Шанхайська школа іноземних мов» було створено у 1863 році впливовим державним службовцем. Незабаром після цього також з'явилися школи іноземних мов в інших великих китайських містах, таких, як Ухань і Кантон [157]. Через чотири десятиліття після свого заснування ці школи були реформовані для задоволення нових вимог. "Тонг Вень Гуан" була перейнята Пекінським університетом, тоді як «Шанхайська школа іноземних мов» стала військово-технічною школою з курсами викладання математики, астрономії та географії [231].

У 1861 році в Китаї було засновано Міністерство іноземних справ, але службовці, які там працювали, не володіли іноземними мовами. З огляду на це, наступного року було вирішено відкрити при Міністерстві школу іноземних мов — Пекінську школу перекладу. У школі навчалися обдаровані діти, яким ще не було 13 років. З кожним наступним роком у школу на навчання вступали по 10 нових учнів. Головними предметами були китайська та англійська мови. Спочатку навчання тривало три роки, а потім було збільшено до восьми років. Протягом першого року навчання викладали такі предмети: читання, письмо, вчили прості слова та фрази, використовували звичайні підручники. На другому році навчання учні вчилися правильно складати речення та перекладали короткі речення. Протягом третього року навчання додався новий предмет — країнознавство. На четвертому році навчання учні вчилися математиці, алгебрі, фізиці та вчилися перекладати офіційні документи. П'ятий рік — учні вчилися перекладати книжки та навчалися тригонометрії. На шостому році навчання учні продовжували займатися перекладом книжок. Протягом сьомого року навчання вивчали хімію, астрономію, закони різних країн, топографію, продовжували вдосконалювати свої

навички в перекладі книжок. Восьмий рік навчання знаменувався вивченням астрономії, географії, писали есе, як зробити країну багатою, та продовжували перекладати книжки [с. 25-29, 232]. Відомий дослідник у галузі Китаю В. Клепіков вважає 1862 рік початком створення сучасної системи освіти Китаю [66, с.104-109]. У 1865 році ця школа стала коледжем.

Майже 40% навчальних закладів належали приватним особам, а також французьким та американським місіонерам. Усе це було пов'язано з тим, що Китай був полуколоніальною, полуфеодальною країною. З часом ці школи звільнилися повністю від феодальних традицій. Але спочатку місіонери створювали та відкривали свої школи, де вивчали як загальну програму, так і іноземні мови.

Незабаром місіонер Дж. Бурдон відкрив свою школу іноземних мов. У цій школі спочатку викладали лише англійську мову, а потім із 1863 року ввели ще французьку мову; з 1863 року — російську мову; із 1872 року почали вивчати німецьку мову. До 1877 року налічувалося близько 20 таких шкіл, де навчались 221 учень. Із 1896 року вивчали японську мову. Згодом почали відкривати не лише школи з вивчення іноземних мов, але й школи за фахом, де вивчали іноземні мови. Вивчення іноземних мов було головною справою [157]. Тому, щоб діти вільно володіли іноземними мовами, мали змогу спілкуватися, усі книжки, за якими навчалися учні, включаючи китайську історію та географію, писалися англійською мовою, привчаючи цим учнів до мови, що вивчалася. Із 1901 року Міністерський коледж перетворився на Пекінський університет.

У дореволюційному Китаї майже 90% населення було безграмотним. Розвиток освіти в містах та селах зростав нерівномірно.

У середині XIX століття за часів правління династії Цзін уже вивчали англійську мову в початковій та середній школі. Основну масу шкіл, які знаходились на сільській території, майже не торкнулися реформи першої половини XX століття за японським та американським прикладом. Але міські школи вже працювали за цими зразками навчання. У школах вивчали англійську та японську мову. Незважаючи на це, міські школи відчували на собі сильний

вплив революційно-демократичної педагогіки. Виробниче навчання стало на перше місце, а загальному навчанню приділялося небагато часу, тому вивчення європейських мов не отримало широкого розповсюдження у селянському середовищі. Західне втручання в економіку країни та духовне життя призвело до багатьох народних повстань. Найкрупнішим повстанням було повстання Іхетуаній у 1899 – 1901 роках, жорстоко пригнічене коаліцією західних держав. Наслідки повстання змусили чиновників на державному рівні підтримати вивчення нових дисциплін та іноземних мов у школах [с. 702-705, 137].

З часів відкриття “Тунвень гунвень” та до початку XX століття у Китаї було відкрито 17 навчальних закладів європейського типу, у яких вивчалися точні науки, іноземні мови, машинобудівництво, медицина, військова справа та традиційні предмети (китайська мова, математика, музика) [138]

У 1902 у Китаї була проведена перша реформа освіти, в результаті якої склалася шкільна система за зразком європейських країн. Завдяки новій системі освіти англійська мова почала з’являтися в навчальній програмі початкової та середньої школи. У ті часи в школах Китаю панувала японська система освіти. Як і в Японії, початкова освіта повинна була охоплювати дітей усіх прошарків населення незалежно від статі дитини. Освіта була платною, тому не всі версти населення були спроможні сплачувати гроші. У початковій школі вивчали такі предмети: етику, китайські класичні книги, письмо, арифметику, малювання, природознавство, географію, історію та гімнастику. У середній початковій школі вивчали також іноземні мови. Англійську мову вивчали за традиційними методами навчання — акцент робився на читання та переклад. Також вивчалася граматики та лексика, слідували за правильною вимовою. Усі учні повторювали за вчителем та намагалися відтворити його інтонацію. За такими методами навчання іноземну мову в Китаї вивчали протягом двадцяти років [с. 11-12, 240].

У 1905 році було засновано Міністерство освіти, яке активно впроваджувало систему “Гуймао” — “відданість імператору та повага Конфуція”. За цією системою початкова освіта повинна була бути безкоштовною, видавалися нові підручники, програми та навчальні плани [с. 52, 3; 139]. Але, незважаючи на

це, більша частина населення залишалася неписьменною. Навчання у початковій школі було безкоштовним, також безкоштовним було навчання у педагогічних педучилищах. Випускники цих закладів повинні були відпрацювати у державних школах не менш ,ніж 6 років. У цей час складались нові навчальні плани, програми та підручники. Збільшувалась кількість шкіл. Таким чином, у 1910 році середніх навчальних закладів різного рівня у Китаї налічувалось приблизно 52348 [138].

До 1911 року в Китаї налічувалося більш ніж 3000 таких шкіл, у яких навчалось 139000 учнів. До 1925 року кількість християнських американських шкіл зростала. Стало вже 7000 початкових шкіл, у яких навчалось 250000 молодших школярів та 26000 школярів у середній школі [157]. Англійські місіонерські школи в Китаї існували аж до заснування Китайської Народної Республіки (1949 рік). Школи, засновані китайськими місіонерами, були оплотом колоніального пригнічення. Колонізатори не турбувались про виховання в дітей почуття любові до батьківщини, про вивчення історії народу, поважного ставлення до культури інших народів, які мешкали на території Китаю.

У 1912 році в Китаї була проведена реформа з навчання. Після цієї реформи була запроваджена нова шкільна система “Женьзі”, яка передбачала введення семирічної початкової школи (4+3) та чотирьохрічної середньої школи. Початкова школа приймала дітей у шестирічному віці. Навчання в молодшій чотирьохрічній початковій школі було обов’язковим. У молодших класах викладали лише сім предметів. Ініціатором цієї реформи був Цай Юаньпей [с.32; 232].

У Китаї на початку 20-х років існували різноманітні педагогічні течії, оскільки педагогічна думка розвивалася досить суперечливо. Були дуже популярні ідеї Жан-Жака Руссо, Льва Толстого, мали попит англійська та німецька педагогіка, а найуспішнішою була педагогіка американського прагматизму, яка отримала поширення в Китаї після Першої Світової Війни. До Китаю неодноразово приїздили різні діячі з лекціями, американські та європейські педагоги: П.Монро, М.Твісте, Дж.Д’юї, Є.Паркхерст тощо [78; 139].

У країні виникло декілька течій: демократична освіта (Янь Яньчу) базувалось на ідеї Дж. Д'юї про нову масову школу, яка дає знання широким прошаркам населення. Але, на думку Янь Яньчу, масам слід давати мінімум знань для практичної роботи, він рекомендував читання лекцій для народу, на навчання народу грамоті [138]. “Живе виховання” (Чень Хаоцін) пропаганду вали розвиток ініціативи учнів, який спрямований на розвиток сучасних китайців. В основі цієї теорії лежав принцип самодіяльності учнів, навчання включало практичний матеріал про природу а суспільство [2]. “Виховання життям” (Тао Сінчжи) базувалось на положенні Дж. Д'юї про те, що “школа – це організаційна середина, це саме життя”, отже, якщо школа – це модель суспільства, то головне в ній- це діяльність. Ця концепція підкреслювала зв'язок навчання з життям, її однобічний підхід приводив до знехтування науковими знаннями [138]. Назва теорії “Живе виховання” вирізняє її від феодально-схоластичного навчання. Ця нова течія повинна розвивати ініціативу учнів, щоб виховати за принципом Ченя, “сучасних китайців, які володіють діловими якостями та вміють розмовляти англійською мовою” [2; 78]. Ці педагоги створювали експериментальні школи, суспільство професійної освіти та суспільство вдосконалення навчання.

Палким прихильником прагматизму у Китаї та його пропагандистом був філософ та літератор Ху Ші, його підтримували вітчизняні працівники Міністерства освіти Цзян Енмен, Чжу Цзіньун. Педагоги практики створювали експериментальні школи – школа суспільства професійного навчання, суспільство удосконалення навчання тощо [138].

З початку 1920 року в Китайській школі розпочалося вивчення англійської мови. Сама структура навчальних закладів потребувала перегляду, тому що вона зберігалася ще до 1922 року і мала таку структуру: 12 річний цикл навчання: двоступенева початкова школа (4 роки – перша ступінь та 2 роки – друга ступінь) та двоступенева середня школа (3 роки – перша ступінь та 3 роки друга ступінь). У 1922 році була розроблена і прийнята нова шкільна система навчання. Вона отримала назву “Женьсюй”, нова система навчання пропонувала шестирічну початкову школу та шестирічну середню школу. Батьки зобов'язані були

забезпечити дитину освітою. Ті батьки, які не приводили дітей до школи, сплачували штраф. У цьому ж році були розроблені навчальні програми з вивчення англійської мови і в початковій школі стали впроваджувати предмет “англійська мова”. Дуже швидко в школі діти почали вивчати англійську мову як іноземну мову. Для того щоб краще оволодіти новим предметом, поза школою стали відкривати курси з вивчення англійської мови. Разом із цим у Китаї з’явилися нові проблеми: нестача вчителів, не вистачало навчального матеріалу, не володіли ефективними методиками викладання тощо. Цього ж року в Китаї почали відходити від японської системи освіти в бік західної моделі навчання. Нова реформа навчання була схожа на американську модель: структура школи та програма навчання. У Китайській школі з’явилися Дальтон-план, винетка-план, метод проектів, система моніторів, Гербертовський метод навчання. Почали змінюватися і методи навчання. Тепер у навчанні акцент робили на аудіювання та комунікативні навички, почали використовувати нові методичні ресурси, які пропонували масмедіа. У християнських місіонерських школах часів з англійської мови було більше, ніж у звичайних школах. Китайський теоретик із навчання Фу Баочень був проти наслідування американської педагогічної моделі навчання [78].

Протягом тридцяти років, з 1919 року перед проголошенням КНР у розвитку навчання країни вирізняли дві лінії: перша лінія — розвиток шкіл пішов буржуазним шляхом; друга лінія — нові ідеї марксистської педагогіки, які й призвели до деякої демократизації системи освіти [78].

У 1922 році Цай Юаньпей видав «Декларацію незалежного навчання», у якій пропонував створити університетські округи, які не будуть підкорюватись Міністерству освіти. Тому у 1927 році Нанкінський уряд створив незалежну від уряду Національну Академію освіти. На жаль, Національна Академія освіти проіснувала не дуже довго [138].

З 1927 по 1949 рік, паралельно зі старою школою, розвивалась нова школа, принципи роботи якої були зумовлені специфікою військового часу. До цього часу в школах Китаю вивчали англійську мову, але згодом з масштабною перебудовою в політичній, соціальній, економічній та освітній галузях вивчення

англійської мови як іноземної почало відходити на другий план. Англійську мову вивчали лише в середній школі як факультатив. Вивчення англійської мови з початкової школи було вилучено [215].

Перешкодою на цьому шляху було розходження на рівні культурного розвитку між малими народностями Китаю. Із п'ятдесятьох народностей, які мешкають на території Китаю, лише третина мала власну письменність. У школах народностей, які не мали свою писемність, заняття проводилися китайською мовою або за власним бажанням тією мовою, яка була їм близька, але мала свій алфавіт. З огляду на те, що на території Китаю мешкали різні народи і в них була також своя мова спілкування, то з 5-го класу початкової школи вводилось обов'язкове вивчення китайської мови. Уряд вважав, що країна повинна мати єдину та спільну мову спілкування, якою повинні володіти всі версти населення. Народний уряд повинен послідовно проводити зміни старої системи просвітництва, програм та змінювати методи викладання [215].

Під час наступної Японо-китайської війни (1937 – 1945 рр.) виникає новий інтерес до вивчення англійської мови, який був пов'язаний зі взаємодією у військовій сфері – військову допомогу у війні проти японських мілітаристів надавали США та Великобританія.

Інше положення склалося в старих районах. До 1949 року в цих районах комуністами була проведена велика робота із залучення людей до навчання. Завдяки цьому були створені нерегулярні школи у визволених районах Китаю і вони складали майже 15% усіх шкіл Китаю.

Інтерес до вивчення англійської мови скінчився у 1949 році, коли було проголошено створення Китайської Народної Республіки: ідеологія Комуністичної партії Китаю не приймала ніяку співпрацю з імперіалістичними країнами, таким чином «заморозивши» викладання англійської мови на багато десятиліть уперед [с. 702-705, 137].

2.2. Етапи розвитку проблеми навчання іноземним мовам молодших школярів у КНР

З 1 жовтня 1949 року, після проголошення народної влади, комуністична партія та уряд КНР провели боротьбу з ліквідації неграмотності. Це було зумовлено розповсюдженням шкільного навчання і розвитком позашкільних форм навчання та просвітництва. Нова система освіти давала право на навчання дітям робітників та селян, виховувала громадян нової соціалістичної формації.

Перші роки після заснування Китайської Народної Республіки були ознаменовані масштабною перебудовою в політичній, соціальній, економічній та освітній галузях. Через велику кількість інших важливих завдань були внесені фундаментальні зміни у викладанні англійської мови. Спочатку популярні навчальні програми, навчальні матеріали і методи, які використовувались до 1949 року були сприйняті критично, при цьому основний упор робили на російську мову викладання. Незважаючи на це, ця ситуація незабаром змінилася через спроби Заходу ізолювати комуністичний Китай. Після цього почали стрімко розвиватися дружні відносини між Китайською Народною Республікою і колишнім СРСР. [157; 239]. З 1950 року почався великий політичний вплив щодо вивчення іноземної мови. Вищі навчальні заклади та старша школа почали пропагувати російські програми 1952 року, у той час, як англійська мова навчання різко скоротилася [163].

З 1952 року кількість державних шкіл зросла, кількість початкових шкіл також почала зростати. Усе це було пов'язано з видавництвом “Директиви щодо вдосконалення та розвитку початкових шкіл, керованих народними масами” у листопаді цього ж року. З кожним роком кількість державних шкіл зростала, крім того існували приватні школи, але їх кількість складала не більше 0,5% від кількості всіх шкіл. У великих містах почали з'являтися експериментальні та базові школи. Більшість початкових шкіл були шестирічними [15].

У 1954 році англійська мова була видалена з початкових та середніх шкіл, із навчальних планів, частково як результат погіршення відносин із західними

країнами, так і через нестачу вчителів англійської мови, і через спробу знизити вимоги навчальної програми учнів. [158]. Згодом російська мова стала домінуючою іноземною мовою, яку почали масово викладатися по всій країні. Незважаючи на це, викладання англійської мови в старших та середніх класах і вищих навчальних закладах продовжувалося. Але тепер англійська мова розглядається з "тіні сумніву" і вважалось непатріотичним вивчати цю мову [с. 14, 239]. Для вивчення російської мови як іноземної були привезені підручники з Радянського Союзу. Вони були не нові, ними раніше користувалися учні СРСР.

Російська модель викладання іноземної мови, як традиційної китайської моделі, мала вигляд учителя-підручника з переважним ухилом на вивчення граматики та збагачення словникового запасу учнів. Велике значення мало читання. Якщо учень може гарно володіти технікою читання, то він стає грамотним та вмє гарно висловлювати свої думки. Викладання російської мови стало візитною карткою Китайської Народної Республіки [с. 319-326, 218].

З 1949 року в школах КНР почали офіційно вивчати іноземну мову, а саме російську. З 1954 року вивчення англійської мови було припинено. Англійська мова відійшла на другий план, а потім зовсім зникла. На території Китаю та в школах почали з'являтися курси та факультативи з вивчення російської мови [158]. Спочатку російську мову вивчали лише в середній школі, а потім вивчення російської мови розпочалося у початковій школі. Вивчення російської мови в початковій школі велося лише у великих містах: у Шанхаї, Пекіні, Гуанджоу. Методика викладання російської мови не відрізнялася від методики викладання англійської мови: учитель був основним на уроці, діти виконували все, що наказував вчитель, повторювали та емітували за вчителем. Але вивчення англійської мови потягло за собою і низку проблем, тому що відчувалася гостра нестача кваліфікованих викладачів англійської мови. У 1957 році нараховувалося лише 73 штатних вчителів молодших класів середньої школи і 770 штатних вчителів старших класів середньої школи з англійської мови в цілому по всій країні. [263].

У 1958 році була проведена нова реформа в галузі навчання. Одним з найголовніших завдань реформи було підняття загальноосвітнього рівня учнів, який був дуже низьким, тому що викладання деяких предметів проводилося на низькому рівні, а деякі предмети були вилучені повністю або частково [158].

В очікуванні зростаючого попиту на Західні технології та розширення дипломатичних і торгових відносин із зарубіжними країнами, зростає усвідомлення важливості англійської мови наприкінці 1950-х років та на початку 1960-х років. У школах Китаю знову починають вивчати англійську мову — вивчення англійської мови знову з'явилося в навчальних планах у молодших класах середньої навчальної школи [232]. Російська мова почала втрачати домінуючу позицію, коли загострилися стосунки між Китаєм та СРСР. Це усвідомлення ще більш посилюється, коли відносини Китаю з Радянським Союзом взагалі зникли в 1960 році. Фахівці з російської мови масово почали виїждати з країни. Інтерес до англійської мови, як до засобу доступу до науково-технічної інформації в цілях підтримки національного розвитку, був відновлений. Хоча деякі школи пропонували вивчення іноземних мов на вибір: чи англійську, чи російську мову. Але, незважаючи на те що англійська мова мала більше попиту, її вивчали лише в великих містах: Пекіні, Шанхаї та Тяньцзіні, які на той час володіли достатніми ресурсами для навчання англійської мови. Отже, багато викладачів, які викладали російську мову, наприкінці 1950 і початку 1960 були перепідготовлені на вчителів англійської мови.

Негативний вплив цієї перепідготовки вчителів з російської мови на англійську мову давав про себе знати навіть багато років потому [240].

Для пришвидшення темпів навчання в початковій школі Лу Дін-і та Ян Сюфен пропонували в школах повного навчального дня приділяти особливу увагу ключовим дисциплінам, а саме: математиці, китайській мові та іноземній мові. Скоротився час на вивчення менш важливих дисциплін, а деякі предмети спростили або видалили з програми викладання [Женьмінъ жибао, 1958-1960]. Незважаючи на нові вимоги, якість освіти не піднялася, нова система освіти не

була прийнята і тому вона не була здійснена в масштабах усієї країни, а лише проводилася як експеримент у деяких провінціях.

У 1959 році Міністерство просвіти Китаю запропонувало розділити середні школи на два типи. До першого типу шкіл відносились школи типу “А”, де викладалося більше предметів, але вимоги до учнів були більші, бо у цих школах потрібно було відбуватися вивчати іноземні мови. У ті часи іноземною мовою була російська мова. До другого типу шкіл відносились школи типу “Б”, у яких навчання відбувалося звичайним способом [236, с. 1-77].

У 1960-ті роки Китайська Народна Республіка почала серію важливих політичних, економічних, освітніх коригувань. У цьому ж році було прийнято рішення вивчати англійську мову з початкової школи. Було зазначено, що раннє вивчення іноземної мови приводить до гарних знань та підготовлює гарну основу до сприйняття іншомовного навчання: пробуджує інтерес до мови, учні краще сприймають ігри, пісні, вірші та не соромляться розмовляти на іншій мові перед класом [158; 209; 236, с. 1-77].

На Національній культурно-освітній конференції в 1960 році відбулося обговорення питань викладання англійської мови та його вдосконалення. У наступному році англійська мова стане обов’язковою для вступу у вищі навчальні заклади. Новий навчальний план, який підкреслював важливість компетенції з усного англійського мовлення і читання, був уведений у 1963 році, були рекомендовані нові підходи у вивченні англійської мови, засновані на поєднанні тематичного та структурного підходу. Початок 1960-х років може бути описаний як період розширення в галузі викладання англійської мови [158; 236].

У 1961-1963 роках знову почався процес реформування в галузі освіти. Поряд із процесом реорганізації навчальних закладів приймалися заходи з підвищення якості освіти. Знову виникало питання з приводу низького рівня викладання в школах. Більшу частину серед викладачів посідала молодь, яка не мала спеціальної підготовки. Тому урядом було прийнято рішення повернути старих професорів до занять. Шкільні викладачі були змушені в обов’язковому порядку сформувати в учнів міцний фундамент знань із загальноосвітніх

дисциплін. У початковій школі в якості основних дисциплін вирізнялася рідна мова та математика. Також була підкреслена важливість вивчення іноземних мов — російської або англійської залежно від наявних кадрів учителів. Більшість шкіл обирали вивчення російської мови як іноземної, тому що в ті часи політика Китаю наслідувала модель навчання Радянського Союзу. Вивчення мови полягало в зубрінні цілих текстів на політичні теми, а вільне володіння мовою в повсякденному житті зводилось до нуля [158].

У 1963 році вперше була випущена навчальна програма з усіх предметів. У цій навчальній програмі, яка була написана китайською мовою, була зазначена мета та завдання. У цьому документі було 28 сторінок. Програма була розрахована на кожен навчальний рік. Головне, що у новій навчальній програмі знову уряд наполягав на важливості вивчення англійської мови як іноземної. У програмі мова йшла про те, що слід використовувати граматико-перекладний метод навчання, як основний метод у вивченні англійської мови [157]. Кожен урок мав складатися з читання тексту або діалогу, списку нових слів, граматичних правил та вправ на закріплення цих правил.

У галузі народної освіти існувало багато труднощів. Було проведено багато реформ із поліпшення якості освіти. До навчання мали доступ діти всіх верст населення. Навчання в початковій школі повинні отримувати всі діти. У період “культурної Революції” були створені нові школи, різноманітні за типами та назвами, які діяли на основі поєднання праці та навчання. Навчання було безкоштовним.

У 1964 році Міністерство освіти Китаю випустило семирічні програми з іноземних мов, у яких англійська мова виступала в якості домінуючої іноземної мови в навчальному плані. Вивчення російської мови відійшло на другий план. Кілька комплектів підручників були надруковані та випущені, у тому числі в інноваційних навчальних матеріалів та складені в Шанхаї для первинного і вторинного використання [с. 617-640, 247]. У цей період використовувались різні методики викладання, такі, як прямий метод, аудіювання і граматико-перекладний метод. З чотирьох основних методів найбільшої уваги отримав метод

слухання і говоріння . Там був загальний дух новаторства і експериментів у галузі освіти, зростаюче розуміння західних моделей і практики. Формується консенсус відносно того, що навчання іноземної мови не повинно обмежуватися лише викладанням класичних літературних творів, щоб допомогти студентам зрозуміти іноземну культуру, треба використовувати автентичні матеріали [178]. Було також вирішено, що викладання англійської мови в середній школі слід прагнути укладати з двох фондів: основних знань та базових навичок.

“Культурна революція”, яка почалася в 1966 році та тривала аж до 1976 року, порушила в Китаї економічний та освітній розвиток і призвела до цілого десятиліття хаосу та ізоляції. Вивчення англійської мови як іноземної у школах звелось до мінімуму [236, с. 1-77; 256, с. 4-10]. Мета і мотивація вивчення іноземних мов були повністю підрізані. У перші кілька років усі передачі на іноземних мовах були заборонені, усі імпортовані іноземні книги також були під забороною, усі навчальні програми з англійської мови були видалені з середніх навчальних планів, і всі університети і коледжі, де вивчали англійську мову, були закриті. Формальна система освіти перестала функціонувати. Незважаючи на те, що програми з іноземних мов були поновлені в деяких ВНЗ у 1968 року , але в них було зовсім мало уроків з англійської мови ,і ця мова майже не викладалася. Англійська мова розглядалася як символ капіталізму та імперіалізму. Учителі англійської мови та учні, які вивчали її, були жертвами. Уряд не бачив жодних причин для вивчення англійської та російської мови. Тому на початку 1967 року викладання російської мови повністю було видалено з навчальних програм [256, с. 4-10]. Уряд Китаю прийняв рішення відновити в школах вивчення іноземних мов. Мао Дзедун був проти того, щоб вивчали мову з початкової школи, тому англійську мову почали вивчати лише з сьомого класу середньої школи [240].

Англійська мова знову з'явилася в навчальній програмі в деяких середніх школах лише в 1970 році, це було пов'язано з візитом Президента США Річарда Ніксона до Пекіну, але викладання англійської мови було, по суті, у стані анархії. Англійську мову почали вивчати в початковій школі лише у великих містах: Шанхаї, Гуантуні, Пекіні. Підручники випускалися на провінційному і

муніципальному рівнях [186, с.193-211]. Ці підручники були сповнені політизованими текстами, щоб слугувати потім політичним потребам і не ґрунтувалися на теорії навчання іноземної мови. Головним підходом у навчанні був метод учителя-по центру та використання граматико-перекладної форми роботи. Якість викладання англійської мови була мінімальною. Плачевна ситуація зберігалася аж до культурної революції, кінець якої було покладено у 1976 році. Негативні наслідки цього бурхливого періоду в розвитку викладання англійської мови були відчутні ще в наступні роки.

Кінець культурної революції в 1976 році і національної політики "чотирьох модернізацій" призвели до стрімкого зростання комерційного, культурного й наукового обміну із Заходом і Японією, а також до нової епохи політичного, економічного і соціального розвитку. Ці події вплинули на освіту в цілому, зокрема на вивчення англійської мови [236; 239]. Середня і вища освіта були перебудовані та орієнтовані на цілі економічного розвитку і модернізації країни. Вивчення англійської мови почало відновлюватися законами.

1977 рік ознаменував закінчення "темної епохи" і початок нового етапу в китайській сучасній історії. З того часу вивчення іноземних мов у Китаї, а саме англійської мови, пережило неперервний період розвитку протягом майже трьох десятиліть. Кожен із цих періодів мав три фази: відродження (1977-1982); модернізація (1982-1993) та глобалізація (1993-до сьогодення) [240, с. 24].

На національній конференції з викладання іноземних мов, яка відбулася в 1978 році, було запропоновано, щоб вивчення іноземних мов на середньому та початковому рівні отримувало належну увагу і щоб англійська мова стала базовим навчальним предметом. Домінуючою метою навчання англійської мови в цей період була підготовка нового покоління людей, які мали б змогу вивчити та оволодіти говорінням для того, щоб застосовувати мовні навички при вивченні предметів і отримувати технологічні ноу-хау із Заходу. Міністерством освіти було вирішено зробити предмет "англійська мова" базовим у новій програмі. У цьому ж році була представлена перша навчальна програма з англійської мови для початкової та середньої школи. Це була перша національна навчальна програма з

англійської мови, яка була оприлюднена після Культурної Революції в Китаї [263]. За всю історію Китаю навчальний план з англійської мови 1978 року був складений на 10-річну освіту, за яким навчалися всі учні одноразово [191, с. 65-68]. У цьому документі зазначалося, що англійська мова в початковій школі є основним предметом та посідає головну позицію. Згідно з цим навчальним планом було визначено термін уведення вивчення англійської мови: 3 клас початкової школи. Незважаючи на те, що уряд запровадив вивчення англійської мови по всьому Китаю, багато шкіл мали дефіцит ресурсів, необхідних для надання англійським класам (підручники, роздавальний матеріал, аудіо-програвачі, касети з записами та відеоматеріали). За новою програмою з англійської мови навчалися всі школи в Китаї, окрім шкіл у Гонконзі, Шанхаї, Тайвані та Макао. Як було з'ясовано пізніше, це могло трапитись у багатьох школах після культурної революції, тому в 1980 році була переглянута версія навчального плану 1978 року і було прийнято рішення перенести вивчення англійської мови з 3 класу до 6 класу в тих школах, які були погано оснащені й які не мали достатньо ресурсів для викладання іноземної мови [157].

Навчальний план 1978 року включав у себе як рекомендації, так і педагогічні принципи, методи та вимоги до навчальної програми різних класів. Навчальний план вказував на основні цілі у вивченні англійської мови в початковій школі, вказував на розвиток таких навичок та вмінь, як читання, говоріння та письмо [264]. Як було зазначено у навчальній програмі, головним завданням було позакласне читання, завдяки якому діти швидко вчили нові слова та використовували їх у своїй мові. Було зазначено, що швидкісне та якісне читання є невід'ємним компонентом у іншомовній освіті. Вимоги та пропозиції в навчальній програмі тісно пов'язані з навчальною грамотою англійської мови і включають в себе таке: фонетичні та звукові вправи, які базуються на загальноприйнятій вимові звуків; школярі повинні знати всі правила, за якими читаються та пишуться слова; учні мають бути готові читати та називати по літерах кожне слово, яке потрібно знати за програмою. Характерним в навчальній програмі з іноземної мови в Китаї є те, що треба заучувати цілі тексти та

параграфи напам'ять, дослівно переказувати тексти, використовуючи нові слова, перекладати речення та цілі абзаци з англійської на китайську мову. Також потрібно володіти всіма словами та знати їх переклад і повне значення, уміти писати ці слова як в однині, так і в множині, вміти наводити приклади зі всіма словами. Це все лише основна частина того, що потрібно вміти робити учням 3 класу на кінець учбового року [158; 191].

У 1979 році Міністерство освіти видало ще один документ «Керівні принципи зміцнення навчання іноземної мови», у якому підкреслювалась важливість вивчення та розробка ефективних методів викладання. У цьому документі мова йшла про те, що усі школи, які будуть пропонувати викладати англійську мову як іноземну, повинні провести дослідження методів викладання своїх учителів, а також підвищити якість викладання іноземної мови [157, 162].

Навчальна програма 1978 року протрималася недовго, лише 4 роки, до 1982 року. Це все було зумовлено двома причинами. По-перше, політична мова, яка вивчалася, більше не вважалася доцільною з того часу, коли до влади Китаю прийшов Ден Сяопін. Він наголошував на тому, що англійська мова була потрібна лише для кадрів країни, не більше [190]. По друге, гостра нестача ресурсів як для викладачів (методичні та навчальні матеріали), так і для учнів (навчальні посібники), які не ведуть до високого рівня знань та володіння англійською мовою.

Щоб йти в ногу з новими вимогами, для викладання англійської мови Міністерство освіти видало пробний курс лекцій з англійської мови в 1978 році, а народна преса випустила новий єдиний комплект підручників для загальноосвітніх курсів з викладання англійської мови, який було значно переглянуто у 1982 році. З розквітом економіки і буму міжнародного обміну зростає попит на вивчення англійської мови по всій країні. У цей рік англійська мова була проголошена головною іноземною мовою у сфері навчання [88, с. 69-80]. Незважаючи на те, що були опубліковані нові підручники, навчальні матеріали у цілому були в дефіциті. Що стосується методики викладання, то поєднання аудіолінгвального та граматико-перекладного методів переважали над іншими методами роботи. Незважаючи на менш сприятливі умови для навчання,

захоплення англійською мовою було по всій території Китаю, про що свідчить популярність радіопрограм з вивчення англійської мови по всій країні. Між тим, зі зростаючою присутністю західних просвітителів у Китаї і китайських учених у західних університетах, почали розвиватись нові теорії освіти, почали користуватися попитом теорії і методики викладання англійської мови в азіатських країнах.

У 1980 році на основі відгуків у програму 1978 року були внесені зміни. Ці дві навчальні програми були початком утилітарної епохи, яка підкреслювала важливість викладання англійської мови [183].

У 80 – х роках виникли приватні школи. З'явилося 60000 приватних шкіл. У 1985 році уряд Китаю визнав існування приватної освіти. Уряд усебічно підтримує політику цих шкіл: надає гранти та позики. Гірша обстановка з навчанням складається у сільській місцевості. Навчальні програми сільських шкіл націлені на надання відповідних знань учням, які не будуть продовжувати навчання. Багато шкіл у селах закрили або перетворили на сільськогосподарські школи. У селах проводять такі експерименти з навчанням, як навчання у вільний час, платне заочне навчання, навчання по телебаченню тощо [с.117]. Низька якість сільських шкіл стала перешкодою для можливостей переходу учнів до міських шкіл та досягнення ними нового соціального статусу у майбутньому. Серед 16- річних дівчат 1 з 10 не відвідувала початкову школу, а у місті 1 зі 100 не відвідувала початкову школу [198].

У 1985 році була проведена загальнонаціональна реформа в галузі освіти, яка призвела до змін у системі китайської освіти. У цьому році була проведена децентралізація в освітній адміністрації, тому навчальні плани були в деяких районах різні. У кожному з цих районів існували свої Міністерства освіти, які стали носити назву Державна комісія з питань освіти. Ця комісія створювалась у добре розвинених провінціях та призначалась муніципалітетами [236].

У розвиток вивчення іноземних мов було інвестовано мільярд доларів, почали інвестувати підприємства, збільшився попит на робочу силу, а особливо на тих, хто володіє англійською мовою. Однак, загальна якість викладання

англійської мови в Китаї не виправдала надій. У 1986 році проводилося дослідження під егідою Державної комісії з освіти серед учнів з 139 загальноосвітніх шкіл у п'ятнадцяти провінціях. Дослідження показало, що загальний рівень володіння англійською мовою був досить низьким. Більшість опитаних учнів мали лише базові знання з англійської граматики та могли розпізнати близько 1800 слів і були дуже слабкі в чотирьох мовних навичках [159, с. 3-36]. Кілька причин низької якості викладання англійської мови були виявлені. По-перше, це застарілі навчальні програми, жорсткі методи навчання, брак кваліфікованих учителів. Згодом Державна Комісія з питань освіти оновила навчальні програми для різних рівнів і організувала написання нових програм і підручників. Державна Комісія закликала до інновацій в галузі освіти, дозволивши деяким культурно та економічно розвиненим містам і провінціям самим скласти власні програми з навчання та розробити нові підручники. Почався вплив іноземних викладачів з англійської мови, створювалися спеціальні курси для вчителів, де вчили їх новим методикам викладання. У той же час усе більше і більше китайських учителів, які прагнули навчати англійській мові дітей, було направлено в західні університети на стажування. Вчителі, які поверталися зі стажування, зміцнили свої знання з англійської мови [159, с. 3-36].

У 1986 році у місті Далянь був проведений Національний форум з реформи навчання іноземних мов у середніх школах. У результаті був виданий важливий документ «Керуючі принципи реформування й укріплення викладання іноземних мов у середніх школах». Цей документ пропагандував реформу методології та підкреслював поліпшення мовних здібностей учнів, пов'язуючи це з тим, що вчити слід те, що потрібно буде у повсякденному спілкуванні. Отже, головним акцентом у вивченні англійської мови був розвиток комунікативного навчання.

Наприкінці XX століття економіка Китаю почала стрімко зростати і почало зростати вивчення англійської мови. Викладання англійської мови в школі стає не просто предметом, а невід'ємною частиною програми, тому що зміцнює економічний, науковий та культурний розвиток країни. Знання та володіння англійською мовою стає інструментом для міжнародного спілкування,

необхідною умовою для розвитку особистості та засобом для обміну інформацією. Зростає потреба на кваліфікованих викладачів, які б навчили вільно володіти мовою.

З 1994 року в Китаї вивчення англійської мови серед молодших школярів виросло на 1 мільйон. Це був бум у вивченні англійської мови [219, с. 35-39].

Збільшилась кількість учителів англійської мови в початковій школі: їх нараховувалось 374,454 порівняно з 1957 роком, де вчителів англійської мови було всього 73 особи [236]. Більшість дітей починають вивчати англійську мову в дев'ятирічному віці — з третього класу. Англійська мова стає основним предметом як в школі, так і в коледжах та університетах. Викладання англійської мови та її вивчення зростає дуже стрімко. Учні не лише вивчають англійську мову, але і складають іспити з цієї дисципліни [158].

Державні школи на всіх рівнях (початкова, середня та старша школа) беруть на себе повну відповідальність за свої власні фінансові витрати та за викладачів-іноземців, яких вони наймали. Хоча в деяких питаннях їх все рівно контролює уряд. Державні школи повинні співпрацювати один з одним для того, щоб контролювати викладання англійської мови та підтримувати тісні стосунки з приватними школами, де також вивчали англійську мову. Після уроків учителі відвідували курси англійської мови, де навчалися вільному спілкуванню. Роль англійської мови продовжувала набувати все більшої значущості за рахунок розширення доступу до електронних товарів та різних форм ЗМІ на англійській мові, які вироблялися в Китаї або ввозилися до країни із закордону.

У 1997 році у Пекіні відбувся Національний форум з викладання іноземних мов у середніх школах. Після проведення цього форуму було рекомендовано вивчити ефективні методи викладання англійської мови, підкресливши те, що зарубіжні методи викладання не повинні бути повністю знехтувані, а навпаки, слід використовувати ці методи та адаптувати їх, пристосовуючи до ситуації, яка склалася у Китаї.

З початку 1998 року Шанхай створив свій власний навчальний план з викладання англійської мови. Цей план був ретельно переглянутий багатьма

людьми та було прийняте рішення ввести вивчення англійської мови з першого класу початкової коли. Це рішення підтримувалося, бо чим раніше дітипочнуть вивчати іноземні мови, тим раніше вони їх зрозуміють та будуть вільно спілкуватися.

Кінець XX століття у Китаї був відмічений тим, що багато людей стали вивчати англійську мову. На цьому фоні у Китаї було проведено багато реформ та змін у навчальній програмі з вивчення англійської мови. Результатом реформ стало виникнення навчальної програми з англійської мови для середньої та повної освіти, включаючи початкову школу [265].

Англійська мова в КНР набуває все більше уваги з боку уряду. Незважаючи на те, що англійську мову в школах Китаю ввели ще в середині 80-х років, а офіційно її почали вивчати в початковій школі лише з 2001 року, її значущість зростає з кожним роком. Китайці вважають, що головним завданням у вивченні англійської мови є уміння спілкуватися англійською мовою та розуміти справжніх носіїв мови [265]. З кожним роком попит на володіння англійською мовою зростає.

Вивчення англійської мови в Китаї, в початковій школі, має два рівня володіння: перший рівень – 3-4 класи; другий рівень – 5-6 класи. Це ділення на рівні було по стандартах 2001 року, коли англійську мову розпочинали вивчати з третього класу [265; 244, с. 99-109].

На першому рівні учні займались аудіюванням та виконанням завдань, вчилися говорінню та співали пісні, грали в ігри та ставили сценки, читали та писали, описували картинки [244].

На другому рівні учні займалися вже чотирма видами діяльності: аудіюванням, говорінням, читанням, письмом, а грали на уроках в ігри та описували картинки [244].

Оволодіння англійською мовою -дуже складний процес для китайців. Вона відрізняється від китайської мови, насамперед, тим, що ці мови відносяться до різних мовних груп: англійська мова належить до германської групи індоєвропейської сім'ї мов, а китайська мова належить до синотибетської мовної

сім'ї. Англійська мова має певні специфічні риси, які є важкими для сприйняття іноземцями, тому виділяють три типи існування англійської мови: перший тип — внутрішнє коло (британський варіант англійської мови та похідні від нього: американський, канадський, австралійський та новозеландський); другий тип — зовнішнє коло (формується в колишніх колоніях та активно використовується в повсякденному житті); третій тип — коло, що розширюється (сюди відносять англійську мову, яка поширена в різних міжнародних етнічних групах, наприклад: Japtish (японська англійська мова), Franglais (французька англійська мова), Chinglish (китайська англійська мова)) [203, с. 11-13]. Скільки б років китайське населення не вчило англійську мову, яка відноситься до першого типу, у них виходить англійська мова, яка має назву “китайська англійська мова”. Китайських учених не покидає думка, що китайці ніколи не позбавляться чінглішу. Чінгліш є культурним феноменом, який дуже схожий на англійську мову і, насамперед, китайці його розуміють дуже гарно. Щоб відмовитись від “гібриду” англійської та китайської мови, китайцям слід розуміти англійську мову, а не зазубрювати її [88, с. 69-80].

Серед причин використання чінгліша лінгвісти виділяють використання застарілих китайсько-англійських словників та підручників з англійської мови, у яких дуже багато помилок; неякісне викладання англійської мови у школах; учителі використовують у навчанні застарілі методики та застарілі правила [88; 225]. Деякі лінгвісти вважають, що чінгліш використовують ще тому, що він відображає китайську граматику, синтаксис та впливає на них [210]. Вивчати чінгліш набагато простіше, ніж правильну англійську мову, тому і виникають усі аспекти, які наведені вище. Якщо постійно використовувати чінгліш, то у найближчому часі він може замінити традиційну англійську мову [210].

Вивченням англійської мови цікавляться в кожній країні, а частіше англійську мову як іноземну вивчають у Китаї. Слід звернути увагу на те, що англійська мова вважається однією з важких мов для вивчення. Незважаючи на це, багато країн вибрало англійську мову як другу національну мову. Китай обрав англійську мову офіційною іноземною мовою для вивчення по всій країні. Щоб

оволодіти цією мовою ,потрібно в правильному віці розпочинати навчання. Багато вчених (А.Белкін, Л.Венгер, Ж.Піаже) підкреслюють, що саме на початковому рівні навчання дитина здатна оволодіти системою дій, необхідних для успішного навчання на інших етапах [24; 106].

Проаналізувавши літературу з навчання іноземної мови молодшими школярами [1; 11; 12; 32] ,ми можемо виділити такі особливості в навчанні іноземним мовам молодших школярів у КНР: психолого-фізіологічні особливості; лінгводидактичні особливості; педагогічні особливості.

До психолого-фізіологічних особливостей відносять навчально-пізнавальний інтерес (розвити мотивацію та бажання школярів вивчати іноземні мови, ставити перед дитиною цілі та навчити її досягати своєї мети, слухати вчителя та виконувати поставлені завдання); розвиток дрібної моторики (при написанні алфавіту, дитина старанно виводить палички, виписує чітко букви); зміна в розвитку підкоркових структур головного мозку (діяльність головного мозку у молодших школярів залежить від зрілості кори великих півкуль та підкоркових структур), до 6-7 років всі відділи у головному мозку завершують своє формування, тому в цьому віці дитина здатна сприймати багато нової інформації та засвоювати її. У цьому віці, якщо застосувати спеціальні методики, то можна оцінити, як функціонують відділи головного мозку, виявити, де дитина має труднощі при навчанні іноземної мови, які вже існують проблеми та які ще можуть виникнути [156]. Сюди також слід віднести високий рівень наслідування. Дитина дуже чітко та правильно намагається відтворити те, що каже учитель. У Китаї така практика сильно розвинена. Але таким видом діяльності, як наслідування вчителя, в Китаї займаються не лише в початковій школі. У середній школі на уроках англійської мови діти весь час повторюють за вчителем та копіюють його дії [128]. Таким чином, вивчення англійської мови залишається у стані пасивного вивчення, а не активного, коли учні можуть використовувати свої знання у реальному житті. Сюди відносять формування автоматизмів (цей процес є невід'ємною частиною у розвитку навчальної діяльності молодших школярів). Автоматизація є основним видом діяльності на уроках іноземної мови. Дитина

спочатку розвиває свої уміння, а потім вже навички. Таким чином, учням краще запам'ятати слова, правила, а потім вже використовувати їх на практиці. Коли учень може впізнати незнайоме йому слово на слух або правильно його прочитати та перекласти, йому стає цікаво. Дитина починає вірити в себе, в свої можливості. У китайській системі навчання все відбувається через автоматизацію. Цілими днями на уроках китайської мови школярі вивчають ієрогліфи, пишуть їх цілими уроками, щоб довести до автоматизма. Такий вид діяльності у Китаї розповсюджений дуже давно та використовується до сьогодні. Учителі вважають, що таке навчання найдійовіше, тому на інших предметах вони також займаються тим, що доводять все до автоматизма. Автоматизм цікавий та дійовий лише тоді та, коли до дитини приходить розуміння. Розуміння того, що вона робить, коли може передати суть та тлумачення слова своїми словами, переказати текст. Слід пам'ятати, що в дитини сильно розвинена довгострокова пам'ять у цьому віці, тому вона здатна все запам'ятовувати швидко та надовго, і вона прагне цього. Щоб мати можливість зменшити труднощі у вивченні англійської мови, її розпочинають вивчати з самого дитинства. Дуже багато статей та книг написано з цього приводу. Китайські вчені неодноразово цікавилися цим питанням. Також цим питанням цікавилися й американські та британські вчені. Вважається, чим раніше дитина розпочне вивчати іноземні мови, тим ліпше вона оволодіє ними, менше труднощів буде виникати у вивченні та засвоєнні нового матеріалу. Дитина в ранньому віці оволодіває іноземною мовою дуже легко та швидко [177]. У цьому віці в дитини швидше відбувається процес розуміння та запам'ятовування, аніж у віці 12-13 років. Вік 12-13 років вважається критичним, тому що мозку не вистачає можливості адаптації та пристосування до чогось нового, до отримання нової інформації. Це трапляється тому, що за вивчення іноземних мов відповідає спеціальний відділ у головному мозку, який із часом, якщо його не тренувати, втрачає свої можливості [196, с. 159-201; 211]. Ось чому вивчати іноземні мови у Китаї було запропоновано в початковій школі з третього класу. Згодом науковці та дослідники прийшли висновку, що "існують біологічні часи мозку, так само, як існують в часі етапи розвитку залоз внутрішньої секреції

дитини. До 9 річного віку дитина вважається спеціалістом у оволодінні мовою. Мозок дитини має унікальну можливість до вивчення іноземних мов, яка з роками зменшується” [97]. Таким чином, у 2001 році міністерство освіти Китаю заявило, що англійську мову школярі розпочнуть вивчати з першого класу цього ж року [265].

Вивчення іноземних мов дуже кропітка справа, яка потребує багато зусиль та терпіння. Учні та вчителі до вивчення іноземної мови ставляться відповідно, але на їх шляху трапляється багато проблем та труднощів в оволодінні мовою міжнародного спілкування. Наведемо приклад проблеми, яку виділяють учителі англійської мови в Китайській Народній Республіці, з якою вони стикаються у викладанні англійської мови в початковій школі, а саме, мотивація та стимуляція школярів [243].

Для того щоб мати успіхи у навчанні, потрібно знати, для чого ти навчаєшся, навіщо тобі знання з англійської мови, де ти будеш їх використовувати на практиці. Навчання повинно стати метою, а не лише інтересом. Як і для будь-якої іншої справи, для вивчення іноземної мови потрібна позитивна мотивація, тобто бажання навчатися, потреба у цьому, інтерес. Якщо дитина не має бажання, то зусилля батьків та вчителів будуть приречені на невдачу: дитина або не вчитиметься, або вчитиметься лише для того, щоб її не карали (негативна, деструктивна мотивація). Ось чому нам потрібний здоровий інтерес, адже без нього первісний ентузіазм проходить дуже швидко і процес вивчення мови перетворюється на небажання та рутину, це стає дуже нудним та безперспективним заняттям [243].

Неможливо безпосередньо заохочувати учнів. Можна зробити речі, які змусять учнів самих прагнути вивчати англійську мову.

Вивчення англійської мови як іноземної для маленьких китайців - це дуже важкий і тривалий процес, що вимагає терпіння, значної концентрації та впевненості в успішності його завершення. Дитина, яка щойно починає навчатися, повинна розуміти, що освіта – особлива цінність, яка визначає статус людини у суспільстві, внутрішню свободу і гідність, а також конкурентні переваги, дає

можливість у подальшому здобути освіту за кордоном, а це є найголовнішою метою серед учнів у Китаї [156].

Слід зазначити, що вивчення іноземних мов у молодшому віці гарно сприяє на розвиток фізичних функцій дитини, стимулює розвиток мовних здібностей дитини та сприяє повноцінному розвитку особистості [181].

Розгляд проблеми вивчення мови через соціально-психологічні аспекти є добре створеною темою дослідження на Заході [181]. Вчені вважають головним не втратити початковий інтерес, а навпаки, будь-якими способами підсилювати його. Цього можна досягти двома способами: 1— бачити успіхи і не помічати невдачі. Невдача веде до розчарування — розчарування веде до браку мотивації — брак у свою чергу веде до прямої відмови зробити ще одну спробу. Вчені вважають, успіх веде до перемоги — перемога веде до мотивації — мотивація веде до бажання перемогти. 2- очікування приходять від учителів, самих учнів, однолітків, друзів та їх батьків. Високі очікування можуть призвести до високих досягнень [233, с. 36-53].

У Китаї існує кілька опублікованих наукових праць про зацікавленість учнів у вивченні іноземної мови та очікування батьками учнів початкової школи, які вивчають англійську мову як іноземну та їх батьків, про яких ми казали вище. Виникає питання, що цікавить молодших школярів у Китаї при вивченні англійської мови та що очікують батьки від вивчення англійської мови дітьми?

Для того, щоб отримати відповіді на ці два питання, китайські дослідники проводять опитування серед вчителів та батьків молодших школярів, щоб у подальшому задовольнити їх потреби у вивченні англійської мови. Це анкетування включає в себе наступні питання про вивчення англійської мови, які допомагають у розв'язанні цих питань:

- Що учні відчувають та що їх спонукає навчатися?
- Які на вашу думку залучені ефективні фактори?
- Які види досвіду у вивченні мови у молодших школярів вже були?
- Які очікування у батьків щодо дитини, яка вивчає англійську мову? [243].

Вчені сподіваються, що відповіді на ці питання можуть допомогти вчителям англійської мови та освітній політиці отримати уявлення про учнів та їх батьків. Очевидно, думка батьків в Китаї відіграє важливу роль у закладанні основ для вивчення іноземної мови їх дітей. Батьківські фактори (наприклад ,доходи сім'ї, рівень освіти батьків та рід діяльності батьків) асоціюються з розвитком вивчення мови в школі. Крім того, загальний вплив емпіричного дослідження показує, що очікування батьків мають значний вплив на вивчення англійської мови їхніми дітьми, бо це сприяє їх розвитку, їх знань як з рідної так і з іноземної мови [243].

Розглянемо другий вид особливостей – лінгводидактичні особливості. До цього виду особливостей можна віднести три групи: перша група – загальні проблеми (зв'язок методики з іншими науками, цілі та принципи навчання іноземним мовам); друга група – проблеми навчання засобами іноземного спілкування (сюди відносять фонетичні, графічні та граматичні труднощі, навчання лексиці, формування орфографічних навиків, формування читання); третя група – проблема формування умінь іншомовного спілкування (навчання говорінню, письму, аудіюванню та читанню). Насамперед потрібно розвивати у дитини пізнавальну діяльність: пам'ять, мислення та увагу. Коли вчитель розвиває у дитини пізнавальну діяльність, то він одразу може виявити труднощі, з якими стикається школяр. Для того щоб виявити ці труднощі, розглянемо детально типи труднощів, які вчитель може виявити у молодших школярів при вивченні англійської мови на початковому рівні. При вивченні англійської мови китайці виділяють ряд труднощів, з якими вони стикаються. Виділяють два типи труднощів: перший тип – мовні труднощі; другий тип – граматичні труднощі. До мовних труднощів можна віднести мовну інтерференцію. До мовних труднощів відносять фонетичні труднощі (наголос та вимова звуків), до граматичних труднощів відносять написання слів, артиклі, форми дієслів, часи, закінчення, префікси, суфікси. У китайській мові цього немає. Китайці звертають окрему увагу на особливий менталітет, який притаманний східним людям, відсутність мотивації.

Розглянемо перший тип труднощів – мовні труднощі (фонетичні). Китайська мова сама по собі тональна, слова вимовляються з різними тонами. Звернемо увагу на те, що в китайській мові у кожного слова є свій тон. Загалом у китайській мові основні чотири тони, за допомогою яких різняться слова.

В англійській мові інтонація відноситься не до окремих слів, а до набору слів, які представляють собою смислову групу – речення. Кожна смислова група має певну інтонацію, яка вказує на завершеність або незавершеність думки. Деякі слова в англійській мові знаходяться у безударній позиції, вони вимовляються редуцировано, тому їх дуже складно розпізнати. Незважаючи на це, головні слова відокремлюються інтонацією, тому зрозуміти сенс речення можна [35].

Однією з головних проблем залишається вимова та інтонація. Слід зауважити, що в школі маленькі китайці, на основних предметах вивчають та вдосконалюють рідну мову — китайську. Китайська мова немає алфавіту, кожне слово в китайській мові складається з одного або з двох ієрогліфів, на відміну від англійської мови, де є алфавіт і слова складаються з букв. Але для маленьких школярів набагато простіше запам'ятати графічне написання слова, аніж зрозуміти, навіщо писати так багато літер, при тому, що половина з цих літер не читається або читається взагалі по-іншому. Для того, щоб запам'ятати як читається те чи інше слово, потрібно вивчити багато правил. Учителі просто не в змозі вчити правила з учнями, тому що в класі багато дітей. У китайській загальноосвітній школі в кожному класі від 40 до 60 дітей одночасно. У сільській місцевості кількість школярів на уроках сягає до 70 дітей. Тому вчителі лише читають слова, а учні хором за ними повторюють. Учителям краще дати дітям завдання завчити нові слова, замість того, щоб пояснювати правила читання цих слів. Звернемо увагу на те, що в англійській мові дуже багато правил читання. Букви східно-азіатських запозичень мають інші звукові кореляти в англійській мові. Мається на увазі те, що англійські букви та китайські транскрипційні букви пишуться однаково, але мають різні звукові значення. Це стосується приголосних кореляцій звуків та букв. У вимові англійських словосполучень, речень наголос ставиться лише на головне слово або на допоміжне дієслово. Це потрібно вміти

виділити та правильно визначити наголос. У китайців це не завжди виходить, тому вони зупиняються на кожному слові, виділяючи його наголосом або ще якоюсь інтонацією. Таким чином, їхня мова звучить невпевнено та немає досконалого вигляду. Таку помилку роблять китайці зі своєї мови, з цим вони не можуть нічого зробити. У китайській мові слова вимовляються з тонами. У китайців існує чотири тони, за якими вони розпізнають слова. Одне і те ж слово може вимовлятися однаково, але залежно від того, з яким тоном людина його вимовляє, то слово міняє значення. Отже, одне й те ж саме слово за звучанням, сказане з чотирма різними тонами, буде мати чотири різних значення і писатися по-різному. Дуже важко навчити китайців особливій інтонації для розрізнення речень окличних чи питальних. Для нас, європейців, інколи це важко зрозуміти, а для східних людей це питання дуже важливе. Правильній інтонації школярі вчаться протягом усього навчання. Для маленьких школярів незрозуміло, чому речення дуже довгі й як правильно їх вимовляти.

Таким чином, фонетико-фонологічна компетенція є сукупністю знань учнів про співвідношення фонетичної та фонологічної систем рідної мови та мови, яка вивчається; розвиваються відповідні навички та уміння, які формуються у процесі навчання фонетиці. У процесі навчання фонетичної системи іноземної мови в учнів формуються фонетико-фонологічні навички. Фонетико-фонологічні навички визначаються як слухо-вимовні фонетичні навички [113].

Через те, що китайці вивчають не лише англійську мову як іноземну, а ще вивчають французьку та російську мови, може виникнути проблема інтерференції не лише через рідну мову, а й через вивчення іншої іноземної мови.

На думку А.А. Реформатського головними труднощами при оволодінні нерідною мовою являється боротьба з рідною мовою [120, с. 147-176].

Так, китайці не дочувають половину звуків або чують їх по-іншому. Це пов'язано з тим, що маленькі школярі погано відчують різницю між голосними в китайській та англійській мові. Однією з причин є те, що в англійській мові дуже багато голосних звуків: короткий звук та довгий звук. У китайській мові такого немає. Голосні звуки в китайській мові завжди короткі. Так у англійській

мові ще присутні дифтонги (поєднання голосних букв, які є різними за якістю елементів) [53], це призводить до того, що китайські учні не можуть зрозуміти різницю між звуками [æ] та звуком [e], вони вимовляють ці два звука як [e]. Наприклад, слово cat [kæt] вони вимовляють як [ket]. Також складним для них є звук [i:] (який повинен вимовлятися довго) та [i] (який вимовляється коротко та швидко). Маленькі китайці ці два звуки не відрізняють і вимовляють ці два звуки як один [i] – короткий: sit [sit]; seat [sit]. Ще одним важким звуком для китайців є звук [a:] та звук [ʌ], які вони вимовляють як [ʌ]. Приклади слів car [ka:] та cup [kʌp]. Китайці ці два слова вимовляють як: [kʌ] та [kʌp] [114]. Таких прикладів можна наводити багато. Але це не єдині помилки, з якими зустрічаються школярі. Цих помилок можна було б уникнути, але самі вчителі не завжди бачать різницю між цими звуками, тому учні, коли повторюють за вчителем слова, автоматично припускаються цих помилок. Діти заучують слова з неправильною вимовою і це важко потім змінити.

У школярів також виникають труднощі у вивченні слів із приголосними буквами, особливо коли слово закінчується на приголосні, крім [n] та [ŋ] (такі закінчення слів притаманні китайській мові) [53]. Труднощі виникають ще тоді, коли на кінці слова, у англійській мові, зустрічається три або чотири приголосні, але вони не вимовляються (thought, bought etc). У таких випадках діти лише зазубрюють слова та їх вимову. Дуже важко китайцям даються приголосні дзвінки, учні намагаються зробити їх глухими: якщо є звуки [b], [d], [z] ,то діти їх вимовляють, як [p], [t], [s] [53; 114].

Однією з великих проблем для китайських учителів є пояснення школярам того, як правильно вимовляти слова, в яких йде подвоєння приголосних твердих [st], [kl], [pr], [pl], [fl], [ks] або коли слово закінчується на приголосну, але у множині, чому ми не читаємо якусь букву, але вона там пишеться: ticks, task, pronunciation etc.

Дуже цікавим моментом для китайських школярів стають слова, які розпочинаються з букви R [r] та закінчуються на цю ж букву. Справа полягає в тому, що в китайській мові не існує слів, які б розпочиналися з букви R та

закінчувалися на цю ж букву. Тому діти не можуть вимовити звук [r] і замінюють його на звук [l]. Коли діти вивчають тему їжа, замість слова Rice (рис) у школярів виходить lice(воші). Таких прикладів дуже багато. Також хочеться нагадати, що в китайській мові літера [r] дає звук [ʒ]. Але школярі так намагаються відтворити звук [r], що в них виходить лише [l] [53].

Маленькі школярі плутаються зі словами, які закінчуються на приголосні. Це пов'язано з тим, що в китайській мові дуже мало слів, які закінчуються на приголосні. У зв'язку з цим, коли діти бачать слово, яке закінчується на приголосну, то вони або не читають останню букву, або після неї добавляють голосну. Таке саме вони роблять і зі словами, які закінчуються на подвоєні приголосні. Китайці або не читають ці приголосні взагалі, або добавляють закінчення – er: так вони читають слово hill – hi або hiller.

Слід зауважити, що у більшості випадків, коли діти навчаються дуже старанно, грамотно пишуть, їх вимова залишається на дуже низькому рівні, справжньому носію мови дуже важко зрозуміти китайців, а для них це найголовніша мета у навчанні. Навіть найпростіші вислови дуже важко даються дітям. Навички комунікативної компетентності сформовані на дуже низькому рівні, школярі не завжди можуть висловити свою точку зору, правильно сформулювати речення [11, 12]. Поряд з цим у школярів виникають проблеми ще з письмом, тому перейдемо до другого типу труднощів – граматичних.

Граматичні труднощі та мовна інтерференція, яка виникає при вивченні китайцями англійської мови через існуючу різницю в системі рідної та англійської мови, включає в себе письмо, яке є невід'ємною частиною усного мовлення [1; 11]. До складу усного мовлення також відносять говоріння. Як ми вже зазначали, все навчання в Китаї зводиться до складання іспитів. Як відомо, порядок слів у реченні в китайській мові відрізняється від порядку слів у реченні в англійській мові. Великі труднощі для китайців складають артиклі, які притаманні англійській мові. Якщо дитина не знає значення слова, з яким вживається артикль, то переклад буде зробити дуже важко і дуже важко буде зрозуміти, про що йдеться мова у реченні. Для того, щоб правильно розташувати

артиклі, потрібно володіти правилами вживання артиклів та знати, який артикль де використовувати. Отже, коли перед китайцями постає завдання скласти речення, вони починають нервувати і не можуть правильно його сформулювати. Помилки виникають одразу після того, як вони намагаються поставити слова в речення. Нагадаємо, що в китайській мові речення складаються дуже просто. Авжеж, є нюанси при складанні питальних або окличних речень, але вони дуже прості і не викликають труднощів на відміну від англійських речень, які більш складні та містять багато артиклів та займенників. Слід звернути увагу на використання в англійській мові прийменників. Кожен прийменник у вживанні з іменником дає своє тлумачення слова, якщо цього не знати, можна наробити багато помилок: look – послухай, дивись; look for - шукати; look after - дбати; look to - стежити; look upon – мати думку. Зазвичай китайці перекладають ці слова так: look for – дивитися для; look after – дивитися після; look upon – дивитися після [12].

У романських та германських мовах (англійська мова) система дієслівних часів набагато складніша, ніж в інших системах дієслівних часів. Інформація, яка закладена у категорії часу в англійській мові, передається через (Past Simple, Past Perfect, Present Continuous та інші часи), кожна із яких інформує не лише про те, коли відбулась та чи інша дія, а й як відбувалась ця дія. У китайській мові відсутні граматичні категорії часу та виду, а все передається лексично [93, с. 217-220].

Складність для китайців представляють лічильні слова, які використовуються після числівників та перед іменниками. Однак в китайській мові відсутні префікси, суфікси, закінчення, основа слова. Ще одним складним завданням для школярів є відмінювання слів, відмінки та зміна слів. Все це є відсутнім в китайській граматиці. Для того щоб грамотно писати, потрібно багато читати. Коли людина багато читає, вона не лише запам'ятовує слова, але і запам'ятовує конструкції в реченні, як правильно будувати речення.

У китайській мові розвиток навичок читання має велике значення. Читанню приділяється багато уваги. Але в початковій школі не вчать правилам читання. За

новою програмою з англійської мови, школярі, які закінчують початкову школу, повинні вміти різнити слова та фрази, читати звичайні слова, використовуючи правила читання, читати мікродіалоги та знати їх переклад, читати маленькі оповідання та вміти їх переказувати за допомогою картинки, читати вголос як окремі слова, так і невеличкі оповідання. Але дитина повинна не лише читати правильно та швидко, читання повинно бути осмисленим. Все, що дитина читає, повинна розуміти та вміти відповісти на звичайні питання за текстом. Слід відмітити, для того щоб дитина вміла гарно читати, потрібно пояснити їй правила читання, що, на превеликий жаль, роблять не всі вчителі англійської мови в школі. У школах, де присутнє аудіювання, де діти прослуховують записи щодо читання і вимови звуків, школярі швидше вчаться читати та запам'ятовують не лише слова, а дійсно правила читання [190]. Такі учні краще сприймають матеріал та краще навчаються.

Для того, щоб посилити вміння читати краще, на уроках слід використовувати не лише фонематичні записи звуків, але і постійно їх тренувати. Діти повинні відчувати різницю між звуками як приголосними (вміти їх розпізнавати), так і голосними (відчувати різницю між схожими звуками): boy, toy; oil, coins. Для учнів в початковій школі це складно, але вони дуже стараються. Такі завдання в першому класі повинні з'являтися майже на кожному уроці. Чим раніше діти відчують різницю між цими звуками, тим правильніша буде їх вимова та граматики. З приголосними звуками набагато простіше. У китайській мові є пхінін, де більшість приголосних звуків схожа з приголосними звуками в англійській мові. Учителі використовують пхінін для пояснення приголосних звуків. На жаль, не всі букви мають однакові звуки. Вчителі англійської мови-китайці, не бачать різницю між звуками англійської та китайської мовами, тому з самого початку неправильно вчать школярів звукопередачі. Але, як я говорила раніше, не всі вчителі роблять такі завдання на уроках. У них просто не вистачає часу. У програмі не відводяться години на такі завдання. Якщо вчителі будуть витрачати час на те, щоб навчити дітей читати, то вони не будуть встигати виконувати завдання по програмі.

Під педагогічними особливостями мають на увазі допомогу учню адаптуватися у новому середовищі. Створити такі умови, щоб школяр мав змогу сприймати нову мову легко та швидко, щоб дитині було дуже комфортно. Учень не повинен соромитися вчителя. Для китайців культ вчителя завжди був чимось особливим та шанобливим, а вчитель іноземної мови щось нове. Людина, яка не просто володіє іншою європейською мовою, а є представником іншої культури. Людина, яка намагається передати нові знання.

Ще однією проблемою для школярів початкової школи являється засвоєння нового матеріалу, нових лексичних одиниць. Як вважають китайські вчителі, оволодіння новою лексикою є головною справою в початковій школі. Разом з цим це викликає багато труднощів у маленьких школярів. По-перше, китайські вчителі з англійської мови не знають точно, як подавати новий матеріал, як зробити так, щоб учні вчили нові слова з легкістю. По-друге, школярам важко вчити слова, які складаються більше ніж з двох складів. В китайській мові не має слів, які мають велику кількість складів. Але якщо учні не будуть вчити багато слів, вони не зможуть висловлювати свою точку зору, без фундаментального словникового запасу не має сенсу вивчати англійську мову, і школярі повинні це розуміти [208, с.265]. Словниковий запас повинен розширюватися з вивченням кожної нової теми, але щоб не забути раніше вивчені слова, їх треба постійно повторювати. Школярі повинні використовувати набуті знання в повсякденному житті, але на превеликий жаль вони цього не роблять. Більша кількість слів забувається. Слід зазначити, що учні, які не хочуть вчити нову лексику, слабкіші в аудіюванні, ніж учні, які постійно вчать нові слова. Якщо школяр не знає слово, то він не може впізнати це слово на слух, правильно поставити інтонацію, перекласти його та правильно це слово прочитати. Як ми бачимо, всі види діяльності між собою тісно пов'язані. Якщо не розпочинати вивчати англійську мову з самого початку і не виконувати всі завдання: аудіювання, говоріння, читання та письмо, то можна стикатися з різними проблемами постійно. Кожне невивчене слово, неправильна інтонація та неточний переклад тягнуть за собою нерозуміння в англійській мові. Правильно підібраний вчитель допомагає школярам уникнути таких проблем.

Тому китайський уряд пропонує вчителям іноземцям приїздити до Китаю і там працювати. Особливу увагу приділяють іноземцям, які закінчили філологічне відділення та є вчителями англійської мови. Такі вчителі завжди спілкуються з дітьми, тренують їх вимову та мотивують школярів використовувати англійську мову в повсякденному житті. Але не все залежить від учителя. Слід не забувати, що Китай – це країна, яка відрізняється від інших європейських країн. У цій країні інша культура, мислення, релігія, традиції тощо. Для школярів англійська мова є взагалі чимось новим та незрозумілим. Для того, щоб правильно її представити школярам, вчителю потрібно самому відчувати культуру та менталітет Сходу. Самі по собі китайські школярі дуже спокійні, не висловлюють емоції та виконують все так, як говорить вчитель. Учні не мають права суперечити вчителю. У Китаї система навчання зводилась завжди до виховання не особистості та індивіда, а до виховання людини, яка є лише частиною соціуму. Вся система навчання базується на конфуціанстві. У конфуціанстві насамперед ставиться повага до вчителя, до старшої людини. Школяр повинен повністю довіритись вчителю і в жодному разі не йти йому наперекір. Така людина не повинна висловлювати свої побажання та ідеї, вона повинна слідувати ідеям колективу та більшості. Ось чому китайським школярам дуже важко розкритися на уроках говоріння англійської мови. Вони не можуть висловити свою точку зору, вони знову повторюють вчителя або цитують підручник. Головне те, що учні заучують слова та фрази так, як їм говорить учитель і якщо це невірно то у них залишаються такі ж помилки у вимові, які зробив учитель. Все це трапляється роками і такі ж самі помилки залишаються роками. Для того, щоб вивчити англійську мову правильно, не робити такі ж самі помилки роками, було прийняте рішення: вивчати англійську мову з початкової школи. Для вивчення англійської мови запрошувати справжніх носіїв англійської мови, людей, які мають досвід у викладанні та у володінні англійською мовою. На початковому етапі дітей можна розкріпачити, навчити висловлюватись та бути вільними у своїх помислах.

При вивченні будь-якої іноземної мови, англійська мова не є винятком. Головною задачею є навчити людину спілкуватись, обмінюватись інформацією.

Спілкування в навчанні реалізується, головним чином, через діалог. Принцип особистісного спілкування, що випливає з основної мети навчання, припускає, що головною формою навчальної діяльності, як в початковій, так і в середній школі є не слухання, говоріння чи читання, а живе й активне спілкування викладача з учнями і учнями між собою. У спілкуванні з учнями викладач передає їм інформацію, у спілкуванні між собою і викладачем учні засвоюють її.

Щоб залучити молодших школярів вивчати іноземну мову, а саме англійську, потрібно вивчати не лише мову спілкування, а також вивчати культуру країни, мову якої вивчаєте. Коли учень знає не лише мову, а традиції, то він стає більш впевнений у своїх здібностях. Крім того, Ян, дослідник з Китаю, який у 2006 році вивчав мотивацію вивчення іноземної мови, зазначив, що залучання до вивчення англійської мови для китайців є складним багатогранним явищем (поєднання інтегративних та інструментальних орієнтацій) [252].

Проаналізувавши особливості навчання іноземним мовам молодших школярів у КНР були виявлені та сформовані такі труднощі, з якими стикається вчитель та учні протягом навчання та розділені на два блоки. До першого блоку віднесли психолого-фізіологічні та соціально-педагогічні труднощі. Діти погано адаптовані до сприйняття нової незнайомої лексики, у них виражена погана пам'ять на сприймання іншомовної мови, вони не можуть самостійно запам'ятати новий матеріал, а лише зазубрюють його. Загалом, зубріння є невід'ємною частиною у навчанні в Китаї і з цим нічого не можна зробити. До другого блоку відносяться лінгводидактичні труднощі. Діти не мають достатньо навичок використовувати діалогічні та монологічні форми спілкування; школярі погано відчують половину звуків, тому при виконанні вправ, вони не можуть відрізнити деякі слова; учні відчують труднощі при читанні незнайомих та довгих слів, текстів; стикаються з труднощами при написанні слів, плутають букви; дуже багато у китайців фонетичних труднощів, неправильні звуки, не можуть відокремити окличне речення від питального речення, плутають читання окремих звуків таким чином, що у перекладі у них виходять інші слова. Але вони настільки старанні, настільки розуміють важливість вивчення іноземних мов, що

їм не заважають ці труднощі та низка проблем, з якими вони стикаються у майбутньому. Головною проблемою в Китаї залишається рівень англійської мови, який китайці мають у майбутньому. Їх спілкування, їх мову розуміють іноземці дуже погано, але місцеві мешканці мають уяву про що йдеться мова, тому що китайці спілкуються на чінгліші.

Кожна дитина та доросла людина в Китаї чітко розуміє важливість здобуття освіти. Люди розуміють, що завдяки освіті вони розширюють свій кругозір та мають можливість мислити більш масштабно. Для того, щоб вільно оволодіти англійською мовою, вміти вести бесіду, складати діалоги та розуміти оточуючий світ, потрібно змінювати підходи у навчанні, шукати нові способи донести інформацію, нові методи у викладанні. Вже чітко зрозуміло, що вивчати англійську мову потрібно з психологічної точки зору раніше. Введення предмету англійська мова до початкової школи є рішучим та правильним рішенням. Це є не лише процесом формування іншомовної комунікативної компетенції, але також має дуже гарний вплив на загальний розвиток дитини.

Була розглянута саме важливість вивчення іноземних мов серед учнів початкової школи. Оскільки вивчення іноземної мови, а саме англійської є вимогою сучасності [236]. Також було розглянуто низку факторів, які впливають на успішне оволодіння англійською мовою: формування мотивації, підтримка інтересів, зацікавлення дитини. Розглянули вивчення англійської мови з точки зору психологічного та педагогічного аспектів.

Отже, як ми з'ясували, що проблема стимулювання є одним з найважливіших факторів, що впливають на навчальний процес у системі навчання в початковій школі не лише в Китаї, а й в будь-якій іншій країні; і для досягнення кращих результатів цей фактор слід неодмінно враховувати як один із складових у вирішенні проблеми оптимізації процесу навчання та забезпечення якості освіти [233].

Дослідники виділяють ще один важливий фактор, який впливає на успішне вивчення іноземних мов — вік. Китайські вчені спочатку не брали до уваги такий

фактор , як вік. Коли учні розпочинали вивчати англійську мову з 12 років, то їм дуже важко було оволодіти іноземною мовою. Вони не могли звикнути до того, щоб імітувати за вчителем, їм ліпше було самим заучувати слова та правила. Тому дослідники та психологи прийшли до того, щоб перенести вивчення іноземних мов до третього класу. У віці 9-10 років учні краще повторюють та можуть зімітувати за вчителем. Коли вчитель буде розуміти головні особливості навчання іноземним мовам молодших школярів, то це допоможе йому й майбутньому уникнути труднощів та дати змогу створити комфортні умови для досягнення кращих результатів з урахуванням індивідуальних потреб школярів [233].

Головною особливістю залишається лінгводидактична особливість. Коли вчитель буде чітко виявляти труднощі у дитини при вивченні англійської мови, то йому буде краще їх позбутися у майбутньому. Головне, щоб учитель сам позбувся помилок у своєму спілкуванні. На сучасному етапі це зробити набагато краще, в школах викладають не лише вчителі китайці, а й вчителі іноземці, які є справжніми носіями англійської мови та мають гарну вимову.

Вивчення іноземної мови в початковій школі дає швидкий і гарний ефект у оволодінні нею, дає гарну базу для того, щоб дитина мала змогу продовжити вивчення цієї ж мови у середній школі. Для Китаю це дуже важливо, адже коли школярі переходили з початкової школи до середньої школи, вони не мали ріжкої бази з англійської мови. Все, чому вони навчались у початковій школі раніше, було на дуже низькому рівні. Учителям середньої школи приходилось все починати вивчати спочатку. Нічого говорити про вивчення англійської мови у сільських школах та у школах маленьких міст, де викладання англійської мови майже не проводиться. Учителі іноземці не хочуть їхати до села та в маленькі міста, а існуючі вчителі не мають достатньої кваліфікації для гарного навчання школярів. Також великий вплив на розвиток дитини має виховна та інформативна цінність раннього навчання, яка проявляється дитиною через входження в загальнолюдську культуру, через спілкування новою мовою [118, с. 183-190]. Заняття з іноземної мови допомагають повністю та різнобічно розвинути дитину. Не слід забувати, коли дитина вивчає іноземні мови, то потрібно вивчати і мову, і

культуру народу, мова якого вивчається, і культуру спілкування цього народу. Дитина повинна поринути з головою у вивчення іноземної мови і тоді настане очікуваний результат.

Крім тих проблем і труднощів, які були описані вище, китайці ще стикаються з іншими труднощами, які є не менш важливими. Серед таких труднощів виділяють недостатній контроль знань з боку вчителів, бо контроль знань обмежується лише перевітками текстів; через брак часу немає практики усного мовлення.

Висновки до 2 розділу

Проаналізовано витоки ідей становлення навчання іноземних мов у початковій школі КНР; визначено етапи становлення іншомовної освіти у школах КНР; виявили особливості навчання іноземним мовам молодших школярів у КНР; систематизовано внесок учених та дослідників у розвиток початкової іншомовної освіти розглядуваного періоду.

Вивчення багатьох наукових праць дало можливість детально проаналізувати соціально-культурні, економічні передумови розвитку іншомовної освіти в початковій школі Китаю та зробити висновок, що еволюція проблеми, яку розглядали, тісно пов'язана з динамікою взаємин між Китаєм та Заходом.

Аналіз літературних джерел дав нам змогу уточнити чотири етапи становлення та розвитку вивчення іноземної мови в початковій школі КНР таким чином:

Перший етап (1949–1965 рр.) – етап переважного вивчення російської мови як іноземної в усіх навчальних закладах держави, що було зумовлено тісними відносинами КНР і СРСР.

Проведений науковий пошук (Ло Бінь-чжи, Лу Дін-і, К. Фу, Чжоуень-ла, Ян Сюфен) свідчить про те, що впродовж цього етапу впроваджувалася радянська система освіти загалом і радянська модель навчання іноземної мови зокрема. У школах використовувалися радянські навчальні плани та програми, причому майже без урахування національної специфіки. Учителями російської мови були китайці, які навчалися та стажувалися у СРСР. Водночас цей період вважається часом значних позитивних змін, насамперед, завдяки тому, що діти всіх верст населення країни отримали доступ до загальної освіти.

З'ясовано, що внаслідок посилення реакційності державної освітньої політики навчання англійської мови в державних школах було заборонено (розпорядження Міністерства освіти «Про заборону вивчення будь-якої іноземної мови, окрім російської мови», 1954 р.), проте наприкінці 1950-х рр. почалося поступове відродження англомовної освіти. Згодом Міністерством освіти було

розроблено «Навчальну програму з вивчення англійської мови» (1963 р.), випущено нові підручники, створено школи з навчання іноземних мов у великих містах країни (Гуанжоу, Нанкін, Пекін, Шанхай);

Другий етап (1966–1976 рр.) – етап цілеспрямованого знищення існуючої практики іншомовної освіти молодших школярів під час запровадженої урядом країни «Великої Культурної революції». У цей час було закрито всі заклади, де вивчалися іноземні мови, припинено дослідження, які були спрямовані на пошук ефективних шляхів іншомовної освіти.

Мао Цзедун (лідер КНР) закликав приділяти освіті другорядне значення, а шкільне навчання спрямовувати переважно на здійснення школярами виробничої практики. Це й відбувалося, причому в контексті загальної руйнівної діяльності хунвейбінів (войовничих загонів китайської молоді) у галузі освіти та культури (насилля, знищення витворів мистецтва, спалення мільйонів книг, тисяч монастирів, храмів, бібліотек тощо);

Третій етап (1977–2000 рр.) – етап поступового відродження англomовної освіти молодших школярів у ході реалізації урядової політики «відкритих дверей».

Цей етап характеризується анулюванням результатів «культурної революції» (1977 р.), поліпшенням стосунків із Заходом, відкриттям КНР світу.

В освітньому просторі країни з'являється нова педагогічна концепція «Сучжіцзяоюй» («Навчання, спрямоване на формування якості особистості»), що була запропонована Міністерством освіти КНР (1978 р.), базувалася на передових зарубіжних педагогічних ідеях і передбачала побудову нової сучасної китайської школи, де значне місце має посідати вивчення англійської мови.

Урядом КНР було проведено Національний форум із навчання іноземних мов (1978 р.), запроваджено нову «Навчальну програму з вивчення англійської мови як іноземної» (згідно з якою навчання англійської мови розпочиналося з третього класу), а також розроблено нормативний документ «Керівні принципи зміцнення іншомовної освіти» (1979 р.), який наголошував на важливості вивчення іноземної мови й використання ефективних методів її викладання.

Ученими та педагогами здійснювалися дослідження, спрямовані на підвищення якості іншомовної освіти, зокрема було розроблено та впроваджено ряд нових методів навчання англійської мови (Джон Тао-лон, Лі Ян, Лей Ні, Сіан Цзі, Ю Хуа, Ху, Чен Лей та ін.), запропоновано «Стратегію вивчення англійської мови у XXI столітті» (Г. Фан, 1999 р.) тощо;

Четвертий етап (2001–2017 рр.) – етап інтенсивного розвитку англomовної освіти молодших школярів.

Цей етап ознаменувався вступом КНР до Всесвітньої торгової організації (2001 р.), а отже, істотним збільшенням значущості міжнародних відносин. Потреба оволодіння іноземною, насамперед англійською, мовою як засобом взаємодії та спілкування зі світом, доступу до досягнень світової науки і технологій зумовила підвищення уваги китайських педагогів до англomовної освіти школярів.

Здійсненню навчання молодших школярів англійської мови сприяли розробка та впровадження урядових нормативно-правових документів, де англійська мова визначалася обов'язковим предметом, зокрема: «Реформа навчальних дисциплін у сфері базового навчання (експеримент)» та «Реформа навчальних дисциплін у сфері базового навчання (оновлена)» (2001 р.), якими англійська мова визначалася обов'язковою для вивчення з третього класу в усіх школах країни; документ «Про навчання англійській мові у початковій школі» (2001 р.), що визначав дворівневе (перший рівень – 3–4, другий – 5–6 класи) оволодіння школярами англійською мовою; «Національна програма з вивчення англійської мови у КНР (експериментальна)» та «Національна програма з вивчення англійської мови у КНР (оновлена)» (2011 р.), якими було запропоновано по всій країні розпочинати вивчати англійську мову з першого класу початкової школи та визначено рівні її засвоєння (перший рівень – 1–4, другий – 5–6 класи).

Так, документом «Про навчання англійській мові у початковій школі» визначено мету (формування в учнів усебічної мовної компетенції) та завдання (розвиток інтересу та позитивного ставлення до іншомовної освіти, формування

правильної вимови й інтонації, оволодіння знаннями й комунікативними навичками для використання іноземної мови в повсякденному житті та для подальшого її вивчення) навчання англійської мови молодших школярів.

Визнання державою навчання англійської мови молодших школярів як одного з пріоритетів початкової освіти активізувало науково-педагогічні пошуки вчених. Так, дослідниками (Ван Цхіан, Лісіан Дзін, Ліу Йондзюн, Мінлін Лі, Ху Чунь-дон, Чху Сіанхуа) було звернуто особливу увагу на специфіку оволодіння китайськими молодшими школярами англійською мовою як іноземною. Оскільки англійська й китайська мови відносяться до різних мовних груп (англійська мова належить до германської групи індоєвропейської сім'ї мов, а китайська мова – до сино-тибетської мовної сім'ї), це закономірно спричиняє низку ускладнень, з якими стикаються китайці у вивченні англійської мови, а отже, вимагає врахування таких основних чинників, як: психолого-фізіологічні – вікові особливості дитини (зрілість кори великих півкуль, підкоркових структур головного мозку дитини та її висока здатність до наслідування, що визначає оптимальний вік початку навчання іноземній мові, – 6-7 років); формування навчально-пізнавального інтересу, розвиток дрібної моторики, пам'яті, уваги й мислення; лінгводидактичні – мовні (мовна інтерференція й фонетичні труднощі, або фонетична інтерференція, пов'язана з наголосом, інтонацією й вимовлянням звуків) та граматичні (написання слів, наявність артиклів, закінчень, префіксів, суфіксів, відмінювання іменників, різних форм дієслів і часів тощо, що загалом не притаманні китайській мові); соціально-педагогічні – знаходження компромісу між традиціями китайської школи (повна довіра й покора учня вчителю; дитина не висловлює власну точку зору, свої міркування й побажання; учень переважно повторює за вчителем або цитує підручник тощо) та створенням сприятливого освітнього середовища, спрямованого на засвоєння іноземної мови (організація навчального діалогу, живого й активного спілкування школярів з учителем та один з одним).

Необхідність подолання вище зазначених ускладнень зумовила появу в освітньому просторі КНР нової концепції «Сюешентінвей» («Орієнтованість на

учня», 2011 р.), яка була розроблена під впливом західних педагогічних ідей вільного й особистісно-орієнтованого виховання, де учень відіграє головну роль, а вчителю відводиться роль помічника. На жаль, ця концепція в китайській педагогіці не стала домінуючою, оскільки передбачає відмову вчителя від звичного способу викладання та його стилю взаємодії зі школярами й, таким чином, ставить під загрозу авторитет учителя як єдиної людини, котра має право одноосібно вирішувати всі питання навчання учнів (Ван Лі, Чжан Сия).

Отже, четвертий (сучасний) етап розвитку проблеми навчання іноземних мов молодших школярів у КНР характеризується обов'язковим уведенням англійської мови в початкову школу з першого класу, розробкою нових навчальних планів і програм, реалізація яких вимагає адекватної організації навчального процесу, спрямованого на засвоєння англійської мови молодшими школярами.

РОЗДІЛ 3. ДОСВІД НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У СУЧАСНИХ ШКОЛАХ КНР

3.1. Місце початкової школи у системі загально-середньої освіти КНР

Новим завданням держави є активація розповсюдження повної середньої освіти. У червні 2001 року був створений проект “Основних положень реформи предметних програм базової освіти”, у якому мова йдеться про постанову нових цілей перед школярами, а саме: розвивати всебічно розвинену особу, формувати навички творчого мислення, формувати гуманітарну та екологічну свідомість, продовжувати прищеплювати любов до батьківщини [236; 246; 265]. Якщо раніше освіта була направлена на розвиток людини, як осередок суспільства, то зараз слід звертати увагу на його особливі якості.

Розкриття змісту початкового навчання іноземним мовам школярів потребує висвітлення системи загальної освіти Китайської Народної Республіки. Особливу увагу вивченню англійської мови стали приділяти з 1979 року. За двадцять років англійська мова стала найпопулярнішою іноземною мовою в Китаї. Поряд з англійською мовою в Китаї також вивчають японську мову та російську мову. Вивчення японської та російської мови розпочинається у початковій школі. Учні не лише вивчають ці іноземні мови, але й складають іспити. Вивченню російській мові та японській мові віддають перевагу жителі північно-західної провінції та жителі внутрішньої Монголії [214]. Але незважаючи на це, вивчення англійської мови є домінуючою. Хоча деякі школи підтримують ідеї Міністерства освіти у вивченні не лише англійської мови, а й у вивченні інших іноземних мов [169 с.257-267].

У Китайській Народній Республіці система загальної повної освіти має такий вигляд. Наведемо приклад системи освіти в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Система повної загальної освіти в КНР

Структура школи	Класи	Вік учнів
Початкова школа:		
молодша початкова школа	1 — 4 класи	з 6 до 10 років
старша початкова школа	5 — 6 класи або 1 – 5 класи	з 11 до 12 років
Середня школа:	7 — 9 класи або 6 – 9 класи	з 13 до 15 років
Старша школа	10 — 12 класи	з 16 до 18 років

Особливість системи навчання в Китайській освіті полягає в тому, що деякі економічно розвинені райони відводять на навчання у початковій школі п'ять років і чотири в середній школі, замість шести років початкової освіти і трьох років середньої освіти. Незважаючи на те, що початкова школа поділяється на молодшу та старшу початкову школу, вони в структурі освіти не відокремлюються [236].

Слід відзначити, що система освіти в КНР суттєво відрізняється від системи загальної освіти України. Так, в Україні, загальна середня освіта має три ступені: початкова школа (І ступінь) включає в себе з першого по четвертий клас; основна школа (ІІ ступінь), до складу якої входять п'ятий – дев'ятий класи; старша школа (ІІІ ступінь) з десятого по одинадцятий класи [55, с.17].

У системі освіти КНР вирізняють декілька типів шкіл: державні та приватні школи. До державних шкіл відносять міські та сільські школи. До приватних шкіл відносять приватні школи, “ключові” школи (з поглибленим вивченням окремих предметів), міжнародні школи (місіонерські школи, школи пансіони), інтернати. Інтернати хоча і є державними установами, проте фінансування вони отримують від спонсорів.

Державні та приватні школи у КНР різняться не лише тим, що навчання у державних школах є безкоштовним, а у приватних школах навчання є платним, а ще й якістю отримання освіти. Незважаючи на те, що китайська освіта вважається однією з кращих освіт у світі, якість освіти у державних школах є низькою, аніж у приватних школах. По-перше, це пов'язано з тим, що у державних школах у

вчителів низька кваліфікація і не всі вчителі мають повну закінчену вищу освіту. По-друге, у державних школах навчання проходить за китайським національним стандартом, а у приватних школах, а саме у міжнародних школах, навчання проходить, як за китайським національним стандартом, так й за британським стандартом, американським стандартом та міжнародним бакалавріатом.

Програма китайського національного стандарту — це програма навчання, яку розробило Міністерство освіти КНР для отримання не повної та повної середньої освіти. За програмою китайського національного стандарту усі діти мають право на отримання освіти безкоштовно. Навчання направлено на повагу ,на шанобливе ставлення до своєї батьківщини. Діти навчаються увесь день: заняття тривають як у першій, так і у другій половині дня. Після третього класу додається сільськогосподарська практика [265].

У сільських школах, коли було запропоновано викладання англійської мови, директори шкіл не могли зрозуміти, навіщо їм потрібні знання англійської мови. Це було лише тому, що уряд до кінця не сформував точної мети викладання іноземної мови, не до кінця була усвідомлена її роль і значення як шкільного предмета.

Також у сільських школах поставала проблема перед учителями, які не володіли ані мовою, ані методикою викладання. Бракувало кваліфікованих учителів, методичної літератури та обладнання [9, с. 113-117]. Маленькі учні в сільських школах готувалися ставати гарними фермерами, знання англійської мови їм не були потрібні, вони навіть не могли уявити собі, де вони зможуть їх використовувати. Проте уряд не відокремлював дітей міських та сільських і вважав, що знання з англійської мови допоможе їм у майбутньому житті [9, с. 113-117].

Прикладом державної школи у Китаї може стати найвідоміша школа у Пекіні **“Пекінська середня школа імені Першого Жовтня”**, яка була заснована у 1952 році. Ця школа включає початкову школу, середню школу та старшу школу. Навчання у школі ведеться за програмою китайського національного стандарту. Мова викладання китайська, усі предмети викладаються китайською мовою. У

школі якість навчання на дуже високому рівні. Учителі мають індивідуальний підхід до кожного учня. Разом з цим у школі дуже сувора дисципліна. Школярі не мають права без поважної причини пропускати заняття. У школі панують свої правила. За невиконання правил школи, школярі можуть бути відраховані. Для того, щоб бути зарахованим до цієї школи, потрібно скласти вступні іспити. Учні складають іспити з китайської мови. Англійська мова вивчається як друга іноземна мова. Тижневе навантаження з англійської мови складає 2 рази на тиждень. Програма, за якою навчаються діти, складена Міністерством науки КНР і є основною програмою навчання. У “Пекінській школі імені Першого Жовтня” є іноземний Департамент. До іноземного Департаменту приймаються на навчання діти іноземці. Навчання ведеться на англійській мові. Програма, за якою навчаються діти, є програмою міжнародного бакалаврату. В іноземному Департаменті працює 60 викладачів, 30 з яких є іноземцями, а решта учителів - китайці, які проходили стажування за кордоном. Навчанню приділяється велика увага. В іноземному Департаменті навчання платне. По закінченню діти складають іспити. Іноземна мова викладається 4 рази на тиждень. Під іноземною мовою мається на увазі англійська мова. Два рази на тиждень викладають китайські викладачі і два рази на тиждень - іноземці.

Другий тип шкіл — **приватні школи**. Приватні школи в Китаї почали поширюватися з 2003 року. У цьому ж році вийшов “Закон про заохочення приватної освіти”. До цього переваги мали державні школи та “ключові” школи з поглибленим вивченням окремих предметів.

У приватних школах білінгвальна програма навчання — китайська та міжнародна програма, а саме :стандарт міжнародного бакалаврату (International Baccalaureate (IB)). Цей навчальний стандарт був розроблений у Швейцарії наприкінці 60-х років минулого століття у якості універсальної шкільної програми. Ця програма включає в себе навчальні плани для початкової школи (IB Primary Years Programme (3-11 years)), для середньої школи (IB Middle Years Programme (11-16 years)) та старшої середньої школи (IB Diploma Programme (16-19 years)). Відмінність програми міжнародного бакалаврату (IB) від інших програм — це

підхід до вивчення предмету, а також паралельне використання у навчанні національних навчальних програм КНР, але окремі предмети вивчають, використовуючи методику ІВ. Навчання у таких школах ведеться виключно англійською мовою або використовують і англійську, і китайську мову. Китайською мовою викладають лише такі предмети, як китайська мова, китайська та світова література [131]. Слід зазначити, що в Китаї налічується приблизно 47 шкільних закладів, які навчають школярів за міжнародною програмою бакалаврату (ІВ). Особливістю цієї програми є те, що вона націлена на поглиблене викладання окремих предметів. Школярі проводять дослідницькі роботи, ставлять експерименти тощо [131].

Батьки китайських школярів віддають перевагу отримувати знання у приватних закладах. По-перше, діти мають змогу поглиблено вивчати окремі предмети: математику, іноземну мову, біологію, хімію тощо; по-друге, у приватних школах є усе необхідне для отримання якісної освіти: комп'ютерне забезпечення, мультимедійне обладнання, різні лабораторії, лінгвокабінети, власні обсерваторії, які діти можуть використовувати як у вечірній час, так і в канікулярний час, багато підручників та інших корисних навчальних матеріалів. У таких школах викладають досвідчені викладачі не лише з Китаю, а з інших країн; по-третє, учні по закінченню школи отримують атестати, які визнаються у всьому світі, а це для китайських батьків є однією з найголовніших цілей у навчанні — відправити дитину навчатися в університет за кордон.

У 2004 році приватних шкіл нараховувалось майже 70 тис. У Пекіні відкрита найбільша приватна школа, у якій учні вивчають англійську мову. Ця школа має назву “Нова східна школа”. Філіали цієї школи розташовані по всьому Китаю та нараховують більше 40 філій. Ці школи платні. У школах працює більше 5000 тис. учителів. Серед приватних та “ключових” шкіл, які відіграють значну роль у поширенні активних методів викладання, значне місце посідають місіонерські школи, де іноземні мови відіграють значну роль. У “ключових” та місіонерських школах англійська мова викладається частіше та поглиблено.

У приватних школах та в школах з поглибленим вивченням іноземних мов на вивчення цієї дисципліни відводиться більше годин. Щодо державних шкіл, то замість трьох годин на тиждень, там може бути набагато менше годин, тому що не має вчителів або немає обладнання та методичного забезпечення. Кількість годин зводиться до однієї години на тиждень. У маленьких селах англійську мову не викладають зовсім. У великих містах та в приватних школах дітей ділять на підгрупи при вивченні предмету англійська мова для більш ефективного навчання. У таких школах рівень володіння англійською мовою стає кращим.

Одна з відомих приватних шкіл, яка розташована в Пекіні, є Пекінська приватна школа Хуейдзя (Beijing Huijia Private School). Ця приватна школа є також пансіоном. Діти в школі перебувають 5 днів на тиждень і додому їх відпускають лише на вихідні. Школа була заснована у 1993 році. Цього ж року була відкрита лише початкова школа. У 1995 році була відкрита старша школа. У 1996 році була відкрита середня школа, в якій навчалося лише 37 учнів. Цього ж року було прийняте рішення розпочати вивчати іноземні мови. Першою іноземною мовою, яку почали вивчати діти, була англійська мова. До школи було запрошено іноземних викладачів. З часом у школі розпочалося двомовне викладання. Існують класи, у яких усі предмети викладаються англійською мовою. Учителі в цих класах також іноземці. Є класи, де навчання ведеться китайською мовою. Учителями в цих класах стають китайці. На англійську мову до дітей, де викладання предметів ведеться китайською мовою, приходять учителі іноземці. Слід зазначити, що діти володіють англійською мовою і в тих, і в тих класах дуже гарно. У початковій та в середній школі навчання ведеться китайською мовою, використовують навчальну програму китайського стандарту. Також у школі навчаються за спеціальною навчальною програмою, яка була складена організацією міжнародного бакалаврату та узгоджена з національною навчальною програмою Китаю. Таким чином, рівень володіння англійською мовою у таких школах зростає. Навчання англійській мові стає кращим завдяки новій, більш удосконаленій програмі. Наприкінці навчального року діти складають іспити. У дітей є можливість одразу скласти іспити при британському

центрі для отримання міжнародного сертифікату на володіння англійською мовою.

За програмою міжнародного стандарту вивчають такі ж самі предмети, як і за китайською національною програмою, але китайська мова викладається як звичайний предмет, всі інші предмети викладаються англійською мовою.

До приватних шкіл також відносять вальдорфські школи. Вальдорфська система навчання — це система навчання, яка заснована на повазі до дитинства. У Китаї ці школи стали користуватися великим попитом серед сучасних батьків. Мета цієї системи навчання — розвивати природні можливості кожної окремої дитини та закріпити віру у власні сили, які знадобляться їй у дорослому житті. Доречно використовувати вальдорфську систему навчання у дитячому садочку та у початковій школі. На цьому етапі вальдорфська школа намагається розвинути у дитині такі якості, як емоціональну зрілість, ініціативу та творчий підхід до справи, почуття відповідальності. Дитина має бути здоровою як фізично, так і духовно, і психологічно. Таку мету у навчанні переслідує Рудольф Штайнер, який є засновником вальдорфської педагогіки [241].

Розповсюдження вальдорфської педагогіки розпочалося у Китаї з 1994, коли була проведена національна конференція у Тайвані щодо заснування перших вальдорфських дитячих закладів, коли Бен та Тхань Черрі, учителі вальдорфської школи Боураль у Австралії, приїздили до Китаю. Мета їх поїздки полягала у розповсюдженні ідей навчання, які дуже відрізняються від традиційного китайського навчання. Досвід вальдорфського руху, який накопичувався протягом 75 років його існування показав, що його принципи можуть бути адаптовані до культур різних народів. Таким чином, Бен та Тхань Черрі намагалися донести ідеї нової педагогіки. Вальдорфською педагогікою зацікавилось одне молоде подружжя у місті Ченду, яке розташоване на південно-заході Китаю, Гарі Вон та його дружину Лі Чжан. Незабаром вони поїхали до Англії, а потім до Америки навчатися Вальдорфської педагогіки. Лі Чжан закінчила коледж у Нью Йорку. Після закінчення навчання молоде подружжя вирішило відкрити у Китаї першу Вальдорфську школу [229].

У вересні 2004 року у місті Ченду було відкрито перший вальдорфський дитячий садочок та першу початкову вальдорфську школу. Ця школа отримала офіційний статус некомерційної організації. Протягом першого року навчання у дитячому садочку навчалось лише 20 дітей. У початковій школі налічувалось 2 класи. Перший клас складався з першого і другого класу, а другий клас — з четвертого і п'ятого класу. Усього у школі навчалось 8 дітей. Незабаром дитячі вальдорфські дитячі садочки та початкові школи стали поширюватися по всій країні. Після відкриття альтернативного дитячого садочка та початкової школи у Ченду, відкрили дитячий садочок і школу у Гонконзі, Шанхаї, Гуанчжоу, Пекіні, в Урумчі, Цінтао, Маомін тощо. Засновники нових шкіл проходили стажування не лише у Англії та Америці, а й переймали досвід у своїх колег з Ченду. Сьогодні на території Китаю налічують понад 200 дитячих садочків та 25 початкових шкіл [195]. У 2012 році було прийняте рішення про відкриття сьомого та восьмого класу середньої школи. Так, у великих містах по всьому Китаю налічується приблизно 200 початкових вальдорфських шкіл та дитячих садочків, які відкривають не лише у спеціальних закладах, а й у звичайних будинках та квартирах [195].

Дитячий садочок, який розташований у місті Ченду, провінції Сичуань, працює з пів на дев'ятої ранку до п'ятої вечора щоденно. Лі Чжан є не лише засновницею та директором дитячого садочку, а й головним вихователем. У своєму штаті вона має ще два вихователя, які навчаються вальдорфської педагогіки та три помічниці, які доглядають за дітками. Вальдорфській педагогіки вихователі навчалися в Англії та в Каліфорнії. У навчанні багато уваги приділяють вивченню китайських традицій. На заняттях дітки слухають китайські традиційні пісні, грають в ігри та приділяють багато уваги мистецтву та ремеслу. У садочку навчаються діти з сімей, які мають труднощі і не можуть справитися зі своїми дітками самотужки. Це пов'язано з тим, що у Китаї дозволено мати лише одну дитину, тому, батьки пестять своїх дітей, а бабусі та дідусі онуків. У подальшому діти дуже розбаловані і не мають ні в чому відказу. У новому дитячому садочку обіцяють виправити поведінку таких дітей. Заняття у садку

проходять не традиційно. Вихователі намагаються проводити заняття у цікавій формі, а саме на уроках з природи вони їздять з дітками на природу, у зоопарки, де діти можуть все роздивитися. На уроках з вивчення історії Китаю, діти їздять на історичні місця, де вивчають щось цікаве про події, які відбувалися у їх місті [195].

У 2005 році, у вальдорфській школі налічувалось лише 14 дітей. У 2006 році до першого класу набрали лише 7 дітей, 4 з яких прийшли з дитячого садочку. Дитячий садок знаходиться в одному приміщенні з початковою школою. На території школи є садок та городи, де діти працюють. Городи діти обробляють за спеціальною технологією, яку розробив Рудольф Штайнер, а саме: використання біодинамічної методики. Землю школярі обробляють біодинамічними препаратами, які додають у компост, для швидкого зростання фруктів та овочів. Цією технологією вирощування зацікавились не лише школярі вальдорфської школи, а й фермери з усієї країни [195].

Послідовники вальдорфської педагогіки проводять семінари по всій країні, таким чином залучаючи фермерів до використання біодинамічної методики. Книги Рудольфа Штайнера з педагогіки перекладають китайською мовою, проводять семінари та різноманітні заходи.

Школу відвідували волонтери з Франції та Німеччини, для допомоги у навчанні китайським учителям. Незважаючи на те, що ідея навчання у Китаї полягає у гармонійному розвитку душі та тіла, вони залюбки розвивають нову ідею у навчанні — гармонійний розвиток людини в цілому. Це спонукає китайців сприймати нові ідеї. Волонтери не лише допомагають китайцям у сприйманні нових педагогічних ідей, а й допомагають фінансово [195].

Цього ж 2006 року, восени, було відкрито 2 нові групи у дитячому садку і набрали дітей на навчання у всю початкову школу. Таким чином, у початковій школі Китаю відкрили з першого по п'ятий клас.

У 2007 році було відкрито 5 груп у дитячому садочку, у яких навчалися 67 вихованців. Цього ж року відкрили ще один перший клас, на навчання у який прийшли 14 дітей. Також було відкрито 6 клас початкової школи. У школі

працювало 29 учителів, які були учнями вальдорфської педагогіки. Усі вчителі чітко слідували інструкціям та вказівкам. Учителям допомагали волонтери з різних країн, які не лише навчали їх, а й проводили додаткові лекції батькам та всім бажаючим [195].

У школах навчання проводиться за програмами заходу, як і в державних, так і в приватних школах, а вальдорфські школи відносяться до приватних шкіл, предмети поділяються на основні та додаткові. До основних предметів відносять письмо, читання, малювання, працю, фізкультуру, музику, іноземну мову, природу, математику. До додаткових предметів відносять драму, історію, біологію, науку, мистецтво, театр, живопис, скульптуру тощо.

Усі заняття у дитячих садках проводить один вихователь, у початковій школі з дітьми працює один учитель. Таким чином, протягом кожного періоду, становлення дитина знаходиться під наглядом однієї людини, яка чітко знає особливості кожного школяра. Учитель може самостійно обирати те, чому навчати дитину, щоб максимально використати творчі можливості її. Учитель має змогу показати все, що він вміє, використовуючи свій професійний досвід. Міждисциплінарний підхід, який використовують у вальдорфських школах починаючи з початкової школи, дозволяє прищепити учням цілісний погляд на світ. Це дозволяє школярам засвоювати у школі окремі предмети та самостійно встановлювати складні зв'язки між явищами. Багато часу у вальдорфській школі Китюї приділяють розгляду окремих тем щодо культури та історії Китаю, їх традиціям тощо. Це являється ефективним методом навчання, який дозволяє розвивати пам'ять, підтримати інтерес до навчання, прищеплювати у дітей любов до природи, до роботи у саду [229]. Авжеж, маленькі китайці і без того мають сільськогосподарську практику, починаючи з початкової школи. Щорічно на весні, два тижні, школярі відпрацьовують на полях та городах. Дитина все частіше потребує допомоги щодо розвитку у собі таких якостей, як довіра, співчуття, здатність до моральної оцінки дійсності, до добра та зла. Весь процес навчання спрямований на те, щоб дитина розуміла та покохала увесь світ. Вальдорфська педагогіка полягає у тому, щоб виховати духовно здорових людей з

сильним почуттям волі. Ці ідеї дуже підходять китайській сучасній системі навчання, яка повинна змінитися і яка не відповідає вимогам сучасності. Китайці бачать відображення їх власної культури у вальдорфській системі навчання. Штайнер вивчав Буддизм та інші східні філософії, які мають прояв у такій формі, як переконання Штайнера у реінкарнацію. Стосовно вальдорфської філософії, яка включає у себе складні елементи, а саме: навчання математики через мистецтво, через мову танця та навчання психології через кольори. У цей самий час, молоді учителі у Китаї також підкреслюють важливість навчання мистецтву, каліграфії, музиці та філософії [229]. Разом все це є альтернативним навчанням, яке є міжнародним, але дуже схожим з китайською системою навчання та з китайською філософією навчання. Голландська вчителька, яка навчала китайських учителів вальдорфської педагогіки та філософії навчання запевняє, що китайське мистецтво є основною частиною навчальної програми вальдорфської педагогіки, як і інші даоські ідеї. Вона вважає, що вальдорфська педагогіка та мистецтво Китаю не повинні суперечити один одному, а навпаки, повинні доповнювати один одного, співпрацювати разом [195].

У селі Синьчжуань, яке знаходиться у Пекінському районі Чанпін, відкрилася нова вальдорфська школа для маленьких дітей. Хочеться відмітити, що це була перша вальдорфська школа у Пекіні, яку відкрили у 2009 році. Одразу до школи взяли навчатися 180 дітей, батьки яких відмовились від навчання у звичайних школах заради свободи в отриманні навчання. Спочатку навчання у школі проходить в ігровій формі. Цікаво те, що дітей не примушують вивчати ієрогліфи цілими днями. Учителі вважають, що для шестирічної дитини це дуже важко та нудно. Навчання у вальдорфській школі платне. Батьки сплачують 3 500 доларів на рік [195].

У 2010 році у Пекіні відкрили вальдорфську початкову школу, яка має назву “Нан Шан”. Ця школа була створена групою батьків, які раніше відвідували конференції з вальдорфської педагогіки та залишилися у захваті від альтернативного навчання. У школі навчається приблизно 51 дитина. При школі є невеличкий дитячий садочок, у якому навчаються 40 дошкільнят. Усього

створено дві групи, у кожній групі по 20 дітей [242]. Початкова школа складається з трьох класів — з першого класу, з третього класу та з сьомого класу. Також при школі функціонують курси з навчання вальдорфській педагогіки не лише для учителів, а й для батьків. Навчання у школі проводиться з використанням тієї ж навчальної програми, що і в інших школах. Вивченню іноземних мов, а саме англійської мови приділяють багато уваги. Англійську мову діти вивчають за спеціальною вальдорфською програмою, як і в інших школах. На вивчення англійської мови відводиться три години на тиждень. У майбутньому планують відкрити 12 класів для навчання. Китайські учителя та батьки сподіваються, що альтернативне навчання у майбутньому бути мати попит більше, ніж навчання у звичайних приватних школах [242].

У Пекіні було відкрито ще одну вальдорфську школу, яка має назву школа “Леджі Штайнера”. У школі навчаються діти з першого по дев’ятий клас. Усе навчання у цій школі спрямоване на розвиток творчих здібностей дитини, які здатні самостійно долати труднощі. Діти у початковій школі вивчають такі предмети, як: китайська мова, письмо, читання, музика, малювання, фізкультура, природа, математика та англійська мова. Як і в інших вальдорфських школах, на вивчення англійської мови відводять три години на тиждень. Цікавим є те, що дітки дуже швидко починають розуміти англійську мову та використовують її у спілкуванні на уроках. Навчання у цій школі платне, не всі батьки можуть собі дозволити віддати свою дитину у таку школу.

Зміст початкового навчання англійській мові у вальдорфській початковій школі схожий зі змістом навчання англійській мові у державних школах КНР. Діти з першого класу починають вивчати наступні теми: знайомство, моя родина, мої друзі, батьки, захоплення, моя школа, моя країна, моє місто, розпорядок дня, мої обов’язки, свята, види спорту, мій будинок, моя домашня тваринка тощо. Ці тематико-ситуативні спілкування учні вивчають протягом усього навчального року. З кожним наступним роком діти лише добавляють нові лексичні одиниці, граматичні структури та фрази, удосконалюючи усне мовлення.

З першого класу учні починають вивчати кольори, числа, шкільні предмети, частини тіла, тварин, рослини, час. Все, чому навчаються учні, повинні запам'ятовувати. Навички письма та читання дозволено використовувати з третього класу. Школярі мають спеціальні вальдорфські зошити, які не мають жодних клітинок та рисочок усередині. Ці зошити мають білі аркуші, на яких діти зображують тлумачення слова малюнками. Ці малюнки вони можуть використовувати на заняттях, як допоміжний матеріал. Підручників у школярів також немає. Підручники видаються дітям у четвертому класі, коли вони розпочинають вчитися читати.

Вивчати фонетичний матеріал розпочинають із вивчення англійських звуків. Діти повинні різнити звуки та правильно промовляти їх. Також учні навчаються правильно ставити наголос у словах, правильно промовляти речення з точки зору ритміко-інтонаційних особливостей. З четвертого класу, коли діти починають учитися читати, вони повинні вміти читати по транскрипції.

Навчаючись граматичному матеріалу, школярі повинні правильно будувати речення як питальні, так і стверджувальні. Правильно розташовувати слова у реченні, вживати правильні форми дієслів, множину та однину іменників тощо.

Все, чому навчається учень, повинен контролювати вчитель. Учитель є головною людиною у навчанні англійській мові в початковій вальдорфській школі [229]. Навчання повинно проходити через живе слово. Учитель та учень повинні взаємодіяти один з одним. Учитель повинен відчувати почуття школяра. Використовуючи лише англійську мову на занятті, учитель допомагає дітям поринути у іншомовну атмосферу спілкування. Допомогти зрозуміти дитині те, про що йде мова, можна завдяки жестам, діям та наочним матеріалам. Після того, як учні навчаються використовувати усне мовлення, наприкінці другого класу, можна починати навчати дітей писати. На уроках діти не лише вивчають друковані літери, а пробують писати диктанти з використанням тих слів, які їм вже знайомі. У третьому класі, коли уводиться читання, учні вчаться читати. Читають школярі тексти, які вони вчили раніше, це робиться для того, щоб вони запам'ятовували слова, а потім з легкістю їх пізнавали у текстах. У подальшому

учні починають використовувати переклад на рідну мову текстів. На заняттях використовують групову та колективну форму роботи. Дітки завжди допомагають один одному. Починаючи з початкової школи, школярі виконують різноманітні проекти: моя сім'я, пори року, моє хобі тощо. На заняттях у вальдорфській школі діти не сидять на одному місці, вони постійно змінюють вид діяльності. Все це направлено на те, щоб школярі не втомлювалися та не губили інтерес до вивчення іноземної мови. Таким чином, урок у вальдорфській школі не дуже схожий на урок у звичайній школі. Урок складається з чотирьох частин. Перша частина уроку триває приблизно 15 хвилин. Учні повинні присвятити цей час вивченню нової лексики, віршам, скоромовкам та вивченню пісень. У першій частині уроку діти тренують розвиток фонетичних навичок. У другій частині уроку, яка триває 10 хвилин, учні спілкуються виключно англійською мовою. Учень знайомиться з усім, що його оточує, не використовуючи переклад на рідну мову. Все це триває в ігровій формі. Мета другої частини уроку полягає у збільшенні лексичного матеріалу маленьких китайців. Третя частина уроку триває 5 – 10 хвилин. Учні в ігровій формі розповідають діалоги або ставлять маленькі постановки. Ця частина уроку спрямована на подолання страху та сором'язливості у дітей. Остання, четверта частина уроку триває 5 – 10 хвилин, де учні слухають розповіді та казки вчителя. Учитель намагається використати як можна більше знайомих слів. Розповідь учитель підтримує жестами та різними діями. Мета цієї частини полягає у тому, що учні повинні переказати казку або розповідь рідною, китайською мовою. У своїй мові діти повинні використати нові слова та фрази [22].

Розвиток ідей Рудольфа Штайнера так швидко розповсюджується Китаєм, що у цій державі був спеціально відкритий коледж для підготовки вихователів та учителів. Професійні викладачі не лише навчають своїх підопічних, а й потім влаштовують на роботу та контролюють їх навчальний процес. Викладачами у цьому коледжі є колеги з США, Європи, Нової Зеландії, Австралії тощо. Для того, щоб викладати у вальдорфській школі, потрібно пройти трирічне навчання та стажування. Багато книг було перекладено китайською мовою. Науковці

намагаються перекладати тексти не адаптуючи для китайського читача. Вони вважають, що у книгах повинні залишитися усі ідеї в оригіналі.

Китайці вважають, що вальдорфські школи у майбутньому переростуть кількість державних шкіл. Як кажуть дослідники, один рік у Європі — це один місяць у Китаї. І це дійсно так і є. У 2011 році в Китаї вже налічувалась 51 вальдорфська школа, а три роки потому вже було 75 шкіл і більш 300 дитячих садків[242].

Викладання англійської мови є невід’ємною частиною і у вальдорфській школі. Труднощі полягають у тому, що немає спеціальної професійної освіти та професійної підготовки для вальдорфських учителів з англійської мови як іноземної.

Тому у 2012 році Моніка Бонт, досвідчений викладач з Канади ,організувала конференцію для вальдорфських учителів англійської мови у Гуанчжоу. Багато учителів англійської мови були зацікавлені такою конференцією і брали участь у ній. Ця конференція була проведена і організована Китайським Вальдорфським Форумом (КВФ), який потім став асоціацією китайської вальдорфської педагогіки.

Курси з навчання викладання англійської мови у вальдорфській школі включали в себе методику та дидактику. Учителі були розділені на три групи. У першій групі були учителі, які будуть викладати англійську мову з першого по третій класи, у другій групі були учителі, які викладатимуть англійську мову з четвертого по шостий класи і в третій групі були учителі, які викладатимуть англійську мову з шостого по восьмий класи. Головним у навчанні англійської мови молодшим школярам є те, що потрібно не лише використовувати мову, а й поєднувати з мовою тіла. Все, чому навчається дитина, вона повинна відчувати.

У вальдорфській школі вивченню іноземних мов приділяють багато уваги. Вивчаючи нову іноземну мову, людина розвиває внутрішню рухливість. Штайнер вважав, що ці заняття необхідні “для пробудження дитячих душ, для розвитку уваги та живості у дітей” [153].

Конференція була спрямована на навчання вчителів, які викладатимуть англійську мову маленьким дітям та на те, щоб дотримуватися головних принципів, які висуваються перед учителями.

Вивчати англійську мову у китайській вальдорфській школі починають з першого класу. На вивчення англійської мови відводиться три години на тиждень. Через те, що у вальдорфській школі у Китаї небагато дітей у класі, на занятті присутній увесь клас. Але для Китаю це не є винятком. Метою у навчанні англійської мови у вальдорфській школі є розвиток навичок комунікативного спілкування. Учні навчаються спілкуванню через співи, ігри та танці. Таким чином, учні не лише у цікавій формі навчаються англійській мові, а й ще швидко поповнюють лексичний запас слів [229; 22].

Особливістю вивчення іноземних мов у вальдорфській школі є те, що мову, перші два з половиною роки викладають усно. Учитель на заняттях використовує вірші, пісні, скороговки, використовують музичний супровід. Учитель використовує ігрову діяльність. На уроках можна спілкуватися лише англійською мовою. У перші два роки навчання не можна навчати дітей грамоті, змушувати дитину писати. Як писав Л. С. Виготський: “Дитина ніколи не починає засвоєння рідної мови з вивчення азбуки, з читання та письма, але все це стоїть з початку засвоєння іноземної мови.” [31, с. 133]. Вивчення іноземної мови повинно розпочинатися однаково, як і навчання дитини рідної мови. Батьки, коли навчають маленьку дитину спілкуванню рідною мовою, не змушують же писати та одразу читати, так і навчання англійській мові повинно проходити природньо. Дитина спочатку повинна зрозуміти, що це за слово, а потім вже використовувати у своїй мові, а згодом і писати, і читати. Дитина повинна на заняттях поглинатися у світ іноземної мови. Коли дитина увесь час чує іншомовне спілкування, вона звикає, таким чином, дитина сама спонукає себе розуміти слова, фрази, речення. Потім вона починає їх використовувати у своїй мові. Таким чином, діти повинні розпочинати вивчати іноземні мови, використовуючи “прямі методи” навчання. У цьому і полягає основна відміна від використання традиційної методики викладання.

Мета навчання іноземним мовам, а саме англійській мові у вальдорфській початковій школі полягає у навчанні дитини мислити іноземною мовою, а також правильно орієнтуватися у незнайомих ситуаціях, правильно сприймати іншу культуру та цінності. У вальдорфській школі все це роблять завдяки правильно побудованим заняттям [22].

На заняттях англійської мови у початковій школі, як вже було сказано, головним є навчання через використання музичного супроводу. Всі вірші, скоромовки учні проспівують. Ще однією головною рисою є використання імітації та принципу наслідування. Принцип наслідування введено у практику у всі вальдорфські школи не лише у Китаї, а й по всьому світу. Якщо у державних школах учителі продовжують використовувати граматико-перекладний метод, то у вальдорфських школах від цього відмовились. Учителі наполягають використовувати принцип наслідування. Уміння та навички наслідування у людині зберігаються протягом усього життя, але проявляти їх людина може у перші роки другого семирічного циклу. Після дев'яти років здатність до наслідування значно знижується. Ось чому у вальдорфських школах перші три роки використовують максимально для вивчення англійської мови [22].

Такі конференції мають великий вплив на китайських викладачів англійської мови, тому було заплановано, що у квітні 2017 року, у місті Ченду, пройде ще одна конференція, яка повинна не лише збільшити кількість учителів англійської мови, а й донести батькам інформацію про існування вальдорфських шкіл, про їх користь. Батьки не повинні боятися віддавати своїх дітей у такі навчальні заклади. У дітей з'являється шанс на вільне, не примусове навчання. У майбутньому дітки зможуть поїхати навчатися за кордон. Ці школи вважаються елітними, навчання в цих школах коштує дуже дорого. Батькам не слід економити на навчанні дітей, адже це єдиний шанс поїхати на навчання за кордон.

З поширенням вальдорфської педагогіки у Китаї користуються попитом школи Монтесорі та школи Реджо Емілії. Батькам дуже подобаються ідеї навчання та виховання, притаманні цим школам. Їх навіть не лякає те, що ці школи не регулюються урядом. Школи Марії Монтесорі та Реджо Емілії, як і

Вальдорфські школи, є приватними. Плата за навчання у цих школах дуже висока. Школи Монтесорі дуже швидко поширюються Китаєм. Але, на жаль, учителів, які б могли викладати у цих школах, бракує. З цією проблемою стикається і вальдорфська педагогіка, хоча поширення вальдорфської педагогіки набирає більшої популярності, аніж педагогіка Монтесорі. Незважаючи на те, що у Китаї існують школи Монтесорі, у цих школах бракує навчального матеріалу. Батьки сплачують великі гроші лише за назву, а дітей навчають за звичайними програмами. Найвідомішою школою Монтесорі у Китаї є школа “Грінтрі”. Ці школи поширені по всьому Китаю. Перша школа Монтесорі була відкрита у 1992 році. Навчання у цій школі ведеться за програмою міжнародного бакалаврату. Вивченню англійської мови приділяють багато уваги. Навчання ведеться англійською мовою. Предмет англійська мова викладається 4 рази на тиждень.

До приватних шкіл також відносять **міжнародні школи та місіонерські школи**. У місіонерських школах майже всі предмети викладаються англійською мовою. Учителями в таких школах стають також іноземці. У міжнародних школах навчаються діти з різних країн, чиї батьки приїхали до Китаю працювати. Також у міжнародних школах можуть навчатися і самі китайці. Такі школи фінансуються батьками та місіонерами. Рівень викладання англійської мови в таких школах на дуже високому рівні. Діти вивчають не лише англійську мову, а й китайську мову. У міжнародній школі китайська мова вивчається як іноземна, а навчання проходить англійською мовою. Кожна міжнародна школа має свою навчальну програму.

Найвідомішою міжнародною приватною школою у Китаї є Британська школа у Гуанчжоу [297]. У школі навчання ведеться з використанням британської програми навчання. Усі предмети викладаються англійською мовою. Для того, щоб вступити до школи, дирекція дуже ретельно відбирає учнів, яким дійсно потрібно вивчати англійську мову і у яких є хист до вивчення іноземних мов. У школі викладаються такі предмети: китайська мова, математика, англійська мова, ІКТ, біологія, драма, малювання, фізична культура, музика, історія, біологія,

мораль, географія. Цікавим є те, що у початковій школі навчання у кожному класі присвячене темі [297].

В Урумчі знаходиться найвідоміша міжнародна школа в Китаї. Ця школа заснована лише в 1998 році, але вважається найкращою, тому що має все необхідне для ефективного навчання: обладнання, матеріальне забезпечення та гарне фінансування. Ця школа носить назву “Да Гуан Хуа”, як і всі школи КНР має чотири відділи: початкова школа, середня школа, старша школа та міжнародна школа (міжнародний відділ) для дітей іноземців [95]. Ця школа являється однією з кращих початкових та середніх шкіл в Західному Китаї серед інших шкіл. У цій школі навчаються діти з заможних родин. Школа нагадує пансіон, тому що діти перебувають у школі постійно 24 години на добу.

Ще однією відомою міжнародною школою в Китаї є “Пекінська міжнародна школа” (Beijing City International School). Ця школа розташована в Пекіні. У цій школі навчаються діти різних національностей та віросповідань. Більшу кількість школярів складають китайці. Вона була заснована в 2005 році. Спочатку була відкрита лише початкова школа. Згодом, з напливом школярів, ця школа відкрила середню та старшу школу. Мова викладання в школі англійська. Навчальний рік ділиться на два семестри: перший семестр з серпня по січень, другий семестр з січня по червень. У школі діти навчаються з 3 років. Трирічні діти готуються до вступу до школи і проходять підготовчий етап. Початкова школа має 5 класів. До школи діти вступають у 7- річному віці. Школа має 12 класів. Після закінчення 12 класу діти складають іспити і готові вступати у вищі навчальні заклади не лише в Китаї, а й по всьому світі. Система оцінювання в цій школі семибальна, де сім - найкращий бал, та один- найгірший бал. Повне оцінювання знань школярів проходить двічі на рік. У міжнародній школі діти вивчають такі ж предмети, як і у звичайній школі: математику, природу, малювання, фізкультуру, англійську мову, іноземну мову, моральне виховання, музику та низку різноманітних факультативів. Школа забезпечена всім необхідним приладдям для успішного навчання. Класи мають аудіо- та відеоматеріали в достатній кількості, є підручники та посібники для успішного навчання. Навчання у школі безкоштовне,

гроші на школу виділяє китайський уряд та міжнародні організатори. Школа націлена на те, щоб діти вчилися вирішувати проблеми та висловлювати свою точку зору. Учитель у цій школі виступає як помічник, друг. Він не відповідає на питання учня, а ставить зустрічне питання школяру, щоб він знайшов правильну відповідь сам. Такими діями вчитель дає змогу учням повірити в себе, підняти самооцінку. До навчання залучають батьків для того, щоб показати, як слід спілкуватися з дітьми, щоб батьки залучалися до виховання самостійної, розсудливої дитини, яка вміє правильно підходити до завдання та вирішувати його. Проходять у школі безліч свят та відкритих уроків для батьків. Цікаво те, що навчання проводять в ігровій формі. Школа славиться тим, що дає знання на вищому рівні. Діти вільно володіють англійською та китайською мовами.

Четвертий тип шкіл — **“ключові” школи** (з поглибленим вивченням окремих предметів). До таких шкіл відбирають найбільш талановитих та здібних дітей, які мають хист до вивчення окремих предметів. “Ключові” школи фінансуються не державою, а окремими силами (спонсори та міжнародні організації). У школах дітям надають поглиблені знання з окремих наук. Поглиблено вивчають не лише іноземні мови, а й математику, природу тощо. У цих школах на ці дисципліни відводиться більше годин, порівняно з державними школами.

П’ятий тип шкіл — **інтернати**. Інтернати в Китаї були відкриті у 1950 році. Спочатку в них навчалися діти з сільської місцевості, яким важко було їздити до міста на навчання. Інтернати розташовані на околицях міста. Згодом, у 1990 році були відкриті інтернати для здорових дітей, щоб вони мали змогу отримати навчання. Більша частина інтернатів територіально знаходиться на Заході країни. Вважається, що діти з Заходу більш уразливі до хвороб, аніж діти з Центрального Китаю та зі Сходу Китаю. У Центральній частині Китаю інтернати були створені в 1980 році [220]. В інтернатах діти знаходяться постійно, як у день, так і уночі. Вихователі в інтернатах проживають разом з дітьми, тому, якщо в учнів виникають якісь питання з предмету, то вони можуть звернутися за допомогою до вчителя.

Інтернати повинні фінансуватися державою, але держава не завжди може забезпечити їх всім необхідним, тому інтернати почали шукати собі спонсорів, які їх підтримують.

В інтернатах діти навчаються за державною програмою, вивчають такі ж самі дисципліни, як і учні в міських та сільських школах. Ті інтернати, які почали отримувати підтримку від спонсорських організацій, навчаються за окремою навчальною програмою міжнародного бакалаврату. Такою школою -інтернатом є Гуандунська школа-інтернат (Guangdong Country Garden School). Вона була заснована в 1994 році на півдні Китаю у провінції Гуандун. У школу-інтернат приймаються діти у віці від трьох років. У школі є дитячий садочок, початкова школа, середня та старша школа. З 1994 року навчання у школі велося за навчальною програмою, яка була складена китайським урядом. Коли школа перейшла на приватне фінансування, то з 2001 року в початковій школі розпочали навчання за новою програмою, як і в приватних школах — міжнародна програма бакалаврату. Діти вивчають як китайську, так і англійську мову. Батьки приїзять до школи-інтернату в батьківський день. Також діти готують концерти та дають відкриті уроки для батьків. У школі знаходяться діти на повному пансіоні. Відвідують не лише заняття, а й факультативи. Гуртожитки для дітей мають усе необхідне для проживання, годують дітей гарно.

Незважаючи на те, скільки типів шкіл існує в Китаї, за якою програмою вони навчаються, усі прагнуть вивчити англійську мову. Як уряд, так і вчителі з дітьми використовують усі шанси в навчанні. Для багатьох китайців вивчення іноземних мов викликає не лише зацікавленість, а це є метою їхнього життя. Знання англійської мови дає шанс школярам отримати престижну роботу в майбутньому.

3.2. Аналіз навчальних планів і програм іншомовної освіти молодших школярів

Між 1949-1956 роками політично мотивовано було вивчення російської мови, англійська мова губила свою актуальність. Але з розривом відносин з СРСР у 1958 році англійська мова знову з'явилась у шкільній програмі.

У 1963 році Міністерство освіти видало нову навчальну програму з англійської мови, у якій були нові принципи викладання аудіювання, говоріння, читання та письма. У цей час вперше був використаний аудіолінгвальний метод.

У 1978 році після третього пленарного засідання ЦК КПК постановив, що предмет англійська мова став обов'язковим предметом шкільної програми, як китайська мова та математика. У цей час було прийнято багато документів та директив, які визначали конкретні цілі та методологічні пропозиції.

У січні 1978 року Міністерство освіти видало дві навчальні програми. Перша навчальна програма була з вивчення російської мови як іноземної для початкової та середньої школи, та друга навчальна програма була з вивчення англійської мови для початкової та середньої школи. Слід зазначити, що починаючи з 1960 року початкова школа включала в себе 5 років навчання у початковій та 5 років навчання у середній школі. Дванадцятирічна освіта була поновлена лише з 1980 року. Поява двох навчальних програм свідчила про те, що в країні були соціально-політичні коливання. Навчальна програма з англійської мови 1978 року ознаменувала офіційне відновлення англійської мови в молодших загальноосвітніх школах на загальнонаціональній основі, але була пов'язана з невизначеностями в 1977 році, коли почалася робота, оскільки навчання все ще перебувало в процесі відновлення, а політична ситуація була незрозумілою. Соціально-економічний клімат був одним з "попередньої деполітизації та національної економічної реконструкції" [157]. Завдяки цьому обґрунтованому навчальному плану були терміново потрібні нові шкільні підручники для підтримки нової політики національного економічного розвитку. Міністерством освіти було підготовлено та видано дев'ятирічну централізовану серію підручників для десятирічної системи навчання з вивчення англійської мови, яка

розпочалася у вересні 1978 року і тривала до 1982 року. Англійська мова в підручниках не була англійською мовою будь-якої англосмовної країни, а це була англійська мова та, яка використовується лише у Китаї.

Жоден текст не стосувався іноземної теми іноземної культури, усі тексти були політезовані. Учителю треба було лише вивчити зі школярами нові слова, читати тексти і перекладати тексти китайською мовою. Це була типова методика навчання. З навчального плану англійської мови 1978 року ми бачимо, що англійська мова використовується як інструмент для доступу до наукової та технічної інформації. Викладання мови має на меті навчити людей бути «червоними і експертами», які служать меті чотирьох модернізацій. Офіційний статус англійської мови є низьким [157]. Акцент у новій навчальній програмі робиться на політичне та моральне виховання. На початковому етапі не існує жодного взаємного культурного виміру, оскільки основне місце в навчанні мови покладено на придбання мовних структур через використання методу граматичного перекладу. На уроках учні вчили тексти, читали та виконували граматичні вправи. У цей час було видано шість підручників для навчання, після чотирирічного випробування їх у школах, відгуки вчителів призвели до перегляду цієї англійської програми, вчителі скаржилися, що підручники надто складні для навчання, насамперед через надмірний політичний зміст в мові.

До 1982 року була проведена перевірка навчального плану редакторами з «Народної педагогічної преси» та фахівцями Пекінського інституту іноземних мов. На основі навчального плану 1978 року ПЕП внесла зміни до заявлених цілей англійської мови. Навчальна програма 1982 року мала дві специфічні мети: виправити орієнтацію попереднього навчального плану, який вважався проблематичним; підготувати освічену еліту до відродження ролі в економічній модернізації в контексті політики «Відкритих дверей», яка підняла інтерес китайців до взаємодії з іноземцями, а також привела до розквіту інтересу щодо розмовної та письмової англійської мови. Тому враховується робота з перегляду навчальної програми як усної англійської, так і західної культури. Навчальний план 1982 року був розроблений протягом певного періоду відносно низької

політизації, а статус англійської мови піднявся в цей час, оскільки довгострокова політика закритих дверей закінчилася. Китайці стали мати контакти з зарубіжними країнами. Вчені мали більше шансів контактувати та обмінюватися науковими ідеями із зарубіжними країнами. У цей період дослідження з вивчення англійської мови, проведене вченими, в основному перекладало і оцінювало теорії та практики навчальних програм із західних країн, і, як зазначив Адамсон, дослідження в галузі викладання англійської мови було зосереджено не тільки на Китаї, а й на закордонній практиці [157]. Це означає, що викладання англійської мови має перейти від звичайного набутку знань мови до комунікативних навичок. Ідея вивчення мови з використанням комунікативного методу навчання була підкреслена у навчальному плані 1982 року, тоді як у навчальному плані 1978 року підкреслювався баланс між знанням та використанням мови, інтеграцією моральної, політичної освіти з мовним навчанням. Добре відома заява про три орієнтації Ден Сяопіна була введена в навчальний план, а саме: освіта на шляху до модернізації, до зовнішнього світу і майбутнього, що слугувало легітимації сучасних тенденцій в освіті, які можна розглядати як політично сенситивні, такі, як перехід до навчальної програми з англійської мови, котра спрямована на аудіювання та говоріння, що у майбутньому призведе до полегшення спілкування з іноземцями.

Як і у навчальному плані 1978 року, навчальна програма 1986 року визначає загальні цілі навчання та обґрунтування, принципи навчання та конкретні мовні компоненти, які мають бути охоплені на кожному рівні вивчення англійської мови. Нова навчальна програма не містить політичного виміру, на відміну від навчального плану попередніх років, але підкреслює, що розвиток компетентності англійською мовою є пріоритетним і водночас заявляє про важливість надання учням гарної моральної освіти. Принципи викладання підкреслюють пріоритет усної мови, як основу для компетентності в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі.

Наприкінці XX століття, коли економіка Китаю продовжує зростати, англійська мова вже не є шкільним предметом, що вивчається просто для

академічних цілей, але стає невід'ємною частиною цінностей, які Китай сьогодні переслідує в галузі комерції, науки і культури. Англійська мова стає інструментом міжнародної комунікації, передумовою розвитку особистості та засобом обміну інформацією. Було підраховано, що в 1995 році близько 50 мільйонів студентів середньої школи вивчали англійську мову в Китаї. У 1994 році кількість учителів середньої англійської мови на повний робочий день склала 374 454 особи, що в різниці проти лише 73 у 1957 році [157]. Більшість дітей починають вивчати англійську мову в початкових школах з 3-го класу у віці дев'яти або десяти років. Англійська мова також стає обов'язковим предметом для всіх студентів коледжів та університетів, незалежно від їхньої спеціальності [184]. Незважаючи на те, що концепція викладання англійської мови з метою спілкування також згадувалася у навчальній програмі 1978 та навчальній програмі 1982, розвиток комунікативних навичок у навчальній програмі 1993 року також посідав головне місце. Для досягнення поставлених цілей, у навчальній програмі 1993 виділялось 400 годин на уроки англійської мови в трьохрічних середніх школах і 530 годин у школах з чотирирічною програмою. Цілі навчання були більш специфічними та більш вимогливими. Наприклад, з точки зору оволодіння лексики навчальна програма 1978 вимагала від учнів оволодіти 1250 словами і виразами, а навчальна програма 1993 року вимгала від учнів оволодіти близько 600-700 часто використовуваними словами і 200 загальними виразами плюс пасивне командування навколо 400-500 слів. При навчанні спілкуванню учні повинні мати можливість «використовувати «щоденні вирази в спілкуванні» і «переказувати прості тексти». Для читання мета полягала в тому, щоб зрозуміти уривок «зі швидкістю читання 40-50 слів на хвилину (3-річна програма) або 50-60 слів на хвилину (4-річна програма) з 70% правильністю вимови». Для письма, навчальна програма 1993 року, вимагала, щоб учні мали змогу «складати прості речення у коротеньке повідомлення на основі прикладів» [157]. Ще одним важливим кроком у програмі 1993 року був тиск на уряд, щоб реформувати систему експертизи. Багато вчених і викладачів розглядали формат іспитів як перешкоду для освітніх реформ у Китаї в цілому і, зокрема, для виховання іншомовного спілкування.

Оскільки стандарти, вимоги та навчальні програми з англійської мови у початковій, середній та старшій школі сильно відрізняються, це приводить до того, що учні постійно повторюють один й той самий матеріал.

У червні 2010 року Держрада Китаю видала Національний середньостроковий та довгостроковий план реформи й розвитку освіти. Цей план визначає «справедливість у розвитку освіти» як стратегічну мету обов'язкової освіти у КНР. Наприкінці 2011 року обов'язкова освіта була загальнонаціональною.

Уряд КНР розумів, що для модернізації освіти слід змінити цілі та завдання у навчальній програмі з усіх предметів. Таким чином, у КНР розпочалась нова хвиля реформування освіти.

У навчальних планах та навчальних програмах КНР творці чітко регулюють навчальне навантаження. Так, у початковій школі в 1 класі не можна задавати домашні завдання, у другому класі на виконання домашнього завдання відводиться 0,5 години, у третьому – четвертому класах виконання домашньої роботи не повинно бути більше аніж 45 хвилин, у п'ятому та шостому класах учні не повинні витрачати на уроки більш 1 години [229; 244; 265].

У 2001 році Міністерство Освіти Китаю схвалило план, у якому зазначалось, що викладання англійської мови повинно було розпочинатися з третього класу початкової школи та продовжуватися протягом усього періоду навчання у школі та у вищих навчальних закладах [137, с. 702-705]. В результаті цього в 2001 році була складена та випущена для користування навчальна програма з англійської мови для учнів початкової, середньої та старшої школи. Нова навчальна програма з англійської мови стала випробувальною, згодом вона стала основною навчальною програмою по всій країні [229; 244; 265].

Так, у новому навчальному плані 2001 року було зазначено, що викладання англійської мови слід розпочинати по всій території КНР у 27 провінціях у міських та сільських школах. Як результат, багато китайців розпочали вивчати англійську мову. На жаль, вивчення англійської мови також призвело до негативного впливу — дуже мало уваги стали приділяти вивченню інших

іноземних мов ,таких, як німецька мова, французька мова, російська мова, японська мова тощо, які у минулому викладалися у багатьох школах. Це стало великим кроком назад для китайської лінгвістики [137, С. 702-705].

Вимоги до вивчення англійської мови були розраховані на II рівня навчання. З третього класу по четвертий клас англійська мова викладалася з I рівня навчання [229; 265]. Це означало, що учні починали вивчати англійську мову з базового рівня. У п'ятому та шостому класі учні вивчали англійську мову вже з II рівня [265]; тижневе навантаження складало від трьох-чотирьох годин на тиждень, інколи по два уроки англійської мови в день (80 хвилин, рекомендований час проведення з перервою через кожні 40 хвилин).

Навчальний рік у Китаї триває з 1 вересня і до 15 липня, він складає 35 тижнів і 2 тижня додаткових, які відводяться на культурні та спортивні заходи на розсуд адміністрації школи. Існують також і канікули для учнів. I семестр з вересня по грудень. II семестр з березня по липень. Китайські школярі мають тривалі канікули з січня по березень та з липня по серпень [244; 245].

Наприкінці навчального року школярі складали іспит з іноземної мови, де вони показували уміння і навички використання іншомовного мовлення. З першого по четвертий класи школярі не складають іспити. Їх учні складають лише в п'ятому та шостому класі.

Початкова школа має обов'язкові предмети для вивчення. Відповідно до цього в початковій освіті налічується дев'ять обов'язкових предметів для оволодіння маленькими школярами, але найголовнішими предметами для вивчення вважають китайську мову, математику та фізичну культуру. Слід зауважити, що фізичною культурою школярі займаються кожного дня. На ці предмети в навчальній програмі відводиться більше часу на вивчення, порівняно з іншими предметами. Такі предмети, як історія і географія вивчаються лише з четвертого класу. Англійську мову викладають з третього класу. Основні предмети діти вивчають у першій половині дня. З 11:30 до 14 години діти мають можливість відпочити. Під відпочинком мається на увазі тиха година — по дзвонику діти лягають на парту, засинають та просинаються через годину по

дзвонику. Після обіду в дітей проходять заняття з інших предметів, факультативи, гуртки тощо. Хочеться звернути увагу на те, що з третього класу діти повинні йти на практику, а саме школярі працюють на фермах. Тижневе навантаження з основних предметів та з інших предметів мало такий вигляд [229]:

Таблиця 3.2

Основні предмети для вивчення

Основні предмети	1 клас	2 клас	3 клас	4 клас	5 клас	6 клас
Китайська мова	9 годин	9 годин	7 годин	7 годин	7 годин	7 годин
Математика	5 годин	5 годин	4 години	4 години	5 годин	5 годин
Англійська мова			3 години	3 години	4 години	4 години
Фізична культура	3 години	3 години	3 години	3 години	3 години	3 години
Музика	3 години	3 години	3 години	3 години	3 години	3 години
Малювання	3 години	3 години	3 години	3 години	3 години	3 години
Природа	3 години	3 години	3 години	3 години	3 години	3 години
Моральне виховання	3 години	3 години	3 години	3 години	3 години	3 години
Етика	3 години	3 години	3 години	3 години	3 години	3 години
Історія				3 години	3 години	3 години
Географія				3 години	3 години	3 години
Кількість годин на	32 години	32 одини	33 одини	39 годин	41 година	41 одини

тиждень						
---------	--	--	--	--	--	--

По обіді учні мають перерву на тиху годину.

У деяких школах учні навчаються цілими тижнями. Такі школи є інтернатами. Вони розташовані в передмісті або за містом. Батьків школярі можуть побачити лише у батьківський день. Тривалість уроків складає 40-45 хвилин. Початкова школа навчається 5 разів на тиждень та має по 8 – 9 уроків щодня. Якщо взяти до уваги, що з 2001 року предмет англійської мови не був включений до основного предмету викладання, а викладався лише як дрібний, не дуже важливий предмет, то трьохгодинне навантаження на тиждень було оптимальним. У деяких районах у школах викладають на вибір англійську мову або російську мову, або японську мову [229; 244; 265].

Навчальний план та стандарти 2011 року забезпечують засобами, за допомогою яких автономія навчання може бути розвинена серед учнів — школярі повинні врешті-решт стати незалежними у вивченні англійської мови і бути взмозі взяти на себе відповідальність за власний процес навчання [267].

У 2011 році до навчального плану стандартів також додається розробка відповідних стратегій навчання, який є обов'язковим компонентом вивчення англійської мови, крім придбання мовних навичок і грамотності та мовних знань. Також вчителі керуються методичними вказівками, які прописані в навчальній програмі. За допомогою методичних рекомендацій учитель обирає сам найліпшу стратегію у викладанні англійської мови, яка б підходила для всіх учнів, але не відхиляється від програми [267].

З 2011 року предмет англійської мови включили до основного предмету викладання в початковій школі. Так основними предметами вважається китайська мова, математика, природа, фізична культура (міністерство відводить на заняття лише 70 годин) та англійська мова [267].

За новою навчальною програмою 2001 року на вивчення предмету англійська мова відводиться:

І рівень, третій клас — від двох до трьох годин на тиждень;

І рівень четвертий клас — три – чотири години на тиждень;

II рівень п'ятий клас — від двох до чотирьох годин на тиждень;

II рівень шостий клас — три – чотири години на тиждень [244, с. 99-109].

Звернемо увагу на те, що англійська мова має таке ж тижневе навантаження, як і інші шкільні предмети: фізична культура, музика, природа, а саме: трьохгодинне викладання.

Загальне тижневе навантаження школяра складає 42 години на тиждень з основних дисциплін. У сільських школах тижневе навантаження більше і складає 70 годин з урахуванням фермерських робіт. Це пов'язано з тим, що в містах учителі мають кращу підготовку та більше методичного матеріалу для кращого пояснення учням. Таким чином, міські школярі швидше все запам'ятовують та засвоюють, ніж сільські школярі. Таке навантаження включає лише обов'язкові заняття за програмою. У школах існують факультативні заняття, які викладаються поза сіткою основних занять. У більшості факультативні заняття проводяться у другій половині дня. У сільських школах тижневе навантаження 70 годин з урахуванням сільськогосподарських робіт. У таких школах учні мають трудову практику. Багато зусиль школярі витрачають на працю, а не на навчання. У міських школах з третього класу у школярів розпочинається трудова практика [244].

Обробивши літературні джерела, а саме: нову навчальну програму з англійської мови у початковій школі, проаналізувавши програми з англійської мови, тепер можна проаналізувати і зміст іноземної освіти в початковій школі Китаю.

У реформуванні навчальних планів і навчальних програм виділяють три етапи: I етап (1999-2001 рр.) включає в себе розробку нових стандартів з 18 предметів для основних шкіл, включаючи розробку нових підручників як для початкової, так і для середньої школи.

II етап (2001 р.) була проведена нова реформа в галузі освіти “Основних положень реформи навчальних планів базової освіти”. На виконання цієї реформи

відвели три роки. З усіх предметів були розроблені нові експериментальні програми.

III етап (2004 р.) нові офіційні державні стандарти та нові навчальні програми у загальноосвітніх школах [14, с. 85-92].

Звертаємо увагу на те, що звичайна навчальна програма з англійської мови відрізняється від навчальних стандартів (положень) з англійської мови цілями, методами навчання та оцінюванням. У цих основних положеннях вказується на необхідність та важливість цього предмету в початковій освіті.

Основна мета викладання англійської мови в початковій школі це :розвивати в учнів інтерес до вивчення іноземної мови та прививати позитивне ставлення до мови, яку вивчають; розвивати в учнів гарну вимову та правильну інтонацію; розвивати в учнів попередні здібності, використовувати англійську мову у повсякденному житті та закласти гарні знання для подальшого навчання. Також головним було вивчення культури тієї країни, мова якої вивчається. Це перша, єдина, чітко виражена національна програма з іноземної мови, розроблена на тій же філософії освіти, як і для всіх інших шкільних предметів у початкових і середніх школах по всій країні КНР. Традиційні навчальні програми з англійської мови фокусуються лише на знання та навички, тому китайський уряд вирішив розширити свої цілі та адаптувати навчальну програму з англійської мови під китайського школяра [265; 244; 245].

Найбільш поширена навчальна програма з іноземної мови, а саме англійської, яка використовується в початковій школі КНР навчальними закладами, є програма 2001 року та оновлена програма 2011 року. Зміни в програмі 2011 року не великі. Міністерство освіти робить акцент на розвиток навичок комунікативного спілкування. Англійська мова повинна вивчатися для того, щоб вільно нею спілкуватися, розуміти інших людей та висловлювати свої побажання [265; 267].

Також у деяких сільських школах продовжують частково використовувати навчальну програму, яка була розроблена 2001 року.

Зупинимось на більш детальному розгляді навчальної програми з англійської мови для сучасної початкової школи досліджуваного періоду, яка представлена в таблиці № 2.3 [265].

Таблиця 3.3

Навчальна програма з англійської мови

Теми для вивчення	Види діяльності	Рівень I (3 — 4 класи) уміння та навички	Рівень II (5 — 6 класи) уміння та навички
Числа Кольори Час Погода Їжа Одяг	Аудіювання (вправи)	мати можливість впізнати та відмітити ту картинку чи об'єкт, який почули; розуміти та реагувати на прості команди вчителя; розуміти та виконувати накази вчителя: розфарбувати, намалювати, назвати, виконати вправу фізичну тощо; розуміти прості англійські історії за малюнками;	розуміти звичайну розмову, записану на плівку та мову носіїв; розуміти питання, які вчитель ставить на уроці; розуміти та виконувати інструкції вчителя; розуміти невеличкі англійські історії, які супроводжуються малюнками;
Іграшки Тварини Рослини Частини тіла	Говоріння (співи)	вміти повторювати за записом; привітатись один з одним англійською; вміти назвати своє ім'я та вік; вміти називати що подобається, що ні, висловлювати свої емоції; знати назви слів за описом та називати їх; знати напам'ять 15-20 англомовних пісень та	використовувати англійську мову з правильною інтонацією; складати короткі діалоги та розмовні теми; вміти користуватись звичайними повсяк-

Особиста інформація		таку ж кількість віршів;	денними фразами (привітання, прощання тощо);
Сім'я			розповідати невеличкі оповідання за допомогою вчителя;
Школа			
Друзі	Читання	вміти читати та розуміти прості англійські вислови; діалоги;	впізнавати вивчені слова та фрази; правильно вимовляти вивчені слова та фрази за правилами вимови; читати та розуміти завдання в підручнику; читати та розуміти інформацію з карток; читати невеличкі історії з картинками та вміти з'єднати картинку з текстом; вміти читати правильно тексти та історії;
Розваги			
Спорт			
Свята			
	Письмо	розрізняти написані слова; впізнавати об'єкти, а потім слова, які описують їх; вміти правильно писати літери та слова, які вивчили;	вміти писати речення за поданою схемою; вміти писати привітання; вміти описувати предмети; знати, де використовується

		велика та маленька літера; вміти правильно розставляти пунктуацію;
	Ігрова діяльність	грати в англійські ігри та розмовляти англійською; вміти грати в рольові ігри; співати англійські пісні та ставити невеликі вистави англійською мовою;
	Відео навчання	- сприймати на слух англійські мультфільми; час, витрачений на аудіювання та відеуроки повинен займати 10 годин та рік і не більше 25 хвилин на тиждень;

За цією навчальною програмою учні повинні оволодіти базовими знаннями з англійської мови і вміти підтримати розмову на початковому рівні. У словниковому запасі школярів повинно бути 600 — 700 слів та 50 фраз, які вони повинні знати та використовувати у повсякденному спілкуванні. Школярам слід вміти писати прості слова та фрази. [265].

У новій програмі 2011 року також були визначені нові цілі, які постають перед вчителями та учнями, котрі вивчають англійську мову вже п'ятий – шостий рік. Хочеться відмітити, що не всі цілі та завдання пов'язані з навчанням грамоти, а саме: співпрацювати з колегами та спільними зусиллями домогтися виконання поставлених завдань; консультиватися з учителями та однолітками; розробити простий план з вивчення англійської мови; перевірити все те, що знають школярі з 1-4 років навчання; перевірити, чи знають учні слова та їх переклад і тлумачення; сконцентруватись на вивченні мови; уважно слухати на уроках вчителя та працювати активно на уроці; читати книжки та оповідання англійською мовою, які за програмою, та намагатися читати книжки, написані англійською мовою, які не входять в програму; вміти висловити думку англійською про те, що вивчалось на уроці; намагатися використовувати

англійські слова в повсякденному житті та дивитися англійські телепередачі; щодня повторювати вивчені слова та фрази та підвищувати знання з англійської мови, вивчаючи кожного дня щось нове. Таким чином, уряд вважає, що зможе заохотити школярів вивчати англійську мову, і рівень володіння та розуміння іноземної мови зросте [190; 192].

Основна відміна нової навчальної програми 2011 року від програми 1990 року та 2001 року полягає в тому, що було введено нове у вивченні мови, а саме: впровадження комунікативної компетентності. За новими стандартами учень має оволодіти усіма видами компетентності (говоріння, читання, аудіювання та письмо), але, як ми вже згадували раніше, увага була направлена на розвиток комунікативної компетентності. У новому навчальному плані підкреслюється, що вчителі повинні уникати використання методів, які направлені лише на отримання лінгвістичних знань. Замість цього, вчителі повинні на уроці створювати реальні ситуації, давати завдання, які б також були з реального життя, щоб учні розвивали свої комунікативні навички та вчилися висловлювати свої думки, а не відповідати стандартними фразами.

Було прийнято рішення викладати англійську мову з першого класу початкової школи. У Китаї налічується приблизно 2 мільйони школярів у початковій, середній та старшій школі. З них лише 47 тисяч учнів вивчають японську та російську мову, а решта вивчає англійську мову. Тих, хто вивчає англійську мову, з кожним роком стає все більше і більше. Тисячі приватних шкіл відкрили нові класи з вивчення англійської мови. У початковій школі англійська мова витиснула інші іноземні мови з навчальних програм, де прийняла домінуючу позицію.

За новим стандартом учні розпочинають вивчати англійську мову з першого класу, тому рівень I відноситься до 1 – 4 класу, а рівень II до 5 – 6 класу. У новій програмі прописано, що сільські школи, які не мають достатнього фінансування, розпочинають вивчати англійську мову, як і раніше з третього класу. Уряд намагається знайти достатньо коштів для фінансування шкіл в сільській місцевості для того, щоб впровадити вивчення англійської мови з першого класу.

На жаль, у сільській місцевості не вистачає кваліфікованих вчителів англійської мови. Кожен урок повинен тривати 40 хвилин. У третьому та четвертому класах, англійську мову викладають різні вчителі, які використовують свої методи навчання [265].

Основні вимоги до вивчення англійської мови чітко відображають діяльнісний підхід, заохочення викладання та навчання через аудіювання, говоріння, співи, ігри, читання, письмо, перегляд фільмів тощо. Була спроба надати дітям можливість відчувати мову через себе, через свої почуття. Дітям на уроках англійської мови дозволяється роботи все ,що завгодно ,проговорюючи англійські слова , головне, щоб їм було цікаво. Але це дозволено не в усіх школах, а лише в тих, де класи поділяються на групи.

На кожному рівні є свої цілі та завдання, які школяр повинен опанувати в кінці кожного рівня. Нова програма направлена на поглиблене вивчення англійської мови в початковій школі та на розвиток навчання грамоти та комунікативне спілкування. Як розпізнати національні навчальні програми розвитку грамотності — важливе завдання освіти іноземної мови в Китаї. Почнемо з того,що цілі щодо розвитку навичок грамотності, в тому числі на рівні початкової школи, чітко визначені в новій навчальній програмі 2011 року для іноземної освіти. У попередніх програмах акцент робився на розвиток лінгвістичних знань. Наприклад, важливим була кількість вивчених слів та висловів, які запам'ятовував учень, а вміння використовувати їх та складати речення не мали значення [265].

Для того, щоб досягти позитивного результату у вивченні англійської мови у початковій школі, Міністерство освіти КНР дозволило використовувати супутникове телебачення на уроках у навчальних цілях. Тепер використовувати відео на уроках дозволяється не більше 25 хвилин. У Китаї існує окремий канал, де транслюють спеціальні навчальні мультфільми та передачі; навчальні передачі для вчителів та семінари он-лаїн. Вчителі можуть включати ці канали на уроках, якщо теми співпадають з планами.

Міністерство освіти вибрало нову стратегію дій для того, щоб вчителі використовували більш нові та дійові методи у навчанні, а учні з захопленням вивчали англійську мову. Слід зауважити, що навчальна програма з англійської мови змінена лише для учнів 3-6 класів початкової школи, а для учнів 1-2 класів залишається навчальна програма 2001 року [229].

Щодо навчальних посібників, то в рекомендаціях 2001 року було зазначено: усі підручники повинні бути переглянуті комітетом з перевірки підручників з Міністерства освіти. Підручники, які пройдуть перевірку, можуть бути рекомендовані до використання. З вересня 2002 року підручники, які не пройшли перевірку, не можуть бути допущені до використання в початковій школі. Більшість підручників, за якими навчаються англійській мові, написані китайськими та зарубіжними авторами. Уряд Китаю не дозволяє використовувати в школах підручники, які написані лише зарубіжними авторами, вважається, що іноземні автори не знають потреб китайських дітей. Китайські автори адаптують англійські тексти під китайського школяра. У кожному підручнику поряд з англійським словом написане пояснення китайською мовою [229; 245; 246; 267].

У Китаї дуже маленький вибір підручників з англійської мови для використання в місцевих школах та в “ключових” школах. Усі дозволені підручники випущені та адаптовані за новою програмою. З приводу того, що англійську мову можна вивчати лише з третього класу, то підручники і розраховані на третій клас та вище. У тих школах, де вивчають англійську з першого класу, офіційно дозволених підручників не існує. Таким чином, школи самі собі підбирають підручники, за якими навчатися. Як результат, рівень володіння англійською мовою до початку третього класу в усіх різний, адже деякі школи використовують гарні навчальні посібники. Усе це зумовлено тим, що підібрати один гарний посібник дуже важко. Таким чином, у КНР підручники випускають та друкують декілька видавництв. Не всі підручники проходять перевірку та можуть бути допущені до використання. Народна китайська преса надрукувала два види підручників для щорічного використання в початковій та середній школах в усіх містах та провінціях. Складанням підручників займається

також Пекінський педагогічний університет, який випустив серію підручників з аудіодисками. Південно-східний педагогічний університет та Гуантонська комісія з навчання теж надрукували серію підручників для використання у “ключових” школах та у приватних школах. У приватних школах підручники дозволяється використовувати на вибір адміністрації. Південно-західний педагогічний університет та Сичуанська комісія з навчання випустили серію підручників для використання у менш забезпечених районах та селах. Друкуванням підручників займалися і в Шанхаї. Шанхайські видавництва теж випускають підручники для вивчення англійської мови . Але в Шанхаї друкуються підручники для власного використання (див.таблицю 3.4).

Деякі підручники, які були надруковані китайськими авторами, не завжди були адаптовані для використання. У цих підручниках знаходили багато помилок. Після цього Міністерство освіти КНР запустило проект під назвою “Потік Дракона університету, вивчення англійської мови у початковій та середній школі”. Метою цього проекту була координація навчання англійської мови у початковій та середній школі з метою спонсорування та авторизації складання підручників у рамках цього проекту [169, с. 257-267]. Після цього проекту дійсно були випущені нові підручники для школярів усіх класів ,починаючи з початкової школи.

Згодом, із поширенням вивчення англійської мови, було прийнято рішення щодо складання нових підручників для вивчення англійської мови як в початковій, так і в середній школі. Китайською народною пресою у співпраці з американською публікацією Лонгман та ЮНДП були складені та надруковані нові дві серії підручників для використання китайськими школярами. Перед тим, як розпочати використання цих підручників, вони пройшли багато перевірок і врешті-решт були рекомендовані до навчання. За цими підручниками навчаються у 25 провінціях та містах самоврядувань. Серії підручників використовувались приблизно у 70 % початкових та середніх школах по всій країні [265].

Нижче представлено ряд підручників, які дозволено використовувати в початковій школі КНР міністерством освіти Китаю. Школи мають право вибирати собі підручники для навчання. Серед запропонованих екземплярів підручників

для вивчення англійської мови більш ніж 30 видів дозволених підручників. Запропоновані підручники використовують в міських школах, в “ключових” школах, в сільських школах. Інша справа в приватних школах. Там використовують підручники, які привезені спеціально з США, Великої Британії. Це пов’язано з тим, що в приватних школах та в школах з поглибленим вивченням іноземних мов своя власна програма, а саме американська чи англійська, яка розроблена для китайських шкіл.

Таблиця 3.4

Підручники з англійської мови для початкової школи

Назва підручника	Назва підручника (англійська)
Англійська для початківців. (Видавництво народної освіти)	PEP Primary English student's book (英语), 2001 PEP (People's Education Press)
Вивчаємо англійську мову весело та легко. Серія підручників (видавництво провінції Хибей).	Learning English (小学英语). Hebei Education Press
Новий стандарт з англійської мови (видавництво навчання іноземним мовам та досліджень).	New Standard English (英语). Foreign Language Teaching and Research Press
Серія підручників “Нова супер дитина” (Л'юїс Александер, британський автор підручників з іноземних мов в КНР)	<i>New Superkid Series</i> Louis G. Alexander, British author of EFL textbooks in China
Вітаємо з англійською	Welcome to English Series. Longman Press
Приєднуйся до нас	Join in Starter. Herbert Puchta and Günter

	Gerngross, 2000
Пліч-о-пліч (Видавництво Лонгман)	Side by side (Third edition). Longman Press (Steven J. Molinsky, Bill Bliss)
Розваги з англійською	Fun with English. Express Publishing
Нова концепція англійська (Видавництво Лонгман)	New Concept English (New edition). Longman Press
Англійська 900	United States
Новий стандарт (ПД)	PEP Primary English, Ellis, 2000
Англійська для дітей Кембрідж	Cambridge Young Learners English Qiu, Wang, and Liang 2000
Нова концепція вивчення англійської мови	United States

Проте у КНР існують приватні школи, які розпочали вивчати англійську мову ще з першого класу початкової школи. Вивчати англійську мову уряд дозволив і тим школам, які добре забезпечені посібниками та технікою. Це переважно школи у великих містах. Це трапилось навіть раніше, ніж було випущено навчальну програму, у якій був дозвіл вивчати англійську мову з третього класу. Такі школи не мали право так робити [12]. З першого класу англійську мову мали право собі дозволити вивчати школи в економічно розвинених містах та провінціях. Наприклад, в Нанцзіне, недалеко від Пекіну, багато початкових шкіл, які вивчали англійську мову з першого класу. Деякі школярі розпочинали вивчати англійську мову ще з дитячого садочка. У Китаї офіційно вивчати англійську мову в садочках не дозволяють, проте батьки самі стають ініціаторами, щоб їх діти вивчали англійську мову. Вчителями англійської мови в садочках стають іноземці, які приїждять до Китаю навчатися. Дітки навчаються правильній вимові, віршам та пісенькам. Учителі навчають діточок

простим словам та висловам, вітатися та відповідати на нескладні питання. Учні навіть можуть скласти елементарний діалог за допомогою вчителя.

Вивчати англійську мову з першого класу мали собі дозволити учні в приватних школах та місіонерських школах. Там учні поділяються на підгрупи та мають достатньо методичної літератури, нові підручники.

Велика увага приділяється оцінюванню школярів. Оцінювання не повинно бути дуже суворим, але повинно бути справедливим. Воно повинно відповідати вимогам навчання та цілям підвищення національного розвитку. Різноманітність форм оцінювання має з'явитися в початковій школі. Для кожного виду діяльності повинна буди різна ступінь оцінювання, щоб учням було цікаво. У сучасному Китаї для оцінювання успіхів школярів використовують 100-бальну шкалу оцінювання знань, де 90 – 100 % відмінно, 80 – 89 % добре, 70 – 79 % середнє, 60 – 69 % задовільно, 0 – 59 % незадовільно. Вчителі тестують учнів тільки в усній формі, таким чином можуть виявити знання учнів. Наприкінці шостого класу (перехід від початкової до молодшої середньої школи), учні складають іспит на володіння англійською мовою. Якщо школяр склав іспити нижче 59 балів, то учень може готуватися до повторного складання іспитів.

У деяких школах оцінювання школярів відбувається не за 100-бальною шкалою, а за літерами, де А – це відмінно, а F – незадовільно. Для того, щоб заохочувати школярів навчатися краще, у школах КНР у кожному класі є рейтинг школярів. На уроках учні отримують оцінки не лише за правильні відповіді, а й за відмінну поведінку. Якщо учень себе погано веде протягом урока, то йому не ставлять гарну оцінку за поведінку. У деяких школах існує фізичне покарання школярів. Але така практика лише у сільських школах та в інтернатах, у міських та приватних школах фізичне покарання школярів недопустиме.

Китайські науковці зазначають, що система оцінювання академічних досягнень учнів загальноосвітньої школи постійно перебуває у процесі пошуку нових і вдосконалення попередніх тестових технологій. Так, у своїх дослідженнях китайські науковці постійно звертаються до досвіду США - країни, яка створила

потужну теоретичну й інструментальну базу для систематичних педагогічних вимірів якості освіти [260].

3.3. Форми та методи навчання іноземним мовам у початковій школі КНР

Проведений науковий пошук засвідчує, що основною формою навчання у Китаї, як і у вітчизняній школі, є урок. Урок іноземної мови в Китаї триває 40 хвилин. На урок англійської мови у сільській місцевості і у державній школі класи не поділяються на групи. У приватній та міжнародній школі учнів ділять на підгрупи. Слід зауважити, що у приватних школах дітей у класі небагато.

За способами проведення виділяють урок-бесіду, урок-практичне заняття, урок самостійної роботи учнів тощо. У державній школі Китаю переважно проводять урок самостійної роботи учнів або урок-лекцію. У приватній школі використовують різноманітні способи проведення уроку: відеоурок, урок-бесіда, урок самостійної роботи тощо.

Проведення будь-якого типу уроку передбачає використання різноманітних форм роботи учнів. Основними формами роботи на уроці є індивідуальна робота, групова робота та фронтальна робота. У початковій школі Китаю переважає індивідуальна або групова форма роботи на уроці. Групову форму роботи переважно використовують у приватних школах та в школах, де поділяється клас на групи. Серед групової форми роботи основною є парна робота. Така форма роботи на уроках іноземної мови користується попитом: школярі складають діалоги, розповідають, самі можуть виправити свої помилки. На жаль, у першому класі учні не можуть проконтролювати помилки, допущені один одним. У цьому їм допомагає вчитель.

У Китаї попит на вивчення англійської мови як іноземної вимагає якісного викладання. Насамперед, це полягає у використанні нових методів навчання. Нові методи навчання використовують у приватних та міжнародних школах. У державних школах не поспішають використовувати нові методи навчання, а практикують з уже відомими методами навчання, які використовувались багато років і уже знають очікуваний результат.

Як відомо, дуже важко знайти універсальний метод навчання, який би задовольняв потреби усіх учнів та викладачів. Для отримання нового методу навчання слід поєднати різні методи в один. Вчителю слід взаємодіяти з кожним учнем для того, щоб побудувати навчальний процес таким чином, щоб досягти оптимальну користь у навчанні [159, с. 63-67]. Слід зазначити, що Китай — країна Далекого Сходу. У цій країні у людей інший склад розуму, тому і підхід до вивчення англійської мови повинен бути інший.

Американський лінгвіст Едвард Ентоні провів дослідження, у якому розглядав методику навчання. Цікавим було те, що він виділив три рівні в методиці навчання. До першого рівня відніс систему навчання, яка включає у себе комплекс концепцій викладання іноземних мов. До другого рівня відноситься метод навчання, який полягає у можливості використання декількох методів навчання в одній системі навчання. До третього рівня відноситься етап навчання, який складається з набутих умінь та навичок, різних тактик навчання, ігрову діяльність тощо. [159, с. 63-67]. Дослідження цього лінгвіста полягало у тому, що всі вище зазначені рівні пов'язані між собою. З точки зору американського лінгвіста вивчення іноземної мови повинно бути пов'язано з постійним удосконаленням навчання іноземної мови. З кожним наступним вивченням потрібно посилювати процес навчання. Учитель повинен використовувати різнобічну навчальну діяльність для отримання найкращого ефекту у навчанні [159, с. 63-67].

Серед більш відомих методів використовують метод граматичного перекладу, метод комунікативного навчання, інноваційні методи навчання з використанням інформаційно-комунікативних технологій, аудіо-лінгвальний метод, метод повної фізичної релаксації, комбінований метод, прямі методи, аудіо-візуальний метод тощо [99; 240].

На самому початку реформування китайської системи навчання були розглянуті зарубіжні педагогічні ідеї та досвід шкільних реформ в інших країнах. У результаті, у Китаї повністю оновився зміст навчання, змінилися методи та форми навчання. Навчання почало направляти свою педагогічну діяльність на

розвиток особистості школяра. Для Китаю це нова система у навчанні. Особистість людини не розглядали у навчанні зовсім, людину слід було виховувати як частину соціуму, а не окремого індивідуума. Новий розвиток у системі освіти змусив змінити методи навчання. Нове завдання для вчителя-зацікавити школяра та розкрити його потяг до вивчення англійської мови [240].

Поширеним методом навчання англійській мові з точки зору викладачів є граматико-перекладний метод, який з'явився у Китаї на початку 50-х років минулого століття. Цей метод навчання використовувався в усіх країнах Європи, з часом його почали використовувати в Азіатських країнах. Цим методом користуються в школах і сьогодні [165].

У китайській практиці граматико-перекладний метод використовується дуже давно. Це один з методів навчання, який зберігся протягом всієї історії викладання англійської мови в Китаї [165]. Суть цього методу полягає у поясненні граматичних структур та поданні нових слів. Учні за зразком виконують вправи, у яких вони доводять вивчення правил до автоматизму. Навчання англійській мові фокусується на читанні та письмі, а також охоплює як граматичний, так і словниковий запас. Використання такого методу навчання впливає на розвиток логічного мислення школярів за допомогою граматичних вправ [99, с. 288]. Слід зауважити, що пояснення граматичних правил вивчається дедуктивним шляхом — рідною мовою школярів. Граматичні правила розбираються детально. Після того, як школярі засвоюють граматичні правила, вони переходять до практики. На практиці учні виконують вправи з перекладу, які потребують використання морфології та синтаксису мови, яка вивчається.

При цьому методі викладання широко використовується переклад текстів, речень. Учні також практикують зубріння лексики напам'ять та вивчають класичні літературні твори. Однією з домінуючих цілей цього методу є вміння читати англійською мовою та перекладати тексти на рідну мову. Учень повинен не лише гарно прочитати текст, але мати змогу його перекласти. Щоб перекласти текст якісно, потрібно знати кожне слово в тексті. Таким чином, з кожним новим текстом учень повинен вивчити приблизно 400 нових лексичних одиниць. Нові

слова потрібно не просто зазубрити, а й знати точний переклад на китайську мову, вміти пояснити значення цього слова конкретно в цьому тексті. Школяр повинен не лише пояснити значення слова, а й знати, яка це частина мови та надати, якщо є, синоніми, антоніми до цього слова. Якщо це слово використовується у словосполученнях і має інше тлумачення, то навести приклади. Якщо у вчителя будуть виникати питання стосовно граматичних правил, учень також повинен згадати правило та пояснити, чому в тексті використовується таке чи інше правило. Вчитель разом з учнями аналізує текст дуже детально. Після розбору кожного речення як граматично, так і лексично, учні ставлять запитання до кожного речення. Перефразовують речення, використовуючи синоніми та антоніми до слів, які вони наводили раніше. Для того, щоб знати, чи всі учні зрозуміли зміст тексту, вчитель просить кожного учня по черзі переказати уривок тексту чи висловити свою думку стосовно героя, опису природи чи якоїсь події. Після того, як буде зрозуміло, що учні дуже гарно володіють лексичними одиницями, словосполученнями, клас переходить до закріплення нових знань, а саме: виконання письмових вправ після тексту. Після-текстові вправи включають в себе такі завдання, як заповнення пропусків новими словами чи фразами, підбором синонімів чи антонімів; з'єднати значення слова з поясненням та перекладні вправи. Завданням на переклад речень перевіряють те, як учні запам'ятали лексичні одиниці та граматичні правила. Цим методом навчання користуються у китайській початковій школі. Для того, щоб китайці зрозуміли специфіку будови фраз, речень англійською мовою, їм слід вивчити багато правил. В школі учні не просто зазубрюють правила, а й вивчають їх на прикладах. Кожне правило направлено на те, щоб учні у майбутньому могли використовувати знання англійської мови. Отже, одні вчителі спочатку дають багато прикладів, а потім з цих прикладів виводять правило. Таким чином школяр не просто вивчає правило, а сам може його сформулювати разом з учителем. Інші вчителі вивчають спочатку правила, а потім закріплюють їх, виконуючи різні вправи. Для учнів початкової школи у Китаї частіше використовують перший метод навчання — вивчають правила за прикладами. На жаль, використання

цього методу навчання розвиває в учнів лише навички письма та читання. Учні не розвивають навички говоріння. На перший погляд маленькі китайці вважають використання цього методу навчання дуже нудним завданням. Весь урок учні те і роблять, що вивчають нові слова, пояснюють їх тлумачення, читають тексти та вивчають граматику. Насправді, це дуже корисний та дійовий метод навчання не лише в китайських школах та вищих навчальних закладах країни, а й в інших країнах, де вивчають іноземні мови.

Ще один метод навчання англійської мови — інноваційні методи навчання. Сюди можна віднести мультимедійні засоби навчання та інформаційно-комунікативні технології. Такими методами навчання користуються у початкових школах у великих містах. У сільських школах немає комп'ютерного забезпечення. Завдяки цим методам навчання учні навчаються мовленнєвої грамотності. Після перегляду чи прослуховування того чи іншого тексту, учні обговорюють ситуацію, дають свої коментарі та поради. Такий метод роботи є дуже ефективним та цікавим. Учителі вирішили вивчати граматичні правила з використанням малюнків. Всі правила, які школярі вивчають, зображають графічно. Як відомо, у китайців дуже гарно розвинена пам'ять, вони краще запам'ятовують. Використання малюнків є розвиненою формою роботи, яку використовують на уроках англійської мови у початковій школі. У 5 та 6 класі початкової школи, а саме у міжнародній школі, де англійською мовою викладаються багато предметів, використовують пояснення правил з використанням інноваційних технологій. Учителі використовують комп'ютерну анімацію. Викладання англійської мови з використанням інформаційно-комунікативних технологій та мультимедійних засобів є найбільш перспективним. Цей метод навчання не є ефективним для молодших школярів 1-4 класів, вони сприймають анімацію лише як мультфільми, але учні старших класів вже реагують на анімацію, як на щось нове. Учені сподіваються, що згодом комп'ютерна анімація пошириться по всій країні, і вчителі почнуть її використовувати на своїх уроках. Спочатку таку форму роботи школярі сприймають лише як розвагу, але коли приходить час згадати правило, то у них

перед очима спливають кадри з мультфільму і вони з легкістю починають працювати. Цей метод забезпечує ефективне спілкування та розвиток умінь та навичок мовленнєвої грамотності. Мета використання цього методу навчання - розвивати слухове сприйняття. Учні краще сприймають новий матеріал через відеозображення, текстові зображення, цікавий контекст та анімацію. Інноваційний метод навчання, який застосовується при вивченні англійської мови, сприяє кращому розумінню завдань, школярі навчаються самостійно мислити. За допомогою використання мультимедійних засобів школярі розвивають усі чотири види мовленнєвої діяльності. Цей метод навчання вчителі комбінують і з іншими, не менш корисними та дійовими методами навчання, наприклад, з аудіо-лінгвальним методом.

Аудіо-лінгвальний метод у Китаї використовується не так давно. Цей метод користується популярністю в США з 1950 років. Його творцями були Чарльз Фріз та Роберт Ладі. У Китаї цим методом навчання почали користуватися лише у 1960 році. Коли цим методом почали користуватися в Китаї вперше, то одразу оцінили його дуже високо. Спочатку цим методом користувалися лише у вищих навчальних закладах, а потім аудіолінгвальний метод поширився по всій країні. Його почали використовувати на інших рівнях освіти, а саме: в початковій, у середній та в старшій школі [178; 251]. У ті часи дуже цінували навички та уміння аудіювання та говоріння. Як нам відомо, основою мови є звук. Для того, щоб розпочати вивчати будь-яку мову, потрібно знати звуки. Оволодіння усним мовленням та читанням у голос, неможливе без стійких слухо-вимовних та ритміко-інтонаційних навичок [99, с.105]. На відміну від граматико-перекладного методу, аудіолінгвальний метод спрямований на розвиток усних навичок та передбачає уникнення помилок в усній мові. Використання цього методу на уроках англійської мови дає учням змогу одразу вимовляти слова правильно та з правильною інтонацією будувати речення. Цей метод навчання дуже пасує в тих навчальних закладах, де викладачі не є носіями англійської мови та самі не дуже чітко вимовляють слова. Цей метод навчання дуже сподобався китайській аудиторії і його широко використовують у сучасній школі. Спираючись на нову

навчальну програму, навчальні рекомендації та на сучасні підручники, ми бачимо, що цей метод навчання прижився та має свої переваги [240]. Серед переваг у використанні цього методу навчання виділяють, насамперед, формування гарних усних звичок. Методисти та викладачі наголошують на тому, що розвиток мовних навичок повинен проводитися лише через аудіювання. Коли дитина засвоїть всі звуки правильно, то у неї з'явиться гарний фундамент для розвитку та вдосконалення інших мовних навичок. Це не означає, що на уроках англійської мови вчитель повинен використовувати лише цей метод навчання. Цим методом дуже добре користуватися в початковій школі, коли дітки починають вивчати англійську мову. У першому класі в програму входить вивчення англійських віршів та пісень. Через використання аудіолінгвального методу учні зможуть прослухати пісню з правильною вимовою та інтонацією. Через використання цього методу навчання у школярів з самого першого дня закладається точна вимова, вміння правильно та красиво будувати речення, запам'ятовування звуків і структур, що вивчаються. Все це потрібно для гарного розвитку хороших усних здібностей. Недолік цього методу полягає в тому, що школярі формують механічні звички говоріння. Учні лише запам'ятовують та видають поставлені звуки, слова, конструкції та типи речень. Школяр не сам вчиться вимовляти слова та фрази з використанням правил вимови, а просто повторює та відтворює аудіозапис. Незважаючи на це, китайські школи не збираються відмовлятися від цього методу навчання. Браком цього методу навчання вважають вивчення граматики. Учні не вивчають граматику через цей метод, вони лише зазубрюють поставлені фрази та речення. У реальному житті школярі не зможуть використовувати набуті навички та уміння. Тому деякі вчені вважають цей метод безглуздим. Школярі не завжди можуть зорієнтуватися у ситуації та згадати все, що зубрили на уроках. Цей метод не дає відчуття реальне спілкування. Людина не передає свої емоції та відчуття, а лише копіює з запису [240].

Коли на уроках англійської мови використовують аудіолінгвальний метод, потрібно контролювати школярів шляхом ретельного структурування нового матеріалу практикувати лінгвістичні структури, розуміти, чи засвоїли учні не

лише правильну вимову, а й нові слова, фрази та речення. Учень повинен розуміти кожне слово, знати його переклад та вміти наводити свої приклади. На початковому рівні фрази не повинні бути дуже довгими та мати багато незнайомих слів. Мова має бути поставлена чітко та не дуже швидко. За допомогою аудіолінгвального методу учні навчаються правильно будувати структуру речення та правильно вимовляти слова, імітувати. Незважаючи на те, що у Китаї цей метод навчання не дуже люблять, вчителі не готові від нього відмовитись. Все частіше у початковій школі, а особливо в приватній, міжнародній чи в місіонерській школі такий метод навчання стає актуальним.

Наступним методом, яким користуються в Китаї на уроках англійської мови, є комунікативний метод навчання [165; 240]. Цей метод і сьогодні є провідним методом навчання у Китаї. Цей метод вважають інноваційним методом у викладанні англійської мови у школах КНР, ним користуються на всіх етапах навчання. Багато науковців з різних країн брали участь у розробці цього методу навчання. Серед найвідоміших прихильників цього методу можна назвати Г.Е.Піфо (Германія), У.Литлвуд (Англія), Ю.І.Пасов (Росія) [88]. У Китаї цим методом дуже зацікавились. Цей метод навчання в сучасному Китаї набуває все більшої уваги та користується неабияким попитом. З проведенням нової реформи у галузі навчання у 2011 році вчені прийшли до висновку, що навчання англійської мови повинно бути направлене на реальне спілкування. Учні готують для того, щоб вони використовували знання з англійської мови у повсякденному житті, мали змогу правильно будувати речення, ставити питання та відповідати на них. Комунікативний метод навчання включає в себе не лише можливість правильно будувати свою мову але направлений також на розуміння текстів, запам'ятовування нової лексики, правил. Також на уроках діти прослуховують аудіозаписи та проглядають відеоролики, після чого вони висловлюють свою точку зору стосовно тієї чи іншої ситуації. Для китайців такий метод роботи є дуже важким. По-перше, для того, щоб правильно побудувати речення, школярам потрібно знати слова, фрази та правила вживання слів у реченні, визначити час, форму дієслова, знати, яке слово ставити за яким та правильно проставити

артиклі. По-друге, у школярів на- стільки неправильні слова (заміна одних звуків на інші, вони намагаються сказати одне слово, а виходить інше, що співрозмовнику дуже важко сконцентруватися, щоб уловити смисл речення). У таких ситуаціях учитель виступає посередником між співрозмовниками. Коли на уроках англійської мови використовують такий метод навчання, то вчителі прибігають до використання опор різних видів, а саме: зображальні, які допомагають школярам правильно побудувати їх висловлювання — схеми, плани, підказки, фрази, діалоги тощо [88]. При такому методі роботи вчитель відіграє важливу роль. Учитель ставить перед учнями задачу, яку школярам слід вирішити за допомогою діалогів. Таким чином, комунікативний метод навчання користується попитом. Органи освіти та фахівці з викладання англійської мови докладають зусилля, щоб цей метод навчання знайшов своє відображення в нових програмах, планах, підручниках та тестах. Учителі, які дотримуються цього методу викладання, на жаль, у меншості і як правило працюють у школах у великих містах, які мають краще матеріальне забезпечення. Граматико-перекладний метод навчання переважає на уроках англійської мови. Зростаюча група вчителів, спираючись на різноманітність методів викладання намагається зберегти традиційні методи, спираючись на те, що вони більш дійові. Інша група вчителів використовує традиційні методи викладання з більш пізніми інноваційними методами навчання для задоволення потреб школяра та сучасності. Таким чином, вчителі не стоять на місці, а вдосконалюють свою методику викладання. Вони не беруть на себе відповідальність будь-якого з методів навчання, але використовують те, що вони вважають найбільш корисним з усіх існуючих методів навчання.

Ще одним методом роботи є метод повної фізичної реакції “TPR” (Total Physical Response). Цей метод навчання винайшов Джеймс Ашер. Його метод навчання користується успіхом у початковій школі і базується на твердженні, що відсутність стресових ситуацій підвищує мотивацію навчання [99, с.304].

Серед найбільш розповсюджених методів навчання малюків англійської мови називають саме цей метод. За цим методом учитель пропонує дітям мовчки

виконувати накази або прохання так само, як маленькі діти в реальному житті вчаться розмовляти. Дитина слухає й виконує те, що каже вчитель [99]. Мова педагога повинна бути чіткою і природною за інтонацією. Якщо треба, свої вказівки можна показати жестами або самому виконати відповідні дії. Коли учні навчаться розуміти команди правильно, хтось з них (за бажанням) може давати вказівки замість учителя.

Метод Дж. Ашера базується на твердженні, що *відсутність стресових ситуацій* значно підвищує мотивацію до навчання [99].

Основними особливостями *методу Джеймса Ашера* є:

- 1) розуміння іноземної мови повинно передувати говорінню;
- 2) розуміння слід розвивати шляхом виконання вказівок;

Непотрібно примушувати говорити: завдяки вказівкам і фізичним діям при їх виконанні спонтанно розвивається готовність до говоріння. Цей метод роботи притаманний китайським учителям англійської мови. Вони дуже любляють використовувати такий метод роботи на уроках.

Цей метод допомагає школярам у вивченні та закріпленні нового лексичного матеріалу. Він визнаний найефективнішим методом навчання англійській мові дітей. Цей метод навчання дуже простий та цікавий. Суть цього методу полягає в тому, що вчитель не повинен використовувати рідну мову на уроках англійської мови. Основними принципами цього методу можна назвати: швидке розуміння англійської мови, дитина сама розуміє дії та з часом починає говорити англійською без примусовості. З часом дитина звикає і починає робити все, що йому каже учитель. Спочатку вчитель використовує не лише мову, а й жести. Учням дуже цікаво. З часом, команди вчителя стають більш складними, але учні цього майже не помічають. Наприклад, учитель каже “Sit”, потім додає нове слово і утворює словосполучення “Sit down”, після цього учитель додає нове слово будь ласка “Sit down, please”, учитель звертається до дітей з проханням “Students, sit down, please”. Таким чином учень не лише виконує те, що йому каже учитель, але і поповнює свій словниковий запас новими словами та висловами. Таким ненав’язливим методом учні навчаються новому матеріалу. Цей метод

дійовий при вивченні нових віршиків та пісень. Якщо звернути увагу на те, що англійські дитячі пісні та вірші направлені на виконання тих чи інших дій “Hands up, hands down, hands on hips, sit down” або “Put your finger on your nose, on your nose...”. Отже, діти навчаються виконувати команди та запам’ятовують частини тіла. Після такого методу навчання учні володіють новою лексикою дуже добре та не помічають, як вони вивчили багато нових слів. Такий метод навчання дуже часто використовують у Китаї у дитячих садочках, у початковій школі та на курсах з вивчення англійської мови. Слід зазначити, що такий метод навчання не використовують як самостійний метод. Його слід поєднувати з іншими методами навчання на уроці.

Якщо виконувати вправи за цим методом як гру або змагання, діти, звичайно, уважно слухають. Вони люблять рухатися. Не повинні говорити, але говорять, розуміють учителя, бо мова супроводжується рухами-підказками.

Під час виконання вправ за цим методом можна вводити нову лексику та мовленнєві зразки й активізувати їх розуміння, проводити фізкультхвилинку або застосувати його до іншого виду діяльності. Виконання вправ за методом повної фізичної реакції дає можливість привчити дітей до розуміння висловів класного вжитку.

Розглянемо наступний метод навчання англійській мові, який називається PPP (Presentation, Practice and Production) — цей метод презентація, практика та виробництво є найефективнішим методом при вивченні англійської мови як іноземної. Цим методом навчання користуються у багатьох країнах і Китай не є винятком. Цей метод дуже ефективний у початковій школі на початковому рівні навчання. Його використовують учителі для подання (презентації) нового матеріалу: нові слова, правила, звуки, фрази або частини мови. Також цим методом користуються при вивченні нової лексики або при вивченні нового граматичного правила. Потім вчитель закріплює подачу нового матеріалу (практика) за допомогою різноманітних завдань та вправ. Після виконання практичних завдань, учні переходять до виробництва та активізації набутих знань. Учень самостійно намагається побудувати свої думки за допомогою набутих

знань. При використанні цього методу навчання, учитель дуже швидко помічає успіхи у своїх учнів. А школярі, у свою чергу, не помічають, як швидко вони навчилися використовувати нові знання на практиці. Цей метод навчання розвиває у школярів комунікативні навички. За допомогою багатьох прикладів учні самі можуть скласти невеликий текст. Цей метод навчання тісно пов'язаний з наступним методом навчання — TBL.

Метод навчання на основі завдань (TBL — Task Based Learning). Цей метод навчання використовують для того, щоб навчити учнів досягати поставленої мети самостійно. Цей метод схожий з комунікативним методом навчання, коли учні навчаються використовувати “живу” мову. Мета цього методу навчання полягає у тому, щоб навчити учнів розмовляти англійською мовою. Учитель повинен допомогти школярам розвинути навички мовної компетентності. Спочатку учень вивчає новий вислів чи фразу, потім він намагається це вимовити, після своєї спроби вимовити нові слова та фрази учень нарешті їх вимовляє та врешті-решт школяр використовує нові слова у своєму повсякденному житті [274]. При цьому методі навчання вчителю відведена головна роль. Учитель допомагає учню. Мета вивчення будь-якої іноземної мови полягає в тому, щоб її використовували у реальному житті. Специфікою цього методу навчання є використання аутентичних матеріалів, які взяті спеціально з реального життя, а не створені штучно. На жаль, цей метод навчання не підходить для учнів 1 – 4 класу, але його можна використовувати для школярів 5 – 6 класів. Він дозволяє учням не лише розвивати усні уміння та навички, а й закріплювати навички письма.

Цей метод навчання широко використовують у своїх працях І. Ю. Шахтер та Г.А. Китайгородська. Основою методик навчання Г.А. Китайгородської та І.Ю. Шахтера є ігрові заняття. Використання граматичних правил зводиться до мінімуму. Правила використовують лише тоді, коли учні вільно спілкуються. Не слід забувати про те, що ігрова діяльність проводиться виключно з використанням англійської мови. Учні не повинні спілкуватися китайською і це є головною умовою при використанні цього методу навчання [84, с. 508-511].

Прямі методи навчання були створені спеціально для того, щоб розвивати та вдосконалювати усне мовлення. Засновниками цього методу навчання було багато науковців, лінгвістів та методистів: В.Фієстор, Г.Суїт, Ш.Швейцер, Б.Еггерт та інші. Мета навчання цього методу полягає у тому, що в основі навчання іноземних мов знаходяться ті ж самі процеси, що й при оволодінні рідною мовою, головне місце відіграє пам'ять [89, с.291]. Цей метод навчання для китайської аудиторії був припустимий, адже пам'ять у дітей розвинена дуже гарно. Незважаючи на те, що граматико-перекладний метод навчання приносив великий успіх, він повністю не задовольняв потреби сучасності. Від вивчення іноземних мов суспільство вимагало використання усного мовлення, а саме: розмовної англійської мови. Таким чином, використання прямого методу було спрямоване на навчання усного мовлення. У використанні цього методу навчання також були і негативні сторони — головне місце посідало використання рідної мови на заняттях. При нерозумінні чи поясненні нового слова використовували рідну мову, адже проводили пошук “прямого” зв'язку між поясненням та розумінням.

Використання цього методу навчання не принесло великого успіху, але дало поштовх для розвитку розмовної мови. Завдяки цьому методу навчання дослідники розробили методику навчання усного мовлення. Приділялось багато уваги розвитку фонетики та лексики. Учні намагались не використовувати рідну мову на уроках, знаходили антоніми, синоніми, але рівень володіння англійською мовою не дозволяв їм повністю позбутися впливу рідної мови. Ще одним недоліком було те, що учні не використовували навчання граматики, а складати речення та розмовляти не можливо без знань граматичних структур та правил.

Аудіо-візуальний метод навчання виник у Франції у ХХ столітті. Його засновниками були психологи та лінгвісти: Р.Мишеа, А.Соважо, П.Риван та інші. Як і прямий метод навчання, так і аудіо-візуальний метод спрямований на розвиток усного мовлення. Метою цього методу є розвиток усного мовлення шляхом прослуховування безлічі діалогів з активною лексикою та граматичними структурами. Активна лексика складається зі слів повсякденного вживання [99].

Аудіо-візуальний метод тісно пов'язаний з основними принципами прямих методів: заучування напам'ять та імітація. Учні на уроках не повинні користуватися підручниками, все, що вони повинні запам'ятати є на аудіозаписі. Таким чином, у школярів швидко розвивається сприйняття нового матеріалу на слух і вони починають утворювати речення за аналогією звукозапису. Цей метод навчання, на жаль, не використовують як окремий метод, його використовують у поєднанні з іншими методами, такими, як граматико-перекладний або комунікативний метод навчання.

Метод загального підходу до вивчення мови був заснований Чарльзом Кюраном, професором фізіології у Чикаго. Цей метод навчання базується на трьох більш відомих методах навчання, а саме: на теорії мовчазного методу, методу повної релаксації та сугестивного методу навчання. Мета загального підходу до вивчення іноземної мови полягає у наданні консультацій у навчанні іноземної мови школярам. У ролі консультантів виступають учителі, а учні є “клієнтами”, які приймають послуги учителів-консультантів. Головним у використанні цього методу є те, що учні самостійно установлюють те, що їм потрібно вивчати — вони самі обирають тематику та матеріал для вивчення. Цей матеріал повинен відповідати вимогам програми та темі. Учитель лише направляє учня у правильне русло та створює сприятливі для нього умови у навчанні. При використанні цього методу навчання учень виступає як повноцінна людина, яка має свої почуття, думки та сподівання. Учитель повинен розпізнати стан дитини та розвіяти почуття дискомфорту і занепокоєння у навчанні, надати лінгвістичну підтримку та разом з учнем подолати фізіологічний бар'єр у навчанні, який може виникнути, якщо учень соромиться працювати в аудиторії або зробити помилки у вивченні нової іноземної мови. Цей метод доречно використовувати на початковому рівні навчання, коли школярі ще сором'язливі і не мають досвід у вивченні іншої мови. Цей метод навчання використовують у роботі в групах та у парній роботі. Але у кожній групі та у парі повинен бути свій власний “радник”. Це може бути учитель, помічник учителя. Його можна вибрати з групи учнів. Цим методом навчання користуються у середній школі, коли діти переходять з початкової

школи і не мають достатніх умінь та навичок у вивченні англійської мови. Таким чином, учитель повинен розкрити учня та дати йому можливість повірити у свої сили. Як ми бачимо, метод загального підходу у вивченні іноземної мови може бути використаний на будь-якому рівні навчання іноземної мови. Ним також доречно користуватися у старшій школі та у вищих навчальних закладах.

Традиційний метод навчання переважає у багатьох країнах, і Китай не є винятком. Мета цього методу полягає в умінні учнями використовувати усне мовлення та навчитися читати тексти різної складності і перекладати їх рідною мовою. Традиційний метод навчання охоплює вивчення фонетики, лексики та граматики. На уроках учні переважно виконують різноманітні вправи, направлені на запам'ятовування нової лексики та граматики, учні вивчають на пам'ять уривки з текстів та діалоги. Коли школярі досягають достатньої кількості нового лексичного матеріалу та володіють основними граматичними конструкціями, вони пробують писати твори на задану тему [232].

Незважаючи на те, що більшість шкіл, у яких вивчають англійську мову використовують традиційні методи навчання, у Китаї використовують ще і новітні методи викладання англійської мови: метод “Божевільної англійської” [221], “Сендвіч сторі” метод [251], метод Бао 4 в 1, принцип навчання англійської мови 16 слів, англійська Чен Лея [240], метод навчання англійської мови Ні Сіан. Ці методи навчання англійської мови притаманні китайській аудиторії. Вони стали настільки відомими, що їх швидко почали використовувати не лише у школах Китаю, а й по всій країні [221; 251; 240].

Найвідоміший метод навчання у Китаї на сьогодні є метод “Crazy English” (Метод божевільної англійської). Такий метод навчання використовують лише в Китаї. Його засновником був Лі Янг. Він вважає, для того щоб вивчити англійську мову, потрібно бути трошки відвертим. Навчання цього методу полягає у тому, що тексти слід читати вголос, нові слова викрикувати гучно, тоді це принесе позитивний результат. Лі Янг вважає, чим гучніше людина кричить, тим краще вона запам'ятовує новий матеріал. Його методика суперечить східній філософії покірності та стриманості, і ця методика має великий попит у Китаї. Її

використовують не лише в початковій школі, але і на курсах та на телебаченні. Сам Лі Янг є ведучим на телебаченні. Сидячи удома, будь-яка людина може приєднатися до вивчення англійської мови. Китайські вчені не вважають цей метод навчання дієвим, вони вважають, що його не слід використовувати для навчання у початковій школі, але користь від використання цього методу існує [221].

Метод “Божевільної англійської” характеризується 4 словами: аудіювання, імітування, читання та переклад [221].

Аудіювання - один з головних видів діяльності у початковій школі. Учні прослуховують записи з текстами або просто діалогами. Це завдання направлене не на те, щоб учні зробили переклад кожного слова, а щоб вони слухали правильну вимову. З самого початку вивчення англійської мови школярі повинні звикати до правильної вимови, звуків та інтонації [221; 240].

Імітування - не менш головний компонент у вивченні англійської мови. У цьому методі навчання імітування використовується дуже часто. Вивчення англійської мови пронизане використанням різних імітацій. Іншими словами, школярі повинні імітувати мову з відеозаписів, аудіозаписів та намагатися відтворити почуте або побачене.

Читання, на думку Лі, не є ефективним завданням, але якщо дитина буде читати голосно, чітко та швидко, то користь від читання з'явиться. На його думку. Читання вголос дозволяє правильно вимовляти звуки та відрізняти їх. Правильна вимова слів дозволяє швидко запам'ятовувати слова. Читання допомагає тренувати пам'ять. Текст, який прочитаний голосно декілька разів, не слід заучувати, він і так вже запам'ятовується.

Перекладаючи прочитане, учні не лише тренують пам'ять, а й швидко розвивають уміння говоріння. Таким чином, школярі запам'ятовують нові слова та фрази, а потім одразу їх використовують у своїй мові. На жаль, у методі “Божевільної англійської” не йдеться про те, як діти вивчають правила. Але Лі, запевнює, що не потрібно вивчати граматику окремо. Граматика запам'ятовується

разом з текстом. На його думку, чим більше людина прослуховує аудіозапис або переглядає відеозапис, тим досконаліше стає його рівень англійської мови.

Лі написав свою власну книгу, але жодного підтвердження на користь цього методу він не висуває. Про все, що написано у його книзі, взято з власного досвіду. Теорію його навчання майже не визнають у світі. Метод навчання Лі використовують лише у Китаї [240]. Його методом можна користуватись при навчанні учнів фонетики, в інших випадках він не може бути ефективним. Цю думку підтримують майже всі вчителі. Вони вважають, що три правила, а саме: розмовляти якомога голосніше, намагатися відтворити звуки якможна точніше та розмовляти якможна скоріше не принесуть достатньої користі. У школах його метод навчання використовують частково для удосконалення навичок та умінь аудіювання. Цей метод навчання користується великим попитом на курсах іноземної мови. Ті учні, які не довчили англійську мову у школі, дуже швидко навчаються розмовляти, практикуючи цей метод навчання [240].

Ще одним відомим та дійовим методом навчання англійської мови у Китаї є метод Чень Лея. Метод навчання носить назву свого засновника, який у 1995 році заснував цей метод. На це його надихнула подорож до Америки, де він навчався англійській мові. Після цього Чень Лей повернувся до країни, де і відкрив школу вивчення англійської мови “Двомовна англо-китайська школа”. Також він написав десятки книг з вивчення англійської мови для дітей. Також він є автором книг для підлітків та дорослих. Тисячі учителів навчалися у його школі, де вони переймали досвід викладання. Його методом навчання користуються у школах в великих містах та у провінціях [240].

Метою навчання його методу є: розмовляй та роби, роби під час розмови. Під час навчання вчителям потрібно використовувати жести та рухи. Маленькі школярі спочатку повинні навчитися фонетиці, потім учителі повинні розвивати навички аудіювання, говоріння, читання та письма. Але Чень зазначає, що всі чотири види діяльності потрібно розвивати водночас.

Чень критикує традиційні методи навчання англійській мові, які використовують у китайській початковій школі. На його думку, це пуста трата

часу, коли учителі змушують дітей заучувати діалоги та тексти напам'ять, заучують непотрібні уривки тексту або назви страв, які у майбутньому можуть їм не знадобляться. Він вважає, що такий метод навчання не приведе до позитивних результатів. Учні не зможуть розмовляти, у школярів немає знань. Те, що учні зараз вивчають у початковій школі на уроках англійської мови, непотрібно, зокрема таких висловів та фраз, як привітатися; спитати, як справи; скільки тобі років; як тебе звати тощо [240].

Чень вважає, що головним завданням у навчанні англійської мови є використання навичок читання. Читанню він відводить головне місце у своєму методі навчання. Читання, на його думку, є інтерактивною формою роботи між автором та знаннями читача [240]. Учень може практикувати навички читання як на уроці, так і вдома. При використанні навичок читання не завжди потрібен учитель. При навчанні читанню не висувається багато вимог до читача. Найголовнішим є те, щоб учень розумів, що він читає та мав змогу це перекласти. Отже, для цього школяр повинен володіти лексикою на достатньому рівні. Для того щоб мати гарний запас лексичного матеріалу, потрібно багато читати. Таким чином, на думку Ченя, усе пов'язано між собою. Тому читання є головною діяльністю на заняттях [240].

Для того, щоб навчатися за методикою Ченя, потрібно використовувати його методичну літературу та підручники, які він склав для школярів "Англійське дитинство". Його книги складаються з різноманітних віршиків, історій про дітей, які супроводжуються ілюстраціями. У методичних рекомендаціях до підручників прописано, що вчитель, коли читає дітям віршики або історії, повинен сказати школярам, щоб вони все, що почують, показували. Нові слова, які з'являються у віршиках, учитель записує на дошці. Учні читають ці слова вголос за учителем. Значення нових слів учитель пояснює китайською мовою усно. Потім учитель знову читає віршик англійською мовою і перекладає речення за реченням китайською. Разом з цим учитель робить жести та рухи, які імітують слова. Чень вважає, що все це допомагає учням краще запам'ятовувати. Після цього учитель просить дітей самих прочитати вірш або текст та намагатися переказати його,

використовуючи нові слова та жести. На це учитель відводить хвилин 20. Учні самостійно працюють, читаючи текст як можна більше разів. Після цього учитель просить учнів розповісти те, що вони встигли вивчити. І останнім завданням є те, що учні напам'ять записують вірш або текст у зошит [240].

Цей метод навчання у Китаї користується попитом і його вважають дуже ефективним. Такий вид завдань учні потім самостійно роблять удома.

Чень вважає, що цей метод навчання можна використовувати не лише у початковій школі, а й у середній та старшій. Потрібно лише використовувати тексти та вірші складнішого рівня. У своїй школі Чень також використовує різні підручники для навчання, великим попитом користуються підручники, привезені з-за кордону. Після навчання у школі Ченя або після використання його методу навчання у будь-якій іншій школі, учні прочитують більше 100 книг англійською мовою знають велику кількість нових слів. Школярі можуть навіть читати Гаррі Потера англійською мовою і все розуміти [240].

Учні та учителі, які користуються цим методом навчання, можуть похвалитися гарними навичками та вміннями читати та говорити. Школярі також гарно пишуть, але є і недолік цього методу навчання — учні не вивчають граматику та граматичні структури. Але переваг у цього методу навчання більше ніж недоліків, а головне -учні швидко розвивають навички комунікативного спілкування. У Китаї це є головним завданням при навчанні англійської мови.

Наступним не менш цікавим методом навчання англійської мови є метод “Сендвіч-історії” [251]. Цей метод навчання використовується у двомовному навчанні. Мета цього методу навчання полягає у тому, що учні розповідають тексти або історії з використанням ключового лексичного матеріалу. У Китаї засновником цього методу був професор Дзі Ю Хуа [240; 251]. Незважаючи на те, що цей метод навчання вже був відомий на заході і вже використовувався у навчанні, професор Дзі Ю Хуа створив свою версію цього методу навчання. Завдяки цьому методу школярі швидко навчаються читати та розмовляти. Професор впевнений, що цей метод навчання ефективний там, де щоденною мовою навчання є інша мова і діти її розуміють гарно. Метод “Сендвіч-історії”

цікаво використовувати у початковій школі. Діти не лише легко навчаються, але їм цікаво і вони перестають соромитись. При використанні цього методу навчання англійські слова та фрази з'являються у китайському реченні: перше слово китайське, наступне англійське, потім знову китайське. Ось чому цей метод має назву сендвіч-історії. Кожного разу, коли у реченні з'являється нове англійське слово або фраза, учні повинні надати переклад та пояснення цього слова китайською мовою [251].

Так, на початку нової історії, учні вивчають лише 2 % англійських слів, з кожним заняттям відсоток нових англійських слів зростає. Коли нові англійські слова доходять до 90 %, можна бути впевненим, що мета цього методу досягнена.

На початковому рівні навчання, а саме з першого класу або з третього класу, учні вивчають лише 25 історій; з третього класу школярі вивчають 20 історій і таку ж кількість нових історій вивчають учні середньої та старшої школи. Слід пам'ятати, що з кожним новим тестом слова та фрази стають складнішими. Після того, як у китайському тексті усі слова та фрази змінені на англійські, учні розповідають ці тексти напам'ять. У початковій школі, після того, як учні вивчили весь текст, вони ставлять вистави [251].

Цим методом навчання користуються у школах на півдні Китаю, також його використовують у школах Пекіну та Шанхаю. У більшості випадків цей метод використовують у початковій та середній школі [240].

Слід зазначити, що не один з цих методів не є ефективним. Для китайської аудиторії дуже складно знайти ефективний метод викладання англійської мови. Взаємодія між учнем та учителем на уроці має особливий характер, що зумовлюється методикою його викладання.

На сучасному етапі навчання англійській мові молодших школярів у Китаї виділяють ще один метод навчання — ігровий. Основна функція цього методу навчання полягає у поєднанні розвитку, навчання та виховання школяра. Цей метод навчання є дуже поширеним методом, який використовують у початковій школі. Якщо вчитель вирішив на своїх уроках використовувати ігровий метод навчання, то він повинен бути впевненим, що ті ігри, які він вирішив

використовувати в аудиторії є правильно сплановані та відносяться до теми уроку. Залежно від групи ігор учитель організовує проведення ігрової діяльності. Гра поділяється на три групи: комунікативні ігри, умовно-комунікативні та мовчазні ігри. Гра повинна допомагати вчителю у вирішенні поставлених задач та цілей. Важливість вирішення цих задач на уроці англійської мови вчителем забезпечують їх успішне засвоєння. При використанні ігрового методу навчання діти повинні у вільній, непримусовій формі вивчити нові слова, фрази, правила вимови звуків, навчитися читати та писати, не соромитися відповідати вчителю та робити помилки. При використанні ігрового методу навчання інтерес до вивчення англійської мови зростає удвічі. Діти краще розуміють учителя та вчителю легше донести новий матеріал своїм учням. Для того, щоб урок-гра був проведений успішно, слід чітко виконувати правила: будь -яка гра має правила. Якщо проводити гру на уроці лише для того, щоб минув час, то така гра не принесе гарний результат, вона не буде ефективною. У кожній гри є мета. На початку уроку учитель ставить перед школярами мету, яку вони мусять досягти до кінця уроку. Наприкінці гри за результатами правильних відповідей або більшої кількості балів учитель оголошує переможця. Слід пам'ятати, що кожна гра має початок та кінець. Вона повинна бути цікавою та простою. Багато переваг має використання ігрової форми діяльності на уроці. Одною з таких переваг є те, що уроки перетворюються на цікаве заняття. Сором'язливі учні розкривають свої слабкі сторони. Гра допомагає об'єднати усіх учнів разом. Вони працюють разом з учителем: спілкуються, виконують завдання. Учні виконують усі види діяльності, а саме: удосконалюють набуті навички говоріння, читання, письма та аудіювання. Найголовніше те, що учні використовують комунікативну форму роботи, спілкуються лише англійською мовою.

Останні роки в початковій школі Китаю використовують виключно цей метод навчання. Використання рольової гри на уроці англійської мови дозволяє учням та вчителю спілкуватися вільно. Учитель створює багато нових ситуацій для спілкування учнів. Для того, щоб успішно використовувати всі методи

навчання на уроках англійської мови, потрібно підібрати оптимальну форму роботи на уроках.

Емоційно-смісловий метод. Цей метод навчання користується попитом серед школярів. Емоційно-смісловий метод направлений спеціально на специфіку сприйняття школярів. Засновником цього методу є Шахтер. Мета цього методу полягає у заучуванні лексичних одиниць та правил, після цього мова підлягає корекції з боку вчителя. Таким чином, школярі не бояться робити помилки. Страх перед помилками зводиться до нуля. Але це стосується лише школярів початкової школи, коли діти тільки розпочинають вивчати англійську мову. Вивчення правил розпочинається з другого етапу, коли учні оволоділи елементарними навичками говоріння. Вивчення правил не повинно бути основою навчання. Людина повинна вміти будувати речення правильно, тому що вона повинна відчувати, що це є правильно, а не кожного разу згадувати правила. Основою цієї методики є ігрова діяльність. Перед школярами ставиться практичне завдання, яке вони повинні виконати за допомогою англійської мови [240].

Метод case-study. Цей метод навчання уперше був використаний у 1870 році у Гарвардському університеті. Метод кейс-стаді є одним з найефективніших методів навчання англійській мові в Америці, Європі та Азії [172, с. 107-121]. Використання цього методу навчання розвиває у школярів комунікативні навички, мислити логічно, відстоювати свою точку зору, слухати свого партнера та вміти вести дискусію. Цей метод навчання використовується у початковій школі, але не в перших класах, а у 4-6 класах, коли діти вже вміють чітко будувати речення. Метод кейс-стаді використовують у приватних школах та у міжнародних школах [172, с. 107-121].

Не всі методи навчання англійській мові можуть підходити китайській аудиторії. Слід підібрати оптимальні методи навчання та етапи навчання, щоб створити свою єдину систему навчання англійській мові в початковій школі Китаю. Система навчання динамічна та змінюється з накопиченням досвіду та спостережень особистості [164]. Система навчання складається з декількох динамічних особливостей, які можуть розширюватися у зв'язку з поглибленим

вивченням англійської мови. Спираючись на ці особливості, учитель самостійно обирає різноманітну навчальну діяльність. Учителю слід враховувати особистість кожного учня, а також брати до уваги навколишню атмосферу, щоб отримати позитивний ефект. Дослідники (Ентоні, Браун), які розробляли принципи навчання іноземним мовам у Китаї, вважають їх доцільними для китайської аудиторії. Учителі можуть не спиратися на ці особливості навчання постійно, але повинні враховувати їх у навчальному процесі, щоб сформувати зв'язок між учнем та вчителем для досягнення позитивного ефекту.

Всі ці методи мають спільну мету навчання - навчити учнів спілкуватися англійською мовою, а також брати участь у становленні та розвитку особистості учнів.

Головним принципом усіх цих методів є принцип активної комунікації, за основу в якій беруться ситуації різного характеру (від соціально-побутових до проблемних). Ситуації ці реалізуються через роботу в групах (колективна робота), але при цьому всі ці принципи є одночасно особистісно-орієнтованими і найефективніше реалізуються в позитивній психологічній атмосфері, коли всі відчують себе комфортно і знаходяться в атмосфері взаєморозуміння і активної взаємодії, діляться не тільки інформацією, а й емоціями. Ще одним значним моментом описаних методів є створення додаткової мотивації, що забезпечує підвищену зацікавленість учнів в процесі навчання. Це відображається у китайських науковців. У їхніх методах просліджується головна риса — зацікавити учня. Також слід згадати те, що в сучасних методах велику роль грає самостійна пізнавальна діяльність учнів, вони повинні проявляти більше самостійності, бо це сприяє запам'ятовуванню. Основна ідея цих методів однакова: кращий спосіб навчання - це спілкування.

На сьогоднішній момент не існує універсального методу, так як ефективність того чи іншого методу залежить від багатьох факторів. На сучасному етапі розвитку методики відбувається інтеграція методів. Можна сказати, що почалося утворення комплексного методу, який вбирає в себе кращі елементи різних методів. Більшість сучасних методів є комунікативно-

орієнтованими. Одна з основних їх ознак - творчість учнів. Саме творчі завдання, як видно з цієї роботи, є сьогодні ознакою сучасності. Вони дозволяють по-новому побудувати роботу не тільки над усним висловлюванням, але і при інших видах діяльності. Необхідно відзначити, що при виборі методів навчання потрібно враховувати не тільки власні уподобання, а, перш за все, слід орієнтуватися на вік, здібності, інтереси та психологічні особливості учнів. Орієнтуючись на них, з можна вибрати найбільш прийнятний і результативний метод.

Який би метод навчання не обирав учитель для роботи на уроці, слід пам'ятати, що навчання англійській мові повинно бути спрямовано на досягнення інтересу школярів. Учитель повинен зацікавити дітей цікавими завданнями. У початковій школі на уроках англійської мови слід використовувати рухливі ігри, дивитися прості англійські мультфільми, слухати пісні, вчити скороговки та багато віршів. На уроках потрібно навчатися та постійно практикувати: розмовляти англійською. Розвитку усного мовлення учитель повинен приділяти 10-15 хвилин кожного дня. Щоденне повторення одноманітних фраз, висловів приводить до автоматичного запам'ятовування. Таким чином, школярі не соромляться ставити запитання, давати відповіді або висловлювати свою точку зору. Після того, як учні опанували прості лексичні одиниці і перейшли вже до більш свідомого навчання, можна спробувати переглядати фільми, адаптовані до рівня навчання школярів, слухати радіо та читати казки. Учитель повинен різними способами утримувати бажання та інтерес учнів до навчання. Не слід зупинятися на якомусь одному методі навчання. Потрібно експериментувати, шукати нові шляхи та поєднувати усі найкращі методи в один.

3.4. Підготовка вчителів англійської мови у сучасному Китаї

Китай — це країна, яка має найдавнішу цивілізацію. У цій країні система навчання та культура дуже розвинені, незважаючи на це, система навчання змінювалася багато разів. Кожна епоха залишала у китайській культурі щось цінне та важливе. Незмінним у Китаї залишається протягом багатьох років любов до навчання та повага до вчителя. Уряд Китаю вважає розвиток педагогічної освіти світлим майбутнім країни, який призведе до нового рівня розвитку в усіх галузях, тому у Китаї проводиться багато реформ з модернізації освіти. Для того, щоб відповідати вимогам сучасності, потрібно надавати якісну, професійну підготовку майбутнім учителям як початкової школи, так і учителям середньої та старшої школи.

Період з 1956 року до кінця 70-х років XX століття був для Китаю часом «зачинених дверей». З 1978 року починається будова «соціалізма з китайською специфікою». Китайські учителі та викладачі почали пов'язувати систему освіти з політикою, педагогікою та культурою. Новий уряд прагнув створювати умови для підготовки кадрів світового рівня [2].

Можна сказати, що дуже багато змін відбулося в галузі навчання учителів англійської мови у Китаї. Навчання учителів англійської мови є дуже суперечливим явищем, оскільки свій відбиток залишили марксизм, конфуціанство, російська лінгвістика та західні методи викладання. Навчання учителів почало користуватися попитом та вимагати більш сучасний підхід після того, як у Китаї почали з'являтися іноземні учні, зріс економічний попит на західну продукцію, з'явилися технологічні досягнення.

У 60-ті роки Китай почав стрімко вивчати педагогічний досвід СРСР, який мав великий вплив на всю систему освіти. Усі вищі навчальні заклади почали поділятися на університети та на інститути. Після заснування великої кількості нових навчальних закладів перед урядом постало ще одне питання — нестача педагогічних кадрів. У Китаї почали з'являтися педагогічні інститути. Педагогічні інститути з'явилися у кожній провінції, але якість навчання у них не відповідала

вимогам уряду. Таким чином у 1977 році була проведена реформа стосовно вищої освіти, де вказувалось, що навчання повинно тривати не менше 4 – 5 років. Незважаючи на принципи демократизації освіти, почали стрімко розповсюджуватися “ключові” навчальні заклади. Усі ВНЗ поділяються на п’ять категорій: університети загального профілю з естетичним та гуманітарним відділенням, технологічні університети та інститути, педагогічні університети та коледжі, спеціальні коледжі та галузеві інститути [109; 110]. У ВНЗ почали з’являтися навчальні програми та навчальні плани, створюються факультативи, очні та заочні форми навчання.

У статті 23 Конституції КНР, прийнятої 1982 року, говориться про те, що «держава готує різних спеціалістів, які служать справі соціалізму, розширює ряди інтелігенції, створює умови для повного проявлення її ролі у справах соціалістичної модернізації» [Конституція КНР 1982 р., ст..23]. Також у цій статті мова йдеться про те, що усі люди мають право на одержання освіти [Конституція КНР, 1982 р., ст..46].

У Китаї існувала триступенева система педагогічної освіти до середини 80-х років. Учителів початкових класів готували у педагогічних школах. У педагогічних коледжах готували учителів для середніх шкіл. Учителі, які будуть викладати у середніх школах також можуть навчатися в училищах. Учителі, які будуть викладати у старшій школі, навчаються в університетах. У новій системі не існує педагогічних шкіл для підготовки викладацьких кадрів. Ці педагогічні школи тепер стали вищими навчальними закладами (ВНЗ).

Уряд КНР прикладає багато зусиль до збільшення добробуту та соціального положення майбутніх педагогів. Професія вчителя у Китаї дуже цінується, підтвердженням цьому є факт, що з 1985 року День вчителя у Китаї святкується щорічно та став першим професійним святом у країні [110]. Таким чином ,китайський уряд підвищує престиж учителя, який у Китаї має статус держслужбовця, а професія учителя є найбільш шанобливою. Учителю надаються соціальні пільги, які створюють гідні умови для реалізації педагогічної практики, рівень заробітної плати на високому рівні [110]

За останні 30 років у Китаї повністю змінилася система освіти — система навчання стала однією з найсучасніших у всьому світі. З реформуванням освіти у Китаї постає питання про професійну підготовку майбутніх учителів не лише з основних предметів, а й з іноземної мови також. Для китайців постать учителя завжди була і залишається найголовнішим фактором успішного навчання. Для отримання міцних знань потрібно мати кваліфікованого педагога. Гарних педагогів, які добре знають свою справу, у Китаї достатньо, але учителів з іноземної мови бракує [83, С. 117-120.].

Після 1990 років триступенева система по підготовці учителів перетворилася на двоступеневу систему – вища педагогічна освіта спеціального курсу й основного курсу. Головною метою у підготовці учителів є підвищення якості навчання. Учителі підвищували свою кваліфікацію за наступною схемою: підготовка майбутніх учителів, які тільки-но закінчили навчання, підготовка учителів, які проходять службу та подальше навчання упродовж навчального року. Таким чином, у Китаї був реалізований принцип неперервної освіти [131, с.24-29].

1993 року вийшов Закон “Про вчителів”, у якому описуються основні права й обов’язки вчителів, правила атестації, про розподіл навантаження тощо. До цього закону вийшли додаткові документи “Положення про атестацію вчителів”, “Положення про педагогічну освіту”, “Постанова про професійне посвідчення вчителя” тощо [83].

У 1993 році у КНР вийшов “Закон про викладачів Китайської Народної Республіки,” у якому мова йдеться про положення прав та обов’язків викладача, про ценз та прийом на роботу викладача, про виховання та підготовку викладача, про юридичну відповідальність, яку повинен нести викладач [109; 110]. Відповідно з “Положенням про ценз викладачів”, який має 7 категорій, викладачі мають різні рівні підготовки викладачів різних цензів: вихователі у дитячих садках повинні закінчити педагогічне училище, щоб мати змогу працювати з дітками; вчителі початкової школи повинні закінчити середнє педагогічне училище та вище; учителі неповної середньої школи повинні

закінчити вище спеціальне педагогічне училище або інший профільний університет; учителі середньої школи вищої категорії — вищий педагогічний інститут за профілем. У початковій школі учителі мають різні посади: учитель вищої категорії, учитель першої категорії, учитель другої категорії та учитель третьої категорії [109; 110].

У період з 1980 по 1995 рік випускників вищих навчальних закладів і педагогічних шкіл та коледжів було більше 5,6 млн. випускників [189]. При обговоренні кваліфікації вчителів у китайському контексті необхідно мати на увазі два важливих питання. По-перше, стандарти, що стосуються мінімальної академічної кваліфікації були мотивовані не стільки потребами викладання на різних рівнях, скільки реальною спроможністю китайських інститутів педагогічної освіти випускати вчителів з вищою кваліфікацією. Здається, не існує ніяких причин встановити додаткову ступінь з коледжу для викладачів, а не ступінь бакалавра або магістра, як мінімальну академічну кваліфікацію, необхідну для викладання у початковій школі. Те, що такий стандарт встановлено пояснюється нездатністю вищих навчальних закладів забезпечити молодшу загальноосвітню школу достатньою кількістю викладачів, які мають вищу академічну кваліфікацію. По-друге, академічні кваліфікації не можна ототожнювати з професійною компетентністю, хоча нинішній китайський дискурс на професійну кваліфікацію вчителів має тенденцію ігнорувати цю відмінність. Учитель з обмеженими необхідними повноваженнями не може бути професійним учителем [189].

Так, 1 січня 1999 року вступив в силу Закон КНР “Про вищу освіту”, який був прийнятий на 4 засіданні Постійного комітету 9 Всекитайського з’їзду народних представників, який відбувся 29 серпня 1998 року і визначив стратегію подальшого розвитку педагогічної освіти. Після виходу цього закону у Китаї було прийнято ряд документів (законів, проектів, програм, ценз), у яких мова йдеться про підвищення якості освіти майбутніх учителів, про потребу вивчати предмети поглиблено, використовувати наукові та історичні матеріали [83, с. 117-120].

Закон КНР “Про вищу освіту” (1 січня 1999 р.) включає в себе II розділи. Розділ I містить 14 статей, у яких описуються загальні положення вищої освіти, розділ II містить 23 статті про основні принципи вищої освіти (форми навчання, ступені навчання, строки засвоєння навчальних програм, про ВНЗ).

13 вересня 1999 року був оприлюднений і одразу вступив в силу “Проект продовження освіти учителів початкових та середніх шкіл” [110]. Згідно цього проекту учителі мають змогу здійснювати неперервну освіту на курсах підвищення кваліфікації та поліпшувати свої професійні якості. Стаття 4 говорить про те, що учителі початкової та середньої школи мають право та обов’язки брати участь у продовженні навчання [110]. У розділі I цього проекту, у статті 7 також говориться про те, що кожні 5 років учителі повинні проходити курси підвищення кваліфікації. У розділі II, статті 16 мова йдеться про те, що вчителі отримують доплати до заробітної плати та допомогу у грошовому еквіваленті від адміністративних департаментів освіти та школи для оплати навчання та проїзду у співвідношенні з затвердженими державою правилами [110]. Все це створено для того, щоб професія вчителя не лише користувалась попитом, а й була престижною та захищалася законами. Після прийняття двох вищезазначених законів, уряд Китаю не зупинився і вже у 1999 році була прийнята “Пропозиція щодо посилення розвитку системи підготовки викладацьких кадрів вузів на новому етапі”. Через два роки у 2001 році вийшло одразу три документи щодо модернізації педагогічної освіти: “Пропозиції щодо питань первинного визнання вчительського цензу”, “Устав управління отримання посвідчення вчительського цензу”, “Десятий п’ятирічний план будівництва кадрової системи вчителів початкової та середньої школи”. У 2004 році вийшла нова “Програма дій по розвитку навчання на 2003-2007 роки” [82]. У серпні 2008 року у Китаї почали розробляти “Програми реформи та розвитку навчання у Китаї на короткий та довгостроковий період”. Ця програма розрахована на період до 2020 року. За новою програмою передбачається зниження неграмотності до 3 % і нижче; середній період навчання у населення наблизиться до одинадцяти років замість восьми з половиною років [147].

31 грудня 2000 року Департаментом педагогічного навчання Міносвіти Китаю була відкрита “Електронна мережа учителів Китаю”. Це було зроблено для майбутнього проходження підвищення кваліфікації педагогів у режимі он-лайн. Метою цієї програми є модернізація підготовки майбутніх викладачів; проводити масштабну, високоякісну, всебічну й ефективну підготовку й навчання вчителів початкової та середньої школи з метою значного підвищення їх кваліфікації [109].

Міністерство освіти Китаю задокументувало нагальну потребу у професійному розвитку педагогічної освіти в XXI-му столітті. У дев'ятому п'ятирічному плані розвитку освіти в Китаї та плану розвитку до 2010 року XXI століття говориться, що розклад основних викладачів має бути поліпшений шляхом набору нових вчителів з високими ступенями; підготовку вчителів на різних рівнях і збільшити відсоток випускників навчальних закладів; випускників навчальних закладів, які не навчаються в педагогічних закладах, заохочують викладати в середніх школах і виступати в якості вчителів для спеціалізованих курсів професійно-технічних навчальних закладів; система сертифікації вчителів буде ретельно впроваджена для вдосконалення механізму оцінювання, зайнятості та заохочення вчителів для оптимізації структури когорти. Протягом останнього десятиліття, особливо в економічно розвинених містах, спостерігається помітне збільшення кількості вчителів початкових і середніх шкіл, які отримали вищу освіту в коледжах або університетах і все більше вчителів без відриву від навчання проходили підвищення кваліфікації на курсах підвищення кваліфікації, а деякі навіть отримали освіту в закордонних університетах.

Прем'єр держради КНР Вень Цзябао вирішив зустрітися з населенням стосовно розробки нової програми та з'ясувати, чи підтримують вони його наміри ввести зміни, чи хочуть вони самі запропонувати щось цікаве. Тому у період з 11 січня по 6 лютого 2010 року прем'єр держради Вень Цзябао організував та провів п'ять зустрічей з представниками сфери навчання для розгляду їх точки зору стосовно нового проекту. Перша зустріч відбулася 11 січня 2010 року та була присвячена вищій освіті; друга зустріч пройшла 15 січня 2010 року та була присвячена професійній освіті; третя зустріч і четверта зустріч проходили 4 та 5

лютого і були присвячені базовому навчанню; п'ята зустріч пройшла 6 лютого, на якій звичайний народ мав змогу висловитися стосовно проблемам, з якими їх діти стикаються у навчанні. На шостій зустрічі були присутні не лише мешканці Пекіну, але й аспіранти, студенти та робочі мігранти [30; 82].

Уряд Китаю не зупинився на реформуванні системи педагогічної освіти і було продемонстроване нове рішення ЦК КПК і Держради КНР “Про поглиблення реформ системи навчання та всебічним забезпеченням якісного навчання”. Підготовка майбутніх учителів повинна здійснюватися в умовах експериментальних педагогічних коледжах на базі загальних університетів. Мається на увазі те, що система підготовки викладачів у Китаї переходить від традиційної моделі закритої спрямованості до моделі відкритої спрямованості (отримання кваліфікації учителя як би мовити “надбудова” над університетським навчанням Чжу Сюньдун). Але така сучасна модернізована система відкритої спрямованості можлива лише у великих містах та розвинених провінціях, де більшість людей отримують вищу освіту у вищих навчальних закладах та прагнуть працювати вчителями. У селищах та маленьких містах краще використовувати закриту спрямованість підготовки майбутніх учителів у педагогічних школах, коледжах та педагогічних інститутах [82].

Сучасна система освіти вимагає професійну підготовку від учителів англійської мови. Під професійною підготовкою мається на увазі всебічна розвиненість майбутніх педагогів початкової школи не лише у досконалому володінні англійською мовою, а й в естетичному, інтелектуальному та моральному відношенні; формування прагнення удосконалюватися протягом життя. При цьому завданнями професійної підготовки майбутнього вчителя виділяють такі:

- створення міцного фундаменту професійної компетентності;
- всебічний розвиток майбутнього педагога початкової школи;
- формування прагнення до професійного самовдосконалення та саморозвитку протягом життя;
- виховання схильності до досліджуваної діяльності в галузі освіти [82].

Викладачі англійської мови повинні володіти англійською мовою, а саме: мати чітку і точну вимову. По-друге, вчителі англійської мови повинні мати знання процесів вивчення другої мови та володіти методикою викладання. Викладачі англійської мови повинні мати досвід роботи з маленькими дітьми або пройти навчання для викладання англійської мови для маленьких дітей. Вони повинні знати, як заохочувати дітей, як правильно їх хвалити, що потрібно робити, щоб мотивувати їх. Викладачі англійської мови повинні розуміти психологію дітей, їх потреби та інтереси. Ці кваліфікації необхідні як для китайських викладачів англійської мови, так і для іноземних викладачів англійської мови, які приїжджають до Китаю.

Коли вчитель англійської мови в початковій школі є носієм мови, діти можуть мати хороші шанси отримати дуже хороший акцент. Однак, якщо викладач англійської мови в початковій школі говорить погано, діти можуть мати неправильну вимову. Після того, як діти отримають неправильну вимову і будуть її використовувати, то у майбутньому буде дуже складно їх переучити. Потрібно буде більше часу, щоб виправити ці помилки, ніж навчити з самого початку. Тому потрібна точна вимова викладачів англійської мови.

З появою введення вивчення англійської мови у початковій школі була значна нестача вчителів англійської мови. Стрімко почали розвиватися середні педагогічні училища, метою яких було підготувати педагогічних працівників. Однак, підготовка у цих училищах була дуже низькою і не задовольняла уряд Китаю. Міністерство освіти Китаю висунуло положення, що ті, хто хоче працювати у початковій школі, повинні мати диплом про неповну вищу освіту або диплом бакалавра.

Підготовка вчителів у Китаї не лише з іноземної мови проходить у педагогічних школах, педагогічних коледжах, педагогічних середніх училищах, педагогічних університетах та на курсах підвищення кваліфікації. Педагогічні училища підготували тисячі учителів початкової школи з різних спеціальностей. Навчання у педагогічних ВНЗ у Китаї поділяється на очне та заочне навчання. Але навчатися у вищих навчальних закладах замало, учителі повинні майже

кожного року проходити курси, які підтверджують рівень володіння англійської мови, тому у 1999 році був реалізований “Проект продовження навчання учителів початкової та середньої школи”. Все це зумовлено тим, щоб створити систему довічної освіти, надавати достатню підтримку кадрам та вносити внесок знанням для державної системи оновлення знань та модернізації освіти [109]. Уряд вкладає все більше коштів на реалізацію освіти. З кожним роком фінансування освіти вимагає все більше затрат, а саме у 1979 році бюджет складав 7700 млн. юанів, у 1980 році витрати становили 9400 юанів, у 1985 році — 18336 млн. юанів, у 2006 році було витрачено 9815 млрд. юанів [13, 271 с.].

Підготовка вчителів у Китаї залежить від того, де вони збираються викладати. Учителям, які збираються викладати англійську мову в дитячих садочках та в початковій школі, достатньо закінчити педагогічний коледж або курси підвищення кваліфікації з англійської мови заочної форми. З предметами, які вивчають майбутні учителі англійської мови у педагогічних коледжах можна ознайомитися у додатках 2. Там наведений повний курс предметів з погодинним викладанням на тиждень [229].

Підготовка майбутніх учителів здійснюється у педагогічних школах, які продовжують існувати на території Китаю. У цих школах готують вихователів для дитячих садочків та вчителів початкової школи. Але як було зазначено вище, у великих містах почали скорочувати традиційну модель навчання, залишаючи педагогічні школи лише у селах та невеликих провінційних містечках [229].

Більшість учителів у Китаї здобувають освіту у навчальних закладах загальної середньої педагогічної освіти. У цих училищах мають право навчатися учні, які є випускниками першої ступені середньої школи. Строк навчання складає 4 роки.

У Китаї під керівництвом міністерства освіти налічується 6 педагогічних університетів: Пекінський педагогічний університет, Східний китайський педагогічний університет, Північно-східний китайський педагогічний університет, Центральний китайський педагогічний університет, Південно-східний педагогічний університет та педагогічний університет у Шансі. Загалом,

у Китаї існує більше 30 педагогічних університетів, які знаходяться під керівництвом місцевої адміністрації у кожній провінції. Ці педагогічні університети відіграють велику роль у підготовці учителів у кожній окремій провінції. Таким чином, у КНР відсутні загальнодержавні стандарти вищої педагогічної освіти. Звідси кожен ВНЗ може самостійно встановлювати та складати навчальні плани. Через це виникає багато труднощів. Однією з головних проблем є те, що зміст навчання не відповідає вимогам сучасності, ще однією проблемою є те, що викладачі не використовують сучасні методи викладання, а лише спираються на традиційні наукові теорії. Дуже мало уваги приділяється вивченню таких наук, як психологія, педагогіка та методика. Багато уваги приділяють теоретичному навчанню і майже немає необхідних для педагогічних вузів практичних дисциплін. У навчальному плані дуже багато приділяють уваги вивченню таких дисциплін, як політика, ідеологія, фізкультура, інформатика та іноземні мови (21% у навчальному плані); на вивчення китайської мови, літератури, математики та фізики відводять 70%, 9% відводять на вивчення педагогіки, психології та методики викладання англійської мови, чи будь-якої іншої спеціальності [82 с.103]. Провчившись за цими навчальними планами та урахувавши усі недоліки, уряд вирішив у 2000 році видати нові навчальні плани для педагогічних університетів у всіх провінціях.

У педагогічних коледжах для вчителів англійської мови проводиться навчання, яке триває 3-4 роки. Отже, існують деякі відмінності між окремими коледжами. Незважаючи на ці відмінності, всі навчальні плани складаються з трьох категорій курсів: загальні курси, навчальні курси та спеціалізовані курси. Загальні курси є обов'язковими у вищих навчальних закладах по всій країні і тісно дотримуються керівних принципів, розроблених на національному рівні. Майбутні вчителі вивчають такі дисципліни: Марксистська філософія, теорія навчання Ден Сяопіна, китайська мова та література, вища математика, сучасна наука, комп'ютерна теорія, фізична культура та інші предмети (додаток Г). Учителі вивчають і профільні дисципліни: інтегрована англійська мова, курс аудіювання, курс говоріння, читання та письма, практика перекладу та курс з

фонетики, практика усного мовлення та розповідь текстів, теорія та практика дослідження, друга іноземна мова. Студенти самі обирають, яку іноземну мову вивчати (корейська, японська, французька або російська мови). Також навчання включає в себе методику викладання англійської мови у початковій школі. На факультеті “Англійська мова” існують курси за вибором, а саме: слухання англійського радіо, ділова англійська мова, англійська стенографія, англійська мова в міжнародній торгівлі, основи англо-американської культури, країнознавство, англо-американська література, англо-американська культура, туристичні ресурси, англійська мова в рекламі тощо. Обов'язкові курси складають основу навчальної програми і беруть левову частку загального часу навчання. Переважна мета цих курсів - поліпшити знання англійської мови вчителям перед початком навчання і розвивати їхню компетентність у використанні мови. Викладання інтегрованої англійської мови зосереджується на окремих текстах, які використовуються для передачі знань із фонетики, граматики, лексики, дискурсу, з одного боку, та інтегрування навчання з аудіювання, говоріння, читання та письма з іншого. Чотири мовні навички більш інтенсивно розвиваються в індивідуальних курсах аудіювання, говоріння, читання та письма. Курс фонетики спрямований на надання студентам необхідних знань англійської звукової системи. Курс граматики відповідає за допомогу студентам у розробці систематичного та всебічного знання структури англійської мови. Курс британської та американської англійської мови забезпечує культурне знайомство з британським та американським суспільством, включаючи політику, історію та географію [189]. Протягом навчання в педагогічних університетах, китайська мова вивчається тільки в перший рік і становить близько 100 годин навчання. Фізичне виховання проводиться протягом перших двох років і становить дві години на тиждень. Навчальні курси включають в себе навчальні та психологічні предмети по дві години на тиждень протягом одного семестру. Офіційно затверджені підручники для загальноосвітніх та навчальних курсів, але вибір підручників, по яким навчатися, можуть обирати в окремих коледжах. Як і загальні та освітні курси, існують уніфіковані навчальні програми та підручники

для спеціалізованих курсів у педагогічних університетах та коледжах для вчителів. Знову ж таки, окремі установи мають значну свободу для вибору навчальних планів і вибору підручників, які затверджені для використання.

Починаючи з другого курсу, студенти складають кваліфікаційні тести на знання англійської мови CET (College English Test) для будь-якої спеціальності, а також TEM (Test English Major) – для майбутніх викладачів англійської мови [147]. Педагогічна практика складає лише 6 тижнів. Після проходження педагогічної практики студенти 4 курсу пишуть дипломну роботу. На написання дипломної роботи відводиться 10 тижнів. Після закінчення педагогічного коледжу продовжити навчання можна у педагогічному університеті [147].

Навчання у педагогічному університеті триває 4 роки. Переважну кількість годин відводять на лекції. Семінарські заняття складають лише 5 % від загальної кількості навчального часу.

Навчання на курсах підвищення кваліфікації може буди з відривом від виробництва та без відриву від виробництва. Ті вчителі, які вже закінчили навчання і працюють у школі, 2 рази на рік проходять сертифікацію. Сертифікація полягає у складанні іспиту на знання англійської мови. Для подальшого викладання англійської мови учитель повинен мати складений успішно тест РЕТ та мати високі знання з усної англійської мови. Учителі, які не склали іспити, не мають можливість продовжувати викладання у навчальних закладах [229].

У 2001 році був виданий документ державної ради “Реформування та розвиток базової освіти”, у якому мова йдеться про необхідність удосконалювати систему підготовки вчителів та удосконалювати реформу кадрової системи. Для отримання високої якості знань з англійської мови потрібно формувати висококваліфікований склад викладачів. 16 вересня 2002 року у провінції Джедзіань було видано наказ про те, що всі вчителі, які викладають англійську мову у початковій школі, але не закінчили вищий навчальний заклад, повинні пройти однорічні курси підвищення кваліфікації у педагогічному коледжі провінції Джедзіань. Ці курси розраховані для вчителів англійської мови. Протягом року вчителі вивчають такі дисципліни: інтегрований курс англійської

мови, курс з аудіювання, курс з розвитку мовлення, курс з граматики та фонетики англійської мови, курс з читання та письма. На навчання інтегрованого курсу з англійської мови відводять 18 годин на тиждень, по 9 годин на семестр. На аудіювання відводять 8 годин, по 4 години на тиждень. На вивчення граматики відводять лише 3 години у першому семестрі на тиждень. Курс вивчення фонетики складає 2 години на тиждень у першому семестрі та на вивчення читання та письма відводять 2 години на тиждень у другому семестрі. Рік навчання на цих курсах поділяється на два семестри. Також для вчителів проводять інструктаж, як викладати англійську мову як іноземну для школярів початкової школи. У першому семестрі на навчання відводиться 18 тижнів і у другому семестрі на навчання відводиться 18 тижнів [229]. Деякі коледжі можуть запропонувати факультативні заняття, якщо вони мають необхідні ресурси. Проте національна програма рекомендує вибирати лише обмежену кількість годин. Найпопулярнішими факультативами є англійська та американська література, вступ до англійської лінгвістики та викладання англійської мови. Інші факультативи пропонуються тільки в обмеженій кількості викладачів [189].

Предмети	Семестр 1 18 годин на тиждень	Семестр 2 18 годин на тиждень	Загальна кількість годин
Інтегрована англійська мова	9	9	324
Практика аудіювання	4	4	144
Практика усної мови	2	2	72
Практика граматики	3		54
Практика	2		36

фонетики			
Практика читання та письма		2	36
Методологія	2	3	90
Загальна кіл-ть годин	22	20	756
Інші предмети	3	3	108

Учителі, які до 2005 року не пройшли сертифікацію та не отримали сертифікат про рівень володіння англійською мовою, не допускаються до викладання у початковій та середній школі Китаю.

У Китаї до професії вчителя висувається цілий ряд вимог та обов'язків, які прописані у законі “Про обов'язкову освіту КНР”, розділ 4 п. 28-33: Кожен учитель повинен бути вірним своїй справі, обов'язком суспільства є шанування та повага вчителя, учитель у свою чергу повинен поважати учня, приділяти йому увагу та мотивувати його. Не дозволяється учителю принижувати учня та використовувати будь-які фізичні покарання. У вчителя повинна бути кваліфікація, яка визначена державою тощо [54]. Такі ж самі вимоги висуваються перед учителями англійської мови. Незважаючи на те, що на підвищення рівня освіти учителям приділяють багато уваги, їх рівень кваліфікації на дуже низькому рівні. Це є головною проблемою у Китаї. Учителі початкової школи повинні не лише удосконалювати постійно свої знання, навички говоріння, а й за новими рекомендаціями, які вийшли у 2001 році, змінити ціль навчання. Учитель повинен використовувати новітні технології у навчанні, створювати ефективні ресурси у подальшому навчанні, учитель повинен виконувати роль багатофункціонального викладача, учитель повинен використовувати діяльнісний підхід, учителю слід по-новому оцінювати учня, використовуючи не лише звичайну систему оцінювання, а й використовувати тести. Для отримання позитивного ефекту від навчання учитель повинен удосконалювати методи навчання та використовувати різноманітні методики та прийоми. На жаль, ті вчителі, які закінчують курси

підвищення кваліфікації не володіють методикою викладання англійської мови. Методиці викладання у китайських коледжах та технікумах приділяють мало уваги. Це пов'язано з тим, що на спецкурси відводиться 75% від загальної кількості навчального часу.

Учитель разом з Міністерством освіти КНР приймає рішення у реалізації навчальної програми. Кваліфікований учитель є ключем, який допомагає дітям відкрити новий світ знань, якісно їх засвоїти та використовувати у подальшому житті. Ось чому проблема вчителів є головною не лише в початковій школі, але в середній та старшій школі [229].

З поширенням вивчення англійської мови в початковій школі прийняте рішення збільшити кількість учителів. Уряд не знав, де брати стільки вчителів з англійської мови, тому Міністерство освіти і науки КНР прийняло рішення: вчителі з інших предметів, які хоч трошки володіють англійською мовою, повинні пройти курси підвищення кваліфікації та отримати право на викладання англійської мови. Авжеж, учителі, які перекваліфіковуються з одного предмета на інший, мають право викладати лише у початковій школі.

Як і позаштатне навчання без відриву від роботи, навчання на робочому місці також має багато форм. Найбільш важливими є програми заочної освіти, вечірні курси університетської підготовки, освіта з супутникового телебачення, екзамени з самостійної роботи та професійна діяльність, включаючи колективну підготовку викладання, спостереження за уроками, участь у семінарах. Заради економії часу тут обговорюються лише професійна діяльність. Вчителі середніх шкіл у КНР організовані у викладацькі та дослідницькі групи (jiaoyanzu) відповідно до класів, у яких вони навчають. Викладачі англійської мови не є винятком. Ця система організації розвивалася з системи кафедри, імпортованої з колишнього Радянського Союзу в 1950-х роках. Члени викладацької та дослідницької групи готують свої щотижневі виклади колективно, обговорюють проблеми, що виникають внаслідок навчання та діляться професійним досвідом [189].

Педагогічні університети та педагогічні коледжі повинні розробити програми по підготовці вчителів англійської мови для початкової школи; учителі, які викладають англійську мову у середній та старшій школі, повинні допомогти у розробці навчальної програми для початкової школи. Студенти, які закінчили педагогічний коледж та отримали неповну педагогічну освіту, можуть бути залучені до викладання англійської мови у початковій школі. Вище вказані вимоги ,спрямовані на підвищення кількості вчителів англійської мови, але так швидко уряд не міг задовольнити потреби початкових шкіл. Уряд більше турбувала не кількість учителів, а їх якість підготовки. Поставало питання щодо вчителів, які викладають інші предмети і будуть перекваліфіковані на вчителів англійської мови в початковій школі. Чи зможуть ці вчителі професійно викладати предмет та реалізувати навчальну програму з англійської мови молодшим школярам [229]. Постає інше питання, якщо англійську мову будуть викладати студенти, які щойно закінчили коледж чи студенти, які навчаються у педагогічному університеті, але його не закінчили, як вони професійно будуть використовувати методику викладання іноземної мови в початковій школі, коли у них ще не було практики і вони не закінчили навчання. Незважаючи на те, що в уряді виникали ці питання, ситуація не змінювалася протягом багатьох років. У міністерстві освіти було інше питання — забезпечити вчителями англійської мови усіх дітей в усіх містах та провінціях [229].

Більша кількість учителів, які викладають у початковій школі Китаю, не закінчили вищі навчальні заклади, а 30% учителів мають лише атестати про закінчення старшої школи. Професійність учителів початкової школи не дуже висока не лише в менш економічно розвинених містах та в провінціях, але і в економічно розвинених містах ,таких, як Гуанджоу та Шанхай [235, 54-62]. Незважаючи на те, що англійська мова у Китаї офіційно викладається вже шістнадцять років, проблеми з викладачами залишаються на тому ж рівні. Директорів шкіл цікавить лише правильна вимова викладачів. Такі ж самі вимоги висуваються не лише перед учителями іноземцями, але і перед китайськими

вчителями англійської мови. До вимог ще додаються такі побажання (особливо якщо беруть учителя у приватну або міжнародну школу):

З розвитком економіки Китаю все більше потрібні знання англійської мови. Батьки розуміють, що знання англійської мови допоможуть їх дітям у майбутньому знайти престижну роботу. Таким чином, батьки маленьких китайців не шкодують грошей, наймають приватних викладачів для своєї дитини та збирають гроші, щоб віддати свою дитину у приватну або міжнародну школу, де їх навчатимуть розмовляти англійською мовою. Більш заможні китайці відправляють своїх дітей на навчання за кордон.

Майбутні учителі, які щойно закінчили педагогічний коледж або педагогічний університет повинні йти до школи працювати. Не всіх студентів приймають на роботу до престижних навчальних закладів. Це пов'язано з тим, що рівень володіння англійською мовою дуже низький. Учителі самі бачать проблему у тому, що у них в мові присутній китайський акцент, вони не зовсім правильно будують речення, як граматично так і не правильно структуровані ці речення. Учителі невпевнені у тому, що вони зможуть організувати правильну іншомовну атмосферу у класі. Також учитель не може увесь урок спілкуватися лише англійською, це для нього важке завдання. Таким чином, у приватних школах директива вимушена брати на роботу учителів іноземців, які вільно спілкуються англійською мовою і можуть увесь урок проводити лише англійською мовою.

У ті часи, коли англійська мова лише почала поширюватися у Китаї, іноземні викладачі викладали лише у вищих навчальних закладах та у деяких міжнародних школах Пекіну, Шанхаю та Гуанджоу. Учителями ставали студенти старших курсів або викладачі, які приїздили до Китаю по обміну. Ці обміни були організовані органами навчання. Сьогодні іноземні вчителі та викладачі є невід'ємною частиною у викладанні англійської мови не лише у вищих навчальних закладах, а й у державних та приватних школах. Викладачів іноземців запрошують вести уроки англійської мови у дитячі садочки. Батьки наймають іноземних викладачів для проведення приватних занять [226].

У приватних школах учителями англійської мови стають студенти іноземці, які приїждять до Китаю навчатися та мають змогу підробляти; викладачами також беруть студентів не лише педагогічних вузів, а й тих, хто є носіями англійської мови або вивчав її раніше. Хоча елітні школи відбір учителів проводять дуже ретельно. Обов'язковим критерієм відбору є справжній носій мови. Перевагу віддають учителям, які приїхали зі США, Канади, Англії, Нової Зеландії, Австралії. В елітній школі майбутній учитель обов'язково повинен мати сертифікат, який відповідає компетентності: TESOL, TOFEL, FCI, CELTA. Обов'язково потрібно мати досвід роботи не менше двох років в учительській галузі. Рівень володіння англійською мовою, насамперед, залежить від кваліфікації учителів. Учитель, який не володіє методикою викладання англійської мови, веде до негативного впливу у навчанні школяра. Такий негативний вплив особливо помітний серед школярів початкової школи. Низький рівень психолого-педагогічних та методичних знань учителів зумовлений неправильно побудованою структурою навчальних планів, які у свою чергу призводять до недосконалості професійних умінь учителів англійської мови [148]. Дітям дуже важко буде досягти високого рівня володіння мовою у середній школі. Такі учні потім погано складають іспити.

Інша ситуація складається у приватних та міжнародних школах. На посаду вчителя іноземної мови відбирають дуже жорстко. Якщо у школі буде викладати кваліфікований педагог, який зможе навчити дитину, то рівень школи зростає. У таку школу будуть записуватися школярі, відбір діток до такої школи також на високому рівні. У приватній школі вимоги до вчителя такі: висока кваліфікація вчителя, високий рівень володіння англійською мовою, мати гарно розвинені навички комунікативного спілкування, бути готовим навчатися чомусь новому та мати мотивацію навчати інших.

У великих містах проблема некваліфікованих учителів зустрічається, але їм на зміну приходять учителі іноземці, які навчають маленьких китайців англійській мові, допомагають складати іспити на знання англійської мови. Учні у великих містах та провінціях, які знаходяться неподалеку від Пекіну мають

елементарні знання з англійської мови, можуть висловлюватися, використовуючи елементарні фрази, та будувати речення; читати невеликі тексти та складати діалоги.

Сьогодні у Китаї дуже багато викладачів іноземців, які не лише викладають у школах у великих містах, а й у маленьких провінціях та селах. У сільській школі до вибору викладача відносяться не дуже жорстко. Ті, хто хоч трохи володіє англійською мовою і має європейську зовнішність, приймаються на роботу. Заробітна платня у таких школах не велика. У таких школах не лише бракує кваліфікованих учителів, а й є вчителі, які вивчали англійську мову самотужки. Вони не закінчували ні коледжі, ні педагогічні технікуми. Вони не проходять щорічні курси підвищення кваліфікації учителів та не складають іспити два рази на рік на знання англійської мови. Багато вчителів англійської мови, які перекваліфікувалися з інших предметів. Наприклад, у провінції Сичуань, англійську мову викладають учителі, які раніше вели математику та китайську мову. У провінції Сичуань у шести містах налічують 382 початкові школі. У цих школах викладає 498 учителів англійську мову, серед них 151 учитель, який не закінчував ніякий вищий навчальний заклад та 347 учителів, які перекваліфіковані з інших предметів на викладачів англійської мови [253].

В учителів, які перекваліфікувалися з викладання одного предмет на інший виникає багато проблем. Такі вчителі не дуже гарно розуміють англійську мову, вони стикаються з багатьма труднощами у вимові та у передачі звуків англійської мови своїм учням. Такі вчителі невзможі правильно побудувати питальні речення, вони не знають неправильних дієслів та правил вживання артиклів, правильних закінчень та винятків. Їх учні повторюють помилки своїх учителів. У майбутньому таким учням складно перевчитися і ці проблеми учні мають усе своє життя. У вчителів не вистачає знань з методики викладання англійської мови для початківців. Директива таких шкіл вирішила змінити ситуацію і направила до початкової школи учителів англійської мови, які викладали у середній та старшій школі. Незважаючи на те, що вчителі старшої школи володіють методикою викладання англійської мови, вони не можуть передати знання молодшим

школярам. Учителі не розуміють дитячу фізіологію та психологію, тому їм важко пристосуватися до дитини. Дитина, у свою чергу, стикається з нерозумінням з боку вчителя і губить інтерес до вивчення англійської мови. У таких дітей немає мотивації, а предмет вивчення стає нудним та втомлює дитину. Вона втомлюється від того, що вчитель використовує традиційні методи викладання англійської мови. У багатьох школах у сільській місцевості бракує обладнання, яке допомагає спростити навчання: відсутні мультимедійні класи, лінгафонні кабінети, навчальний матеріал та відеозаписи. Учитель майже не проводить уроки англійської мови. У сільській місцевості на вивчення англійської мови відводиться 2 години на тиждень, але навіть ці 2 години учитель не проводить. Якщо учитель вирішив проводити уроки англійської мови, то весь урок учитель пояснює новий матеріал китайською мовою. Учителю самому дуже важко викладати новий предмет англійською мовою. А для учнів у сільській місцевості це один шанс спілкуватися англійською мовою - розмовляти англійською на уроці.

У Китаї існує така точка зору, що навчання не потребує професійної підготовки. Людина, яка володіє знаннями, одразу стає кваліфікованою. Мається на увазі те, що людина, яка хоч трошки володіє англійською мовою і методикою її викладання, може стати вчителем. Таким чином, у Китаї до навчальної підготовки учителів англійської мови підходять неретельно. Тому у Китаї дуже багато справжніх носіїв англійської мови викладають у школах, а справжніх учителів, які володіють методикою викладання, знають з чого потрібно розпочинати, які прийоми та засоби використовувати, дуже мало. Їх майже не існує. Це призводить до наступних проблем, з якими стикається не лише директива шкіл, а й батьки і самі учні. По-перше, "названі" вчителі - іноземці не дають дітям достатнього рівня володіння англійською мовою. Школярі це починають розуміти тоді, коли у п'ятому класі складають іспити на рівень володіння англійською мовою і їх результати мають низькі показники. По-друге, батьки сплачують "великі" гроші за отримання якісних знань, але потім стикаються з тим, що всі їх сплати за справжніх носіїв англійської мови були даремними, діти не володіють не лише достатніми знаннями, батьки стикаються з тим, що діти взагалі нічого не знають.

По-третє, школи сплачують зарплатню, яку вчителі-іноземці не відпрацьовують [236].

3.5. Перспективи використання китайського досвіду навчання іноземним мовам

Основні державні документи, які визначають трансформацію і розвиток системи освіти і виховання в Україні з урахуванням умов та вимог сьогодення (Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”) та Національна доктрина розвитку освіти в Україні) підкреслюють необхідність широкого використання вітчизняного та зарубіжного досвіду у цій сфері, зокрема досвіду розвитку системи освіти. Прагнення України спілкуватися з іншими народами, йти в ногу з розвитком світової цивілізації дають сучасній системі освіти збагатитися найкращими здобутками світової культури. Різноманітні цінності інших народів, які накопичувалися роками, ніколи не втрачають актуальності, слід лише уміло обрати методи їх застосування на власному прикладі. Особливої уваги заслуговує досвід Китаю, який дотримується чіткої позиції у системі освіти, який лише удосконалює форми і методи навчання та доповнює існуючу позицію початкової освіти, що є особливо актуальним в умовах національно-культурного відродження України. Але ми не можемо взяти та перенести досвід Китаю повністю на українську систему освіти. По-перше, цей досвід відображає специфічні умови Китаю, які є для України не характерними. По-друге, китайська система освіти залишається вірною конфуціанським канонам. З одного боку це показує повагу китайців до Конфуція, що у свою чергу виховує культ поваги дорослих, особливо культ учителя. Слово учителя є закон й інакше бути не може. Ця традиція передається із покоління в покоління. Діти повинні не лише слухатися учителя та батьків, а й у майбутньому слухати правителя. Таким чином, функція виховання і освіти виходила на перший план в китайській педагогіці, що є головною відмінністю китайської і класичної європейської системи освіти; з іншого боку, конфуціанські канони не дають китайській освіті рухатись уперед, не дають сучасній китайській школі практичних та корисних знань.

Стандарти навчальної програми з англійської мови внесли певні зміни у викладання англійської мови у Китаї. Однак, учителі також указали на деякі проблеми зі стандартами навчальної програми з англійської мови. Перша з них полягає у тому, що цілі, які описуються у програмі, є не чіткими. Таким чином, автори підручників, учителі й тест-дезайнери не мають однакові цілі у навчанні англійської мови. Ще однією не менш важливою проблемою є те, що існує велика різниця між розвиненими та менш розвиненими районами.

Для України може бути корисний і повчальний китайський досвід реформування системи освіти. Впродовж XX ст. китайська система освіти перетерпіла багато змін. Система освіти переймала французьку, британську, японську, американську та радянську системи освіти. Ці системи не мали попиту і були зруйновані через Культурну революцію. Це стало для китайських науковців новим етапом у винаходженні власних принципів нового мислення з урахуванням використання усіх систем освіти. Перейняли китайські науковці ідею важливості вивчення іноземних мов. Вивчення іноземних мов, а саме міжнародної мови спілкування — англійської, стало головним завданням сучасної школи КНР. Вивчення англійської мови стало не лише головним завданням у початковій школі, але й одразу був прийнятий закон про складання іспитів з курсу англійської мови. З прийняттям указу про вивчення англійської мови як іноземної була поставлена задача про складання не лише нових навчальних планів та програм, а й одразу почали видаватися нові підручники з вивчення англійської мови. Корисним для української системи освіти буде те, що на вивчення іноземних мов у першому класі відводиться 3 години, замість 1, як в українській системі освіти. У школах великих міст класи, обладнані для вивчення іноземних мов — мають лінгафонні кабінети, є аудіо та відеозабезпечення, мається багато літературних книжок та посібників. Цікавим є те, що школи мають змогу самі обирати, за якими підручниками вони будуть навчатися. У нашій системі освіти ми не можемо самостійно обирати навчальні посібники.

Також потрібно звернути увагу на досвід співпраці батьків та учителів. Опора на родинну педагогіку - перспективний напрям усієї освіти. Для України це

є позитивним елементом у поєднанні традиційної та сучасної систем, в об'єднанні поколінь.

Використання досягнень у педагогічній науці є актуальним і для України, тому елементи китайського досвіду реформування освіти будуть цікавими і корисними.

Розглянемо більш детально систему освіти у Китаї та в Україні.

Досвід України	Досвід Китаю
Навчання у школі складає 11 років: 4 роки у початковій школі; 5 років у середній школі; 2 роки у старшій школі. Після закінчення 4 класу учні складають ДПА, але ДПА не впливає на подальше навчання у середній школі.	Навчання у школі триває 12 років: 6 років у початковій школі; 3 роки у середній школі та 3 роки у старшій школі. Після початкової школи учні можуть вступити до середньої школи (без іспитів) або до середньої вищої школи, куди треба скласти вступні екзамени. В економічно розвинених районах учні після закінчення початкової школи (6 класу) складають іспити для вступу у 7 клас. В якості іспиту учні складають англійську мову.
Після закінчення 11 класу діти вступають до технікумів або до ВНЗ, де вони отримують професію.	Після закінчення 12 класу діти вже мають професію або продовжують навчання і вступають до ВНЗ. Головним іспитом при вступі у ВНЗ є іспит на знання англійської мови.
Освіта є обов'язковою складовою безперервної освіти і спрямована на забезпечення всебічного розвитку особистості через навчання та виховання, які ґрунтуються на загальнолюдських	У програму навчання в Китаї включені дві великі частини: навчальна підготовка та ідейне і моральне виховання. Навчальна підготовка включає три головні: рідна мова та література, математика та англійська мова. В останні роки

цінностях, принципах науковості, полікультурності, світського характеру освіти, системності, інтегрованості, єдності навчання і виховання, на засадах гуманізму, демократії, громадянської свідомості, взаємоповаги між націями і народами в інтересах людини, родини, суспільства, держави. Забезпечує загальний розвиток дитини, вміння впевнено читати, знати основи арифметики; набуття первинних навичок користування книжкою та іншими джерелами інформації; формування загальних уявлень про навколишній світ, засвоєння норм загальнолюдської моралі та особистісного спілкування, основ гігієни, вироблення перших трудових навичок.	англійська мова стане обов'язковим предметом у початкової, середній школі й ВНЗ. Після 6-річного вивчення англійської мови у початковій школі, китайські школярі повинні знати і вільно використовувати 998 слів. У початковій школі діти вивчають традиційну китайську мову та китайську ієрогліфіку — навчання направлене на запам'ятовування ієрогліфів. Діти складають іспити на знання ієрогліфів. Математичні здібності у маленьких китайців розвинені дуже гарно.
Відповідно до можливостей щодо забезпечення освітнього рівня функціонують різні типи загальноосвітніх навчальних закладів: <i>Середня загальноосвітня школа, Загальноосвітня школа-інтернат, Вечірня (змінна) школа, Спеціалізована школа (школа-</i>	Існують різні типи шкіл: середня загальноосвітня школа для учнів 1 – 12 класів, загальна школа інтернат, спеціалізована школа (“ключова” школа), спеціалізована школа (школа інтернат), приватні школи, міжнародні школи.

інтернат), гімназія, ліцей, колеґіум, Спеціальна загальноосвітня школа (школа-інтернат), Загальноосвітня санаторна школа (школа-інтернат), Школа соціальної реабілітації, приватні школи. Загальноосвітня школа стає національною, тобто школою Української держави. Збільшення кількості дітей, які навчаються українською мовою — свідчення цього. Тому особливо відповідальним завданням є визначення національного компоненту навчання й виховання. Розвивається мережа навчально-виховних закладів для дітей інших національних груп в Україні, що забезпечує вивчення їх мов, літератур, культур.	
Система освіти в Україні традиційно була централізованою. Реалізується вона у нормативних документах, які визначають суспільно зумовлений зміст загальної середньої освіти, вимоги та гарантії держави щодо її одержання громадянами.	Навчання у школах триває за загальноприйнятою програмою, за програмою міжнародного бакалаврату або традиційною американською програмою.

Зміст освіти для всіх типів навчальних закладів відображений у навчальних планах, програмах, підручниках і навчальних посібниках. Загальноосвітній навчальний заклад працює за навчальними програмами, підручниками, посібниками, що мають відповідний гриф Міністерства освіти і науки, та виконує навчально-виховні завдання на кожному ступені навчання відповідно до вікових особливостей і природних здібностей дітей.	Зміст освіти для всіх типів навчальних закладів відображений у навчальних планах, програмах, підручниках і навчальних посібниках. Навчальні підручники і посібники навчальні заклади самі обирають, які використовувати. По всьому Китаю розташовані друкарні, які випускають підручники для навчання. У більш розвинених містах та провінціях підручники відповідають віковим особливостям дітей, у селах та маленьких містах можуть використовуватися підручники, які не пристосовані для молодших школярів. У приватних та міжнародних школах використовують британські або американські підручники.
Особливу увагу приділяють вивченню іноземних мов з першого класу початкової школи. Але у 1 класі на вивчення іноземних мов відводять лише 1 годину, у 2-4 класі відводиться 2 години на тиждень. Після закінчення початкової школи діти не складають іспити на володіння англійської мови.	Особливу увагу приділяють вивченню іноземних мов з першого класу початкової школи. З 1-4 клас на вивчення англійської мови відводять 3 години на тиждень, у 5-6 класі на вивчення англійської мови відводять 3-4 рази. Діти складають іспити після 6 класу на рівень володіння іноземною мовою.
Одним з нестандартних підходів для забезпечення якісного навчання дітей є створення літніх	Не створюють літні іноземні табори.

іноземних таборів, де навчання проходить у різних ігрових формах роботи.	
У початковій школі англійську мову викладають учителі-українці, які закінчили ВНЗ та мають право викладати у початковій школі.	У початковій школі викладають англійську мову учителі -китайці, які мають не лише повну вищу освіту, а й ті, які закінчили коледжі та володіють англійською мовою. У початковій школі викладають іноземці — справжні носії англійської мови. У приватних та міжнародних школах також англійську мову викладають справжні носії мови.
Кожні п'ять років учителі англійської мови проходять курси підвищення кваліфікації	Кожного року учителі проходять курси підвищення кваліфікації.
На уроках англійської мови використовуються різноманітні методи викладання: метод повного фізичного реагування, перекладний метод, комунікативний метод, аудіолінгвальний метод, граматичний метод тощо.	Методика викладання англійської мови у Китаї зазнала змін. У школах та ВНЗ Китаю використовують традиційні китайські методи викладання (метод сандвіч-історій, метод Ченя, метод Божевільної англійської тощо), а також багато методів викладання імпортують із-за кордону (комунікативний метод, метод викладання мов на основі задач, прямий метод, метод повного фізичного реагування). Традиційний граматико-перекладний метод використовують у державній початковій школі.
Викладання у класах з орієнтацією	Викладання у класах з орієнтацією на

на учня є головним навчальним підходом у навчанні.	учителя є головним навчальним підходом.
--	---

Проаналізувавши систему освіти України та систему освіти КНР, були визначені та сформовані тенденції розвитку проблеми навчання іноземних мов у початковій школі КНР, а саме:

- зміна орієнтації освіти із знавців конфуціанства та виховання партійного громадянина на особистісну (розвиток кожної окремої дитини), узгодженість концептуальних положень щодо навчання англійської мови молодших школярів зі світовими та європейськими підходами до іншомовної освіти особистості; поширення в суспільній свідомості ідей політкультурності, потреби оволодіння англійською мовою як мовою спілкування з міжнародним співтовариством. У китайській культурі знання конфуціанства приділяється велика увага, у

- набуття іншомовною освітою, а саме англійською мовою статусу навчальної дисципліни початкової школи. існує предмет “Мораль”, де дітки вивчають конфуціанство, але це не заважає сучасній людині, яка іде уперед зберігати традиції минулого та поєднувати їх з майбутнім, де виховують дитину, яка має свою власну точку зору та уміє відстоювати її;

Раніше вивчати іноземні мови мали змогу дозволити собі лише діти з заможних родин або учні середньої та старшої школи. Згодом було вирішено, що учні початківці мають більше здібностей у вивченні іноземних мов, таким чином уряд прийняв рішення не лише увести вивчення іноземних мов, а саме англійської мови до початкової школи. З 2001 року предмет “Англійська мова” уряд вирішив зробити обов’язковим предметом для вивчення. Спочатку вивчення англійської мови слід було розпочинати з третього класу початкової школи, а потім з 2011 року уряд вирішив, що іноземні мови, а саме англійську мову слід розпочинати вивчати з першого класу початкової школи. Згодом, вивчення англійської стало обов’язковим предметом поряд з китайською мовою та математикою.

- посилення уваги науковців до іншомовної освіти як засобу не лише всебічного розвитку учнів початкової школи, а й як вихід навчання на новий

рівень. Розвиток навчання школярів за світовими та європейськими стандартами, а саме навчання ,направлене не лише на зазубрювання китайських ієрогліфів та навчання математиці, а й поглиблене навчання іноземних мов. З введенням вивчення іноземних мов не лише у середні класи, а й у початкову школу, були оновлені навчальні програми та складені нові. В оновлених та нових навчальних програмах більше уваги приділяється вивченню предметів поглиблено, зокрема англійської мови. Нові навчальні програми для школярів початкової школи складені не лише китайськими науковцями, а й використовуються програми британської та американської системи навчання. Відкриваються нові класи та цілі школи, де навчання проводиться виключно англійською мовою; вивчення англійської мови також стало спрямоване на складання іспитів. У початковій школі після 4 класу та шостого класу учні складають іспити на володіння англійською мовою;

- активізація наукових пошуків щодо розробки та удосконалення форм та методів роботи на уроках англійської мови у початковій школі. Поєднання традиційних та інноваційних форм роботи на уроках англійської мови дає змогу не лише зберегти традиційні методи роботи на уроках, а й орієнтує вчителя на використання сучасних інформаційних технологій навчання, контролю за її здійсненням. Китай, це країна зі своїми традиціями, у якій вже нароботані свої методи навчання англійській мові. Незважаючи на це, у великих містах намагаються використовувати нові, сучасні та більш дійові методи навчання;

- розробка науково-методичних посібників, де авторами стають не лише китайські науковці та учителі, а й іноземці, які видають підручники адаптовані до китайського школяра. Якщо раніше використовувались підручники лише часів СРСР, то сьогодні використовують підручники, які розроблені спеціально до китайської аудиторії. Поява приватних закладів, у яких перевага надається вивченню англійської мови, дає змогу вивчати англійську мову на іншому рівні. У цих навчальних закладах є можливість використовувати підручники лише іноземних авторів. Діти мають більше методичного роздавального матеріалу. Рівень володіння іноземною мовою у таких навчальних закладах вище, ніж у

державних та у сільських школах. Приватні та міжнародні навчальні заклади надають можливість обміну між країнами не лише вчителями, а й школярами, які мають змогу поринути повністю у іншомовне середовище.

З урахуванням як позитивних, так і негативних аспектів здійснення іншомовної початкової освіти у КНР було визначено напрями використання китайського досвіду навчання іноземних мов молодших школярів з урахуванням реалій та перспектив розвитку вітчизняної освіти та національних і загальнолюдських культурних традицій. Учителям та старшому поколінню слід виховувати у школярів толерантне ставлення до культури країни, мова якої вивчається. Учителі повинні постійно підвищувати свою кваліфікацію та намагатися у своїй роботі використовувати різноманітні форми та методи, які спрямовані на диференціацію й індивідуалізацію навчання іноземним мовам. Слід поліпшити умови здійснення іншомовної освіти молодших школярів, а саме слід забезпечувати матеріальне та навчально-методичне забезпечення, слід у школах створити лінгафонні кабінети та комп'ютерні класи з виходом до Інтернету.

Висновок до 3 розділу

Було проаналізовано практичні аспекти організації іншомовної освіти молодших школярів у КНР, виявлено тенденції розвитку проблеми навчання іноземним мовам молодших школярів у КНР, визначено напрями використання теорії та практики іншомовної освіти китайських молодших школярів у вітчизняній початковій школі. За форматом навчання у Китаї існує декілька типів навчальних закладів. До першого типу відносять державні навчальні заклади, у яких навчання ведеться за національною китайською програмою. Ця програма складена Міністерством освіти КНР і повинна забезпечити базовою освітою усіх дітей, які досягли шестирічного віку. Навчання у державних навчальних закладах є безкоштовним. Серед найвідоміших державних шкіл була розглянута “Пекінська школа імені Першого Жовтня” та з’ясовано, що у школі навчання ведеться не лише з використанням національної китайської програми, а й існує міжнародний Департамент, у якому навчання проходить з використанням міжнародної програми бакалаврату (ІВ). Хочеться звернути увагу на те, що більшість державних шкіл у великих містах у Китаї використовує для навчання не лише національну китайську програму, а й міжнародну програму бакалаврату.

До другого типу відносять приватні заклади (“ключові школи”, міжнародні школи, місіонерські школи, школи-пансіони, інтернати), у яких навчання ведеться не лише за національною китайською програмою, а й за іншими програмами. Програма навчання залежить від того, хто фінансує школу. У Китаї існують такі програми навчання: британська програма, американська програма, програма міжнародного бакалаврату та змішана програма навчання, а саме національна програма навчання та програма міжнародного бакалаврату. Розглянуто програму міжнародного бакалаврату за ступенями навчання: програма для початкової школи, програма для середньої школи та програма для старшої школи. Навчання у таких школах платне. Дозволити навчатися у приватній школі мають змогу дозволити собі лише діти з заможних родин та іноземці.

Були сформовані головні відмінності у навчанні між двома типами навчальних закладів та прийшли до висновку, що у приватних закладах навчання ведеться більш якісно та має багато переваг: якість навчання у приватних закладах більш висока, вивчення окремих предметів більш поглиблено, у приватних закладах більш кваліфікований викладацький склад, а саме — учителі мають повну закінчену вищу освіту, англійську мову викладають справжні іноземці (носії мови), відводиться більше годин на вивчення англійської мови на тиждень, маєтся усе необхідне обладнання (лінгафонні кабінети, комп'ютери, мультимедійні дошки, телевізори, аудіопрогравачі тощо), багато навчального та методичного матеріалу, а найголовнішим є те, що після закінчення приватної школи, атестати визнаються у всьому світі.

Вивченню науково-методичного підґрунтя (навчальним програмам, навчальним планам, посібникам та рекомендаціям від міністерства освіти КНР) дало нам змогу узагальнити форми та методи, за якими здійснюється навчання іншомовної освіти у початковій школі КНР.

Так, до основних форм роботи на уроках англійської мови у початковій школі КНР відносять індивідуальну, групову та колективну. Використання різних форм роботи на заняттях спрямовані на розвиток уяви, пам'яті, мислення маленьких школярів, розвитку інтересу не лише до іншої мови а й для країни, мова якої вивчається.

У дисертації значну увагу приділено характеристиці методів реалізації іншомовної освіти. Використання різних методів навчання сприяє активізувати навчально-пізнавальну діяльність учнів, стимулювати розвиток пізнавальних інтересів особистості, до спілкування в колективній діяльності.

Серед традиційних методів навчання виділяють метод граматичного перекладу, метод комунікативного навчання, інноваційні методи навчання з використанням ІКТ, аудіо-лінгвальний метод тощо. Такі методи навчання використовують у державних школах КНР.

У приватних школах використовують більш сучасні методи навчання, які були створені китайськими дослідниками: метод повної фізичної релаксації,

метод презентації, практики та виробництва, метод навчання на основі завдань, метод сендвіч історій, метод божевільної англійської, метод Чен Лея та інші. Серед кращих методів навчання виділяють ігрову діяльність. Метод ігрової діяльності використовують не лише у приватних школах, а й в інших типах навчальних закладів.

Не можна сказати однозначно, які з цих методів навчання кращі, але викладання англійської мови більш позитивний вплив має на дітей у приватних закладах. Це може бути через те, що у класах менше дітей і учителі приділяють більше уваги навчанню дітей, також ймовірним може бути те, що використання нових методів навчання сприяють активізації навчально-пізнавальної діяльності школярів.

По закінченню початкової школи (п'ятий або шостий клас) школярі складають іспити на рівень володіння англійської мови (сформованість умінь і навичок читання, аудіювання, письма та говоріння). Велика кількість балів (використовується 100-бальна шкала оцінювання) надає можливість вступити до кращої середньої школи.

У приватних та міжнародних школах учні наприкінці кожного семестру складають міжнародні тести (CYLE, Pre-starters, Starters, Movers, Flyers), за допомогою яких здійснюється моніторинг набутих знань і вмінь з аудіювання, читання, письма та мовлення. Тестування є платним, проте батьки готові витратити кошти, оскільки вільне спілкування англійською мовою має велике значення для здобуття в подальшому кращої освіти.

Було розкрито основну суть підготовки майбутніх педагогів — щоб відповідати вимогам сучасності, потрібно надавати якісну, професійну підготовку майбутнім учителям початкової школи. Було виявлено дві проблеми: нестача навчальних закладів та нестача педагогічних кадрів. Було окреслено, що усі ВНЗ мають 5 категорій (університети загального профілю, технологічні університети та інститути, педагогічні університети та коледжі, спеціальні коледжі та інститути). Було прийнято багато законів про учителів та проведено ряд реформ з

приводу заохочення професії педагога та про підвищення рівня професійної діяльності.

Було встановлено, що підготовка вчителів у Китаї не лише з іноземної мови проходить у педагогічних школах, педагогічних коледжах, педагогічних середніх училищах, педагогічних університетах та на курсах підвищення кваліфікації. Було виявлено, що у КНР відсутні загальнодержавні стандарти вищої педагогічної освіти. Звідси кожен ВНЗ може самостійно встановлювати та складати навчальні плани. Через це виникає багато проблем. Однією з головних проблем є те, що зміст навчання не відповідає вимогам сучасності, ще однією проблемою є те, що викладачі не використовують сучасні методи викладання, а лише спираються на традиційні наукові теорії.

Були охарактеризовані вимоги, які висувуються перед вчителем. Стосовно цього у КНР існує цілий ряд законів. Було зазначено, що у Китаї поширюються викладачі іноземці. Це призводить до наступних проблем, з якими стикається не лише директива шкіл, а й батьки і самі учні. По-перше, “названі” вчителі-іноземці не дають дітям достатнього рівня володіння англійською мовою. Школярі це починають розуміти тоді, коли у п’ятому класі складають іспити на рівень володіння англійської мови і їх результати мають низькі показники. По-друге, батьки сплачують “великі” гроші за отримання якісних знань, але потім стикаються з тим, що всі їх сплати за справжніх носіїв англійської мови були даремними, діти не володіють не лише достатніми знаннями, батьки стикаються з тим, що діти взагалі нічого не знають. По-третє, школи сплачують зарплатню, яку вчителі-іноземці не відпрацьовують. Але все це лише у школах у великих містах. У сільській місцевості не лише бракує викладачів, обладнання, методичної літератури, а й зовсім не має уроків з англійської мови.

Отже, питання викладачів у Китаї стоїть дуже гостро, незважаючи на те, що уряд прикладає багато зусиль для подолання цієї проблеми, багато років нічого не змінюється.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. З'ясування стану розробки проблеми навчання іноземних мов молодших школярів у школах КНР у китайських (Ван Цхі, Дзі Джан, Лісіан Дзін, Лю Сяонянь Сяохуа Ліан, Цхюн Сіє, Чханшен Цхіан, Юан Юан) і вітчизняних (Н. Джгун, Л. Калашник, О. Малишева, О. Михайліченко І. Хотченко, Л. Царьова, О. Шацька, О.Шпарик, О. Шрестха) джерелах засвідчило, що науковцями висвітлюються окремі аспекти порушеної проблеми, а отже, теорія та практика іноземної освіти китайських молодших школярів як окрема проблема комплексно й системно не досліджувалася.

Становленню проблеми навчання іноземних мов молодших школярів у школах КНР сприяло: створення філософських шкіл (конфуціанство, даосизм, монізм, школа легістів), розвиток торгівельних взаємин між Китаєм та іншим світом, що зумовило заснування перших офіційних установ (бюро перекладів) і шкіл (зокрема Мінська школа, школа «Тунвенгуань», місіонерські школи) із вивчення іноземних мов; вплив зарубіжних педагогічних ідей (вільного виховання, американського прагматизму тощо).

2. З'ясовано, що проблема навчання іноземних мов молодших школярів у школах КНР має історичний характер і залежить від рівня соціально-економічного й освітньо-культурного розвитку суспільства на певному історичному етапі.

Враховуючи суспільно-політичні чинники, зміни в освітніх пріоритетах держави, реформування навчальних закладів, специфіку розробки теоретичних питань навчання іноземних мов у початкових школах, особливості формулювання мети, змісту іноземної освіти, науково обґрунтовано етапи розвитку питань навчання іноземних мов молодших школярів у школах КНР досліджуваного періоду, а саме: перший етап (1949–1965 рр.) – етап переважного вивчення російської мови як іноземної внаслідок тісних відносин КНР і СРСР; другий етап (1966–1976 рр.) – етап цілеспрямованого знищення існуючої практики іншомовної освіти молодших школярів під час запровадженої урядом країни «Великої

Культурної революції»; третій етап (1977–2000 рр.) – етап поступового відродження англомовної освіти молодших школярів у ході реалізації урядової політики «відкритих дверей»; четвертий етап (2001–2017 рр.) – етап інтенсивного розвитку англомовної освіти молодших школярів, чому сприяло нормативне оформлення іншомовної освіти, чітке визначення мети і завдань навчання англійській мові молодших школярів, активізація науково-педагогічних пошуків учених, розробка концептуальних підходів до оволодіння китайськими школярами англійською мовою як іноземною.

3. Узагальнено практичні аспекти організації навчання англійській мові китайських молодших школярів: схарактеризовано систему загальної освіти та типи початкових навчальних закладів (міські й сільські державні школи, приватні заклади – міжнародні, місіонерські, вальдорфські школи, «ключові» школи з поглибленим вивченням окремих предметів тощо); висвітлено існуючі навчальні плани та програми іноземної освіти молодших школярів; з'ясовано особливості використання методів (комунікативного навчання, організації ігрової діяльності, граматичного перекладу, повної фізичної релаксації тощо), що традиційно використовуються зарубіжною школою, та методів (метод «сандвіча» Цзі Ю Хуа та Ху, «обмежений метод Джуна», метод Ні Сіана і Джона Тао-лона, метод «божевільної англійської мови» Лі Яна та Чен Лея тощо), що притаманні власне китайській початковій освіті, засобів навчання англійській мові та засобів контролю за його результатами.

4. Виявлено тенденції розвитку проблеми навчання іноземних мов молодших школярів у школах Китаю, а саме: зміна орієнтації освіти із соціально-детермінованої на особистісну, узгодженість концептуальних положень щодо навчання англійської мови молодших школярів зі світовими та європейськими підходами до іншомовної освіти особистості; поширення в суспільній свідомості ідей полікультурності, потреби оволодіння англійською мовою як мовою спілкування з міжнародним співтовариством; посилення уваги науковців до іншомовної освіти школярів та розробка різних підходів до її реалізації; орієнтація на оновлення навчальних програм і створення нових з акцентом на

навчання, спрямоване на учня; активізація наукових пошуків щодо розробки науково-методичного забезпечення, інноваційних засобів, поєднання традиційних та інноваційних форм і методів іншомовної освіти, контролю за її здійсненням; спрямованість на вдосконалення професійної підготовки вчителя англійської мови, розвитку його здатності до універсального виконання фахових функцій.

З урахуванням як позитивних, так і негативних аспектів здійснення іншомовної початкової освіти у КНР визначено напрями використання китайського досвіду навчання іноземних мов молодших школярів у сучасній початковій школі України, а саме: розробка концепцій іншомовної освіти молодших школярів з урахуванням реалій і перспектив розвитку вітчизняної освіти, національних і загальнолюдських культурних традицій; засвоєння зростаючим поколінням цінностей міжнародної взаємодії та спілкування, виховання в молодших школярах толерантного ставлення до культури країни, мова якої вивчається; забезпечення педагогічно доцільної організації навчання іншомовної освіти молодших школярів, використання різноманітних форм та методів, спрямованих на диференціацію й індивідуалізацію навчання іноземним мовам, активізацію навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів; поліпшення умов (матеріальне й навчально-методичне забезпечення, створення й оснащення лінгафонних кабінетів, комп'ютерних класів, доступ до Інтернет ресурсів тощо) здійснення іншомовної освіти молодших школярів; активне застосування тестування як ефективного методу контролю й самоконтролю іншомовної освіти молодших школярів; підвищення вимог до вчителів іноземної мови, посилення заходів, що заохочують їх до постійного самовдосконалення.

Здійснене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми, що вивчається. Перспективним вважаємо аналіз питань наступності початкової й середньої та старшої ланок загальної англійської освіти у КНР, взаємодії соціальних інституцій у процесі іншомовної освіти китайських школярів, професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови в Китаї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). Москва : ИКАР, 2009. 448 с.
2. Антиповский А. А., Боровская Н. Е. Политика в области науки и образования в КНР (1949–1980 гг.). Москва : Наука, 1980. 287 с.
3. Арнольдов А. И. Культура народов Китая. Москва, 1959. 150 с.
4. Баранникова Л. И. Сущность интерференции и специфика ее выявления. *Проблемы двуязычия и многоязычия*. Москва : Наука, 1972. С. 88-89.
5. Бессонова Т.С. Становление системы образования в Китае. История и современность. *Русский язык, литература, культура в школе и вузе*. 2011. № 2.
6. Бібік Н. М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів. Київ : ІЗМН, 1997. 92 с.
7. Бігич О.Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіювання : Іноземні мови, 2012. №2. С.19-30.
8. Биболетова М.З. Обучение грамматической стороне речи на английском языке учащихся 1-3 классов общеобразовательной школы. дис. . канд.пед. наук : спец. Москва, 1985 184 с.
9. Боечко М. А. Основные направления реформ в системе педагогического образования КНР. *Философия образования*. 2006. № 2 (16). С. 113-117.
10. Боечко М. О. Становление и современное состояние системы профессионального педагогического образования в Китае : дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования». Новосибирск, 2006. 236 с.

- 11.Божик С. Л. К вопросу обучения студентов из КНР диалогической речи на английском языке (на начальном этапе). Магия ИННО: новое в исследовании языка и методике его преподавания : материалы Второй науч.-практ. конф. Москва : Изд. МГИМО, 2015.Т. 2. С. 49—53.
- 12.Божик С. Л. Проявление межъязыковой интерференции в лексико-грамматических ошибках студентов из КНР в диалогической англоязычной речи. Филологические науки. Вопросы теории и практики. Тамбов : Грамота, 2015. № 12 (54). Ч. 3. С. 34—39.
- 13.Боревская Н. Е. Государство и школа: опыт Китая на пороге III тысячелетия. Москва : Восточная литература, 2003. 271 с.
- 14.Боревская Н. Е. Модернизация учебных планов и программ в школах КНР. *Педагогика*. 2002. № 10. С. 85—92.
- 15.Боревская Н.Е. Образовательная политика в Китае и России: сравнительный анализ. *Педагогика*. 1996. № 1.
- 16.Боревская Н. Е. О воспитании идей мировой педагогики в Китае. *Советская педагогика*. 1991. № 9. С. 128—135.
- 17.Боревская Н. Е. Очерк истории школы и педагогической мысли в Китае: монография. Москва: Ин-т Дальнего Востока РАН, 2002. 146 с.
- 18.Боревская Н. Тенденции развития образования в КНР до 2020 года. *Педагогика*, 2011. № 7.
- 19.Боревская Н.Е. Управление образованием в Китае. *Педагогика*, 1996. № 11. 23 с.
- 20.Боревская Н. Е. Школа в КНР: 1957-1972. Москва : Наука, 1974. 160 с.
- 21.Буновер А.И. Влияние дидактической игры на развитие умственной активности детей 5-6 летнего возраста, психологические вопросы игры и обучения в детском саду. Москва : изд. АПН, 1957. С. 45 – 49.

22. Вальдорфская педагогика и ее реализация в практике школы: метод. рекомендации для студентов пед. вузов по истории образования и пед. мысли. Казань, 2006. 50 с.
23. Васильев В.А. Фонетика английского языка. Москва : Высшая школа, 1980. 256 с.
24. Венгер А. Л. Психическое развитие ребенка в процессе совместной деятельности. *Вопросы психологии*. 2001. № 3. С. 17—26.
25. Вихрущ В.О. Психодидактика початкової школи: учіння молодших школярів. Тернопіль: Крок, 2014. 292 с.
26. Волкова Л.В. Педагогічна технологія застосування ділової гри у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів фінансово-економічного профілю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спеціальність 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» Київ, 2006. 25 с.
27. Воронина Г.И. Методические рекомендации по раннему обучению иностранным языкам в детском саду и начальной школе в 1991/1992 учебном году. *Иностранные языки в школе*. 1991. №5. С. 41.
28. Воскресенская, Н.М. Образование и многообразие культур. *Педагогика*, 2000. № 2. С. 105-107.
29. Вульфсон, Б.Л. Образовательное пространство на рубеже веков: учебное пособие. Москва, 2006.
30. Вэнь Цзяобао. «Подъём Китая» обеспечен за счёт подготовки специалистов и развития образования [Электронный ресурс]. URL : russian.china.org.cn/news/txt/2011-02/27/content_23013035/htm .

- 31.Выготский Л. С. Умственное развитие детей в процессе обучения : сб. статей. Москва–Ленинград : Гос. уч.-пед. изд-во, 1935. 136 с. URL: <http://psychlib.ru/inc/absid.php?absid=9980>.
- 32.Гаджиева А. Д. Лексические ошибки в речи на английском языке у студентов из КНР и возможные пути их предупреждения. Современные проблемы лингводидактики и методики преподавания иностранных языков. Санкт-Петербург : Филологический факультет, 2013. С. 40—45.
- 33.Гальскова Н. Д., Никитенко З. Н. Теория и практика обучения иностранным языкам. Начальная школа: метод. пособие. Москва : Айрис-пресс, 2004. 240 с.
- 34.Гергель А. Ф. Ходімо з нами. Англійська мова для початківців. У.М.К. Київ : Освіта, 1995. 75 с.
- 35.Говорун С.В. Развитие навыков и умений аудирования у студентов-востоковедов, изучающих английский язык. дис. канд. пед. наук : Санкт-Петербург, 2015. 270 с.
- 36.Горляков, П.Ю. Прагматически направленное обучение общению на английском языке в первом классе общеобразовательных учреждений. дис. канд. пед. наук : Санкт-Петербург, 2000. 266 с.
- 37.Гусак Л. Е. Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх учителів до асоціативного навчання іноземних мов учнів початкової школи : автореф. дис. на здобуття ступеня доктора пед. наук: «Теорія та методика професійної освіти», Київ, 2014. 43 с.
- 38.Денисенко М. В. Навчання учнів початкової школи техніки читання англійською мовою : дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання: германські мови». Київ, 2004. 217 с.
- 39.Джгун Н. М. Підготовка майбутніх учителів до виховної роботи в університетах Китайської Народної Республіки : дис...на здобуття ступеня

канд.. пед.. наук: спеціальність 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти», 2012. 247 с.

40. Джуринский А. Н. История зарубежной педагогики: учебн. пособие для вузов. Москва : ФОРУМ – ИНФРА-М, 1998. 269 с.
41. Джуринский А. Н. История образования и воспитания в Китае. *Педагогика*. 2003. № 5. С. 106—110.
42. Джуринский А. Н. История педагогики древнего и средневекового мира: учебн. пособие. Москва : Совершенство, 1999. 207 с.
43. Джуринский А. Н. Развитие образования в современном мире: учебн. пособие для студентов высш. учебн. заведений. 2-е изд., испр. и доп. Москва : ВЛАДОС, 2003. 240 с.
44. Дорохова С.В. Особенности учебной мотивации младших школьников при углубленном изучении иностранного (английского) языка : автореф. канд. псих. наук : спец. 19.00.07 «Педагогическая психология», Москва, 2007. 20 с.
45. Драгунов А.А., Драгунова Е.Н. Структура слога в китайском национальном языке. *Сов. Востоковедение*, 1955. № I. С.64.
46. Давыдов В. В. Виды общения в обучении. Москва : 1972. Гл. VII.
47. Ей Юй Хуа. О стратегии развития китайского образования. *Педагогика*. 2001. № 4. С. 106—107.
48. Жарова А. М. Методика формирования учебно-познавательной компетенции младших школьников в процессе обучения иностранному языку : автореф. дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (иностраный язык, уровень общего образования)», Нижний Новгород, 2013. 20 с.

49. Жеренко Н. Є. Вплив вікових та індивідуальних психологічних особливостей на успішність аудіювання учнів другого класу : Київ. Ленвіт. 1996. Вип. 25. С. 97–99.
50. Жукова Т.А. Дидактическая игра как значимый элемент подготовки специалистов. *Инновации в образовании*. 2006. №1. С. 132 – 137.
51. Заборовський В. В., Мерзлікіна І. Г. З історії методики викладання іноземних мов. *Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку*. 2010. № 4.
52. Завьялова В. Л. Особенности слого-ритмической организации английской речи носителями китайского языка: автореф. дис. канд. филол. наук. Владивосток, 2001. 24 с.
53. Задоев Т. П. Ритмическая организация потока китайской речи : монография, Москва, Наука. 1980. 268 с.
54. Закони Освіти у КНР [Електронний ресурс]. URL: // http://www.moe.edu.cn/english/laws_e.htm
55. Зеленська Л. Д. Світовий досвід становлення університетської автономії й самоврядування. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2008. № 3. С. 69-71.
56. Иванкова Т. А. Английский язык в Китае. Региональные особенности. Владивосток : Изд-во Дальневосточного ун-та, 2009. 137 с.
57. Ионова Е.Н. Теоретико-методологические аспекты вальдорфской педагогики. Харьков, 1997.
58. Инь Хунчжу. Швидкий розвиток та виховання дітей у Китаї. ЭГО. КНР, 2000. № 4. С. 31—33.

- 59.Кабакчи В. В. Глобализация, «глобанглизация» и межкультурная коммуникация. Язык в парадигмах гуманитарного знания: XXI век. Санкт-Петербург : Изд-во СПбГУЭФ, 2009. С. 78—97.
- 60.Калашнік Л. С. Педагогічні засади родинного виховання в китайській сім'ї : дис.... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Харків, 2005. 219 с.
- 61.Калашнік Л.С. Теорія і практика соціалізації дітей-сиріт у Китайській Народній Республіці : автореф. дис...доктора пед..наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Харків, 2015. 40 с.
- 62.Китаев С. Н. Реформы эпохи Мейдзи. Санкт-Петербург : Питер, 2010. № 3. С. 42—44.
- 63.Китайгородская Г. А. Интенсивное обучение иностранным языкам. Теория и практика: монография. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Высшая школа, 2010. 330 с.
- 64.Кіктенко В. О. Нарис з історії українського китаєзнавства. XVIII – перша половина XX ст.: дослідження, матеріали, документи. НАН України, Ін-т сходознавства ім. А. Кримського. Київ, 2002. 194 с.
- 65.Клепиков В. З. Ден Сяопин и реформы образования в Китае. *Педагогика*. 1999. № 4. С. 103—107.
- 66.Клепиков В. З. Школа в Китае в конце XIX – первой половине XX века. Москва : Наука, 1968. 98 с.
67. Климетенко А.Д. Теоритические основы методики обучения иностранным языкам в средней школе. Москва, 1981.
- 68.Колесникова И. Л., Долгина О. А. Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков. Санкт-

Петербург : Русско-Балтийский информ. центр «БЛИЦ»; Cambridge University Press, 2001. 224 с.

69. Коломінова О.О. Сучасні технології навчання англійської мови у початковій школі : *Іноземні мови*, 2010. № 2. С. 40-47.
70. Котенко О. В. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності в контексті сучасних освітніх парадигм. Вісник психології і педагогіки: зб.матеріалів Міжкафедрального методологічного семінару «Сучасні освітні стратегії формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи» (22 листоп., 2012 р., м.Київ). Вип.10. Київ, 2012.
71. Костомаров В. Г., Митрофанова О. Д. Методическое руководство для преподавателей русского языка иностранцам. Москва : Русский язык, 1976. 137 с.
72. Лахмотова Ю.В. Витоки ідей становлення системи навчання іноземним мовам молодших школярів у КНР (1949—2001 pp.). *Modern Education: Philosophy, Innovations and Experience*. Nr 2(6), 2016. Lodz : Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki i Umiejetnosci. P. 69—74.
73. Лахмотова Ю. Генеза ідей вивчення іноземних мов у початковій школі Китаю (221 рік до н. е. – 1949 рік). *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 7 (61). С. 3—12.
74. Лахмотова Ю. В. Особливості початкової освіти в Китаї. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя : КПУ, 2016. Вип.51 (104). 375 — 381.
75. Лахмотова Ю. В. Проблема іншомовної освіти молодших школярів у Китаї. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя : КПУ, 2015. Вип.45 (98). 346 — 352.

76. Лахмотова Ю. В. Підготовка майбутніх учителів англійської мови початкової школи у КНР. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Бердянськ : БДПУ, 2018. Вип. 2. 273 – 280.
77. Ли Цзихуа. Влияние мировой педагогики на современную китайскую школу. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. праць. / УДПУ ім. П. Тичини. Умань, 2004. Вип. 10. 248 с.
78. Лі Цзіхуа. Творче використання спадщини В.О. Сухомлинського в КНР: автореф. дис...канд. пед. наук: 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Київ, 2005. 19 с.
79. Ли Цзюньюй. Модернизация школьного образования в Китае и России: сравнительно-исторический анализ. автореф. дис. канд. пед. наук спец. : 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования». Комсомольск-на-Амуре, 2004. 21 с.
80. Логунова С. В., Мильруд Р. П. Последовательность предъявления речевого материала на грамматической основе учащимся в шестилетнем возрасте. *Иностранные языки в школе*. 1996. №4. С.4-7.
81. Лу Шаньшань. Підготовка вчителів початкової школи в Китайській Народній Республіці : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Харків, 2012. 20 с.
82. Лю Сяоянь. Подготовка учителей в Китае. *Педагогика*. 1999. № 3. С. 117–120.
83. Малишева О. М. Підготовка державних службовців у вищих навчальних закладах Китайської Народної Республіки : дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Харків, 2015. 200 с.
84. Мао Ши Чжен. Обучение китайской фонетике иностранцев. Шанхай : Изд-во Восточнокитайского педагогического университета, 2008. С. 123-124.

85. Матюхина М. В. Михальчик, К. П. Патрина. Психология младшего школьника: уч.–метод. пособ. для студ.–заочников фак. подгот. учителей начальных классов. Москва : Просвещение, 1976. 208 с.
86. Мезенцева С. С. Методы обучения английскому и китайскому языкам. Сравнительная характеристика. *Молодой ученый*. 2016. № 18. С. 508—511.
87. Митчелл П. ДЖ., Зарубин А.Н. Чинглиш – культурный феномен. *Вестник Томского государственного университета. Культурология и искусствоведение*. 2013. № 1 (9). С. 69-80.
88. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: [підручник]. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с.
89. Михайличенко О. В. Освіта і виховання в Японії та Китаї: історико-теоретичний аспект. Суми : Наука, 1997. 122 с.
90. Михайличенко О.В., Шрестха О.О. Система освіти у сучасному Китаї. Київський державний лінгвістичний університет; Інститут Схід-Захід : Київ, 1996.
91. Монозон Э. Народное образование в КНР. Москва : Наука, 1957.
92. Мэн Ся. Лингводидактические особенности обучения русской видовременной системе в китайской аудитории. *Мова*, 2012. № 17. С.217-220.
93. Навчальні програми для загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладів 1 – 4 класи (Іноземні мови) [Електронний ресурс]. URL <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/inozemna-mova-poyasnyvalna-znz-sznz-1-4-klas-belyaeva-xarchenko-finalna-zv.pdf>

94. Начальное и среднее образование в Китае вместе со школой Да Гуан Хуа [Электронный ресурс]. URL [http:// ru.globalstudygroup.com/1/10/1009/729x90-real-englishl.swf](http://ru.globalstudygroup.com/1/10/1009/729x90-real-englishl.swf).
95. Негневицкая Е. И., Шахнарович А. М. Язык и дети. Москва, 2000. 167 с.
96. Негневицкая Е.И., Никитенко З.Н., Ленская Е.А. Обучение английскому языку детей 6 лет в 1-м классе. Москва : Научно-методическое объединение «Творческая педагогика», 1991.
97. Никитенко З.М. Школьное образование в Европе: современные тенденции языковой политики. *Иностранные языки в школе*, 2010. №.2. С. 2-8.
98. Николаев С.Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ, 2002. 327 с.
99. Образование и наука в КНР: реферативный сборник / Под ред. Сорокин В.Ф. Москва, 1986. 287 с.
100. Оганесян Н.Т. Использование невербальных средств в процессе обучения иноязычной лексике младших школьников : дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения». Москва, 1996. 173 с.
101. Пак Су Чин. Сравнительный анализ содержания образования в начальной школе Республике Корея и России : дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования». Краснодар, 2007. 253 с.
102. Паршикова О. О. Теоретичні основи навчання іноземної мови учнів початкової загальноосвітньої школи : автореф. дис.. док. пед.. наук : спец. 13.00.02 «теорія і методика навчання: германські мови». Київ, 2010. 40 с.

103. Педагогіка: баз. підр. для студ. вищ. навч. закладів III – IV рівнів акредитації / кол. авторів; за ред.. І. Ф. Прокопенка, Харків : Фоліо, 2015. 572 с.
104. Пенькова В. Как учат они и как учим мы. Сравниваем отечественную и зарубежную методики преподавания иностранного языка. [Электронный ресурс]. URL: Letopisi.ru (дата обращения: 21.02.2012).
105. Пиаже Ж. Речь и мышление ребёнка : пер. с франц. / сост., комм. и ред. перевода В. А. Лукова. Москва : Педагогика-Пресс, 1994. 528 с.
106. Плахотник В. М., Сірик Т. Л. Англійська мова. Навчальний посібник для 1 класу шкіл з викладанням ряду предметів англійською мовою. Видання друге. Київ : Радянська школа, 1987.
107. Плахотник О. Организация интерактивного обучения как важный фактор повышения качества образования. *Проблемы и перспективы интеграции науки и образования в евразийском пространстве*. Талды-Курган, 2012.
108. Подготовка педагогических кадров [Электронный ресурс]. URL: http://russian.china.org.cn/china/archive/China2007/200711/29/content_9317454html
109. Положение с корпусом преподавателей. [Электронный ресурс]. URL: <http://saint-petersburg.china-consulate.org/rus/zgjj/t173665.htm>
110. Полянская М. А. Просодия английской фразы в речи носителей китайского языка. Дис. на соискание уч. степени канд. филолог. наук : специальность 10. 02. 20. «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание». Владивосток, 2011. 203 с.
111. Практикум з методики навчання англійської мови (частини 1-3). [за ред. С.Ю. Ніколаєвої]. Київ : Ленвіт, 1998 1999. С. 54 – 87.

112. Присная Л.Л. Фонетико-фонологическая компетенция и ее компонентный состав. Известия Рос. гос. пед. ун-та А.И. Герцена, серия «Общественные и гуманитарные науки», ч.1. 2008. №. 32. С.287-289.
113. Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 р. № 462. Офіційний вісник України. 2011. № 33. С. 101-120.
114. Прошина З. Г. Английский язык и культура народов Восточной Азии : монография. Владивосток : Изд-во Дальневосточного ун-та, 2001/ а. 476 с.
115. Прошина З.Г. Английский язык как посредник в коммуникации народов Восточной азии и России (проблемы опосредованного перевода: автореф. дис... на соиск. уч. степени доктора филологич. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание». Владивосток, 2002. 40 с.
116. Прошина З. Г. Вариативность английского языка и межкультурная коммуникация. Личность. Культура. Общество. Т. 12, № 2 (55–56). С. 227—252.
117. Прошина З. Г. Два вида латинизации китайских слов в английском тексте. Культурно-языковые контакты : сб. науч. тр. Владивосток : Изд-во Дальневосточного ун-та, 2004. Т. 7. С. 137—141.
118. Пряничникова Л. В. Психологическая готовность ребенка к изучению иностранного языка. *Сибирский педагогический журнал*. 2011. № 8. С. 183—190.
119. Реформатский А.А. Обучение произношению и фонология. Филологические науки. 1959. № 2. С. 147- 176.

120. Рогова Г.В., Верещагина И.Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в общеобразовательных учреждениях : Пособие для учителей и студентов пед. вузов. Москва : Просвещение, 2000. 232 с.
121. Розвиток освіти [Електронний ресурс]. URL: http://russian.china.org.cn/news/txt/2011-2/23/content_21982176.htm
122. Роман Р. Сучасні тенденції розвитку освіти у Китаї. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія : Педагогіка*. 2000. № 9. 122 с.
123. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: Київ : Ленвіт, 2005. 324 с.
124. Савинова Е. Национальные особенности традиционного образования в Китае. *Власть*, 2007. № 4.
125. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. Київ, 1997. Розділ 4.
126. Салимова К.И. Педагогика народов мира: история и современность. Москва, 2001. 576 с.
127. Самлина Н. Г., Филимонова О. Г. Дидактика и коррекция произвольности в дошкольном и младшем школьном возрастах. Москва, 1999.
128. Сбруєва А.А. Порівняльна педагогіка: Навчальний посібник. Суми : Редакційно-видавничий відділ СДПУ, 1999. 300 с.
129. Свалова Е. В. Особенности обучения иностранному языку учащихся младших классов средней общеобразовательной школы. *Педагогическое образование в России*. 2014. № 6. С. 159—162.
130. Стандарты IB (International Baccalaureate) в средних школах Китая [Электронный ресурс]. URL: <http://www.portalchina.ru/articles/ib-diploma.html>

131. Су Сяо. Основні напрямки сучасного реформування освіти в Китаї. *Шлях освіти*. 2002. № 4. С. 24—29.
132. Сухомлинська О.В. Зарубіжний педагогічний досвід в Україні в 20-і роки. *Рідна школа*. 1992. №2. С. 3-7.
133. Су Сяохуань. Освіта у Китаї – реформи та новшества. Межконтинентальне вид-во Китая, 2002. 190 с.
134. Тань Чжи Сун. Вища педагогічна освіта у Китаї у 21 сторіччі [Електронний ресурс]. URL: <http://www.edu.cn/20010823/207561.shtml>.
135. Тарасюк Л. Развитие системы образования в КНР. Москва : Наука, 1989.
136. Тихонова Е. В., Корнева Е. Д. Распространение английского языка в Китае. *Молодой ученый*. 2015. № 19. С. 702—705.
137. Урбанская О.Н. Работа с родителями младших школьников. Москва : Просвещение, 1986.
138. Уюнтена. Актуальні проблеми реформування загальної середньої освіти в КНР: автореф. дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Київ, 2000. 20 с.
139. Федусенко Ю.І. Особливості організації ігрової діяльності на уроках іноземних мов у початковій школі. Педагогічні науки. Херсон: ХДПУ, 2002. Вип. 32. С. 190 – 193.
140. Фу Сяо Ся. Основные направления современных реформ школьного образования в КНР : дис.. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогіка и история педагогики». СПб.: РГПУ им. А. И. Герцена, 2000. 172 с.
141. Халютіна М.Е. Использование коммуникативной платформы “Open Mind” при обучении студентов из КНР (уровень А2). *Международный исследовательский журнал*. 2016. № 7 (49), Ч. 2. С. 117—119.

142. Хотченко І. А. Організація контролю навчальних досягнень студентів у вищих закладах освіти Китаю в другій половині XX століття : дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Харків, 2014. 198 с.
143. Царьова Л. В. Педагогічні традиції формування естетичної культури особистості в сучасній шкільній освіті Китаю та Японії : дис.. канд. пед.. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Кіровоград, 2012. 272 с.
144. Цзян Ц. Освіта в Китаї. *Педагогіка толерантності*. 1999. № 2.
145. Цзян Цзюнь. Тенденции развития общего образования в Китае и России в условиях современных реформ : дис. канд. пед. наук спец. : 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования». Москва, 2007. 168 с.
146. Чжу Сяомань. Реформа содержания образования в Китае. *Педагогика*, 2005. № 1.
147. Шацька О. П. Викладання іноземних мов у Китаї. *Освіта та педагогічна наука*. 2013. № 1(156). С. 33-39.
148. Шацька О.П. Розвиток вищої педагогічної освіти в Китаї (70-і рр..XX – початок XXI століття): автореф. дис...канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Луганськ, 2012. 20 с.
149. Шень Цзилян. Реформы учебных программ подготовки педагогов с точки зрения преподавателей младшей и средней школы. *Программы, учебные материалы, методы преподавания*. 2001. № 11. С. 83-91.
150. Шпарик О. М. Розвиток освіти у стародавньому Китаї: конфуціанська доба. *Шлях освіти науково-методичний журнал*. Київ : Педагогічна преса, 2011. № 3 (61). С. 29-34.

151. Шпарик О. М. Педагогічні ідеї Конфуція у культурно-історичному вимірі. дис...канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Київ, 2012. 248 с.
152. Штайнер Р. Духовное обновление педагогики. пер. с нем. Д. Виноградова. Москва : Парсифаль, 1995. 256 с.
153. Штефан Л. Організація науково-дослідницької діяльності студентів провідних країн світу. *Педагогічні науки*. 2016. № 66-67. С. 66-71.
154. Эльконин Д. Б. Психология игры. Москва : Педагогика, 1978. 304 с.
155. Ясюкова Л. А., В. Н. Пугач. Педагогическая компенсация нарушений внимания и поведения у детей : метод. рек. для учителей нач. шк. Ижевск : ИГТУ, 2001. 28 с.
156. Adamson, B. Barbarian as a foreign language: English in China's schools: World Englishes, 2002. 21(2). P. 231—243.
157. Adamson, B. China's English: A History of English in Chinese Education: Hong Kong: Hong Kong University Press, 2004.
158. Adamson, B., Morris, P. The English Curriculum in the PRC Comparative: Education Review. 1997. № 41. P. 3—26.
159. Antony E. M. Approach, Method and Technique. *English Language Teaching*. 1963 (17-2). P. 63-67.
160. Beijing stamps out poor English. BBC News. 2006. October, 10.
161. Bao, T.R. Reflecting on the current English teaching in primary and middle schools in China. *Foreign language teaching and research in basic education*. 2004. 11. P. 20-26.

162. Bolton, K. *Chinese Englishes: A Sociolinguistic History*: Cambridge University Press, 2003. Pp. 124, 192-231.
163. Bolton, K. English in Asia, Asian Englishes, and the issues of proficiency: *English Today*. 2008. 24(2). P. 3—12.
164. Boyle, Joseph Education for teachers of English in China. *Journal of Education for Teaching*. 2000. 26 (2). P. 147 – 156.
165. Brown, H. D. English language teaching in the “post-methods” Era: toward better diagnosis, treatment and assessment. In J.C. Richards and W.A. Renandya, *Methodology in Language teaching*: Cambridge University Press, 2002.
166. Chen, L. Primary school English education in China. Paper presented at the International Conference on Primary English, Beijing. October, 2008.
167. *Chen M., Hu X.* Towards the acceptability of China English at home and abroad. *English Today* 88, Vol. 22, No. 4.
168. Cheng, Zhao-xiang. English departments in Chinese universities: purpose and function. *World Englishes*. 2002. Vol. 21 no 2. P. 257—267.
169. Cheng, C. Chinese Varieties of English. In B. B. Kachru Ed., *The other Tongue: English across Cultures*. Urban and Chicago: University of Illinois Press, 1992.
170. Cortazzi, M., Jin, L. English teaching in China: *Language Teaching*. 1996. № 29. P. 61—80.
171. Crosling G. ‘Internationalising the Curriucum. The implementation experience in a Faculty of Business and Economics’, *J. Higher Edu* / Crosling G., Edwards R., Schroder W. *Policy Manag*. 2008. 30(1). P. 107-121.
172. Crystal, D. How many millions? The statistics of English today: *English Today*. 1985. № 1. P. 7-9.

173. Ding, G. Teacher Education and development in China: Introduction. *Asia-Pacific Journal of teacher Education and Development*. 2001. 4(2). P. 1-4.
174. Ellis, R. Task-based Research and Language Pedagogy. *Language teaching research*. 2000. № 4. P. 193—220.
175. Fang, G. A basic issue in Chinese education for the twenty-first century: Continuing education for teachers of primary and secondary. *Chinese Education and Society*. 1999. 32(1). P. 79-91.
176. Fromkin, V., Rodman, R. An Introduction to Language; 3 rd ed: New York: Holt, Rinehart, and Winston. ix., 1983. 385 p.
177. Fu, K. Zhongguo Waiyu Jiaoyu Shi (A history of foreign language teaching in China). Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press, 1986.
178. Ford Donald J. The twain shall meet: the current study of English in China. McFarland & Company, Jefferson, 1989.
179. Fullan, M. G. The new meaning of educational change. London: Casell, 1991.
180. Gardner, R. C. The socio-educational model of second language acquisition: An investigation using Lisral causal modeling. *Journal of Language and Social Psychology*. 1983. P. 1—15.
181. Gilbert, R. A. The dangers of learning styles in mandarin/English classroom. In V. Bickley (Ed.), *Language teaching and learning styles within and across cultures*. Hong Kong: Institute of Language in Education, Hong Kong Education Department. 1989. P. 227-235.
182. Golt, H. S. The History of Chinese Educational Institution. London: Arthur Probstain, 1951. 400 p.
183. Gu Yueguo Steering a middle course: educational dilemmas in managing tertiary foreign language education in China. In *Issues inn Language in Education*, ed. Peter.

- Storey, Viven Berry, David Bunton, and Philip Hoare. Hong Kong: Hong Kong Institute of Education, 1996. P. 145—151.
184. Guo, P. J. Common English Mistakes Made by Native Chinese Speakers [E-resource]. URL: <http://www.pgbovine.net/chinese-english-mistakes.htm> (viewed: 15 January, 2015).
185. Hannum E. Political Change and the Urban-Rural Gap in Basic Education in China 1949-1990 Comp. Ed. Review. 1998. Vol. 43, № 2, May. P. 193—211.
186. Hayhoe R. China's Universities and the Open door: Armonk, N.Y.: Sharpe, 1989.
187. He, X. Y. A Study of Game Teaching in Primary English Teaching in China. *Studies in Literature and Language*, 2016. 12 (1), 33-37.
188. Hirth F. The Chinese oriental collage. *Journal of the China Branch of the Royal Asiatic Society*, 1987. Vol. 22. P. 202—223.
189. Hu Guangwei. English Language Education in China: Policies, Progress, and Problems: Language policy. 2005. № 4(1). P. 5—24.
190. Hu Guangwei. CLT is best for China' – an untenable absolutist claim. *In ELT Journal*. 2005. vol. 59, no.1. P. 65—68.
191. Hu, Y. China's foreign language policy on primary English education: What's behind it? *Language Policy*, 6. 2007. P. 359-367.
192. Hu, Z. Reflections on China's English education. *Foreign Languages Research*, 2002. № 3. P. 2—5.
193. Huang E. Translation and English in twentieth-Century China. *World Englishes*, 2002. № 21(2). P. 326—335.
194. Huang Hurry. The Long March to Waldorf School. License. 2012. P. 6.

195. Hurford J. R. The evolution of the critical period for language acquisition. *Cognition*. 1991. № 40. P. 159—201.
196. Hutchinson T. The management of change. *Teacher Trainer*. 1991. № 5 (3). P. 19—21.
197. Ionova, E.N., Lakhmotova, Y.V. Question of learning English in the Waldorf schools of China. *Scientific Journal Virtus*, October # 17, 2017.
198. Jenkins J. Which pronunciation norms are models for English as an International Language?. *ELT Journal*. 1998. Vol. 52, No.2.
199. Jin, L, Liang, X, Jiang, C, Zhang, J, Yuan, Y and Xie, Q Studying motivations of Chinese young EFL learners through metaphor analysis. *ELT Journal*. 2004. 68(3). P. 286-298.
200. Jonah Lin T.-H. Comparative Grammar of Chinese and English. An Elementary Introduction to the Grammars of Chinese and English from a Comparative Perspective [E-resource]. Graduate Institute of linguistics; National Tsing Hua University. 2006 (February). URL: http://ling.nthu.edu.tw/faculty/thlin/pdf/comparative_grammar_en_ch.pdf
201. Juan Bao, Jing Sun. English Grammatical Problems of Chinese Undergraduate Students. *English Language Teaching*, 2010. Vol. 3, No. 2. P. 48—53.
202. Kachru, B. B. Standards, codification and sociolinguistic realism: The English language in the outer circle. In Quirk, R. & Widdowson, H. (Eds.). *English in the world: Teaching and learning the language and literatures*. Cambridge : Cambridge University Press, 1985. P. 11—30.
203. Kelly, D., Liu, J. Sowing the Seeds: Reproduction & Educational Reform in China. *Comp. ed. Review*. 1998. Vol. 42. № 2 (May) P. 184—196.

204. Kirkpatrick Andy. English as a medium of instruction in Asian education (from primary to tertiary): Implications for local languages and local scholarship. *Applied Linguistics Review*. 2011. Vol. 2. Pp. 99—119.
205. Kuhn, M. R., Stahl, S. A. Fluency: A review of developmental and remedial practices. *Journal of Educational Psychology*. 2003. Vol. 95. P. 3—21.
206. Ladd, D. R. *Intonational Phonology. Cambridge Studies in Linguistics*. NY: Cambridge University Press, 1996. 334 P.
207. Lakhmotova Y.V. Teaching English methods in primary school of China. *Science and Education a New Dimetion. Pedagogy and Psychology, V (56), Issue: 128, 2017*.
208. Lam, A. S. *Language Education in China: policy and experience from 1949. Hong Kong : Hong Kong University Press, 2005*.
209. Lee V. China English and Chinglish. *Foreign Language Teaching and Research Journal, 1993. № 4*.
210. Lennenberg, E. H. *Biological foundations of language. New York : Wiley, 1967*.
211. Lewin, K., Xu, H., Little, A. W., Zheng, J. W. *Education innovation in China: Tracing the impact of the 1985 reforms. Harlow: Longman, 1994*.
212. Li L, Steve Walsh. Technology uptake in Chinese EFL classes. *Language Teaching Research, 2010. Volume 15. Issue 1. Pp. 99-125*.
213. Li, L., Zhang, R., & Liu, L. *A history of English language teaching in China. Shanhai: Foreign Language Education Press, 1995*.
214. Li Minglin. Shaping socialist ideology through language education policy for primary schools in the PRC. *Current Issues in Language Planning*. 2011. Vol. 12 (2). P. 185—204.

215. Lingo Media. PEP Primary English Student's Book. Beijing : People's Education Press, 2003.
216. Littlewood William. Communicative & task-based language teaching in East Asian classrooms. *Language teaching*. 2007. Vol. 40 (03). P. 243—249.
217. Littlewood William. The task-based approach: some questions and suggestions. *ELT journal*. 2004. Vol. 58 (4). P. 319—326.
218. Liu, D., Gong, Y. English language teaching development in schools in China. In Retrospect and Prospect – Memoirs for the 20th Anniversary of the National Foreign Language Teaching and Research Association, China Education Society. Beijing : People's Education Press, 2001. P. 35—39.
219. Luo R. Malnutrition in China's Rural Boarding Schools : The case of Primary Schools in Shaanxi Province [E-resource]. *Asia Pacific Journal of Education*. 2009. Vol. 29. № 4. P. 481—501. URL: <http://fsi.stanford.edu/sites/default/files/REAP106-EN.pdf>.
220. Maley, A. Landmark Review of English in China. The British Council, 1995.
221. Markee, N. Managing curricular innovation. Cambridge : Cambridge University Press, 1997.
222. McKay, P., & Ferguson, R. English language standards for schools in Australia and China: Finding 'the third place.' *Hong Kong Journal of Applied Linguistics*, 5. 2000. P. 108-127.
223. Mitchell, P. J. English for innovators: the importance of ELT provision in an innovation economy. Tomsk : Innovatika, 2011. P. 36—40.
224. Mur M. Chinese Language «damaged by invasion of English words». The Telegraph. 2010. March, 15.

225. Ng, C., Tang, E. Teachers' Need in the Process of EFL reform in China: A Report from Shanghai. In *Perspectives Hong Kong* : City University of Hong Kong, 1997. Vol. 9, no.1. P. 63—85.
226. People's Daily Online, 07/09/2006
227. Price, R. English teaching in China: changes in teaching methods from 1960-66. *English Language Teaching Journal*. 1971. Vol. 26. P. 71—83.
228. Ran Hu. English Reading Instruction in Elementary School in China. East Carolina University, The Reading Matrix, 2009. Vol. 9 (November 2).
229. Rhea, A. Ashmore and Chu Xianhua. How the Chinese Teach English. Utah State University. Bloomington : Indiana, 2003.
230. Ross, E. D. New light on the history of the Chinese college and a 16-th century vocabulary of the Luchuan language. *T'oung Pao*. 1908. Vol. IX, Ser.II. P. 689—695.
231. Ross, H. A. China Learns English: Language Teaching and Social Change in the People's Republic. London : Yale University Press, 1993. Pp. 25-29; 32.
232. Rubie-Davies, C. Expectations of achievement: Student, teacher and parent perceptions. *Research in Education*, 2010. Pp. 36—53.
233. Scovel, J. English teaching in China: A historical perspective. *Language Learning and Communication*, 2. 1983. P. 105-110.
234. Scrivener, J. Learning Teaching. A Guidebook for English Language Teachers. 2nd ed. Macmillan Education, 2005.
235. Shu, D. Primary school English Education in Shanghai: A survey and some thoughts. 2003. Vol. 3. P. 54—62.

236. Chinese Primary School English Curriculum Reform (PDF Download Available). Available from:
https://www.researchgate.net/publication/303659511_Chinese_Primary_School_English_Curriculum_Reform [accessed Feb 23 2018].
237. Tang, D. G., Absalom, D. Teaching across cultures: Considerations for Western EFL teachers in China. *Hong Kong Journal of Applied Linguistics*. 1998. Vol. 3, no.2. P. 117—132.
238. Tang, L. X. TEFL in China: Methods and Techniques. Shanghai : Shanghai Foreign Language Education Press, 1983.
239. Tong Wu. Open the door to English with Your Native Language: The Role of the Mother Tongue in English Language Teaching in China. Diese Dissertation, China, 2010.
240. Xiao, L. Teaching English. Cultural Background introducing the target culture into the Chinese Secondary School English classes [E-resource]. URL: <http://acta.uta.fi/pdf/951-44.5034-5.pdf>.
241. Waldorf Worldwide. In the country of Dragons – Development in China and Taiwan [E-resource]. URL: <https://www.freunde-waldorf.de/en/waldorf-worldwide/organisations-worldwide/china/>
242. Wang, L. Strategies for encouraging motivations of primary school English learners. *Journal of Nanjing Xiaozhuang University*: No. 1. 2011.
243. Wang Qiang Primary School English Teaching in China: New Developments. *English Language Teacher Education and Development*, 2002.Vol. 7. P. 99-109.
244. Wang, Q. The National Curriculum changes and their effects on English language teaching in the People's Republic of China. In Cummins, J, & Davison, C. (Eds.). *International handbook of English language teaching*. 2007. P. 87—105.

245. Wei Y., Fei J. Using English in China. *English Today*, 2003. Vol. 19 (4). P. 42—47.
246. Wild, N. Materials for the study of the Ssu I Kuan (Bureau of Translators) Bulletin of the School of oriental and African studies, University of London, 1945. Vol.11, № 3. P. 617—640.
247. Wu, X Intrinsic Motivation and Young Language Learners: The Impact of the Classroom Environment, 2003. P. 501–517.
248. Wu, X, Yang, XQ. Investigation and Analysis of Chinese Secondary and Primary School English Teachers. Beijing: People's Education Press, 2008.
249. Xiao-Ming Yang, Huaxin Xu. Errors of Creativity. An Analysis of Lexical Errors Committed by Chinese ESL Students. Lanham: University press of America, 2001. 128 p.
250. Yao, X. Foreign languages in China's higher education. *Language Learning Journal*, 1993. 7, 74—77.
251. Yan, R. A survey and analysis of primary students' learning concept. *Journal of Basic English Education*, 2006. P. 44—50.
252. Zhang Ming-jian. Impact of English on Chinese mainland: From historical, educational and political dimensions. *US-China Education Review*, ISSN1548-6613, USA, May 2007, Volume 4, No.5 (Serial No.30).
253. Zhang Xiao-qing. An investigation and analysis of professional states of primary school English teachers in Chongqing rural areas. *Journal of Chongqing College of Education*, 2005. (5).
254. Zhenhui Rao. Reconsiling communicative approaches to the teaching of English with Traditional Chinese Methods. *Research in the teaching of English*, 1996. Vol. 30. № 4. P. 458—471.
255. Zhuanglin H. China's English Education Reform: Trends and Issues. *Foreign Languages in China*. 2005. № 6. P. 4-10

256. Dong, Y. 从广东省小学英语教育现状看“外语要从小学起”的问题. 现代外语, 2003. 26 (1), 39-47. (Дон І. «Чи готові ви для раннього вивчення іноземної мови? З поточного становища провінції Гуандун» Сучасні іноземні мови, 2003).
257. Du, X. 广州市小学英语教学实施的现状调查与分析. 教育导刊, 2010. 1, P. 36-39. (Ду Кс. «Дослідження та аналіз поточної ситуації з впровадження англійської мови початкової школи в Гуанчжоу», Довідник з питань освіти, 2010).
258. Fang, W., Shao, H., & Tang, L. 小学英语师资现状的调查与思考. 基础教育外语教学研究, 2004. 10, P.19-22. (Фан В., Шао Х., Тхан Л., «Розслідування щодо підготовки учителів англійської мови у початковій школі», Основна освіта вивчення іноземних мов, 2004 р.).
259. Shu, D., Li, Z., & Zhang, Y. 上海市小学英语教学情况的调查与思考. 外语界, 2003. 3, P. 54-62. (Шу Д., Лі Дж., Джанг І. «Дослідження щодо вивчення англійської мови у початковій школі Шанхаю». Іноземні мови, 2003 р.).
260. Zhou, Lin, and Yonghong Qing. *A study on left-behind children's education 农村留守儿童教育问题研究*. Chengdu: Si Chuan Education Press, 2007.
261. 中国历代教育制度 / 顾树森著. — 南京: 江苏人民出版社, 1981.09 (Гу Шусень. Стародавня система освіти в Китаї. — Нанкін, 1981. — 313 с. (китайською мовою)).
262. 义务教育英语课程标准(1984 版), ed. (МОК, 1984 p.)
263. 义务教育英语课程标准(1978 版), ed. (МОК, 1978 p.)
264. 教育部关于积极推进小学开设英语课程的指导意见, 2001, ed. (Керівництво Міністерства освіти щодо активного просування курсів англійської мови в початкових школах. МОК, 2001 р.).

265. 普通高中英语课程标准(实验), 2003 ed. (Стандарти з англійської мови вищих навчальних закладів. МОК, 2003 (експериментальна програма)).
266. 义务教育英语课程标准(2011 版), ed. (Навчальні стандарти з англійської мови для початкової школи. МОК, 2011 р.)
267. 王镭. 甘肃省农村小学英语教学的现状、问题与对策研究. 西北成人教育学报, 2009. 1, 73–75. (Ван Ж. «Існуюча ситуація проблеми щодо вивчення англійської мови в сільській початковій школі провінції Ганьсу. Видавництво Північно-західної освіти дорослих», 2009.)
268. 美国教育质量的监测 /朱益明著. (Чжу Імін. Моніторинг якості освіти в США).
269. 简明中国教育史 / 王炳照, 郭齐家, 刘德化等编. — 北京: 北京师范大学出版社, 2001.12 (Історія китайської педагогіки / ред. Ван Бінчжао, Го Ціцзя, Лю Дехуа. — Пекін, 2001. — 386 с. (китайською мовою)).
270. 中华人民共和国的教育法. State Education Commission of the People's Republic of China. Beijing, (Закон об образовании Китайской Народной Республики) 1995.
271. 中国古代教育史 / 毛礼锐, 瞿菊农, 邵鹤亭 等编者. — 北京市: 人民教育出版社; 第 3 版, 1997.02 (Історія стародавньої освіти Китаю / Мао Ліжуй, Цюй Цзюйнун, Шао Хетін. — Пекін, 1997. — 476 с. (китайською мовою)).
272. 程晓棠.任务型语言教学.北京:高等教育出版社, (Чэн Сяотанг. Обучение языку на основе задач. Пекин: высшее образование.) 2004. Р. 34—37.
273. 方文礼.外语任务型教学法纵横谈. 北京:外语与外语教学, (FANG Wen-Li. Комплексное обсуждение методики преподавания иностранных языков на основе конкретных задач. Пекин: обучение иностранным языкам и иностранным языкам) 2003,(9). Р. 3—4.

274. 胡春洞, 包天仁. 长春: 中国当代著名英语教学法流派. 吉林教育出版社, 2002. (Ху Чунь-дон, Бао Тянь-рен. Чанчунь: Школы современной китайской знаменитой методики преподавания английского языка. Издательский дом Цзилинь, 2002 г).
275. 乐伟国. 小学英语新课程教学素材与方略. 宁波: 宁波出版社, (Le Weiguо Начальная школа. Новые учебные материалы и стратегия обучения английскому. Нинбо: Издательство Нинбо) 2006. Р. 370.
276. 鲁子问. 任务型教学的课堂教学程序探讨. 中小学外语教学. (Lizi Q. Обучение учебным процедурам на основе задач) 2002(2).
277. 宋乃庆. 新教材将会给教师带来什么. 北京: 北京大学出版社, (Naiqing. Новые учебники в преподавании английского. Пекин: Пекинский университет) 2002. Р. 121.
278. 沈银珍. 多元文化与当代英语教学. 杭州: 浙江大学出版社, (Шэнь Иньчжэнь. Мультикультурализм и современное преподавание английского языка. Ханчжоу: пресс-конференция Университета Чжэцзян) 2006. Рр. 162-163.
279. 王蔷. 小学英语教学法教程. 北京: 高等教育出版社, 2003. (Ван Цян. Підручник з методики викладання англійської мови) 2003. Рр. 57-58.
280. 中华人民共和国教育部. 英语课程标准. 京: 北京师范大学出版社, 2001. (Міністерство освіти КНР. Стандарт з англійської мови. Пекін: Пекінський педагогічний університет), 2001. Р. 29.
281. 张小皖. 小学英语有效教学实用课堂教学艺术. 北京: 世界图书出版公司北京公司, 2009. (Джан Сяо Ван. Ефективне викладання англійської мови у школі. Пекін: Видавництво всесвітньої книги Пекіну) Р. 177-179.
282. 王松美, 张金秀. 新课程小学英语教学实践. 北京: 首都师范大学出版社, 2004. (Ван Сонмей, Джан Цзінсю. Нова навчальна практика з викладання англійської мови для викладачів у Пекіні: Видавництво педагогічного університету, 2004).

283. 王蔷. 小学英语教学法教程. 北京: 高等教育出版社, 2003. (Ван Цян. Підручник з методики викладання англійської мови. Пекін : Вища освіта, 2003).
284. 刘润清,戴曼纯.中国高校外语教学改革现状与发展策略研究. 北京:外语教学与研究出版社, 2004. (Лю Рункінг, Дай Манчунь. Вивчення ситуації та стратегії розвитку реформи викладання іноземних мов у китайських університетах. Пекін: преса з іноземних мов та досліджень, 2004).
285. 杨文.幼儿英语教学法.北京:中国书籍出版社, 2006. (Ян Вень. Дошкільний метод викладання англійської мови. Пекін: видавництво Китаю, 2006).
286. 余正,张明红.学前英语教学活动教案选.上海: 上海外语教育出版社, 2004. (Ю Джень, Джан Мінхон. Вдосконалий план викладання англійської мови у Шанхаї : публікація з іноземної мови у Шанхаї, 2004).
287. 岳蔚.新课程小学英语任务型教学设计与实例.宁波.宁波出版社, 2004. (Юе Вей. Новий навчальний план з англійської мови, присвячений основному навчальному завданню та прикладам. Нінбо, видавництво Нінбо, 2004.11).
288. 张志远. 儿童英语教学法. 北京: 外语教学与研究出版社, 2002. (Чжан Чжиюань Метод навчання англійській мові у Пекіні : Викладання іноземних мов, 2002).
289. 付克, 1986, «中国外语教育史», 上海 : 上海外语教育出版社。 (Фу К., 1986 рік, «Історія освіти іноземної мови у Китаї. Шанхай: Шанхайське видавництво навчання іноземних мов»).
290. 张志远,高云智.儿童英语教学法[M].北京:外语教学与研究出版社, 2002. (Чжан Чжиюань, Гао Юньцзи, Дитячий метод навчання англійській мові. Пекін: Викладання іноземних мов, 2002).
291. 范文芳, 2000, «大、中、小学英语教学的规划»: 外语教学与研究出版社。 (Фан В. Ф. Планування навчання англійській мові у початкових, середніх школах та коледжах. Видавництво викладання та дослідження іноземних мов, 2000).

292. 束定芳, 2004, «外语教学改革：问题与对策», 上海：上海外语教育出版社。(Шу Д. Ф. «Реформи викладання іноземної мови: проблеми та рішення. Шанхай：Шанхайське видавництво навчання іноземних мов», 2004).
293. 张美平, 2012, »民国外语教学研究», 杭州：浙江大学出版社。(Чжан Мей Пін. Дослідження навчання іноземній мові у КНР. Ханчжоу：Видавництво Чжецзянського університету).
294. 贾冠杰.外语教育心理学[M].南宁：广西教育出版社，2003. (Цзя Гуанцзіє Іноземна мова. Освіта. Психологія. Наньнін: Гуансінське видавництво, 2003).
295. 戴炜栋, 2001, «建具有中国特色的英语教学体系», 外语教学与研究出版社 (Дай В. Д., 2001 рік, «Будування системи викладання англійської мови з китайською специфікою». Видавництво викладання та дослідження іноземних мов).
296. 创造对学习的终身热爱 (The British School of Guangzhou)[E-resource]. URL: <https://www.nordangliaeducation.com/our-schools/guangzhou/zh>
297. 王电建. 小学英语教学法 [M]. 北京：北京大学出版社，2002 (Ван Диєн Дзиан. Методика викладання англійської мови у початковій школі. Пекін. Видавництво Пекінського університету, 2002) .
298. 王虹. 小学英语教学设计的特殊性 [J]. 太原大学教育学报. 2010. 页. 123-126. (Ван Хонг. Особливості навчання англійській мові у початковій школі. Навчальний журнал Тайюанського університету, 2010. С. 123-126).
299. 王虹. 基于情景的小学词汇教学设计 [D]. 西南大学, 2011. (Ван Хонг. Набуття словникового запасу відповідно до тематико-ситуативного спілкування. Південно-західний університет. 2011).
300. 王茜. 小学英语教学法教程 [M]. 北京：高等教育出版社，2003. (Ван Цзіан. Підручник з методики викладання англійської мови у початковій школі. Пекін. Видавництво: Навчальна преса. 2003).

ДОДАТКИ

Додаток А.

Список публікацій здобувача за темою дисертації

Наукові праці, в яких викладені основні результати дослідження:

1. Лахмотова Ю.В. Проблема іншомовної освіти молодших школярів у Китаї / Ю.В. Лахмотова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. – Запоріжжя : КПУ, 2015. – Вип. 45 (98). – С. 346-352.
2. Лахмотова Ю.В. Генеза ідей вивчення іноземних мов у початковій школі Китаю (221 рік до н.е. – 1949 рік) / Ю.В. Лахмотова // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. - № 7(61). – С. 3-12
3. Лахмотова Ю.В. Витоки ідей становлення системи навчання іноземним мовам молодших школярів у КНР / Ю.В. Лахмотова // Nowoczesna edukacja: filozofia, innowacja, doświadczenie – Nr 2(26). – Lodz : Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki i Umiejętności. – PP. 69-74.
4. Лахмотова Ю.В. Особливості початкової освіти в Китаї / Ю.В. Лахмотова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. – Запоріжжя : КПУ, 2016. – Вип. 51 (104). – С. 375-381.
5. Lakhmotova Y.V. Teaching English methods in primary school of China / Y.V. Lakhmotova // Science and Education a New Demension. Pedagogy and Psychology / Editor-in-Chief Dr. Xenia Vamos – V (56), Issue: 128, 2017. Budapest. – PP. 32-35.
6. Ionova O.M., Lakhmotova Y.V. Question of learning English in the Waldorf schools of China / O.M. Ionova, Y.V. Lakhmotova // Virtus: Scientific Journal / Editor-in-Chief M.A. Zhurba – October № 17, 2017. – PP. 109-111.
7. Лахмотова Ю.В. Підготовка майбутніх учителів англійської мови початкової школи у КНР / Ю.В. Лахмотова // Наукові записки Бердянського

державного педагогічного університету. Серія : “Педагогічні науки”, зб. наук. пр. – Бердянськ : ФО-П Ткачук О.Вю, 2018. – Вип.2. С. 121-126.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

8. Лахмотова Ю.В. Проблема іншомовної освіти молодших школярів у Китаї. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка*. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 3 грудня, 2015). – Суми : ВВП «Мрія», 2015. – С. 63-65.
9. Лахмотова Ю.В. Навчання іноземним мовам молодших школярів у КНР: історичний аспект. *Вища і середня школа в умовах сучасних викликів*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 17 травня, 2016). – Харків : ХНПУ, 2016. – С. 248-252.
10. Lakhmotova Y.V. Interaction as one of the components of the Communicative approach. Матеріали Міжрегіональної Інтернет-конференції за темою «*Шляхи підвищення якості навчання англійської мови*» (м. Харків, 25 травня, 2016). – Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2016. – С. 45-48.
11. Lakhmotova Y.V. Teaching English methods in primary school of China. Scientific and Professional Conference : *Pedagogy and Psychology in an Era of flow of information* (Budapest, 30th of April, 2017). – Budapest, 2017. Pp. 32-35.
12. Лахмотова Ю.В. Особливості навчання іноземним мовам молодших школярів у КНР. *Сучасна педагогіка: теорія, методика, практика*. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 23-24 червня, 2017). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2017. – С. 15-19.

Додаток Б.**Відомості про апробацію результатів дисертації**

1. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 3 грудня, 2015) «Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка». *Форма участі*: публікація тез доповіді.
2. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 17 травня, 2016) «Вища і середня школа в умовах сучасних викликів». *Форма участі*: публікація тез доповіді.
3. Матеріали Міжрегіональної Інтернет-конференції (м. Харків, 25 травня, 2016) «Шляхи підвищення якості навчання англійської мови». *Форма участі*: публікація тез доповіді.
4. Scientific and Professional Conference (Budapest, 30th of April, 2017) «Pedagogy and Psychology in an Era of flow of information». *Форма участі*: публікація тез доповіді.
5. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 23-24 червня, 2017) «Сучасна педагогіка: теорія, методика, практика». *Форма участі*: публікація тез доповіді.

Додаток В**Робоча програма навчальної дисципліни «Проблема іншомовної освіти
у сучасній початковій школі КНР»****Пояснювальна записка**

Китай — це велика держава зі своєю історією та розвитком. Освіта у цій країні завжди займала одне з головних місць і багато уваги приділялось розвитку освіти. Незважаючи на багато економічних та соціальних труднощів та перешкод, які виникали у країні, розвиток освіти продовжувався. На сучасному етапі розвитку країни Китай посідає одне з перших місць по стрімкому розвитку освіти у світі.

Даний спецкурс покликаний розширити знання студентів з історії розвитку вивчення іноземних мов у Китаї на прикладі англійської мови як основної іноземної мови у КНР. Розглянути вплив сучасного світу на систему освіти КНР, розглянути методи навчання англійській мові у КНР та порівняти їх з методами навчання в Україні.

Предметом вивчення спецкурсу є розвиток проблеми іншомовної освіти у КНР.

Міждисциплінарні зв'язки: спецкурс тісно пов'язаний із загальною педагогікою, історією педагогіки, методикою викладання іноземних мов та історією Китаю.

Програма спецкурсу складається з двох змістових модулів. Спецкурс розрахований для вивчення протягом 30 годин (1 кредит), з яких 4 години відводяться на лекції, 6 годин на практичні заняття, 20 годин на самостійну роботу студентів.

Проведення практичних занять передбачає з'ясування проблем згідно з тематичним планом й укладеним переліком індивідуальних завдань, а також обговорення завдань пошукового та творчого характеру, які пропонуються для підготовки студентами в межах самостійної роботи.

Формою оцінки результатів вивчення даного спецкурсу є залік.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Загальні характеристики	Навчальне навантаження з дисципліни		
		денна форма навчання		
Галузь знань Педагогічна освіта	інваріантна/варіантна	Рік вивчення дисципліни:		
	Семестр			
	2			
	Загальна кількість кредитів – 1	Лекції		
Спеціальність Факультет іноземних мов	Загальна кількість годин – 30	6 год.		
		Практичні, семінарські		
	Модулів – 2	6 год.		
Самостійна робота				
18 год.				
Освітній рівень: бакалавр		Мова навчання – українська	Форма підсумкового контролю:	
			залік	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення навчальної дисципліни є: отримання поглиблених знань з історії розвитку вивчення англійської мови у початковій школі Китаю у контексті всесвітньо-історичного процесу.

Завданнями навчальної дисципліни є:

1. Ознайомити слухачів із теоретичними основами становлення ідей вивчення англійської мови у різні періоди становлення освіти Китаю.
2. Сформувати у слухачів загальне уявлення про структуру, зміст та принципи здійснення іншомовної освіти молодших школярів у КНР.
3. Сформувати сукупність умінь, спрямованих на успішне використання слухачами різних методів навчання англійській мові у початковій школі КНР.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати**:

- основні етапи розвитку становлення вивчення англійської мови у Китаї;
- головні події, які пов'язані з розвитком вивчення англійської мови у Китаї;
- про взаємозв'язок світових політичних та економічних процесів, які сприяли вивченню англійської мови у Китаї;
- про використання різних форм та методів навчання англійській мові у початковій школі Китаю;

уміти:

- уміти охарактеризувати особливості у вивченні англійської мови китайцями;
- влучно використовувати набуті знання;
- уміти здійснювати порівняльний аналіз системи освіти Китаю та України;
- визначати можливості використання педагогічного цінного досвіду в освітній практиці в сучасних умовах;
- використовувати на практиці набуті знання;
- самостійно працювати на лекції, у бібліотеці, читальному залі та з літературою

3. СТРУКТУРА СПЕЦКУРСУ

Спецкурс складається з двох модулів, які містять теми. Модулі є цілком самостійними, які можна замінити іншими модулями.

Модуль 1. Теоретичні питання іншомовної освіти у Китаї. Містить 2 теми: Витоки іншомовної освіти у Китаї та

Модуль 2. Досвід навчання вивчення англійської мови у КНР. Містить 1 тему: Форми та методи навчання англійській мові у початковій школі КНР.

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі заліку. Передбачено поточний контроль у формі усного опитування, перевірки індивідуальних завдань, якості виконання завдань самостійної роботи студентів.

Орієнтовний тематичний план спецкурсу “Проблема іншомовної освіти у сучасній початковій школі КНР”

Назва модулів та тем	Кількість годин		
	Кількість лекцій	Практичні заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. “Теоретичні питання іншомовної освіти у Китаї”			
Лекція 1 “Витоки іншомовної освіти у Китаї”	2		
Лекція 2 “Англійська мова як пріоритет вивчення у початковій школі КНР”	2	4	6
Узагальнююче контрольне опитування та тест			
Змістовий модуль 2 “Досвід навчання вивчення англійської мови у КНР”			
Лекція 3 “Форми та методи навчання англійській мові у початковій школі КНР”	2	2	12
Узагальнююче контрольне опитування та тест	-		

4. ЗМІСТ СПЕЦКУРСУ

Модуль 1. Теоретичні питання іншомовної освіти у Китаї.

Тема 1. Витоки іншомовної освіти у Китаї.

Перші згадування про вивчення англійської мови як іноземної у Китаї з’явилися ще у III тис.до н.е. Перші школи носили назву “сян” та “сюй”. У сян навчались діти, де їх наставниками були старі люди. Школи “сян” створювались у домах для пристарілих. У школі “сюй” навчали воєнній справі. Після, у школі

навчалися діти з заможних родин. У Давньому Китаї за часів правління династії Цинь (221-206) була створена централізована система навчання з урядових шкіл (Гуань Сюе) та приватних шкіл (Си Сюе). Ці навчальні заклади проіснували до початку XX століття. Заможні люди почали вивчати іноземні мови. Одна з перших мов, яку почали вивчати на Сході, була англійська мова. У цей період з'явилася трьохступенева система освіти. Важливий етап у Китаї відбувся при правлінні династії Мін (1368 - 1644), почала розвиватися початкова освіта. Хоча вивчення іноземних мов у Китаї не мало загального розповсюдження аж до правління останньої маньчжурської династії Цін (1644-1911), коли до Китаю почали прибувати Американські та Британські торговці для отримання вільного доступу до ринку.

Вивчення іноземних мов в Китаї має велику історію. Стрімке зростання в потребі володіння англійською мовою зумовлено виходом Китаю на міжнародний ринок. Ось чому було прийнято рішення ввести викладання англійської мови до початкової школи, щоб школярі удосконалювали свої навички з володіння англійської мови.

Тема 2. Англійська мова як пріоритет вивчення у початковій школі КНР.

Модуль 2. Досвід навчання вивчення англійської мови у КНР.

Тема 2. Форми та методи навчання англійській мові у початковій школі КНР.

Проведений науковий пошук засвідчує, що основною формою навчання у Китаї, як і у вітчизняній школі є урок. Урок іноземної мови в Китаї триває 40 хвилин. У китайських школах у класі від 40 дітей та більше. На урок англійської мови у сільській місцевості і у державній школі класи не поділяються на групи. У приватній та міжнародній школі учнів ділять на підгрупи. Слід зауважити, що у приватних школах дітей у класі небагато.

Серед більш відомих методів використовують метод граматичного перекладу, метод комунікативного навчання, інноваційні методи навчання з використанням інформаційно-комунікативних технологій, аудіо-лінгвальний метод, метод повної фізичної релаксації, комбінований метод, прямі методи, аудіо-візуальний метод тощо.

Всі ці методики мають спільну мету навчання - навчити учнів спілкуватися англійською мовою, а також брати участь у становленні та розвитку особистості учнів.

Головним принципом усіх цих методів є принцип активної комунікації, за основу в якій беруться ситуації різного характеру (від соціально-побутових до проблемних).

Який би метод навчання не обирав учитель для роботи на уроці, слід пам'ятати, що навчання англійській мові повинно бути спрямовано на досягнення інтересу школярів. Учитель повинен зацікавити дітей цікавими завданнями. У початковій школі на уроках англійської мови слід використовувати рухливі ігри, дивитися прості англійські мультфільми, слухати пісні, вчити скороговки та багато віршів. На уроках потрібно навчатися та постійно практикуватися розмовляти. Розвитку усного мовлення учитель повинен приділяти 10-15 хвилин кожного дня. Щоденне повторення одноманітних фраз, висловів приводить до автоматичного запам'ятовування. Таким чином, школярі не соромляться ставити запитання, давати відповіді або висловлювати свою точку зору. Незважаючи на те, що китайські діти відрізняються від наших дітей, у них інший склад розуму. Учителі всерівно використовують методи навчання, які притаманні західній культурі. Учителі вважають, що наші методики викладання більш ефективні, ніж ті, які створюють китайські науковці.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№	Назва теми	Кількість годин
1.	Особливості навчання іноземних мов молодших школярів у Китаї	2

2.	Зміст освіти молодших школярів у початковій школі КНР	2
3.	Англійська мова як пріоритет вивчення сучасної школи КНР	2
	РАЗОМ	6

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Словесні: лекція, бесіда. Наочні: демонстрація ілюстрацій, презентація, таблиці.

6. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, перевірки індивідуальних та самостійних завдань, якості виконання цих завдань. Підсумковий контроль проводиться у вигляді заліку.

7. МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Опорні конспекти лекцій; дидактичний матеріал та роздатковий матеріал.

8. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	---	---	---

Предмети для вивчення учителів англійської мови для початкової школи (педагогічний коледж у Ханчжоу)

Назви предметів для вивчення	Семестри					
	1 семестр (18 тижнів)	2 семестр (16 тижнів)	3 семестр (17 тижнів)	4 семестр (10 тижнів)		
Основний курс	Годин на тиждень:				Загальна кількість годин	Кредити
Марксистська філософія	2	2			68	4
Теорія Ден Сяопіна			2	2	54	4
Китайська мова та література	2	2	2	2	122	8
Вища математика	2	2			68	4
Введення у сучасну науку	2				36	2
Комп'ютерні технології	2	2	2	2	120	8
Фізична культура	2	2	2	2	120	8
Предметні курси						
Поглиблене вивчення англійської мови	6	6	4	4	160	20
Практика аудіювання та говоріння	2	2	2	2	122	8
Англійське читання	2	2			68	4
Граматика англійської мови		2			32	2

Теорія перекладу			2	2	54	4
Граматика			2	2	54	3
Практична фонетика	2				36	2
Освітні науки						
Педагогіка (реформи та закони)			2	2		
Введення в дослідження у початковій школі	2					
Дидактика			2	2	54	4
Дитяча психологія	2	2			68	4
Каліграфія	1	1			34	2
Методологія китайської мови	2	2			68	4
Основи математики			3			
Основи англійської мови		2	2		66	
Образотворче мистецтво	2	2	2	2	122	8
Молодіжні заходи	4	4	4	4	244	16
Практика у школі			6 тижнів			
Загалом	35	37	32	28	1890	125